

ΕΠΙΘΕΣΗ
ΣΚΟΤΑΔΙΣΤΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1000

ΠΡΟΚΑΤΑΚΛΥΣΜΙΑΙΑ ΚΥΡΙΑΡΧΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσικὴ

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 'Αθήνα.
Τηλέφ.: 3223957, 9841655

Τὰ Γραφεία τοῦ Περιοδικοῦ
λειτουργοῦν πρωῒνές ὥρες
9.30 - 13.30 καθημερινά.

Ἰδρυτής-Ἰδιοκτήτης-
Ἐκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Ἀχιλλέως - Μουσῶν 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - Ἀτελιέ:
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Μάγερ 11, Ἀθήνα, τηλ.: 5221792.
Ἐκτιπώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΓΩΡΓΟΣ

- Τιμή ἀντιτύπου: 1000 δρχ.
- Ἔτιση συνδρομή: 10.000 δρχ.
- Ὁργανισμῶν κ.λπ.: 15.000 δρχ.
- Φοιτητῶν: 7.000 δρχ.
- Ἐξωτερικοῦ: 60 δολλ. ΗΠΑ.
- Οἱ συνδρομὲς προκαταβάλλονται
κατὰ τὴν ἐγγραφή.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὅλες οἱ συνεργασίες καὶ τὰ
ταχυδρομικά ἐμβάσματα στὴ
διεύθυνση:

ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσῶν 51
175 62, Π. Φάληρο, Ἀθήνα.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς
ποὺ ἀλλάξουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στό περιοδικό.

Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευση
κειμένων τοῦ «Δ», μετὰ τὴν προ-
πόθεση ὅτι θὰ ἀναφέρεται ρητῶς
ἡ πηγή τους.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 9488:

Περί Ἑλληνικῆς «ὀργανώσεως»

Δ.Ι.Λ.

ΣΕΛΙΣ 9489:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ν. ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΠ. Μ. ΤΖΑΦΕΡΟΠΟΥ-
ΛΟΣ, ΜΑΡΙΟΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΛΛΗΝ, Μ. ΔΑΝΙ-
ΚΑΣ, Δ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΑΠ. ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ, Β. ΛΑ-
ΣΚΟΥ, Α. Β. ΞΗΡΟΜΕΡΙΤΗΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ, Ι. ΒΑ-
ΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, Π. ΓΚΙΚΑΣ.

ΣΕΛΙΣ 9499:

Ἐπίθεση τοῦ Σκοταδισμοῦ κατὰ τῆς Λογικῆς
ΛΑΜΠΡΟΣ ΝΤΟΚΑΣ

ΣΕΛΙΣ 9503:

Ἡ γκουβερνάντα τοῦ κ. Δ. Μαρωνίτη
ΦΩΤΕΙΝΗ ΔΟΥΡΑΧΑΛΗ

ΣΕΛΙΣ 9503:

Ἡ «Τροία» τοῦ Σλήμαν δὲν εἶναι ἡ Ὀμηρικὴ
ΚΩΝ. Β. ΚΟΥΤΡΟΥΒΕΛΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9519:

Θεοκρατία: Ἡ μήτρα τοῦ Ἐξουσιασμοῦ
ΗΝΙΟΧΟΣ

ΣΕΛΙΣ 9523:

Ἑλληνικὴ κυριαρχία στὴν Αἴγυπτο
ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ

ΣΕΛΙΣ 9531:

Ὁ Διονύσιος «Σκυλόσοφος»
ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 9537:

Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν
ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ

ΣΕΛΙΣ 9551:

Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσικὴ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΣΠΙΩΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9561:

Ποῦ καὶ πότε γεννήθηκε ὁ Χριστὸς
ΕΜΜ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 9497 • ΕΘΝΙΚΑ: σελ. 9517
• Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 9522 • ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΙΚΑ: σελ.
9530 • ΕΛΛΟΓΑ ΚΑΙ ΜΑΝΤΙΚΑ: σελ. 9535 • Η
ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ ΗΜΩΝ:
σελ. 9549 • ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ: σελ. 9559 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ
ΙΔΕΩΝ: σελ. 9561.

Περὶ Ἑλληνικῆς «ὀργανώσεως»

“Ὅσοι σκέπτονται καὶ ἐπιδιώκουν μιὰ ὁποιασδήποτε μορφῆς τυπικὴ «ὀργάνωση» τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ἑλληνικότητος θὰ πρέπει κάποτε νὰ καταλάβουν, ὅτι τὸ «ὄραμά» τους αὐτὸ ἀποτελεῖ ὅ,τι ἀκριδῶς πρέπει νὰ ἀποφύγουν ὡς Ἕλληνες. Τὴν θέση μας αὐτὴ στηρίζομε πάνω σὲ δύο θεμελιώδεις ἱστορικὲς πραγματικότητες:

Α' Θετικὴ ἱστορικὴ πραγματικότητα: Ἄν ὑπάρχῃ καὶ ἂν ἐπιδιώνῃ διὰ μέσον τῶν αἰώνων τὸ πραγματικὰ «Ἑλληνικὸ» μέχρι τὴν σημερινὴν ἐποχὴ, ἐδῶ καὶ τὴν Οἰκουμένη –καὶ ὑπάρχει σήμερα παντοῦ ὡς πανίσχυρη παγκόσμια πραγματικότητα καὶ ὡς ἀναφαίρετο κυρίαρχο στοιχεῖο τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος–, αὐτὸ διεσώθη, ἐπεβλήθη καὶ κυριαρχεῖ μὲ διάφορους τρόπους ἐκτὸς ἀπὸ ἕναν: τὴν τυπικὴ ὀργάνωση οἰασδήποτε μορφῆς.

Β' Ἀρνητικὴ ἱστορικὴ πραγματικότητα: Ὅποιαδήποτε τυπικὴ «ὀργανωτικὴ» ἔκφραση τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ἑλληνικότητος μετὰ τὴν περίοδο τῆς Ρωμαιοκρατίας ἀπετέλεσε πραγματικὴ συμφορὰ, θανάσιμο κίνδυνον καὶ γιὰ τὸν Ἑλληνισμό καὶ γιὰ τὴν Ἑλληνικότητα. Ἡ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὴ ἑλληνικὴ ὀργάνωση, τὸ «Ἑλληνικὸ Κράτος», ὑπῆρξε συνεχῶς ἀφ' ὅτου συγκροτήθηκε ἕως σήμερα πραγματικὸς τάφος τοῦ «Ἑλληνισμοῦ τῶν Τριῶν Ἡπείρων καὶ τῶν Πέντε Θαλασσῶν», Ἑλληνισμοῦ ποὺ ἐπιζοῦσε ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες ἀλώθητος στὶς προαιώνιες ἐστίες του, χωρὶς καμμιὰ τυπικὴ «ὀργάνωση», μέχρι τὴ στιγμὴ ποὺ ἀποκτήσαμε τὸ ἑλληνικὸ κρατικὸ μας σχῆμα, τὴν πιὸ τυπικὴ μορφὴ ὀργανώσεως ποὺ μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Ἄν τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ μήνυμα –ποὺ εἶναι κραυγαλέο– δὲν γίνεται ἀντιληπτὸ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ προφανῶς δὲν διαθέτουν οὔτε στοιχειώδη αἴσθηση τῆς ἱστορίας, τότε ἂς δοῦν μὲ θάρρος τὴν σημερινὴν στάση καὶ πρακτικὴ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Κράτους» ἔναντι τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ: Ἡ ὀργανωτικὴ αὐτὴ ἔκφραση τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ὅ,τι πιὸ μισελληνικὸ ὑπάρχει σήμερα στὸν κόσμον, ὅ,τι πιὸ ἐπικίνδυνον παρουσιάσθηκε ποτὲ καὶ ἀπειλῆσε μὲ ἱστορικὸ θάνατον τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὴν Ἑλληνικότητα.

Τὰ συμπεράσματα εἶναι δύο:

- Τὸ πρῶτον λέγει, ὅτι ἡ τυπικὴ ὀργάνωση ἐξ ὀρισμοῦ καὶ ἐξ ἀντικειμένου εἶναι «ἄλλουνῶν παπάδων εὐαγγέλιο» καὶ ὅπωςδήποτε ἄκρως ἐπικίνδυνον καὶ ὀλέθριον γιὰ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὴν Ἑλληνικότητα.

- Τὸ δεῦτερον λέγει, ὅτι μὲ ἄλλα μέσα καὶ μεθόδους ἐπιδιώνουν, ἐπιβάλλονται καὶ θριαμβεύουν τὰ δύο αὐτὰ γιγαντιαῖα ἱστορικὰ μεγέθη. Μεγέθη, ποὺ δὲν εἶναι σημερινά, ἀλλὰ διήνυσαν πολλὰς χιλιετίες –ἐπομένως ἔχουν μὲ πληθῶρα ἱστορικῶν ἐκφράσεών τους αὐτοκαθορίσει καὶ παρουσιάσει μὲ ἀπόλυτη ἀκρίβεια τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους λειτουργοῦν καὶ ἐκφράζονται.

Ἐρευνῆστε, καὶ θὰ τοὺς βρῆτε. Ἀλλὰ πρωτίστως ξεχάστε τὴν ὀργάνωση.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Γιατί νά ενδιαφερόμαστε για τόν τάφο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου;

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Μέ μεγάλη προσοχή καί ἀγωνία παρακολουθῶ τήν πορεία τῶν ἀνασκαφῶν στήν ὄσσι Σίδα ἀπό τήν Ἑλληνίδα ἀρχαιολόγο κ. Σουβάλιτζη, πού ἀφοροῦν τήν ἀνακάλυψιν τοῦ τάφου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τουλάχιστον ἐγώ σάν Ἑλληνας αἰσθάνομαι ὑπερήφανος.

Ἀλλά γιατί ἐνδιαφερόμαστε γιά τόν Ἀλέξανδρο; Οἱ προπάτορες οἱ δικοί μας –τῶν Ἑλλήνων– εἶναι ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ καί ὁ Ἰακώβ... Ὁ καλύτερος ἀπό αὐτούς, ὁ Ἀβραάμ, πούλησε τήν γυναῖκα του Σάρρα στόν Φαραῶ παρουσιάζοντάς τήν ὡς ἀδελφή του. *«Καί τῷ Ἀβραάμ εὐ ἐχρῆσαντο δι' αὐτήν καί ἐγένοντο αὐτῷ πρόβατα, καί μόσχοι, καί ὄνοι, καί παῖδες, καί παιδίσκαι»* κ.τ.λ. κ.τ.λ. (Γένεσις, κεφ. 1Β', παρ. 10-20). Καί ἀφοῦ τόν πῆρε εἰδησι ὁ Φαραῶ καί τόν ἐδίωξε κακήν κακῶς μέ ὅλα ὅσα τοῦ εἶχε δώσει, μετά πῆγε ὁ προπάτοράς μας *«καί παρῴκησεν ἐν Γεράροις»*. Καί τήν πούλησε πάλι στόν Ἀθιμέλεχ μέ τὸ ἴδιο κόλπο –*«ἀδελφή μου ἐστί»*– καί ἄντε πάλι *«δι' αὐτήν εὐ ἐχρῆσαντο»* (Γένεσις, κεφ. Κ', παρ. 1-18). Ἄς ἀφήσουμε τόν αἰμομῆκτη προπάτορά μας Λῶτ, τόν Αὐνάν, τή Θάμαρ καί λοιπούς.

Ἄν ὑπῆρχε ὑπόνοια, ὅτι κάπου στήν ἔρημο ὑπάρχουν ἐνδείξεις γιά τόν τάφο ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, θά ἐδῆλατε τί θά ἐγίνετο. Στήν χειρότερη περίπτωσι θά κατασκήνωναν στήν περιοχή ὁ Πάπας τῆς Ρώμης καί ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, γιά τὸ ποιὸς θά ἀρπάξῃ τήν πρωτιά. Μὲ τόν τάφο τοῦ σφαγέα θά ἀσχολούμεθα τώρα:

Τί κρύβεται, κ. διευθυντά, πίσω ἀπὸ τὸν τρελλό –μέ ἑπίσημα ἔγγραφα τοῦ Κράτους– ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ καί τὸν ἀρχαιοκάπηλο κ. Τζεδάκι; Γιατί ἐκλείσε τὸ σπήλαιο τῶν Πετραλῶνων, καί τὰ ἀνθρώπινα ἐργαλεῖα πού βρέθηκαν ἐκεῖ ὀνομάστηκαν *«θεϊκά κατασκευάσματα»*; Μήπως ἐπειδὴ φανερῶνει τήν παρουσία ἀνθρώπου 700.000 χρόνια πρὶν ἀπὸ

τὸν Ἀδάμ καί τήν Εὐά; Οἱ Ἑβραῖοι διατυμπανίζουν καί τὸ «ἀποδεικνύουν» καί «ἐπιστημονικῶς», ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ προπάτορές «μας» ἔζησαν περίπου τὸ 5774 π.Χ. (ὅταν «ἐκτίσε» ὁ Γιαχβὲ τὸν Κόσμο). Γιά ποιὸν ἄνθρωπο τῶν Πετραλῶνων μιλάμε λοιπόν; Γιά ποιές πυραμίδες μιλάμε στὸ Κεφάλари καί στὸ Λυγουριὸ Ἀργολίδος; Τὸ πῶς λαμπρὸ οἰκοδόμημα πού κατασκεύασε ποτέ ὁ ἄνθρωπος στόν πλανήτη ἦταν ὁ Ναὸς τοῦ Σολομῶντος. Τὸν ψάχνουν βέβαια μετὰ μανίας ἐδῶ καί δύο χιλιάδες χρόνια καί ἀκόμη δὲν ἔχουν βρῆ οὔτε ἓνα πετραδάκι, πού νά μαρτυρῇ τήν ὑπαρξί του. Καί οὔτε θά τὸν βροῦν ποτέ. Καί ξέρετε γιατί; Γιατί δὲν κατασκευάστηκε ποτέ. Αὐτὴ ἡ ἀτιμὴ ἡ Ἀκρόπολις μέ τὸν Παρθενῶνα τῆς δὲν τοὺς ἀφήνει νά ἡσυχάσουν. Οὐκ ἔξ αὐτοὺς καθεύδειν τὸ τοῦ Παρθενῶνος κάλλος. Αὐτοὶ δὲν ἔμαθαν ποτέ τους νά κτίζουν. Ἦξεραν μόνο νά γκρεμίζουν. Ὁ Μέγας διδάσκαλός μας –ἡμῶν, τῶν Ἑλλήνων– Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γκρέμισε τὸν Ναὸ τῆς Ἀρτέμιδος –ἓνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου– μαζί μέ πέντε χιλιάδες φανατισμένους καλόγερους σε μία νύκτα. Βέβαια ὅλοι ξέρουμε, ἀκόμη καί τὰ παιδάκια τοῦ Δημοτικοῦ, πότε ἐορτάζεται ἡ μνήμη του, ἀλλὰ ἀμφιβάλλω, ἂν ξέρουμε, πότε ἐγινε ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος ἢ ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν. Αὐτὴ δυστυχῶς εἶναι ἡ κατάντια μας.

Καί ἂν ἀκόμη, κ. διευθυντά, δὲν εἶναι ὁ τάφος τοῦ Ἀλεξάνδρου στήν Σίδα, τὸ σίγουρο εἶναι ὅτι βρέθηκε ἓνας τεράστιος Ἑλληνικὸς Μακεδονικὸς τάφος πολλὰ χιλιόμετρα μακριὰ μας. Αὐτὸ καί μόνο τὸ γεγονός θά ἐπρεπε νά κινή τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ νά βρῆσκειται σύσσωμο στὸ πλευρὸ τῆς κ. Σουβάλιτζη.

Μετὰ τιμῆς

Ν. Νικολακόπουλος

Ἰωνίας 15, Κηφισιά

Ἡ ἀρχαιότερος γεωργικὸς οἰκισμὸς τῆς Εὐρώπης

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Στὸ τεύχος 158 τοῦ ἔγκυρου περιοδικοῦ σας καὶ στὸ ἄρθρο «Ὁ μῦθος περὶ Ἰνδοευρωπαϊ-
ων» τοῦ κ. Δ. Κούτουλα δημοσιεύεται ἕνας
ἐνδιαφέρων χάρτης τῶν κυριοτέρων «νεολι-
θικῶν» οἰκισμῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου. Μὲ
ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση διεπίστωσα στὸν χάρτη
αὐτὸ τὴν ἐπισήμανση τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Νέας
Νικομηδείας, τοῦ ὁποῦ συγκέντρωσα καὶ κα-
ταχώρησα στὸ διβλίό μου «Ἡμαθία» κάποια
στοιχεῖα. Ὁ οἰκισμὸς δρῖσκαται βορείως τῆς Ν.
Νικομηδείας, ὅπως σὲ ἀπόστασι ἐνὸς χλμ. πε-
ρίπου προβάλλει ἀνάμεσα στοὺς καλλιερρημέ-
νους ἀγροὺς ἕνα χαμηλὸ ὕψωμα, καλλιερρη-
μένο κι αὐτὸ. Ἐκεῖ τὸ 1961 οἱ G. Clark καὶ R.
Rodden ἀνέσκαψαν μίαν ἔκτασι 1.816 τ.μ. καὶ
ἀνεκάλυψαν ἕνα συγκλονιστικὸ εὐρημα: ἕνα
νεολιθικὸ συνοικισμό, ποὺ εἶναι ὁ ἀρχαιότερος
χρονολογημένος συνοικισμὸς γεωργικῶς ἐγκα-
τεστημένων ἀνθρώπων ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐδά-
φους. Ἡ χρονολόγησίς του ἐγινε μὲ ραδιενερ-
γὸ ἀνθρακὰ 14 καὶ δρέθηκε νὰ φθάσῃ μέχρι τὸ
6.230 π.Χ. Καὶ μὴ ἀλλῇ ἐνδιαφέρουσα διαπί-
στωσις: Στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ χαμηλοῦ
αὐτοῦ ὑψώματος ὑπῆρχε τὴν ἐποχὴ ἐκείνῃ μία
βαλτώδης λίμνη ἢ ἕνας ὄρμος θαλάσσης τοῦ
Αἰγαίου πελάγους.

Τὸ ὅτι οἱ κάτοικοι εἶχαν γνώσεις συστημα-
τικῆς καλλιερρείας τῆς γῆς καὶ πολλοὺς τύπους
ζώων πρωίμως ἐξημερωθέντων φαίνεται ἀπὸ
τὴ συγκέντρωσι στὸν χώρο αὐτὸ 2.000 σπόρων

ἀπανθρακωμένων ἀπὸ πυρκαϊά, καθὼς καὶ
2.500 τεμαχίων ὀστέων ζώων. Ἐδῶ ἀποκαλύ-
φθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ τύποι οἰκιῶν καὶ
δειγμὰ οἰκισμοῦ, ποὺ χαρακτηρίζουν ἐγκατά-
στασι τῶν πρώτων γεωργῶν κατοίκων τῆς
Ἑλλάδος. Τὰ κτίσματα, ἀπλᾶ, ὀρθογώνια, κα-
τασκευασμένα μὲ πλῖθες, περιλαμβάνουν τέσ-
σερις ἀνεξάρτητες οἰκίες, ποὺ δρῖσκονται γύρω
ἀπὸ μὴ μὲγαλύτερη οἰκοδομή, ἢ ὅποια πι-
θανὸν νὰ ἦταν τὸ ἱερό. Στὸ συμπέρασμα αὐτὸ
ὀδηγοῦν ἡ κεντρικὴ θέσις, τὸ μέγεθος καὶ ὁ
πλοῦτος της, καθὼς καὶ ὁ χαρακτήρας τῶν
εὐρημάτων. Μεταξὺ τῶν ἄλλων, πέντε πήλινα
εἰδῶλια παριστάνουν τὴν θεὰ τῆς γονιμότητος
καὶ ἀποκαλύπτουν συγχρόνως, ὅτι οἱ κάτοχοι
τοὺς εἶχαν ἀναπτύξει θρησκευτικὴ ἀντίληψι
περὶ τοῦ ρόλου τῆς γονιμότητος.

Ἄλλα εὐρήματα εἶναι: μερικοὶ πέλεκεις ἀπὸ
πράσινη πέτρα, πάνω ἀπὸ 400 λεπίδες πυριτο-
λίθου, ἀγγεῖα σὲ σχῆμα κολοκύθας μὲ ἐμπίε-
στες καὶ γραπτὲς διακοσμῆσεις, μυλόλιθοι γιὰ
τὸ ἄλεσμα τῶν δημητριακῶν, πέτρινα κοσμη-
ματα, ὅπως καρφίτσες κ.λπ. Ἀνακαλύφθηκαν
καὶ 21 ταφές, χωρὶς κτερίσματα, σὲ λάκκους μι-
κροῦ βάθους, ποὺ εἶχαν σκαφῇ ἔξω ἀπὸ τοὺς
τοίχους τῶν οἰκιῶν. Ὅλα τὰ εὐρήματα εἶναι
ἀποθηκευμένα στὸ Μουσεῖο Βεροῖας.

Μὲ πολλὴν ἐκτίμησι

Ἀπ. Μ. Τζαφερόπουλος

Φιλολόγος-Συγγραφέας

Ἡ συκοφάντησις τῆς ποιήτριας Σαφῶς

Ἀγαπητὲ κύριε Λάμπρου,

Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία υφί-
σταται μεγάλες ταλαιπωρίες ἀπὸ τοὺς παντὸς
εἶδους διαστρεβλωτές, οἱ ὅποιοι ἔχουν πολλοὺς
σκοποὺς, ὅπως τὸν περιορισμὸ τῆς ἑλληνικῆς
ἱστορίας στὸ 2.000 μ.Χ. καὶ τὴν μείωσι τῆς συμ-
βολῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος στὴν παγκό-
σμια διανόησι. Ὅμως ἡ μείωσι τοῦ ἑλληνικοῦ
πολιτισμοῦ ἐπιχειρεῖται καὶ διὰ τῆς συκοφα-
νήσεως μὲ τὴν δῆθεν σεξουαλικὴ ἀνωμαλία
καὶ τὴς ὁμοφυλοφιλικῆς τάσεως τῶν ἀρχαίων
προγόνων μας. Θῦμα αὐτῆς τῆς διαστρεβλώσε-
ως εἶναι καὶ ἡ Σαφῶ, ἡ μέγιστη ποιήτρια τῶν
ἀρχαίων χρόνων. Δυστυχῶς σήμερα ἡ ποιήτρια

λοιδωρεῖται ἀπὸ διάφορους ἄσχετους, ὅπως
ἀπὸ κάποια δημοσιογράφου, τὴν κ. Νατάσα Ρά-
γιου, ἡ ὅποια παρουσιάζοντας μὴ δημοσιο-
γραφικὴ ἐκπομπή γιὰ τὴν ὁμοφυλοφιλίαν ἐμφά-
νισε τὴν Σαφῶ ὡς ἐκπρόσωπο τῆς ὁμοφυλο-
φιλίας στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα! Ἀλλὰ σὰ νὰ μὴν
ἔφθανε μόνο τοῦτο, κάποιο σοβαρὸ δῆθεν πε-
ριοδικό, ἢ «Ἀρχαιολογία», παρουσίασε τὴν
Σαφῶ ὡς ὁμοφυλόφιλη καθὼς καὶ ὅλους τοὺς
ἀρχαίους Ἕλληνας, ἀποτελώντας ἔτσι ἕνα λι-
βελογράφημα κατὰ τῶν προγόνων μας.

Ἐπειδὴ ὅμως σὲ τέτοιους ἄσχετους χρειάζε-
ται μία ἀπάντησι, ἐπιτρέψτε μου νὰ παρουσιά-
σω ὠριμένα σχετικὰ χωρία ἀπ' τὴς ἐγκυρότερες

ἐγκυκλοπαίδειες, ἀπὸ βιβλία καὶ ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφείς.

1) Ἐγκ. «Ἡλιος» (τόμος Κ'): Πρῶτα ἐξηγεῖ τὰ αἷτια τῆς παρεξηγήσεως ὡς ἑξῆς: «Εἰς τὰς Δωρικὰς πόλεις τῆς κυρίως Ἑλλάδος, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος αἱ γυναῖκες δὲν ἐτηροῦντο εἰς αὐστηράν ἀπομόνωσιν, ὅπως αἱ γυναῖκες τῶν Ἰωνῶν... Εἶχον καὶ αὐταὶ τὴν θέσιν τῶν ἀναλόγως τῶν ἱκανότητων τῶν, ὅχι μόνον δὲ εἰς τὴν κοινωνίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἦσαν πάντως ἐλεύθεραι νὰ ἐκφράζον τὰς γνώμας τῶν... Αὐτὴν τὴν κατάστασιν πραγμάτων δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ κατανοήσουν οἱ ποιηταὶ τῆς Ἀττικῆς κωμωδίας καὶ τὴν παρεξήγουν. Καὶ ἡ Σαπφὼ εἰς τὰς χειράς τῶν κατήντησε μία κοινὴ ἑταιρία» (σελ. 106). Στὸ τέλος τονίζει, ὅτι ἡ κατηγορία περὶ ὁμοφυλοφιλίας εἰς ἄραρος τῆς Σαπφῶς «εἶναι ἀδόσιμος» (σ. 107).

2) Ἐγκ. Ἐλευθερουδάκη (τόμος 11, σελ. 335): «Ἡ θερμὴ ἐκείνη φιλία (ἐνν. μὲ τὴς μαθητρίδας τῆς) ἐπέσυρε τὰ σκώμματα τῶν κωμικῶν καὶ θραυότερον τῶν ἀκολάστον Ρωμαίων νομισθεῖσα ὡς παρὰ φύσιν ἔρως. Ἡ δοξασία ὅμως ἐκείνη ἐπικρατήσασα καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα ἐπ' οὐδεμιᾶς μαρτυρίας στηρίζεται».

3) Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια (Πυρρός) (τόμος ΚΑ', σελ. 549): «ἀπετέλεσαν αἱ ἐκ τῶν συλλήψεων τῆς ἀττικῆς κωμωδίας καὶ τοῦ χαρακτήρος τῆς ποιήσεως τῆς Σαπφῶς κατηγορίαι ἐπὶ ἑταιρισμῶ, ἀνήθικότητι καὶ ὁμοφυλοφιλίᾳ. Ἐκτοτε [ἐνν. ἔως οὗ] οὗτο ὁ Welcker καὶ ὁ Reinach ἔθεσαν τὴς δάσεις νέων ἀπόψεων] ἄρχεται... ἡ ἀποκατάστασίς τῆς ὡς μεγάλης ποιητρίδας».

4) Ἐγκ. Χάρη Πάτοη (τόμος Σ, σελ. 181): «... θαυμάτη φιλία τὴν ἔδενε μαζί τους καὶ μέσα στὸ κλίμα αὐτῆς τῆς φιλίας θανματουροῦσε ἡ δύναμις τῆς παιδείας. Ἦδη οἱ ἀρχαῖοι παρομοίαζαν τὴς σχέσεις τῆς Σαπφῶς καὶ τῶν μαθητῶν τῆς μὲ τὴς σχέσεις τοῦ Σωκράτη καὶ τῶν μαθητῶν του. Καὶ τὴς πρώτες καὶ τὴς δεύτερες εὗρισκαν, ὅτι τὴς χαρακτὴρίζει καὶ τὴς καταξιώνει ὁ μέγας παιδαγωγικὸς ἔρωτας».

5) «Πάπυρος Λαρούς-Μιτριτάνικα» (τόμος 53, σελ. 179-80): «Ἡ νεώτερη ἔρευνα, λαμβάνοντας ὑπόψιν καὶ τὴς μαρτυρίας τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ὁρατίου, τείνει νὰ ἀποκαταστήσει τὴν ἠθικὴ ὑπόληψιν τῆς ποιήτριας. Καὶ εἶναι γεγονὸς ὅτι τίποτε στὴ σωζόμενη ποιήσῃ τῆς δὲν συνδέει τὴν Σαπφὼ ἢ τὴς φίλες τῆς μὲ ὁμοφυλικὴς σχέσεις».

6) Ἀλ. Λαγκαδάς («Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἡ θάλασσα», σελ. 188): «Τὰ λεγόμενα γιὰ τὴν ἀδυναμία τῆς στὰ ὁμοφυλοφιλία, ὅπως μετὰ καὶ γιὰ τὸν Σωκράτη γιὰ τοὺς νέους, εἶναι ἐκτὸς πραγματικότητος. Μονάχα οἱ ἀνιστόρητοι τὰ λένε αὐτά. Ἡ Σαπφὼ παντρεύτηκε καὶ ἀπέκτησε κόρη».

Τὸ 1816 ὁ φιλόλογος τῆς Γοττίγγης Βέλκερ ἀποκατέστησε τὴν ποιήτρια διὰ τοῦ ἔργου του «Sappho von einem herrschenden Vorurtheil befreit». Ὁμοίως καὶ ὁ μέγας φιλόλογος τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου Βιλαμόβιτς. Τὸ λεξικὸ «Σουΐδα» στὴν λέξι Σαπφὼ μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι: «καὶ διαβολὴν ἔσχεν αἰσχρᾶς φιλίας». Ὁ Μάξιμος Τύριος ἀπέρριψε τὴς διαβολὰς γιὰ ὁμοφυλοφιλικὰς σχέσεις καὶ ἀπέδειξε, ὅτι ἡ Σαπφὼ καὶ οἱ φίλες τῆς εἶχαν ἠθικὴ-παιδαγωγικὴ καὶ ὅχι σαρκικὴ σχέση. Ὁ ποιητὴς Ἐρμησιάνης στὴν ἐπιγραφόμενη ἐλεγεία του «Λεόντιον» ὁμιλοῦσε γιὰ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἀλκαίου πρὸς τὴν Σαπφὼ.

Οἱ διαστρεβλωτές ὅμως συνεχίζουν καὶ παρακάτω: λένε δηλαδὴ ὅτι καὶ στίς σχολὰς τῶν ἀνδρῶν γίνονταν παρόμοια. Ἔτσι πετυχαίνουν νὰ παρουσιάσουν ὅλους τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες ὁμοφυλόφιλους. Ὅσο γιὰ τὴς διαβεβαιώσεις τοῦ προαναφερθέντος ἀρχαιολογικοῦ περιοδικοῦ, ὅτι: «ὅταν προσεγγίζουμε μιὰ διαφορετικὴ ἐποχὴ ἢ διαφορετικοὺς ἀπὸ μᾶς λαούς, δὲν θὰ πρέπει νὰ τοὺς βλέπουμε μὲ τὴς δικές μας ἠθικὰς ἀντιλήψεις ἀλλὰ μὲ τὴς δικές τους», ὥστε νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι ἡ ὁμοφυλοφιλία δὲν ἐθεωρεῖτο κάτι τὸ ἀνήθικο γιὰ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ, τοῦ ἀπαντῶ: Ἄν δὲν ἐθεωρεῖτο κάτι τὸ ἀνήθικο, τότε πρὸς τί ὁ δρακόντειος νόμος κατὰ τῆς ὁμοφυλοφιλίας καὶ παιδεραστίας («Δαυλός», τεῦχος 159); Ἀκόμη καὶ ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος «Γεωργιάδης» στὸ «Πολυαῖνον στρατηγήματα» τονίζει, ὅτι ἡ ἀποψιν γιὰ τὴν ὁμοφυλοφιλία «εἶναι αὐθαίρετη καὶ μειώνει τὴν λάμψιν τοῦ ἀρχαίου πνεύματος» (σελ. 197) καὶ ὅτι: «διάφοροι δὲν ἔρευνῆτες ἔχουν παρερμηνεύσει τοὺς ὄρους "ἐραστής καὶ ἐρώμενος", δίνοντάς τοὺς σεξουαλικὸ περιεχόμενο» (σελ. 195), οἱ ὅποιοι «ἀναφέρονται στὸ ὑψηλότερο ἰδανικὸ γιὰ τοὺς ἀρχαίους» Ἕλληνες, τὴν φιλία» (σελ. 197).

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία

Μάριος Δημόπουλος

Φοιτητὴς Φιλοσοφικῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Κανάρη 19, Πειραιᾶς 185 37

«Ἐρείπια» (!) στὸ ἔλεος τῆς βυζαντινῆς ναφθαλίνης

Ἀγαπητὲ «Δαυλέ»,
Σὰς ἐσωκλείω δύο φωτογραφίες, ποὺ πρόσφατα τράβηξα, ἐγὼ προσωπικά. Οἱ φωτογραφίες δείχνουν τὸ μέγεθος τῆς ἐκτίμησης στὰ ἱερὰ τῆς φυλῆς μας. Τὰ εὐρήματα στὸ Ἀκρωτήρι τῆς Σαντορίνης, ποὺ ἀνακάλυψε ὁ Μαρινᾶτος, χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸ ἀρμό-

διο Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ ὡς «ἐρείπια»!
Ἐνῶ παρακάτω ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος (*archaeological*!) τῶν πελασγικῶν πολιτισμῶν εἶναι ἀρμοδιότητα τῆς «Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων». Νὰ θυμόμαστε...

Μετὰ τιμῆς
"Ἑλλην

Διαστρέβλωση τῆς Ἱστορίας ἀπὸ φοιτητικὴ ἐφημερίδα

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Με τίτλο «*Βαβέλ; Ἡ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔχει... καὶ κόκκαλα τσακίζει*» εἰδικὸς συνεργάτης (ἔτσι ὑπογράφει) στὴν μηνιαία ἐφημερίδα «Φοιτητικὴ Ἐπικοινωνία» (Ἰανουαρίου 1995) καταπιάνεται μὲ τὸ θέμα τῆς προσπάθειας καταργήσεως τῆς ἐλληνικῆς ὡς ἐπισήμου γλώσσας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. Δὲν θὰ ἀναφερθῶ στὶς θέσεις πού διατυπώνει γιὰ τὸ θέμα ὁ εἰδικὸς συνεργάτης. Ἀξιοσημείωτον (ἢ μήπως τοῦλάχιστον ἀξιοπεριεργόν) εἶναι τὸ ὅτι γράφει σὲ κάποιο σημεῖο τοῦ ἄρθρου του τὰ ἑξῆς: «*Κανένας ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς σημερινῆς Εὐρώπης δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ὑπῆρξε ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀμυγῆς. Ἀκόμη κι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, τόσο περήφανοι γιὰ τὴν καταγωγή μας, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ἐποικίσαμε αὐτὴ τὴ χώρα, 12 περίπου αἰῶνες π.Χ. μέχρι σήμερα, ἔχουμε δεχθῇ οὐκ ὀλίγες ἐπιδράσεις ἀπὸ κατακτητὲς, εἰσβολεῖς καὶ ἐποίκους, σὲ σημείο τέτοιο πὺν ὁ Φαλμεράνερ θεώρησε τοὺς σημερινούς Ἕλληνες ὅτι ὁποῦτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ ἀπογόνους τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ἂς δοῦμε καὶ πόσα κατάλοιπα ἀπὸ μὴ Ἑλληνικοὺς πολιτισμοὺς ἔχουν διασωθεῖ καὶ δημιουργικὰ συγχωνευθεῖ μὲ τὸν σύγχρονο Ἑλληνικὸ πολιτισμό. Μόνο ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τῶν ἄλλων γλωσσῶν πὺν μιλοῦνται στὴν Ἑλλάδα καὶ τῶν θρησκειῶν πὺν ἐπικρατοῦν μπορεῖ νὰ ἀνιχνεύσει κανεὶς ἓνα μικρὸ μέρος τῶν ἐπιδράσεων: Ἀρβανίτικα, Βλάχικα, Τσακωνικά, Τουρκικά, ἢ διάλεκτος τῶν Πομάκων τῆς Θράκης, μὴ σλαβόφωνη διάλεκτος τῆς Μακεδονίας, πὺν ὀρισμένοι τὴν ἀποκαλοῦν "Μακεδονική", οἱ Καθολικοὶ τῶν νησιῶν, οἱ ντοπιολαλιές εἶναι ἓνα μικρὸ δείγμα τῶν πολιτισμικῶν ἐπιρροῶν τοῦ σύγχρονου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ».*

Ποῦ στ' ἀλήθεια νὰ σταθῇ κανεὶς στὸ ἀνωτέρω κείμενο; Στὸ ὅτι ὁ ἀρθρογράφος ἐπικαλεῖται τὸν Φαλμεράνερ ὡς ἐνισχυτικὸ τῆς ἀπόψεως ὅτι οἱ

σύγχρονοι Ἕλληνες δὲν εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων; (Γιατί ἄραγε δὲν ἐπικαλεῖται καὶ τὸν Πουλιανὸ καὶ τόσοις ἄλλους, πὺν ὑποστηρίζουν τὴν ἀντίθετη ἀποψη;). Νὰ σταθεῖ μὲ στὸ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐμφανίζονται ὡς «ἐποικίσαντες αὐτὴν τὴν χώρα ἀπὸ 12 αἰῶνες π.Χ.»;

Τὰ ἀνωτέρω κείμενα εἶναι τυπικὸ παράδειγμα μᾶς ἀρκετὰ περιέργης τακτικῆς: γιὰ νὰ προβάλει κάποιος τὴν ὅποια «πολυπολιτισμικὴ» (διάβαζε: κοσμοπολιτικὴ) ἰδεολογία του, διαστρέφει ἱστορικὰ γεγονότα ἢ καὶ τὴν ἴδια τὴν σύγχρονη πραγματικότητα, ὅπως καὶ ὅσο αὐτὸς θέλει. Φυσικὰ κάποιοι ἔχουν ἔτοιμο τὸ ἐπιχείρημα: Μὰ μήπως θέλετε, ὁ κάθε δημοσιογράφος νὰ γράφῃ ὁλόκληρη πραγματεία; Ἀπαντῶ: ὄχι ἀσφαλῶς. Δὲν δικαιούται ὅμως νὰ «περνᾷ» δημοσιογραφικὴ ἀδεία θέσεις ἐπιστημονικὰ σαθεῖς. Στὸ κάτω-κάτω ἡ προαναφερθεῖσα ἐφημερίδα κυκλοφορεῖ στὰ πανεπιστήμιά μας. Μπορεῖ ὁ κάθε (ἐπίδοξος) δημοσιογράφος – καὶ κατὰ συνέπεια (ἐπίδοξος) διαμορφωτὴς τῆς κοινῆς γνώμης – νὰ προβάλῃ θέσεις καὶ ἰδέες, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ συντελέσουν στὴν ἀρνητικὴ – τυχόν – γνώμη τῶν νέων ἀνθρώπων γιὰ τὴν ἴδια τους τὴν χώρα καὶ γιὰ τὸ ἔθνος στὸ ὁποῖο ἀνήκουν;

Τὸ θέμα φυσικὰ δὲν ἐξαντλεῖται μὲ μιὰ ἐπιστολὴ καὶ μόνο. Τὸ θέμα εἶναι τεράστιο καὶ γενικώτερο: εἶναι ἡ στάση πὺν παίρνει ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς μπροστὰ σὲ εἰδὼν-εἰδὼν σκοπιμότητες. Καὶ ἡ σωστή, ἢ ἀνεξάρτητη, ἢ ἀδέσμευτη στάση ἀπέναντι σὲ κάθε λογῆς σκοπιμότητες, ἐξυλινεῖς ἰδεολογίες καὶ μισάνθρωπες ἰδεοληψίες εἶναι αὐτὴ πὺν χαρακτηρίζει τὸν ἀληθινὸ ἐλεύθερο ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν δοῦλο.

Μετὰ τιμῆς

Μιχαὴλ Γ. Δανίκας

Δράμα

Πῶς ὀνομάζουν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς τὴν Ἑλλάδα

Κύριε Λάμπρου,

Στὸ ἄρθρο σας τοῦ 156 τεύχους μὲ τίτλο «*Ἀλληλοαποκλείονται*» ἀναφέρεσθε καὶ στὴν μειωτικὴ ὀνομασία «*Γραικύλοι*» τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας. Πρὸ ἐτῶν, ὅταν ἐπεσκέφθηκα τὴν Σαϊγκὸν τοῦ Βιετνάμ, ἦλθα σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς πολεμιστὰς βιετναμέζους, οἱ ὁποῖοι μὲ ρώτησαν, ἀπὸ ποῖα χώρα εἶμαι. Ἀπάντησα: «*Γκρήις*», ἀλλὰ ὁ γεροντάκος πολεμιστὴς βιετναμέζος τράβηξε τὸ μαχαίρι του καὶ ἄρχισε νὰ μὲ ἀπειλεῖ! Ὁμολογῶ, ὅτι φοβήθηκα, ἀλλὰ ὁ διερμηνέας γέλασε, καὶ μοῦ λέει: «*Νὸ Γκρήις, Σπάρτα*». Τὴν ἴδια ὀνομασία τῆς Ἑλλάδος ἀκουσα ἀπὸ κορεάτες στὸν ἴδιο χρόνον, ὅταν ἐπεσκέφθηκα τὸ Πουσάν.

Ἐρώτημα: Πῶς αὐτοὶ οἱ λαοὶ ὀνομάζουν τὴν Ἑλλάδα «*Σπάρτα*», ἐνῶ τοὺς ἐξοργίζει ἡ ὀνομασία «*Γκρήις*»; Ἐκαμὰ τότε ἐρώτηση στὰ ὑπουργεῖα ἐξωτερικῶν καὶ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ μὲ χλεύασαν καὶ μὲ «ἐγραψαν κανονικά».

Μετὰ τιμῆς

Δημ. Νικολαΐδης

Κερατέα Ἀττικῆς

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζαν τὸ νόμο τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς

Ἀξιότιμη κ. Λάμπρου,

Ἀρχαῖες φορὲς μέσα ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ σας ἔχει παρουσιασθεῖ ἡ ἄποψη, ὅτι πολλὲς ἀπὸ τὶς σύγχρονες θεωρίες καὶ ἀνακαλύψεις στὸν ἐπιστημονικὸ τομέα ἦταν γνωστὲς στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες. Θέλοντας νὰ συμβάλω στὴν προσπάθεια αὐτὴ τοῦ «Δ», παραθέτω τὴν ἄποψη ὅτι οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας ἐγνώριζαν τὴν δράση τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς πολὺ πρὶν τὴν διατύπωση τῆς ἀνάλογης θεωρίας ἀπὸ τὸν Δαρβίνο τὸ 1859. Συγκεκριμένα ὁ Δημόκριτος ὑποστήριξε, ὅτι χαρακτηριστικὲς ιδιότητες, δεξιότητες καὶ ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι προικισμένα τὰ ζῶα, δὲν ἐγίναν ἀπὸ δημιουργικὴ σκοπιμότητα, ἀλλὰ μόνο συμπτωματικὰ («συμπεσεῖν... συνέβη... ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου συστάμενα ἐπιτηδείως») καὶ ὅτι ἀπὸ αὐτὰ σώθηκαν μόνο ὅσα φάνηκαν κατάλληλα γιὰ τὴ συντήρηση τοῦ κάθε εἶδους. Ἡ σχέση μετὰ τοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ «ἡθους» τῶν ὁργανισμῶν ἔχει ἐκτεταμένως ἀναλυθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν θεμελιωτὴ τῆς βιολογίας ὡς ἐπιστήμης.

Οἱ γνῶστες, ἔστω καὶ μερικῶς, τῆς θεωρίας τοῦ Δαρβίνου κατανοοῦν, ὅτι ἡ ἀνάλογη καὶ ἀρχαιότερη διατύπωση τοῦ Δημοκρίτου δὲν ὑστερεῖ σὲ κανένα ἀπολύτως σημεῖο. Ἐχοντας λάβει ἑλληνικὴ παιδεία ὁ Ἕλληνας φιλόσοφος καὶ θεωρῶντας τὸν ἄνθρωπο τμῆμα –καὶ ὄχι κέντρο, ὅπως ὁ χριστιανισμός– τῆς Φύσεως, δὲν χρειά-

στηκε νὰ κάνει κανένα πολὺχρονο ταξίδι, ὅπως ὁ Δαρβίνος, προκειμένου νὰ συλλάβει τὴν ἔννοια τῆς Ἐξελίξεως καὶ τῆς Φυσικῆς Ἐπιλογῆς. Κατανοητὴ συνεπῶς ἡ δῆλωση τοῦ J. Monod, πρῶην διευθυντοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου Παστερ στὸ Παρίσι, ὁ ὁποῖος τὸ 1970 κυκλοφόρησε τὸ βιβλίο «Τύχη καὶ Ἀναγκαιότητα, δοκίμιο γιὰ τὴ φυσικὴ φιλοσοφία τῆς νεώτερης βιολογίας», ὁ ὁποῖος ἀναφερόμενος στὸ βιβλίο του εἶπε: «Ὁ τίτλος δὲν εἶναι δικός μου, εἶναι μιὰ φράση τοῦ Δημόκριτου “ὅ,τι ὑπάρχει στὸ σύμπαν εἶναι προϊόν τῆς τύχης καὶ τῆς ἀναγκαιότητος”. Ὅταν τὸ ἀνακάλυψα, μοῦ ῥθαν δάκρυα στὰ μάτια. Ὅταν φανταστεῖς, ὅτι αὐτὸ γράφηκε πρὶν 2.500 χρόνια, θαυμάζεις τὴν ὀξύνοια τῶν ἀνθρώπων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς».

Γίνεται συνεπῶς εὐκόλως ἀντιληπτό, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζαν ἡ ἀντιλαμβάνονταν τὴ δράση τῆς Φυσικῆς Ἐπιλογῆς, ἀντίληψη τὴν ὁποία υἱοθετεῖ καὶ ὁ J. Monod. Ὅλα αὐτὰ ἂς ἔλθουν εἰς ἀπάντησιν ἐκείνων ποὺ θεωροῦν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς ἔχουν πλέον ξεπεραστεῖ καὶ ἐπομένως δὲν ἔχουν τίποτα ἐπὶ πλέον νὰ προσφέρουν στὴν ἀνθρωπότητα.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλοξενία

Ἀπόστολος Ε. Πολυκράτης

Λάμπρου Κατσώνη 5-7, 121 32 Περιστέρι

Τὸ χρέος τῶν γονέων καὶ τῶν καθηγητῶν

Κύριε Λάμπρου,

Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπιστολὴν τῆς μαθητρίας Λυκείου σχετικὰ μὲ τὸ θέμα «Ἰνδοευρωπαϊστὲς στὰ σχολικὰ βιβλία» («Δ», τ. 158 τοῦ Φεβρουαρίου) θέλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι εὐτυχῶς οἱ μαθηταὶ ἔχουν τόλμη καὶ θάρρος νὰ λέγουν τὴν ἄποψή τους ἀπερίφραστα – καὶ ἀξίζουν συγχαρητήρια στὴν μαθήτριά, ποὺ εἶπε εὐθὺς τὴν γνώμη της. Εἶναι ὅμως ὑποχρέωση κυρίως τῶν δασκάλων-καθηγητῶν ν' ἀντιταχθοῦν σ' αὐτὴν τὴν φοβερὴ ψευδολογίαν ἐναντίον τῆς καθοδηγούμενης διαστρέβλωσης τοῦ Ἑλληνικοῦ Παγκόσμιου Πολιτισμοῦ, ποὺ περιλαμβάνει ὅλη τὴν οὐσία τῆς ζωῆς, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, δηλ. τὴν γλῶσσα, τὰς τέχνες καὶ τὰς ἐπιστήμας. Θὰ ἔπρεπε οἱ δάσκαλοι-καθηγηταί, πρῶτοι αὐτοί, νὰ ἐξεγερθοῦν κατὰ τῶν ψεύτικων ἰνδοευρωπαϊκο-φοινοκιστικῶν θεωριῶν καὶ ν' ἀντιδράσουν σθεναρὰ μὲ κάθε μέσον καὶ ὄχι νὰ συναينوῦν σ' αὐτὸ τὸ ἔγκλημα κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, διδάσκοντας τὰ παιδιά μας ἀναλήθεις. Εἶναι ὑπαί-

τιοι γιὰ τὴν διαστρέβλωση ποὺ γίνεται, διότι, ἐνῶ γνωρίζουν τὴν ἀλήθεια, διδάσκουν τὸ ψέμα. Ἐὰν δὲν μποροῦν φανερὰ γιὰ ἐπαγγελματικούς λόγους, ἔχουν ὑποχρέωση νὰ βροῦν τρόπους, γιὰ νὰ ἐπανορθώσουν τὸ κακὸ ποὺ ἐπιτελεῖται, γιὰ νὰ δημιουργηθῇ ἡ ἀντίστασις ἐκείνη, ποὺ θὰ διαλύσῃ τὶς ψευδοθεωρίες ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἀλήθειας.

Ἐμεῖς δὲ οἱ γονεῖς, ἀνεξαρτήτως μορφώσεως, ὀφείλουμε νὰ μελετοῦμε, γιὰ νὰ παρακολουθοῦμε καὶ νὰ κριτικάρουμε τὴν ὕλη τοῦ σχολείου καὶ ταυτόχρονα νὰ ἐμφυσῶμε στὰ παιδιά μας τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀληθινὴ γνώση γιὰ τὴν Πατρίδα μας, τὴν Ἑλλάδα μας.

Σὰν γονεὺς εὐχαριστῶ τὸν «Δαυλό», ποὺ μὲ φωτίζει καὶ μὲ ὁδηγεῖ στὸν δρόμο τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης γιὰ ἓνα καλύτερο μέλλον.

Θερμὰ σὰς εὐχαριστῶ καὶ σὰς χαιρετῶ

Βασίλικὴ Λάσκου

Καραολῆ-Δημητρίου 6, Δροσιά Ἀττικῆς

Τὰ περὶ ὁμοφυλοφιλίας στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα

Κύριε διευθυντά,

Θερμὰ συγχαρητήρια γιὰ τὸ ἄρθρον τοῦ περιοδικοῦ σας «*Ἡ ἀντιομοφυλοφιλικὴ νομοθεσία στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα*». Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν νομοθεσία θὰ ἤθελα νὰ ἀναφερθῶ στὰ κατωτέρω:

Στὶς ἀρχαῖες τραγωδίες δὲν ὑπάρχει καμμία ἀναφορά, ποὺ νὰ ἐπιβεβαιώνει τὰ περὶ ὁμοφυλοφιλίας. Ὑπάρχουν μόνο ἱσχυρὰ ἐρωτικὰ πάθη μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Στὰ ἐπη τοῦ Ὀμήρου ἐπίσης δὲν ὑπάρχει καμμία ἀναφορά σὲ ὁμοφυλοφιλικές σχέσεις. Μερικοὶ προσπαθοῦν νὰ δώσουν ἄλλο περιεχόμενο στὴν φιλία μεταξὺ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Πατρόκλου. Ὡστόσο ὁ Ὀμηρὸς **μόνο** περὶ φιλίας ὁμιλεῖ. Τὰ

ὑπόλοιπα δρῖσκονται στὰ ἀρρωστημένα μυαλὰ τῶν διαφόρων «εἰδικῶν». Στὶς κωμωδίες τοῦ Ἀριστοφάνους ἔχομε ἐπίσης ἐρωτικές σχέσεις **μόνο** μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ὑπάρχουν κάποιες ἀναφορὲς σὲ ὁμοφυλόφιλους, ἀλλὰ εἶναι χαρακτηριστικόν ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης τοὺς ἀναφέρει γιὰ νὰ τοὺς χλευάσῃ. Προφανῶς στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα ἡ ὁμοφυλοφιλία αὐτὸ ἀκριβῶς ἦταν. Ἐνα περιθωριακὸν φαινόμενον, ποὺ ἀποτελοῦσε ἀντικείμενον χλευασμοῦ ἢ ποιητικῆς διώξεως σὲ ὑπότροπες περιπτώσεις.

Μετὰ τιμῆς

Ἰωάννης Βασιλειάδης

Ἀθήνα

Ἱεροκήρυκας σιωνιστῆς καὶ φανατικὸς μισέλληνας

Ἀξιότιμε κύριε Λάμπρου,

Ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἐπιστολὴ μου αὐτὴ ἔδωσε τὸ κήρυγμα ἐνὸς ἱεροκήρυκα τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου Ἱεραποστολικῆς Δράσεως «Ὁ Μέγας Βασίλειος» στὶς 10 Ἰανουαρίου στὴν πλατεία δίπλα στὸ ναὸ τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Δήμου Κατῶνης στὸ Ξηρόμερο Αἰτωλοακαρνανίας καὶ τὰ ὅσα ἐξωφρενικὰ ἀκουσα κατὰ τὴν διάρκειά τοῦ κηρύγματος. Ὁ ἱεροκήρυκας, ἀφοῦ μίλησε γιὰ τὴν ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων γιὰ ἐκκλησιασμό καὶ γιὰ θέματα χριστιανικῆς ἠθικῆς, εἶπε στὴ συνέχεια ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Κυττάξτε, Χριστιανοί, ὁ τόπος γύρω μας ἀκόμη καὶ σήμερον εἶναι σπαρμένος μὲ εἰδωλολατρικά μνημεῖα, ὅπως ὁ Παρθενώνας, οἱ Δελφοί, ἡ Ὀλυμπία κ.ἄ.» (ἄρα καὶ αὐτοὶ ποὺ εἶχαν καὶ ἔχουν ὡς ἱερὰ κειμήλια τὰ μνημεῖα αὐτά, οἱ Ἕλληνες, εἶναι εἰδωλολάτρες). Καὶ συνεχίζοντας τὸ ἀνθελληνικὸ του κήρυγμα εἶπε: «... ἐνῶ ἀντίθετα, ὅταν ὁ Χριστὸς ἐπισκέφτηκε μιὰ ἐβραϊκὴ συναγωγὴ, εἶδε, ὅτι ἐκεῖ εἶναι τὸ πραγματικὸ φῶς, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ σοφία». Σὲ ἐκεῖνο τὸ σημεῖο ἐγὼ ἀποχώρησα ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ κηρύγματος.

Ἀναρωτιέμαι, ἕως πότε θὰ ἀνεχόμαστε τὶς συκοφαντίες καὶ τὶς ὕβρεις τῶν Ἑβραίων ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ γιὰ τοὺς προγόνους καὶ προπάτορές μας καὶ γιὰ τὰ ἱερὰ μας μνημεῖα μέσα στὴν ἴδια μας τὴ χώρα; Γιατί νὰ δεχόμαστε γιὰ προπάτορές μας τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Ἰσαάκ, τὴ Σάρρα καὶ τὴ μάρκα καὶ ὅλο τὸ ἐβραϊκὸ συναπάντημα, καὶ τοὺς δικούς μας πραγματικούς προγόνους καὶ τὰ μεγαλειώδη ἔργα τους νὰ τὰ βλασφημοῦμε μὲ τέτοιο τρόπο; Πότε ἐπιτέλους θὰ σταματήσῃ ὁ ἀνελέητος διωγμὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὸν ξενόφερτο καὶ δάρδαρο φανατισμό, ποὺ ἔχει ἀρχίσει ἐδῶ καὶ αἰῶνες –ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς δημιουργίας του;

Καὶ τέλος πάντων ἡ θέση τοῦ ἱεροκήρυκα γιὰ τὰ ἱερὰ μας μνημεῖα ἀφ' ἐνὸς καὶ τὶς συναγωγὰς ἀφ' ἑτέρου εἶναι καὶ ἡ ἐπίσημη θέση τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας; Ἄν ναι, τότε δὲν μπορεῖ νὰ ἐξελληνισθῇ ἡ Ὁρθόδοξία.

Μετὰ τιμῆς

Α. Β. Ξηρομερίτης

30004 Κατοῦνα Αἰτωλίας

Οἱ «Γάλλοι» τῆς Μασσαλίας τιμοῦν τὴν ἐλληνικὴ τους καταγωγὴ

Κύριε διευθυντά,
Βρισκόμενος
στὴν γαλλικὴ
πόλη Μασσα-
λία (Cité Pho-
céen = φω-
καϊκὴ πόλη,
ὅπως τὴν ὀνο-
μάζουνε οἱ
γάλλοι) φωτο-
γράφισα ἀνα-
μνηστικὴ πλά-
κα ἐξ ὀρειχάλ-
κου, ποὺ θρί-

σκεται στὸ κεντρικὸ τῆς λιμάνι, ἐκεῖ ποὺ τὸν
60 π.Χ. αἰῶνα ἀποβιβάστηκαν ἄποικοι Φω-
καεῖς, καὶ σᾶς δίνω τὸ κείμενό τῆς στὰ γαλ-
λικά καὶ ἐλληνικά ὡς ἀκολουθῶς:

«Ici vers l' an 600 avant JC des marins Grecs
ont abordé venant de Phocée cité Grecque d'

Asie Mineure.
Ils fonderent
Marseille
d' ou rayonna
en Occident la
civilisation».

Καὶ ἐλληνικά:
«Ἐδῶ πρὸς τὸ
ἔτος 600 πρὸ
Χ. Ἕλληνες
ναυτικοὶ ἀπο-
βιβάστηκαν
ἐρχόμενοι ἀπὸ

τῇ Φώκαια πόλει ἐλληνικῇ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.
Αὐτοὶ θεμελίωσαν τὴ Μασσαλία ἀπ' ὅπου
ἀκτινοβόλησε στὴ Δύση ὁ πολιτισμός».

Μετὰ τιμῆς
᾽Αναγνώστης σας

Οἱ χεῖριστοι μισέλληνες: Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι

Κύριε Λάμπρου,
Ὡς γνωστόν, ὑπάρχει ὁ σιωνισμός, ὁ εὐρω-
παϊκὸς μισελληνισμός, ποὺ πρόσφατα ἔγρα-
ψε στὸ «Δαυλὸ» γι' αὐτὸν ὁ κ. Πᾶνος Τσίνας,
καὶ γενικὰ ὑπάρχουν πολλοὶ μικροὶ καὶ με-
γάλοι στὴ δύναμη ἀνθέλληνες, ποὺ πολεμοῦν
τὴν κοιτίδα τοῦ πνεύματος. Ὁ πιὸ μεγάλος
ὅμως ἐχθρὸς, ὁ πιὸ αἰμοδόρος, ὁ πιὸ ὑπουλός
καὶ ὁ πιὸ στυγνὸς εἴμαστε ἔμεῖς οἱ ἴδιοι. Εἴμα-
στε ἔμεῖς, ποὺ μὲ τίς ἀνὰ τοὺς αἰῶνες διχόνοι-
ές μας ταλαιπωροῦμε τὸ ἔθνος. Ἐμεῖς, ποὺ στὸ
ὄνομα τῆς ἐξουσίας, στὸ ὄνομα τοῦ θρόνου
καὶ τῆς καρέκλας ἔχουμε θυσιάσει τὴν παι-
δεία, τὴν οἰκονομία καὶ τὴν ἐξωτερικὴ μας πο-
λιτικὴ δεκαετίες τώρα. Ἐμεῖς, ποὺ μπαζώ-
νουμε ἀρχαῖες πόλεις καὶ ναοὺς, γιὰ νὰ χτί-
σουμε τὸ αὐθαίρετό μας, τὸ ξενοδοχεῖο μας,
τὸ ἐργοστάσιό μας. Ἐμεῖς, ποὺ δεδηλώνουμε

τὰ θεατρικὰ ἔργα τῶν προγόνων μας μὲ ἄσχε-
τους καὶ ἄξεστους συχνὰ ἡθοποιοὺς, ποὺ μό-
νο ἡθοποιοὶ (ἡθος + ποιῶ) δὲν εἶναι. Ἐμεῖς,
ποὺ μὲ τὸν κομματισμὸ καὶ τὴν μικροπολιτι-
κὴ μας καταστρέφουμε ὅλα τὰ πρότυπα δια-
κυβέρνησης τῆς πολιτείας, ποὺ δίδαξαν καὶ
ἐφάρμοσαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ διασπρεβλῶνουμε
ἐννοίες ὅπως αὐτὴ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἰση-
γορίας. Ἐμεῖς, ποὺ συρρικνώνουμε τὴ γλῶσσα
μας μὲ τὴν ξενομανία καὶ τὸν ὑποτιθέμενο
εὐρωπαϊσμό μας. Εἴμαστε ἔμεῖς τὸ αἶσχος καὶ
ὄχι οἱ δηλωμένοι ἐχθροὶ μας. Ἐμεῖς, οἱ νεοέλ-
ληνες γραικύλοι.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν προσοχή σας

Παναγιώτης Γκίκας

Ἰαλέμον 19, 111 42 Ἀθήνα

Ἡ τραγωδία τῶν Πανεπιστημίων

«Ἑλληνική τραγωδία» εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς ποὺ μπορεῖ νὰ ἀποδώσει μὲ πληρότητα τὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στοὺς χώρους τῆς ἑλληνικῆς Ἀνωτάτης Παιδείας. Τὰ Πανεπιστήμια πραγματικά ἀποτελοῦν ἄσυλο ὄχι γιὰ τοὺς φοιτητές, ἀλλὰ γιὰ τοὺς προβληματικούς κουλτουριάρηδες, ποὺ ὀνομάσθηκαν καθηγητές τους. Καὶ σὰ νὰ μὴν φτάνει τὸ ἀπελπιστικά χαμηλὸ ἐπίπεδο τῶν σπουδῶν ποὺ τοὺς προσφέρουν, οἱ φοιτητές εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ δέχονται ἀπ' αὐτοὺς λογιῆς-λογίης ἐκπλήξεις. Προσφάτως γιὰ παράδειγμα στὸ Πάντειο Πανεπιστήμιο καὶ στὰ πλαίσια ἐξεταστικῆς περιόδου ὁ καθηγητὴς κ. Βέλτσος ζήτησε ἀπὸ τοὺς φοιτητές του νὰ ἐξετάσουν καὶ νὰ ἀναλύσουν «τὴ σχέση μεταξὺ ἱστορίας καὶ μαλακίας»! Ἀπὸ τέτοια λοιπὸν ἄτομα –ἴσως χειρότερα– ταλαιπωρεῖται καὶ ξοδεύει ἀσκόπως τὸν χρόνο της ἡ σπουδάζουσα νεολαία στὴν Ἑλλάδα, μακρυνά ἀπὸ τὴν ἔρευνα, τὴν ἐπιστήμη, τὴν ὀρθὴ καὶ ὠφέλιμη Παιδεία. Ὡστόσο ὅλοι αὐτοὶ οἱ «μοντέρνοι» καὶ «προοδευτικοί» ἔχουν τὰ μάτια τους «δεκατέσσερα», ὅταν πρόκειται γιὰ ἐοικίμες ἐπιχορηγήσεις ἐρευνῶν, μιὰ καὶ ἀπέδειξαν ὅτι μποροῦν χωρὶς ἔργο νὰ «τσεπώνουν» ἑκατοντάδες δισεκατομμύρια. Στὸ μόνο ζήτημα ποὺ καλοῦνται ἀπ' τὴν συνειδήσή τους νὰ ἀπαντήσουν οἱ φοιτητές εἶναι, νὰ ἐξετάσουν καὶ τὴν σχέση τους μεταξὺ τῶν καθηγητῶν τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς μαλακίας... Τὸ Ρωμαῖκο σ' ὅλη του τὴν δόξα.

Π.Α.Κ.

Κοινοβουλευτικὰ «θαύματα»

Ὁ νέος πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανόπουλος ὡς ἄνθρωπος μᾶς εἶναι ἰδιαίτερος συμπαθής. Ὅμως παραμένει γεγονός, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς δὲν τὸν ἐψηφισε στὶς τελευταῖες ἐκλογές, μάλιστα τὸ κόμμα τοῦ κ. Κ. Στεφανόπουλου ἔλαβε ποσοστὸ 0,5% τῶν ψήφων. Ὅμως οἱ 300 ἀντιπρόσωποι τῶν 10.000.000 Ἑλλήνων ἀποφάσισαν, ὅτι τὸ 0,5% τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος εἶχε βαρύτερης ἀξίας ψήφο ἀπὸ τὸ 99,5% τῶν Ἑλλήνων. Ἔτσι, ἐνῶ ὁ «Κυρίαρχος Λαὸς» δὲν ἀναθετὲ οὔτε τὸ ἀξίωμα τοῦ βουλευτοῦ σ' ἓναν πολίτη, οἱ ἀντιπρόσωποί του τοῦ προσφέρουν τὸ ὑψιστὸ ἀξίωμα τοῦ κράτους. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο γίνεται φανερὴ ἡ οὐσιώδης διάσταση ἀφ' ἑνὸς μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν (διὰ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ) ἐκλεγμένων ἀντιπροσώπων του. Πρόκειται κατ' οὐσίαν γιὰ τὴν διάσταση μεταξὺ δημοκρατίας καὶ κοινοβουλευτισμοῦ. Ἡ δημοκρατία εἶναι ἄμεση –ἢ δὲν εἶναι δημοκρατία. Ὁ κοινοβουλευτισμὸς εἶναι ἀντιπροσωπευτικὸ σύστημα, δηλ. ὀλιγαρχία, ὅπως θάλεγε ὁ Ἀριστοτέλης. (Καὶ ἐπειδὴ μᾶς ἀφήνει ἡ ὀλιγαρχία τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ νὰ τὴν μεμφόμαστε, χωρὶς νὰ μᾶς κλείνει φυλακὴ, τῆς κάνομε τὴν παραχώρηση νὰ τὴν ἀποκαλοῦμε «φιλελεύθερη» ὀλιγαρχία –ὅπως θάλεγε κι ὁ Καποδιστριας).

Βλέπουμε καθαρά λοιπόν, ὅτι μιὰ ἀκόμη ἀρχαιοελληνικὴ ἀξία/θεσμός, ἡ δημοκρατία, ἔχει ἐννοχισθεῖ, ἀκρωτηριασθεῖ στὴ διαστρεβλωτικὴ εἰκόνα τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Οἱ σύγχρονοι δὴν «δημοκρατίες» καταχρηστικά ἀνάγουν τίς ἰδεολογικὲς τους ἀφετηρίες στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Στὴν πραγματικότητα τὰ κοινοβούλια ἀποτελοῦν καρικατοῦρες τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου. Κατ' οὐσίαν οἱ σύγχρονοι «δημοκρατικοί» κοινοβουλευτισμοὶ εἶναι γνήσια τέκνα τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων τῶν Ἀγγλῶν (1688) καὶ τῶν Γάλλων (1789). Τὰ κοινοβούλια (parliaments) εἶναι πιστὰ ἀντίγραφα τῶν συνάξεων τῶν Ἀγγλῶν φεουδαρχῶν, ποὺ κατὰ τὸν 16ο καὶ 17ο αἰ. ἀγωνίζονταν κατὰ τῆς ἀπολυταρχίας τοῦ Ἀγγλικοῦ θρόνου. Βέβαια εἶναι προφανές, ὅτι καὶ ἡ Ἀγγλικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1688 καὶ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση (1789) δὲν εἶχαν ἀπὸ ποῦ ἄλλου νὰ ἀντλήσουν ἐμπειρίες, παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Ἐπίσης ὁμως εἶναι φανερό, ὅτι τὸ ἀντιπροσωπευτικὸ σύστημα τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ εἶναι προϊόν τῆς Βιομηχανικῆς Ἐπανάστασης, ποὺ ἀποθῆωσε τὴ μαζικότητα, τὴν τυποποίηση καὶ τὴ μηχανοποίηση τοῦ ἀτόμου. Ἡ πρόσφατη προεδρικὴ ἐκλογὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀπετέλεσε τὴν πλέον βῶσσα μαρτυρία γιὰ τὴν κραυγαλέα, ἐπὶ τῆς οὐσίας, διάσταση μεταξὺ (ἄμεσης) δημοκρατίας καὶ (ἀντιπροσωπευτικοῦ) κοινοβουλευτισμοῦ.

Δ.Κ.

Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ στὶς ἐπιχειρήσεις

Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ εἰσέρχονται καὶ στὸν κόσμον τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Εὐρώπης. Σὲ πρόσφατο δημοσίευσμά της ἡ ἐφημερίδα «Ἀδέσμευτος Τύπος» ἀναφέρεται στὴν προτροπὴ τῶν Ἀγγλῶν ἐργοδοτῶν πρὸς τοὺς ἐργαζόμενους νὰ μάθουν τὴν ἀρχαία μας γλῶσσα, ἡ ὁποία «ἔχει μιὰ φιλοσοφία μὲ ἰδιαίτερη σημασία στὸν τομέα τῆς ὁργάνωσης καὶ τῆς διοίκησης ἐπιχειρήσεων».

Βρεταννοὶ εἰδικοί πιστεύουν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐνισχύει τὴν λογικὴ καὶ τονώνει τὶς ἡγετικές ἱκανότητες τῶν ἐργαζομένων. Μὲ τὴν νιοθέτηση τῆς διοικητικῆς προσέγγισης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου μὲ τὴν δημοκρατικὴ λήψη τῶν ἀποφάσεων (συμμετοχὴ ὅλων τῶν ἐργαζομένων χωρὶς ἱεραρχικὴ διάκριση) ἀποδείχθηκε, ὅτι πετυχαίνονται ἄριστα ἀποτελέσματα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ ἐργαζόμενοι, πού ἔχουν φιλοδοξίες γιὰ θαυματολογικὴ καὶ μισθολογικὴ ἐξέλιξη, στρέφονται πρὸς τὴν σπουδὴ τῶν ἀρχαίων κειμένων. Ἔτσι κοντὰ στοὺς τομεῖς τῆς ὑψηλῆς τεχνολογίας καὶ τῆς πληροφορικῆς, πού ἔχουν ἀναγνωρίσει τὴν σημασίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, προστίθεται καὶ ὁ τομέας τῆς ὁργάνωσης καὶ διοίκησης ἐπιχειρήσεων.

Ἐντὺν ὅς πού ὅλα αὐτὰ γίνονται μακρὰ ἀπὸ μᾶς. Γιατί, ἂν ἐλάμβαναν χώρα στὴν Ἑλλάδα, οἱ ἐπίσημοι «ἰθύνοντες» θὰ τὰ χαρακτηρίζαν ὡς «ἀρχαιολαγνεία», «ἐλληνοκρατία», «σωδινισμό» καὶ «φασισμό». Τὴν στιγμή μάλιστα πού, ἐνῶ ἔχουμε πεισματικά ἀποκοπῇ ἀπὸ τὸ παρελθόν μας, ἔχουμε ἀκρωτηριάζει τὴν γλῶσσα μας, ἔχουμε καταργήσει τὴν ἱστορία, ὁ ὑπουργὸς τῆς «ἐθνικῆς» μας Παιδείας θέτει πρὸς τὸν Ἑλληνισμό τὸ παρακάτω δῆλημα (ἐφημερίδα «Κέρδος»): «Ἡ ἐπιλέγουμε νὰ πᾶμε πρὸς μιὰ πολυπολιτισμικὴ (;) διεθνὴ πραγματικότητα ἡ παραμένουμε ὀχρωμένοι πίσω ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς ἐθνικῆς μας καθαρότητας!» Φυσικὰ τὸ ὅτι αὐτὴ ἡ «διεθνὴς πραγματικότητα» στρέφεται ὅλο καὶ πιὸ συχνὰ στὴν ἐθνικὴ μας κληρονομιά, αὐτὸ δὲν ἐνδιαφέρει τὸν ἐν λόγω ὑπουργό. Ἀλλωστε οἱ «πολυπολιτισμοί», ὅπως οἱ «Ἰνδοευρωπαῖοι», οἱ «Ἀφροασιαῖτες», οἱ «Ἑλληνοαφρικάνοι», εἶναι ἡ ἀδυναμία τοῦ ὑπουργοῦ μας ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπολοίπων «φωτισμένων» «Ἰσραελήνων».

P. A. K.

«Ἀμερικανικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία»

«Ὑπουλο ἀνθέλληνα» καὶ «συνωμότη» χαρακτηρίζει τὸν ἀρχιεπίσκοπο Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβος ἡ ἐλληνοαμερικανικὴ ἐφημερίδα «Καμπάνα». Ὁ κ. Ἰακώβος ἀποφάσισε αὐθαίρετα καὶ ἀνακοίνωσε τὴν δημιουργία τῆς «Ἀμερικανικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας» μὲ ἁπώτερο στόχο τὴ διάλυση τῆς ἐνότητος τῶν ὁμογενῶν μας. Ὅπως ὑπογραμμίζει ἡ ἐφημερίδα, ἡ ἀνθελληνικὴ δραστηριότητά τοῦ κ. Ἰακώβου ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ 1970, ὅταν νιοθετήθηκε στὴν Κληρικολαϊκὴ Συνέλευση τῆς Βοστώνης ἡ κατάργηση τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ἀπ' τὶς τελετουργίες τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ κ. Ἰακώβος ἐμφανίζεται ἐκφραστὴς τῆς CIA, τῆς ἐβραϊκῆς «Μοσσάντ» καὶ ἄλλων σιωνιστικῶν διεθνῶν κέντρων, πού ἀποσκοποῦν στὴν «πνευματικὴ, πολιτιστικὴ καὶ ἐθνικὴ συντριβὴ» τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων. Γιατί ὅμως ἐξοργίζονται μὲ τὰ καμώματα τοῦ κ. Ἰακώβου οἱ ὁμογενεῖς; Ὁ ἐν λόγω ἀρχιεπίσκοπος ὑπηρετεῖ καθὼς πρέπει τὴν Ὁρθόδοξία, εἴτε Ρωμαϊκὴ εἴναι αὐτὴ εἴτε Ρωσικὴ εἴτε Βουλγαρικὴ ἢ Σκοπιανὴ Ἀμερικανικὴ. Μὲ τὴν Ἑλλάδα τί σχέση μπορεῖ νὰ ἔχη λοιπόν; Οἱ ὁμογενεῖς τῆς Ἀμερικῆς ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ πρέπει νὰ κατανόησουν, ὅτι ἡ ἐθνικὴ σωτηρία καὶ ἀφύπνιση θρῖσκονται στὰ δικά τους χέρια καὶ ὄχι στὰ ἐξ ὀρισμοῦ διεθνιστικὰ θρησκευτικὰ δόγματα.

P. A. K.

Ἱταλοὶ ἐλληνοφασίστες

«Ὅταν στὸ θλιβερό αὐτὸ Ρωμαῖο Κρατίδιο οἱ «διανοούμενοι» τῆς πολυθρόνας καὶ οἱ «προσοδευτικοί» μὲ ἰδεολογικὴ ταυτότητα εὐρωπαϊκὴ, ἀφρικανικὴ ἢ ὅποιαδήποτε ἄλλη, πλὴν τῆς ἑλληνικῆς, θεωροῦν φασιστικὸ νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, πού τὸ ἔθνος τους δημιούργησε καὶ πού χωρὶς αὐτὸν οἱ ἴδιοι καὶ ὁ ὑπόλοιπος κόσμος ἀκόμα θάσκαθαν μὲ τὰ νύχια νὰ δοῦν ρίζες νὰ φᾶνε, γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ οἱ «ξένοι» μᾶς θυμίζουν τὴν σημασίαν τῶν ἀξιών, πού ἀπολέσαμε μέσα ἀπὸ τὸ ξεπούλημά τους, θυσιᾶ στὸν βωμὸ τῶν συμφερόντων τῶν παρασιτικῶν ὑπέργηρων ἐθνοπατέρων. Ἡ εἰδηση εἶναι ἀπ' τὴν «Ἀπογευματινὴ» καὶ ἀφορᾷ τὸν σχολιασμό τοῦ Ἱταλοῦ δημοσιογράφου πού περιέγραφε τὸν ἀγῶνα μεταξὺ τῆς ἰταλικῆς ποδοσφαιρικῆς ομάδας Λάτσιο, πού ἰδρύθηκε στὴν Ρώμη ἀπὸ Ἑλλήνες τὸ 1900 καὶ τῆς γερμανικῆς Μπορούσια Ντόρμουντ. Τὰ ἰταλικά ραδιόφωνα καλοῦσαν τοὺς παίχτες τῆς Λάτσιο νὰ θυμηθοῦν τὴν καταγωγὴ τους. Ὅλη ἡ Ἱταλία ἄκουγε τὴν φωνὴ τοῦ σχολιαστῆ νὰ μεταδίδει: «Τὸ γαλανόλευκο χρῶμα τῆς φανέλλας σας δὲν ἐπιλέχθηκε τυχαῖα. Εἶναι ἡ σημαία καὶ ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλλάδας. Νικήστε. Σεῖς εἰσθε ἀπόγονοι τοῦ Σπύρου Λοῦη. Σεῖς, παίχτες τῆς Λάτσιο, εἰσθε τὸ πνεῦμα τῶν πρώτων Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Σεῖς ἐκφράζετε τὸ ἐλληνικὸ πνεῦμα τῶν ἡρώων τῆς ἱστορίας». Τί νὰ προσθέσουμε ἐμεῖς; Γιὰ τὴν ἱστορία ἀπλῶς θὰ ἀναφέρουμε, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ομάδα τῆς Λάτσιο νίκησε τὴν γερμανικὴ ομάδα τῆς Μπορούσια Ντόρμουντ παρὰ τὴν φιλογερμανικὴ διαιτησία, ὅπως διαβάσαμε σὲ ἄλλο ἔντυπο, κάποιον διαιτητὴ ὀνόματι Μαρωνίτεν.

E. Μπ.

Ἐπίθεση τοῦ Σκοταδισμοῦ κατὰ τῆς Λογικῆς

Τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ πνεῦμα ἀνακάλυψε καὶ διαμόρφωσε τὴν παραγωγικὴ σκέψη, τῆς ὁποίας καρπὸς εἶναι ἡ λογικὴ συμβατότητα. Θεμελιωτὲς τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης εἶναι ἀναμφισβήτητα οἱ Ἕλληνες, πού στηρίζαν τὴν ἐγκυρότητα τῶν θεωρημάτων καὶ προτάσεων στὴν ἀπόδειξη, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει τὴν λογικὴν συμβατότητα ὑποθέσεων καὶ συμπερασμάτων. Συγκεκριμένα ἡ ἀλήθεια τῶν ὑποθέσεων καὶ ἡ ἀπαίτηση τῆς λογικῆς συμβατότητας αὐτῶν ἐπιβάλλουν τὴν ἀλήθεια τῶν συμπερασμάτων. Οἱ διαισθητικὲς ὑποθέσεις ἀποδεικνύονται καὶ καθίστανται ἐπιστημονικὲς ἀλήθειες ἢ παίρνουν τὸ κύρος ἀξιώματος, ὅταν δὲν ὀδηγοῦν σὲ σύστημα ἀντιφατικό. Ἡ μαθηματικὴ ἐπιστήμη, ὅπως διαμορφώθηκε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Ἑλλήνων, δὲν δέχεται προτάσεις καὶ θεωρήματα, τῶν ὁποίων τὸ κύρος ἀντλεῖται ἀπὸ μερικὲς προσεγγιστικὲς ἐπαληθεύσεις, γιατί αὐτοῦ τοῦ εἶδους αὐθαίρετες παραδοχὲς ἀντίκεινται στὴν ἴδια τὴν φύση τῆς αὐστηρῆς παραγωγικῆς σκέψης τῶν μαθηματικῶν. Μόνον σὲ πειραματικὲς ἀμφιβόλουν ποιότητος ἐρευνητικὲς ἐργασίαι γίνεται συνήθως ἡ προσέγγιση τῶν προβλημάτων μὲ διαισθητικὲς ὑποθέσεις, οἱ ὁποῖες εἶναι προφανῶς οἱ μεγάλες ἀδυναμίεις τῆς ἐγκυρότητας τῶν προσεγγίσεων αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

Ἡ ἀνυπέρβλητη ἀξιοπιστία τοῦ μαθηματικοῦ συμπεράσματος συνίσταται στὴν ἀπόδειξη, πού ἐξασφαλίζει τὴ λογικὴν συγκατάθεση. Ποτὲ οἱ μαθηματικὲς ἀλήθειες δὲν ἀναιρέθηκαν. Ἡ ἐγκυρότητά τους εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τους ἄτρωτη μέσα σὲ μιὰ μὴ ἀντιφατικὴ θεωρία, γιατί ἡ ἀμφισβήτηση ἀποδεδειγμένης μαθηματικῆς προτάσεως ταυτίζεται μὲ τὴν μὴ ἐγκυρότητα τῶν λογικῶν ἀξιωμάτων. Κάθε μαθηματικὴ θεωρία εἶναι ἓνας ὁλοκληρωμένος κόσμος, ἀνεξάρτητος ἀπὸ κάθε ἄλλον, ὁ ὁποῖος θεμελιώνεται σὲ ἓνα καθορισμένο μὴ ἀντιφατικὸ ἀξιωματικὸ σύστημα. Καὶ ἔχει τὸ μεγάλο προνόμιο νὰ καθίσταται ἡ λογικὴ ἔκφραση κατηγορίας φαινομένων μὲ τὴν δυνατότητα πρόδλεψης φυσικῶν γεγονότων. Ἡ πρόδλεψη πού προέρχεται ἀπὸ ἐμπειρικὲς γνώσεις εἶναι ἐπισφαλής, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ πρόδλεψη τῆς μαθηματικῆς θεωρίας εἶναι ἀπολύτως ἐγκυρη, ἄλλως ἢ θεωρία δὲν εἶναι ἐπαρκὲς «μοντέλο» τῆς κατηγορίας φαινομένων, πού λογικοποιεῖ. Ἐμπειρικὴ γνώση μὲ ἀμφισβητούμενη πρόδλεψη εἶναι μειονεκτικὸ ὑποκατάστατο, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιοῦμε, ὅταν δὲν ἔχουμε πραγματικὴ ἐπιστημονικὴ γνώση. Θεωρίαι αὐθαίρετων θεμελιώσεων χρησιμοποιοῦνται πάντοτε γιὰ τίς λύσεις μεγάλων προβλημάτων τῆς μεταφυσικῆς καθὼς καὶ στίς νεογέννητες μὴ διαμορφωμέναις ἐπιστήμης. Στὴν ὥριμη πλέον ἐπιστήμη τῶν μαθηματικῶν ἡ παραδοχὴ ἀναποδείκτων θεωρημάτων εἶναι «τσαρλατανισμός», ὁ ὁποῖος δυστυχῶς ἐπανερχεται σήμερα ἀπὸ παλαιότερους χρόνους.

Στὰ Ἑλληνικὰ μαθηματικά, τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ἡ πρώτη ἐμφάνιση τῆς ἐπιστήμης, κυριαρχεῖ ἡ αὐστηρότητα τῆς ἀποδείξεως καὶ ἡ συνέπεια τῆς λογικῆς κατασκευῆς, πράγμα τὸ ὁποῖο διαφοροποιεῖ τὴν ἐπιστήμη ἀπὸ τὴν ἐμπειρικὴ τέχνη. Τὸ φαινόμενο τῶν ἐμπειρικῶν κανόνων καὶ τῶν διαισθητικῶν παραδοχῶν παρουσιάζεται, ὅταν ἔχουμε κρίση καὶ στασιμότητα στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης. Καὶ γενικώτερα, ὅταν ἐπικρατεῖ τὸ θυμικὸν μὲ σύγχρονη ἀναίρεση τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Τὰ μαθηματικά προηγούνται ὅλων τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ὄχι μόνον γιὰ τὸ πλῆθος τῶν θεωριῶν, ἀλλὰ ἰδίως γιὰ τὴν ἐγκυρότητα τῶν γνώσεων, ἡ ὁποία δὲν στηρίζεται στὴν προσέγγιση. Οἱ Ἕλληνες ποτὲ δὲν ταύτισαν τὴν ἀπόδειξη μὲ τὴν προσέγγιση, γι' αὐτὸ τὰ ἅλντα προβλήματα, πού ἔθεσαν, ἀνέμεναν περίπου δύο χιλιάδες χρόνια γιὰ νὰ λυθοῦν.

* * *

Οἱ φορεῖς τοῦ μυστικισμοῦ καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου πολεμοῦν τὸ ἀρχαῖο ἀθάνατο πνεῦμα, σὸ ὁποῖο κυριαρχεῖ ἡ ἀξέπεραστη λογικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη. Ἀπὸ τοὺς

χρόνους τῆς ρομαντικῆς φιλοσοφίας τῶν Γερμανῶν, προεξάρχοντος τοῦ Ἐγέλου, ἐμφανίζεται μιὰ ὑστερική ἐπίθεση κατὰ τῶν μαθηματικῶν καὶ γενικότερα τῆς Ἀριστοτέλειας λογικῆς. Ὁ Ἐγγελος, ὡς γνωστόν, ἰσχυρίζεται, ὅτι ἀνεκάλυψε μιὰ νέα λογική, ἡ ὁποία ὑπερέχει τῆς κλασσικῆς λογικῆς, τὴν ὁποία ὀνόμασε «τριαδική λογική» ἢ «διαλεκτική»¹. Δυστυχῶς γι' αὐτὸν ἡ διαλεκτική του ἀπεδείχθη κάθε ἄλλο παρὰ λογική. Τὸ φιλοσοφικὸ σύστημα τοῦ Ἐγέλου, ἂν καὶ εἶναι τελείως ἀνεδαφικὸ καὶ ἀντιεπιστημονικό², ὁ Μάρξ τὸ ἐπένδυσε μὲ ψευδοεπιστημονικὴ μορφή καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ἀνάπηρο φάντασμα κατόρθωσε νὰ ἐπηρεάσει τὴ σκέψη καὶ τὸν στοχασμὸ τῶν διανοουμένων τοῦ αἰῶνα μας.

Εὐτυχῶς οἱ θετικὲς ἐπιστῆμες ἀγνόησαν ὅλες τὶς μαρξιστικὲς ἀνοησίες καὶ δὲν διαταράχθη ἡ ἐξελικτικὴ τους πορεία. Ἀντιθέτως οἱ κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς δραστηριότητες ὑπέστησαν μεγάλη ἐπίδραση, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν διαστρέβλωση τῶν ἀξιών καὶ τὴν καθολικὴ καθυστέρηση. Ἡ ἀντίθεση πὺν παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν θετικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν ἐπιστημῶν γεννᾷ τὰ μεγάλα προβλήματα τῶν μονομερῶς ἀνεπτυγμένων κοινωνιῶν. Ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἀνύπαρκτης «ισότητος» στὸν κόσμον ἔχει καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα σὲ κάθε ἀνθρώπινη ἐκδήλωση. Οἱ σκοταδιστές, πολεμῶντας τὴν ἀνισότητα τῶν κοινωνικῶν μονάδων μὲ τὴν παραδοχὴ τοῦ ἐσφαλμένου δόγματος τῆς φυσικῆς ἰσοτιμίας τῶν ἀτόμων, ἐξετέλισαν κάθε μορφή ἀξίας καὶ ἱκανότητος, πὺν διακρίνουν τὶς ἐξαιρετικὲς προσωπικότητες, οἱ ὁποῖες θὰ πρέπει νὰ εἶναι τὸ παράδειγμα γιὰ τὸ πλῆθος. Τὰ ἀποτελέσματα στὸν κοινωνικὸ δίο εἶναι ἡ κατάρρευση τοῦ ἠθικοῦ συστήματος καὶ ἡ ἐπικράτηση τῆς χυδαίας ἀντίληψης τῆς ὑλικῆς ἰσχύος.

Στὴν ἐπιστήμη ἡ μετριοτήτα, ἐκμεταλλεζόμενη τὴν ὀλέθρια παραδοχὴ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀδυναμίας τῶν μεγάλων στοχαστῶν νὰ ἐρμηνεύσουν ἐπαρκῶς τὸν κόσμον, ὑπερίσχυσε τὴν μικρὴ προσφορά τοῦ πλῆθους καὶ ἐλαχιστοποίησε τὴν ἀξεπέραστη προσφορά τῆς ἐξαιρετικῆς μονάδος. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴν λογικὴ πειθαρχία εἶναι τὸ καταφύγιο τῆς ἀδυναμίας τῶν πολλῶν, γι' αὐτὸ ἡ μετριοτήτα πολέμῳ μὲ πάθος τὸ ἔργο καὶ τὴν προσφορά τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖ πολλὰ καὶ σημαντικά. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ παραλόγου σὲ κάθε εὐκαιρία ἐπωφελοῦνται ἀπὸ τὴν λογικὴ ἀδυναμία τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ καὶ δέχονται μὲ ἐνθουσιασμὸ τὴν Μπεργκσσονικὴ ὕδρη «Ἡ νόση εἶναι ἀπαράδεκτη καὶ ἀνίκανη νὰ ἀντιληφθεῖ τὴ ζωὴ» ἢ τὴν «commodité» –καταλλήλότητα τοῦ Πουανκαρέ, γιὰ νὰ πολεμήσουν τὴν κλασσικὴ λογικὴ καὶ τὸν ὑπέροχο καρπὸ τῆς, τὰ μαθηματικά. Ὁ Λε Ρονά³ σὲ μιὰ ἀποθέωση ἀσυνέπειας ἀναπτύσσει τὴ θεωρίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ νομιναλισμοῦ, στὴν ὁποία φαντάζεται πὺς ἡ ἐπιστήμη εἶναι καθαρὴ σύμβαση καὶ ὅ,τι συμβαίνει σ' αὐτὴ τὸ ὀρίζουν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ αὐτήν. Οἱ φυσικοὶ νόμοι δὲν εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν παρατηρήσεων καὶ οἱ ἐπιστημονικὲς θεωρίες δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα. Στὶς προηγούμενες γνωσιολογικὲς ἀντιλήψεις, καὶ ἰδίως στὸν ἐπιστημονικὸ νομιναλισμὸ, διαγράφεται ὅλη ἡ οὐσιαστικὴ προσφορά τῆς ἐπιστήμης καὶ ἰδίως τῶν μαθηματικῶν, τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, εἶναι ἡ τέλεια γλώσσα γιὰ τὴν ἐκφράση τῆς γνώσης, γιατί διαθέτουν λογικὴ συνέπεια καὶ σαφήνεια, δηλαδὴ τελειότητα ἀποδόσεως τῆς γνώσεως.

* * *

Κατὰ τὸ παρελθὸν οἱ διάφοροι ψευδοφιλόσοφοι ἐμφανίζονταν ὑπὸ τὸν μανδῦα ποικίλων μορφῶν σκεπτικισμοῦ καὶ δὲν τολμοῦσαν νὰ θίξουν τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο. Σήμερα, ἐκμεταλλεζόμενοι τὴν ἀπληστία τοῦ ἐλάχιστου σοφοῦ τεχνολόγου γιὰ τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ, ἔχουν τὸ θράσος μέσα ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς ἐπιστήμης νὰ ἀμφισβητοῦν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀπόδειξης τῶν μαθηματικῶν προτάσεων καὶ θεωρημάτων. Ὁ Πουανκαρέ, πὺν διατύπωσε τὴν «φιλοσοφία τῆς commodité», ὅχι μόνον δὲν

ἀμφισβήτησε τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀπόδειξης, ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερο καὶ δυσκολότερο ἔργο του εἶναι τὰ θεωρήματα ὑπάρξεως, τὰ ὁποῖα δὲν ἀναφέρονται στὴν εὕρεση μερικῶν λύσεων ἀλλὰ στὴν ἀπόδειξη ὑπάρξεως λύσεων. Οἱ νεόκοποι ψευδοερευνητὲς παραμαθηματικοὶ ἀναζητοῦν λύσεις ἀμφιβόλου προσέγγισης καὶ ἀξίας, ἰσχυρίζομενοι ὅτι ἔχουν πρακτικὰ ἀποτελέσματα. Τολμοῦν νὰ ὑποστηρίζουν, ὅτι ἡ προσεγγιστικὴ ἐπαλήθευση μὲ τὴν δοθῆναι τῶν μηχανῶν ὑποκαθιστᾷ τὴν ἀπόδειξη προτάσεων καὶ θεωρημάτων. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ εἶναι τυχοδιωκτισμὸς στὴν ἐπιστήμη, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐγκληματικὴ ἀνεκτικότητα τῆς ἐπιστημονικῆς κοινότητας. Καὶ εἶναι ἄκρως ἀνησυχαστικό, ἀπὸ σοβαρὰ περιοδικά, ὅπως τὸ «Scientific American», νὰ καλλιεργεῖται ἡ ἀσυνέπεια καὶ νὰ δάλλεται καίρια ἡ ἐπιστημονικὴ αὐστηρότητα μὲ ἄρθρα, ὅπως τὸ ὑπὸ τίτλο «Ὁ θάνατος τῆς ἀπόδειξης». Σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο ἄνθρωποι χωρὶς μαθηματικὴ συνείδηση προσπαθοῦν νὰ νομιμοποιήσουν ὡς ἐπιστημονικὴ τὴν πρακτικὴ ἐνέργεια καὶ νὰ ἀντικαταστήσουν τὴν ἀπόδειξη μὲ τὴν περιπτωσιακὴ ἐπαλήθευση τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν. Οἱ θρασεῖς ἱερόσυλοι τολμοῦν νὰ ἀφαιρέσουν τὴν ἀκρίβεια καὶ γενικότητα τῆς ἀξεπέραστης ἐπιστήμης τῶν μαθηματικῶν. Οἱ μεγάλες δυσκολίες τῶν προβλημάτων δὲν δικαιολογοῦν ἐκτροπὲς στὴν ἐπιστημονικὴ σκέψη. Τὸ ἐπιστημονικὸ παράδοξο δὲν νομιμοποιεῖ τὴν αὐθαίρεσιν, οὔτε ἡ ἐπιστημονικὴ εἰκασία καθίσταται ἀναπόδεικτο θεώρημα. Ἡ μαθηματικὴ ἐπιστήμη εἶναι προϊόν παραγωγικῆς σκέψεως, ἡ ὁποία δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ἡ λογικὴ κατασκευή, δηλαδὴ ἡ ἀπόδειξη. Τὰ μαθηματικὰ ὡς ἐπιστήμη ταυτίζονται μὲ τὴν ἀπόδειξη, διαφορετικὰ εἶναι συλλογὴ πρακτικῶν προτάσεων, ὅπως ἦταν στὴν προμαθηματικὴ ἐποχὴ. Οἱ Ἕλληνες ἀνακάλυψαν τὴν ἀπόδειξη, ἡ ὁποία γέννησε τὴν μαθηματικὴ ἐπιστήμη. Ἡ θεώρηση μαθηματικῶν χωρὶς ἀπόδειξη, πὺν οἱ παραμαθηματικοὶ διαπίπτουν «πειραματικὰ μαθηματικά», εἶναι καθαρὴ παράνοια, γιατί εἶναι ἔννοια αὐτοανααιρετικὴ. Τὰ μαθηματικὰ ταυτίζονται μὲ τὴν ἀπόδειξη, συνεπῶς ὁ θάνατος τῆς ἀπόδειξης σημαίνει θάνατος τῶν μαθηματικῶν. Οἱ παραδοξολογίες κυριαρχοῦν στὴν ἐποχὴ μας, γιατί ἡ προσαρμογὴ τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἱλιγγιώδη ταχύτητα ἀλλαγῆς τῶν τεχνολογικῶν ἐφαρμογῶν καὶ ἡ ἀφομοίωση τῶν μεγάλων κατακτήσεων τῆς γνώσης δὲν συμβαδίζουν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πλήρη σύγχυση τῶν ψευδοεπιστημόνων, τὴν ὁποία ἐκμεταλλεύονται οἱ σκοταδιστὲς τῆς ἐξουσιαστικῆς ἀρχῆς.

Εἶναι φυσικὸ νὰ γενιοῦνται τὰ ἐρωτήματα: Πρόκειται γιὰ μία ἐπικίνδυνη ἀφέλεια ἢ κρύβεται σκοτεινὴ πρόθεση; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ διαγράφουν τὴν λογικὴ καὶ νὰ θεοποιοῦν τίς ἀνόητες ὑπολογιστικὲς μηχανές; Μπορεῖ κανεὶς νὰ χρησιμοποιεῖ τίς μηχανές ὅπου τὸν βολεῖ, χωρὶς νὰ ἰσχυρίζεται ἀνοήτως, ὅτι μὲ αὐτὲς θεραπεύει τὴν μαθηματικὴ ἐπιστήμη καὶ θεμελιώνει τὴ γνώση. Ἡ νοημοσύνη τῶν μηχανῶν οὔτε πλησιάζει τὴν ἀνθρώπινη οὔτε μπορεῖ νὰ τὴν ἀντικαταστήσει, γιατί εἶναι προϊόν ἑνὸς ἀνοήτου ἐγκεφάλου, πὺν τὸν τροφοδοτεῖ ὁ ἄνθρωπος μὲ προγράμματα, τὰ ὁποῖα ἐκτελεῖ κατ' ἐντολὴν τοῦ χειριστοῦ. Ἡ ἀνακάλυψη τῆς τυπικῆς λογικῆς, ἡ ὁποία εἶναι μαθηματοποίηση τῆς Ἀριστοτελείου, ἔδωσε τὴν δυνατότητα διαμόρφωσης προγραμμάτων, πὺν ἐκτελοῦνται ἀπὸ τίς ἠλεκτρονικὲς μηχανές, οἱ ὁποῖες δὲν σκέπτονται καὶ δὲν ἀνακαλύπτουν πράγματα, ἐκτελοῦν μόνον ἐντολές, γιὰ νὰ εὐκολύνουν τὸν σκεπτόμενο ἄνθρωπο. Ἡ ἐπανάσταση τῆς ἠλεκτρονικῆς τεχνολογίας εἶναι συνέπεια δύο μεγάλων κατακτήσεων τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς. Ὁ ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστὴς ὡς κατασκευὴ ὀργάνου εἶναι ἐφαρμογὴ τῆς ἠλεκτρονικῆς, ἐνῶ ὡς λειτουργία ἐκτελεστῆς ἀλγορίθμων τῆς ἐφαρμοσμένης λογικῆς. Ἡ τυπικὴ λογικὴ, τῆς ὁποίας ἡ ἀνάπτυξη εἶναι ἀναγκαία γιὰ τὴν τροφοδότηση τοῦ ὑπολογιστοῦ, εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν θεωρητικὴ αὐστηρὴ ἐπιστήμη. Συνεπῶς εἶναι τὸ ὀλιγότερον παράδοξο, ὁ ὑπολογιστὴς νὰ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς παραμαθηματικούς γιὰ τὴν κατάργηση τῆς ἀπο-

δείξεως καὶ τὴν μείωση τῆς ἀξίας τῶν λογικῶν ὁργάνων. Οἱ εὐφάνταστοι ἀφελεῖς συνεπαρμένοι ἀπὸ τὶς ὑπολογιστικὲς ἰκανότητες τοῦ ἡλεκτρονικοῦ ἐγκεφάλου πίστεψαν, ὅτι θὰ κατορθώσουν νὰ δώσουν λύσεις σὲ δύσκολα ἄλλα προβλήματα τῶν μαθηματικῶν. Δυστυχῶς ὅμως ἡ πραγματικότητα δὲν παρακάμπτεται καὶ οἱ ἀποδείξεις τῶν ὑπολογιστῶν βρέθηκαν νὰ εἶναι γεμάτες χάσματα, δηλαδὴ ἀνύπαρκτες. Τὸ ἔργο τοῦ ὑπολογιστῆ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν πειραματικὴ ἔρευνα, γιατί διευκολύνει στοὺς ὑπολογισμούς, ἀλλὰ δὲν ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀνθρώπινη σκέψη.

* * *

Τὰ τελευταῖα χρόνια στὸ χωρὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας γίνεται ἓνα μεγάλο λάθος, ποὺ θὰ ὀδηγήσει στὴν παρακμὴ τῆς ἐπιστήμης. Τὰ κράτη καὶ τὰ οἰκονομικὰ συγκροτήματα διαθέτουν χρήματα μόνο γιὰ τὶς πρακτικὲς ἐφαρμογὲς καὶ τὴν ἐφαρμοσμένη ἐπιστήμη, περιφρονώντας τὴ βασικὴ ἔρευνα. Ὁμοίως τὰ πανεπιστήμια, ὑποταγμένα σὲς ἀπαιτήσεις τῆς παραγωγῆς, ἐγκατέλειψαν τὴν θεωρητικὴ ἔρευνα καὶ κατέστησαν παραρτήματα τῶν διοικητικῶν μονάδων. Τὸ θεωρητικὸ ἀπόθεμα συνεχῶς ἐξαντλεῖται, χωρὶς νὰ ἀνανεώνεται· καὶ βεβαίως σήμερον δὲν φαίνεται τὸ μεγάλο κακὸ ποὺ ἔρχεται, γιατί ὁ μόχθος τῶν παλαιότερων ἦταν μεγάλος. Εἶναι ὅμως βέβαιον, ὅτι ὁ δρόμος ποὺ ἀκολουθοῦμε, ἂν δὲν ἀλλάξει, ὀδηγεῖ μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια στὸ τέλος τῆς ἐπιστήμης. Ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι εἶναι δυνατόν μὲ τὴν ἀναζήτηση τεχνολογικῶν ἐφαρμογῶν (τεχνολογικὴ ἔρευνα) νὰ ἐξελιχθεῖ καὶ ἡ βασικὴ γνώση, εἶναι τελείως λαθεμένος. Τὰ μεγάλα ἐπιτεύγματα τῆς τεχνολογίας στηρίζονται σὲ βαθύτερες κατακτήσεις τῆς θεωρητικῆς γνώσης καὶ ποτὲ στὴν ἐξέλιξη τῆς τεχνολογίας. Ἡ ποιητικὴ προαγωγή ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς θεωρητικῆς ἀρχῆς καὶ ἐλάχιστα μὲ τὴν τελειοποίηση τῆς τεχνικῆς. Μεγάλα προβλήματα στὴ μελέτῃ τοῦ φυσικοῦ κόσμου μὲ ἀνάλογες συνέπειες στὴν ἐφαρμογὴ μετατρέπονται σὲ προβλήματα τοῦ μαθηματικοῦ ὁργάνου, γιατί ἡ συσσώρευση πειραματικῶν γνώσεων ἀνῆλκε τὶς κατηγορίες φαινομένων ποὺ ἀναζητοῦν μαθηματικὸ μοντέλο (λογικοποίηση), μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐμφανίζεται ἔλλειψη μαθηματικῶν θεωριῶν.

* * *

Εἶναι θλιβερόν, ἡ ἀνεπάρκεια καὶ ἡ ἀνικανότητα τῆς μετριοτήτας νὰ εἰσβάλλουν στὸν ἱερὸ χωρὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὴν κατανάλωση τῶν διαχρονικῶν ἀξιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀρθολογισμοῦ, ποὺ θεμελίωσε τὴν ἐπιστημονικὴ μεθοδολογία. Ὁ ἐμπειρισμὸς καθηλώνει τὴ σκέψη μὲ τὰ ἀνένδοτα δεσμὰ τοῦ συγκεκριμένου καὶ ἡ ἀνυπαρξία τῶν φαντασμάτων τῆς νοητικῆς ἀφαίρεσης κρατᾷ τὴ σκέψη στὴν ἐπιφάνεια μιᾶς ἀφελοῦς τεχνικῆς τελειότητας. Οἱ μετριοτήτες τῆς διεθνούς παράνοιας, ὅσο δὴποτε καὶ ἂν ὑποστηρίζονται ἀπὸ τὴ σκοταδιστικὴ ἐξουσιαστικὴ ἀρχή, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἀποτύχουν. Ἡ ἐπιστημονικὴ κοινότητα ζεῖ στὸ φῶς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σκέψης καὶ ὄχι στὸ σκότος τοῦ μεσαιωνικοῦ φόβου.

1. «Μαθηματικὴ λογικὴ καὶ διαλεκτικὴ», «Δαυλός», σελ. 3216.
2. «Θάνατος καὶ ἀναγέννηση τῆς κοινωνικῆς ἐλπίδας», «Δαυλός», σελ. 3011.
3. «Τὸ παράλογο καὶ ἡ πνευματικὴ ἐκτροπή», «Δαυλός», σελ. 3413.

Λάμπρος Ντόκας

Καθηγητῆς τῆς Μαθηματικῆς Ἀναλύσεως
τῶν Πανεπιστημίων Πατρῶν καὶ VI Παρισίων

ΚΩΝ. Β. ΚΟΥΤΡΟΥΒΕΛΗΣ

Ἡ Τροία τοῦ Σλῆμαν δὲν εἶναι ἡ Ὀμηρικὴ ΠΡΕΠΕΙ Ν' ΑΝΑΣΚΑΦΤΗ Ο ΛΟΦΟΣ ΟΥΛΟΥ-ΤΕΠΕ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀπὸ τὴν ἀναγωγὴ τῆς μορφολογίας τοῦ ἐδάφους στὴν περιοχὴ τῆς Τροίας σύμφωνα πρὸς τὰ τεχνικὰ στοιχεῖα τοῦ Στράβωνος, τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Ἐρατοσθένη καὶ τοῦ Ὀμήρου προέκυψε μία τελείως καινούργια τοπογραφικὴ ἀπεικόνιση τοῦ ἐδάφους, ἡ ὁποία φαίνεται στὸ χάρτη τοῦ σχήματος 1 (σ. 9507). Ἡ ἀναλυτικὴ ἐξέταση τοῦ χάρτου τούτου παρουσιάζει καὶ ἀποδεικνύει τὰ ἀκόλουθα:

α. Τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν, ποὺ κατὰ τὰ λεγόμενα ὅλων τῶν ἐρευνητῶν εὕρισκε-το μετὰ τῶν ἀκρωτηρίων Ροιτείου καὶ Σιγείου, καίτοι αὐτὰ δὲν ἀναφέρονται ὀνομαστικὰ ἀπὸ τὸν Ὀμηρο, ἐπνίγηκε στὴν θάλασσα τῆς εἰσόδου τοῦ Ὀμηρικοῦ «εὐρέος κόλπου» (Ἰλιάς Φ124-125).

β. Τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν τῶν ἀντιπάλων στρατῶν, τοποθετούμενον ἀπὸ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐρευνητὲς μετὰ τῶν στρατοπέδων τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῆς πόλης τοῦ «Ἰλίου τοῦ Χισσαρ-λί», καταποντίσθηκε καὶ ἀποτελέσσει τὸν πυθμένα τοῦ «εὐρέος κόλπου» τοῦ Ὀμήρου.

γ. Ὁ ποταμὸς Σκάμανδρος ἢ Ξάνθος τοῦ Ὀμήρου, ὁ ὁποῖος ἐπῆγαγε κατὰ τὸν Ὀμηρο ἀπὸ δύο πηγές, ποὺ ἀνέδλυναν ἢ μία κρῦο καὶ ἡ ἄλλη ζεστὸ νερό, ταυτίστηκε ἀπὸ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐρευνητὲς μὲ τὸν σημερινὸ Μεντερές, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος τῆς Ἰδης, ὅπως καὶ ὁ ποταμὸς Σατινιόεις, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ὀμηρος στὴν Ἰλιάδα (Ζ34-35, Υ91-92

* Εἰσήγηση τοῦ κ.Κ.Κ. στὸ Διεθνὲς Συνέδριο Ἑλληνικῆς Μυθολογίας-Προϊστορίας, ποὺ ἔγινε στὸ Ὀλοσταντ τῆς Βαναρίας ἀπὸ 9-12 Δεκεμβρίου 1994. (Βλ. «Δαυλόν», τ. 158, Φεβρουάριος 1995).

Ἡ γκουβερνάντα τοῦ καθηγητοῦ κ. Δ. Μαρωνίτη καὶ ἡ ρατσιστικὴ παρέα τοῦ «Δ» στὸ Ὀλοσταντ

[Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Σὰς ἀποστέλλω φωτοτυπία τῆς ἐπιστολῆς ποὺ ἔστειλα στὴν ἐφημερίδα «Τὸ Βῆμα» εἰς ἀπάντησιν δημοσιεύματος τοῦ κ. Δ. Μαρωνίτη, ποὺ δημοσιεύθηκε τὴν 25-12-94 μὲ τίτλο «Μέσα καὶ Ἐξω», εἰς τὸ ὁποῖον ἔγραψε τρεῖς ὅλες-ὅλες λέξεις γιὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Ὀλοσταντ, καὶ οἱ τρεῖς ὑβριστικὲς καὶ γιὰ τὸ συνέδριο καὶ γιὰ τὸ «Δαυλὸ» καὶ τοὺς συνεργάτες του. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ δὲν δημοσιεύθηκε].

Φωτεινὴ Δουραχαλῇ

Λεωφ. Ἰωνίας 102, 104 46 Ἀθήνα, τηλ. 86.48.413.

Ἐφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ»

Χρήστου Λαδᾶ 3, Ἀθήνα

Ἐχω θαυμάσει στὸ ἐγγὺς παρελθὸν τὶς γλωσσολογικὰς (;) ἀναλύσεις τοῦ κ. Δ. Μαρωνίτη σὲ ὅλη τὴ σειρὰ «Βαθυλωνία» – ποὺ μεταδόθηκε ἀπὸ διάφορα κανάλια τῆς ἐλληνικῆς τηλεόρασης. Ἀλλ' ἐπίσης ἀγοράζω καὶ τὸ «Βῆμα» – τῶν καθηγητῶν –, ὅπου κά-θε Κυριακὴ μᾶς ἐνημερώνει «Μονότονα» καὶ ἄλ-λέως.

Μολοντί προτιμῶ τὸν κ. Δ.Μ. ν' ἀπαγγέλλει Ὀμηρο στὸ «Τρίτο», ὥστόσο διαβά-ζοντας τὸ «Μονότονό» του τῆς 25-12-94 μὲ τὸν τίτλο «Μέσα καὶ Ἐξω» αἰσθάνθηκα

καὶ Φ85) λέγει, ὅτι «ἔρρεε πλησίον τῆς ὑψηλῆς κι' ἀπόκρημνης Πηδάσου, πὺν θρισκότανε πρὸς τὸ ὄρος τῆς Ἰδης». Ἀρα ὁ σημερινὸς ποταμὸς Μεντερές ταυτίζεται ἀπόλυτα μὲ τὸν Ὀμηρικὸν Σατνιόνετα καὶ δὲν ἔχει καμμίαν ἀπολύτως σχέση με τὸν Σκάμανδρο ἢ τὸν Ξάνθο. Ἔτσι χάθηκε καὶ ὁ Σκάμανδρος ποταμὸς ἀπὸ τὸ προσκήνιο τοῦ Τρωικοῦ πολέμου.

δ. Ἡ πόλη τοῦ Πριάμου –τὸ Ἴλιον– ἐντοπιζομένη στὸ ἀντέρεισμα (καὶ ὄχι στὸ λόφο) τοῦ Χισσαρλίκ, μετετράπη σὲ παραλιακὴ, κτισμένη σὲ ὕψος 38 περίπου μέτρων ἀπὸ τὴν στάθμη τῆς θάλασσας. Ἔτσι ἔχασε ὅλη τὴν Ὀμηρικὴ διακόσμηση, διὰ τῆς ὁποίας ἐχαρκτηρίζετο πέραν τῶν ἄλλων: «ἀπόκρημνη», ὡς ἔχουσα κάπου γκρεμούς: «ἀνεμοδαρμένη», ὡς ἐκτεθειμένη στοὺς ἀνέμους ἐπὶ ὑψώματος μὲ μεγαλύτερον ὑψόμετρον ἐκείνου τοῦ Χισσαρλίκ: «κοίλη πόλις», ὡς κτισμένη σὲ ἔδαφος μὲ τοπογραφικὲς κοιλότητες, οἱ ὁποῖες ἐσηματίζοντο ἀπὸ τοὺς αὐχένες πὺν ὑπῆρχαν μεταξὺ τῶν ἀντιστοίχων κορυφῶν λόφων: «λοφώδης» ὡς ἀνεπτυγμένη ἐντὸς ἐνὸς χώρου, ὁ ὁποῖος περιεῖχε ἕναν ἀριθμὸν κορυφῶν λόφων, ὅπως ἦσαν ἡ κορυφὴ τῶν ναῶν, πὺν ὀνομάζετο «πέργαμος», ὁ πύργος τοῦ παρατηρητηρίου τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν καὶ ἡ κορυφὴ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Πριάμου καὶ τῶν παιδιῶν του.

Μία σύγκριση τοῦ χάρτου τοῦ σχήματος 1 μὲ τὰ παραπάνω στοιχεῖα τοῦ Ὀμήρου δημιουργεῖ μία διανοητικὴ ἀναστάτωση καὶ σύγχυση, γιατί γκρεμίζει ἐκ θεμελίων ὁλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα τῆς Τροίας, τὸ ὁποῖον ἐστήθη ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα, βασιζόμενο σὲ παρερμηνεῖς, λάθη, συγκεχυμένες πληροφορίες καὶ λοιπά, πὺν ὀδήγησαν τοὺς ἐργάτες τῆς ἐρευνας τῶν Ὀμηρικῶν ἐπὺν σὲ λανθασμένες ἐκτιμήσεις.

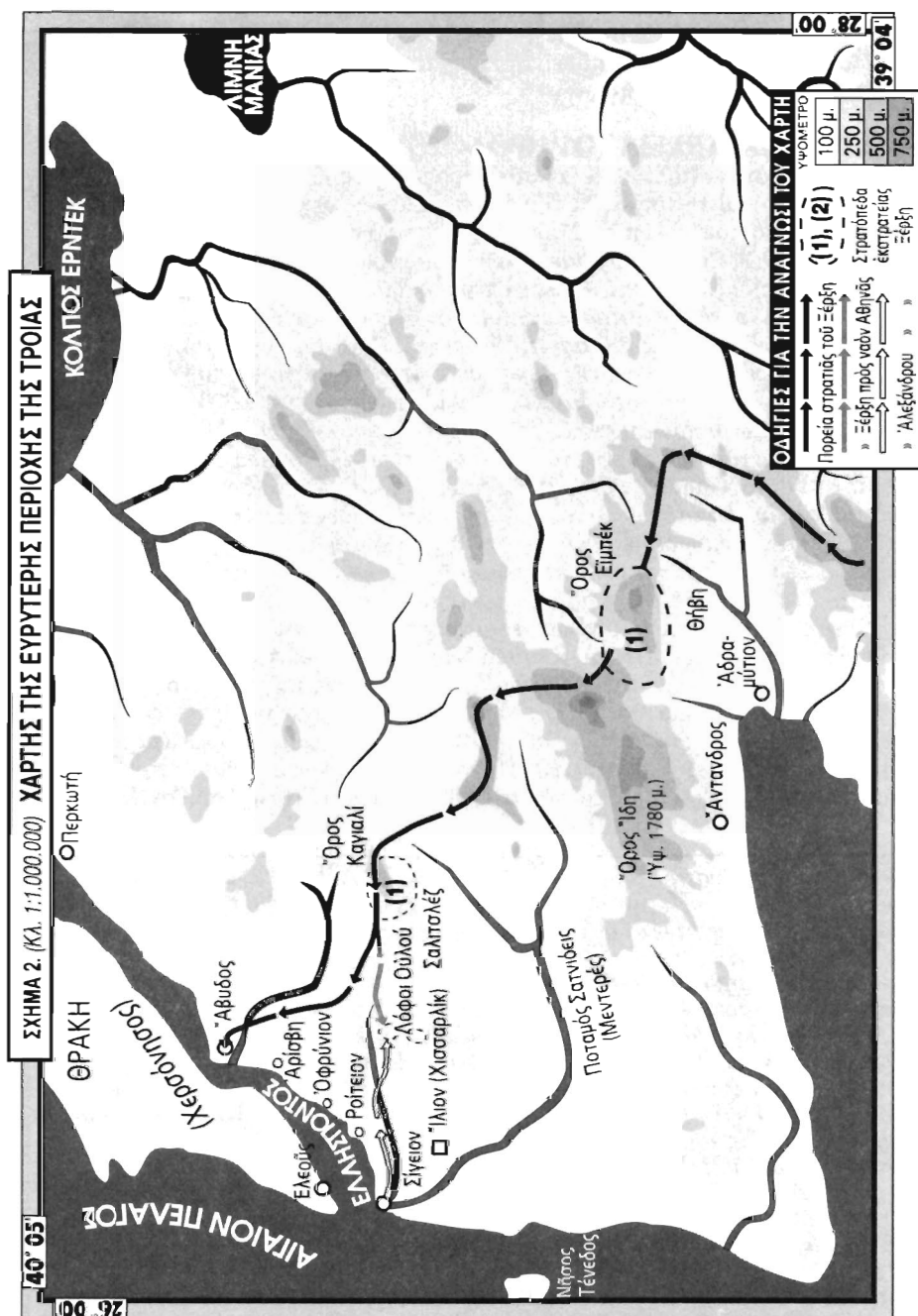
Ἀποτέλεσμα αὐτῶν ἦταν καὶ εἶναι ἡ διαιώνιση τοῦ ἀνακύναντος «Ὀμηρικοῦ Ζητήματος», τὸ ὁποῖον κατὰ πρῶτον γεννήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀλεξανδρινούς Ἀρίσταρχον, Διδυμον, Ζηνόδοτον, Κράτητα καὶ ἄλλους. Ἀναγεννήθηκε ἀπὸ τὸ 1.744 μ.Χ. καὶ μετὰ ἀπὸ τοὺς G. Vico, R. Wood, F. Wolf, F. Velcker, A. Kirchoff, H. Schliemann, U. Willamowitz κ.ἄ. Τὸ «Ὀμηρικὸν Ζήτημα» θὰ ξαναφουντώσῃ ἀπὸ αὐριο, ὅταν θὰ γίνουν γνωστὰ αὐτὰ πὺν θὰ ἀνακοινωθοῦν σήμερα γιὰ τὴν περιφημὴ ἀλλὰ καὶ τόσο ἀγνοημένη πραγματικὴ το-

τὴν ἀνάγκη νὰ τοῦ διαβιθῶσῃ δι' ὕμῶν τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὴν ἐμπεριστατωμένη, ἐκλαϊκευμένη ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση, πὺν ἀφιέρωσε στὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου «Προϊστορίας - Μυθολογίας τοῦ Μεσογειακοῦ Χώρου», πὺν ἔγινε στὸ Ὀλοσταντ τῆς Γερμανίας καὶ τὸν θαυμασμό μου γιὰ τὴν τόσο κατανοητὴ ἀνάπτυξη τῶν ἀπόψεων καὶ τῶν θέσεών του ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου (τοῦ Συνεδρίου). Κυρίως ὅμως, γιὰ νὰ τοῦ πῶ τὸ πόσο καλὸς ἦταν, πὺν ἀναγνώρισε –τόσο εὐκολα μάλιστα– τὸ «καλὸ τῆς ξένης καλωσύνης». Καὶ θέλω νὰ τὸν ἐνισχύσω σ' αὐτὸ τὸ ἔργο (τῆς ἀναγνώρισης κ.λπ.) μὲ τὴν γνωστὴ ἄλλωστε ρωμαϊκὴ ντομπροσύνη «μας»: – Μὰ γι' αὐτὸ εἴμαστε ἐδῶ ἐμεῖς οἱ ρωμιοί, κ. Μαρωνίτη μου, γιὰ ν' ἀναγνωρίζουμε τὸ καλὸ τῆς ξένης καλωσύνης. Μήπως κάνουμε καὶ καμμιὰ ἄλλη δουλίτσα-ἀφοῦ ἀπὸ αὐτὴν ζοῦμε;

Καὶ ἀφοῦ ἔκανα κι ἐγὼ τὸ καθήκον μου ἀπέναντι τῆς ξένης καλωσύνης, τώρα μᾶς ἐπιτρέπει ἡ καλωσύνη τοῦ κυρίου καθηγητῆ, νὰ τῆς θέσουμε μερικὲς ἀπορίες:

Εἶπα κατ' ἀρχὰς νὰ σχολιάσω αὐτὸ τὸ δισπρόστατο: «... δῶρο τῆς νευρικῆς ἀνακούφισης πὺν αἰσθάνθηκε, μόλις πάτησε τὸ πόδι του στὴν ξένη πόλη...». Ἀλλὰ μετάνοισα. Φαίνεται, πὺς τὸ μυαλό μου εἶναι κομμάτι ἀχαμνὸ. Γιατὶ ἐπιμένοντας σ' αὐτὴ τὴν φράση, γιὰ νὰ τὴν καταλάβω καλύτερα, ἄρχισα νὰ μπερδεύομαι...

Γι' αὐτὸ ἂς πᾶμε σ' ἐκεῖνο πὺν ἐπιθυμεῖ νὰ περάσει ἐντελῶς ἀπαρατήρητο. Πὺς δηλαδὴ ὁ κ. Δ.Μ. «μεγάλωσε χωρὶς γκουνδερνάντα». Κατανοῶ βαθύτατα αὐτὲς τὶς τραυματικὲς παιδικὲς ἐμπειρίες, γιατί κι ἐγὼ μεγάλωσα δίχως γκουνδερνάντα. Μὰ ὅσο σκέ-

Τεχνική επεξεργασία χάρτη: Νίκος Κουλαντάκης

πογραφία τῆς Τροίας, τὴν ὁποίαν περιέγραψε ὁ Ὅμηρος στὴν Ἰλιάδα του. Εἶναι καιρός, τὸ ὅλον «Ὅμηρικὸν Ζήτημα» νὰ βρεῖ τὴ λύση του, τοῦλάχιστον ἀπὸ τοπογραφικῆς πλευρᾶς, ὅπως θ' ἀποδειχθῇ στὴ συνέχεια.

2. Αἰγνοημένα στοιχεῖα τοῦ Ἡρόδοτου καὶ τοῦ Ἀρριανοῦ

α. Ὁ Ἡρόδοτος στὴν «Πολύμνια» καὶ στίς παραγράφους 42, 43 καὶ 44 ἀναφέρεται στὴν πορεία τοῦ Ξέρξου καὶ τῆς στρατιᾶς του ἀπὸ τὶς Σάρδεις μέχρι τὴν πόλη Ἀβυδὸν τοῦ Ἑλλησπόντου, λέγοντας: «Ἀπὸ τὶς Σάρδεις, χωρὶς νὰ διαβῇ κανένα ἐνδιαμέσο ποταμὸ, ἐπορεύθη ἀκολουθῶν τὶς κορυφογραμμὲς τῶν ἐνδιαμέσων λόφων καὶ δουνῶν καὶ ἔφθασε στὴ πεδιάδα τῆς Θήβης. Ἀπ' ἐκεῖ, χωρὶς νὰ περάσῃ ἀπὸ τὶς πόλεις τοῦ Ἀδραμυτίου καὶ τῆς Πελαγονικῆς Ἀντάνδρου, ἔστριψε δεξιὰ (πρὸς βορρᾶν) καὶ ἀνέβηκε στὸ (σημερινὸ) ὄρος (Ἐιμπέκ Νταγί) ἔχοντας στὸ ἀριστερὸ του χεῖρ (δηλαδὴ δυτικὰ) τὴν κορυφὴ τοῦ (ὑπὸ Ὅμηρικὴν ὀνομασίαν) ὄρους τῆς Ἰδης (ὅπως φαίνεται στὸ σχῆμα τοῦ χάρτου 2). Τὴν πρώτη νύκτα παρέμεινε ἐκεῖ (στὸ Ἐιμπέκ Νταγί, ὕψους περίπου 1.300 μέτρων), καὶ οἱ δροντὲς καὶ οἱ κερανοὶ πού ἐπέπεσαν, ἐσκότωσαν ἀρκετὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν στρατιωτῶν του. Ἀπὸ ἐκεῖ συνέχισε τὴν πορεία του μέσα στὴ χώρα τῆς Ἰλιάδας. Ὅταν ὁ στρατὸς ἔφθασε στὸν (ὑπὸ τὸ Ὅμηρικὸν ὄνομα) Σκάμανδρον ποταμὸν, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ πρῶτος ποταμὸς πού συνάντησε στὸ δρόμο του ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τῶν Σάρδεων, τὰ νερά του ἐξαντλήθηκαν, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν ἀρκετά, γιὰ νὰ πιοῦν ἡ στρατιὰ καὶ τὰ κτήνη. Ἐκεῖ σὺν ἔφθασε ὁ Ξέρξης, ἀνέβηκε στὴν πέργαμο τοῦ Πριάμου, ὅπου θυσιάσε στὴν Ἰλιάδα Ἀθηνᾶ χίλια βόδια καὶ ἐτέλεσε χοὰς πρὸς τιμὴν τῶν ἡρώων. Κατὰ τὴν νύκτα ὁμως ἐπέπεσε φόβος στὸ στρατόπεδον (γιὰ νέους κερανοὺς, ἀφοῦ πρέπει νὰ διανυκτέρευσαν γύρω στὸ ὕψωμα μὲ τὸ σημερινὸ ὄνομα Καγιαλί Νταγί, ὕψους 900 περίπου μέτρων). Ὅταν ξημέρωσε, ἔφυγε ἀπὸ κεῖ (ἀπὸ τὸ ὕψωμα καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ Ζαλιχλέρ, ὅπως δείχνει τὸ σχῆμα 3) καὶ χωρὶς νὰ πλησιάσῃ τὶς πρὸς τ' ἀριστερά (δυτικὰ) εὐρισκόμενες πόλεις τοῦ Ροιτείου, Ὁφρυονίου καὶ Δαρδάνου, ἡ ὁποία συνορεύει μὲ τὴν Ἀβυδὸν, οὔτε τοὺς πρὸς τὰ δεξιὰ (ἀνατολικὰ) Γέργιθας τῶν Τεύκρων, ἔφθασε στὴν Ἀβυδὸν. Δὲν ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα ἐρμηνεία τῶν ἀνωτέρω. Ἀπλᾶ ὁ Ξέρξης βαδίζοντας διὰ τῶν

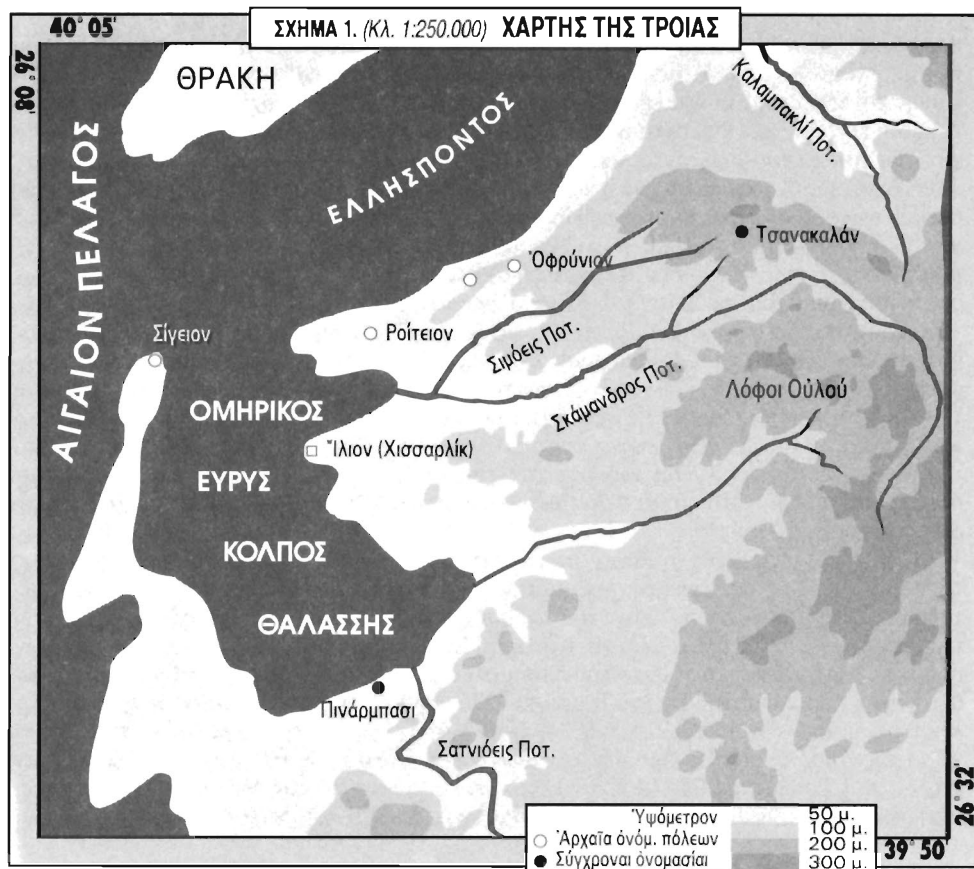
πτομα αὐτὸ τὸ –πρωθύστερα παιδικὸ– ἐπιστημονικὸ στοιχεῖο ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, πού θέτει στὴ μελέτη του «Μέσα καὶ Ἐξω», τόσο καὶ θραυκνυκλῶνομαι. Ἀναρωτιέμαι: Δηλαδὴ τὰ λίγα ἀγγλικούλια μου ἔπρεπε νὰ μοῦ τὰ μάθει μιὰ γκονδερνάνα; Ὅπως δὴ ποτε;

Καὶ ἂν προπὸ! Θυμῆθηκα, τί ἤθελα νὰ πῶ.

Πρὶν μερικὰ χρόνια καὶ ἐγὼ βγῆκα ἀπὸ Μέσα Ἐξω. Καὶ πῆγα κατὰ κεῖ πού πῆγε καὶ ὁ κ. Δ. Μ. Ἀ! ὅχι! Ἐγὼ δὲν «τὴν πάτησα». Δὲν πῆγα σὲ κανένα Συνέδριο Προϊστορίας-Μυθολογίας τοῦ Μεσογειακοῦ Χώρου. Μεταξὺ μας, ἐμμένω ἰδεοληπτικά, ἵνα λάβω καμμιά πρόσκληση γιὰ Συνέδριο Ἰνδοευρωπαϊκῆς Προϊστορίας (ὡς γνωστόν, μὲ τὴν Ἱστορίαν ἔχουμε σπατσαρεῖ) – (παρα) Μυθολογίας. Ἀλλὰ ὡς τώρα δὲν ἔχω λάβει καμμιά τέτοια πρόσκληση οὔτε καὶ οἱ πρόγονοί μου μέχρι 21ης γενιάς. Ἔτσι καὶ ἐγὼ μουλάρωσα. (Σὲ κατὶ τέτοιες στιγμὲς «ζουμερὲς» εἶναι, πού λέω: «Θεὸς σχωρεῖ» τὰ πεθαμένα τῆς κυρίας Δημοτικιάς». Τί ἀνέκφραστο πού θὰ ἦταν, ἂν ἔπρεπε σῶναι καὶ καλὰ νὰ πῶ: ἡμίονωσα!) Θὰ περμένω λοιπόν, ὅσο νὰ πεθάνω. Κι ἂν συμβεῖ –ἔξω καὶ μακριὰ– κατὶ τέτοιο, τότε νὰ πάει ὁ κ. Μαρωνίτης. Γιατὶ τέτοια Συνέδρια, ἰδίως ὅταν δὲν γίνονται ποτέ, πρέπει νὰ τὰ τιμοῦμε ἰδιαίτερα.

Ὅταν λοιπὸν δρέθηκα Ἐξω, μιὰ μέρα ζητοῦσα πληροφορίες ἀπὸ τὴν Ξένη Καλωσύνη γιὰ τὸ πού-πὺς θὰ βρῶ (στὸ Ἰνσμπουργκ) τὸ «τραινάκι», πού θὰ μὲ ἀνέβαζε στίς Ἀλπεῖς. Μὲ τὰ ἀγγλικούλια μου λοιπὸν πάσχισα, πάσχισα, πάσχισα. Τίποτα! Βρὲ τοὺς

Τεχνική ἐπεξεργασία χάρτη: Νίκος Κουλαντάκης

ἔβαλα καὶ λίγη γαλλικὴ ἀξάννιν. Τίποτα! Βρὲ τοὺς τραγούδησα Φουνικουλί-Φουνικουλά. Τίποτα! Βρὲ τοὺς ἔκανα διάφορα χειροδακτυλικά σήματα «μόρς». Τίποτα! (Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι τὸ μόνο πὺν δὲ σκέφτηκα ἦταν, νὰ τοὺς πετάξω κανένα «γιογκουόρτ», μὴπως κι ἔτσι καταλάβαιναν τουλάχιστον πὺς εἶμαι Σύμμαχος). Καὶ ἂν πεῖτε γιὰ τὰ βλέμματα πὺν μοῦ ἔρριχναν; Αὐτὰ ἦταν ἴδια μὲ τῶν ψαριῶν τῆς «Εὐριδίκης». Ἀλλὰ ξαφνικὰ μέσα μου ἄστραψε μιὰ ὀθωνο-ινδοευρωπαϊκὴ καταβολὰς καὶ ξεφώνισα: «Ἀἰζενμπανν».

Ἐκεῖ νὰ δεῖτε, κ. Μαρωνίτη μου, τὴν ἐξυπηρέτηση πὺν «μοῦ ἔπεσε» ἡ καὶ μὲν ἡ Ξένη Καλωσύνη! Ἀπ' τῇ χαρὰ τῆς μὲ σήκωσε στὰ χέρια καὶ μὲ ἀπίθωσε κατευθεῖαν στὴν κορυφὴ τῶν Ἀλπεων!

Ἀλλὰ νὰ δεῖτε μετὰ, τί ἔπαθα. Ὑστερα ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν πληθωρικὴ, αὐθόρμητη, ξεστη, ἐκδηλωτικὴ, εὐγενικὴ καὶ πλέρια ἀπροκατάληπτη ἐξυπηρέτηση πὺν ὑπέστην ἀπὸ τὴν Ξένη Καλωσύνη, ἐνοιῶσα μέσα μου ἐναλλασσόμενα κύματα ἐνοχῆς καὶ κατάθλιψης. «- Κύττα νὰ δεῖς, τί ἔχει πάθει αὐτὴ ἡ ρατσίστρια Ψωροκώσταινα. Χάνει ὅλα αὐτὰ τὰ βουνὰ τῆς Ξένης Καλωσύνης, ἐπειδὴ δὲ λέει νὰ μάθει νὰ λέει αἰζενμπαννν!»! - εἶπα στὸν ἑαυτό μου. Τὴν ἀφήνεις ἢ δὲν τὴν ἀφήνεις νὰ ἀναδελφιάζεται μέσα στοὺς ἐθνικορασι-

κορυφογραμμῶν δὲν διέβη κανένα ποταμό, μέχρι πὺν ἔφθασε στὶς πηγές τοῦ Σκαμάνδρου ποταμοῦ τοῦ Ὀμήρου, γιατί πλησίον τῶν κορυφογραμμῶν ἀρχίζουν οἱ κοιλότητες τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ρευμάτων κι ἐκεῖ εἶναι οἱ πηγές τῶν νερῶν πὺν διοχετεύουν στὴ θάλασσα. Δηλαδή ἔφθασε κάπου κοντὰ στὸ σημερινὸ χωριὸ Σαλιχλέρ, διέβη τὴ ρεματιά πὺν ξεκινάει ἀνατολικά τοῦ χωριοῦ τούτου καὶ ἀνέβηκε πρὸς τὰ ὑψώματα τοῦ σημερινοῦ Οὐλοῦ Τεπέ, ὅπου κάπου ἐκεῖ πρέπει νὰ ἦταν ἡ «πέργαμος» τοῦ Πριάμου. Ἄρα τὸ ρέμα, πὺν εἶναι μετὰ τοῦ χωριοῦ Σαλιχλέρ καὶ τοῦ ὑψώματος Οὐλοῦ Τεπέ, ἦταν ὁ Σκαμάνδρος ποταμὸς τοῦ Ὀμήρου, ὁ ὁποῖος διέθετε μόνο δύο πηγές νεροῦ καὶ δὲν ἐπαρκοῦσε, γιὰ νὰ ἐφοδιασθῇ τὸσος στρατός. Τὸ ὅτι δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ Ροῖτειον καὶ τὸ Ὄφρυνειον ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν πέρασε οὔτε ἀπὸ τὸ Ἴλιον τοῦ Χισσαρλίκ, καὶ γι' αὐτὸ δὲν τὸ ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος.

β. Ὁ Ἀρριανὸς στὴν «Ἀνάβασιν Ἀλεξάνδρου» (βιβλίον Α, κεφ. ΧΙ, παρ. 6,7 καὶ κεφ. ΧΙΙ, παρ. 6) γράφει: «Ὁ Ἀλέξανδρος, λένε, ἀπὸ τὸν Ἐλαιοῦντα τῆς Χερσονήσου ἀγκυροδόλησε στὸν λιμένα τῶν Ἀχαιῶν (ὅπως εἶχεν ὀνομασθῇ ὁ κόλπος τῆς θαλάσσης μετὰ τῶν ἀκρωτηρίων Σιγείου καὶ Ροιτείου), ἀνέβηκε στὸ Ἴλιον καὶ ἀφοῦ θυσίασε στὸ ναὸ τῆς Ἰλιάδας Ἀθηνᾶς, ἀφιέρωσε σ' αὐτὸν τὴν πανοπλία του κι' ἐπῆρε ἀντὶ αὐτῆς μερικὰ τῶν ἱερῶν ὄπλων τῶν σωζομένων ἀπὸ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθε στὴν Ἀρίσθη (ἡ ὁποία εὗρισκετο κοντὰ στὴν Ἀβυδο, ὅπου ἔφθασε ὁ Ξέρξης) καὶ τὴν ἄλλην ἡμέρα ἔφθασε στὴν Περκώτην».

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀνέβηκε στὸ αὐθεντικὸ Ὀμηρικὸν Ἴλιον, ὅπου ὑπῆρχε ὁ ναὸς τῆς Ἰλιάδας Ἀθηνᾶς. Ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου εἶχε ἀνεβῇ καὶ ὁ Ξέρξης ἐρχόμενος ἐξ ἀνατολῶν. Δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ Ἴλιον τοῦ Χισσαρλίκ οὔτε ἀπὸ τίς πόλεις τοῦ Ὄφρυνειοῦ ἢ τῆς Δαρδάνου, ὅπως καὶ ὁ Ξέρξης. Κατὰ συνέπειαν ἡ πανοπλία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν ἀφιερώθηκε στὸ Ἴλιον τοῦ Χισσαρλίκ, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐπαληθεύει καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τύμπιγκεν Μάνφρεντ Κόρφμαν, ὁ ὁποῖος σὲ σχετικὲς δηλώσεις του εἶπε: «Οἱ ἀρχαιολόγοι δὲν βρῆκαν οὔτε βέλη οὔτε ἄλλα ὄπλα μέσα στὸν ὄχνη τοῦ ἁγροῦ τῆς ἀκρόπολης τοῦ Χισσαρλίκ». Κατὰ τὴν ἀποψὴ του ὁ Τρωικὸς πόλεμος ἦταν ἀπλῶς ἓνας θρύλος. Λάθος. Ἀπλᾶ τὰ ὄπλα καὶ ἡ πανοπλία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀφιερώθηκαν σὲ κάποια ἄλλη θέση τῆς περιοχῆς, ὅπως θ' ἀποδειχθῇ πιὸ κάτω.

σμούς της; Καὶ χαίρομαι πάρα πολύ, πὺν ὁ κ. Δ.Μ. συμφωνεῖ μὲ τὴν ταπεινότητά μου.

Κυττάζω πάλι αὐτὸ τὸ διαφωτιστικὸ «Μονότονο». Ὅσο καὶ ἂν τὸ θέλω, δὲ μπορῶ νὰ τραβήξω τὸ ἄτιμο τὸ μάτι μου ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐπιστημονικὸ, πὺν γράφει ὁ κ. Δ.Μ.: «... λοξὴ μᾶλλον συμμετοχὴ στὸ Συνέδριο Προϊστορίας-Μυθολογίας τοῦ Μεσογειακοῦ Χώρου...». Τί νὰ ἐννοεῖ; Ἐγὼ π.χ. ξέρω, πὺς ὅταν μιὰ πόρτα εἶναι μισόκλειστη ἢ μισάνοιχτη, μπαίνουμε ἢ ὑγαίνουμε λοξά. Τί ἔγινε ἐκεῖ «Ἐξω» μὲ τὸν κ. Δ.Μ.; Μπῆκε ἴσια καὶ ὑγῆκε λοξά; Ἡ μπῆκε λοξά καὶ ὑγῆκε ἴσια; Ὅτι καὶ ἂν ἔγινε πάντως, φαίνεται ὅτι καταταλαιπωρήθηκε. Δὲν τοῦ ἔφτανε τοῦ ἀνθρώπου, πὺν ἦταν ἀντιπρόσωπος τῶν δύσκολων ρωμιῶν.

Προχωρᾶμε στὸ ἴδιο πάντα «Μονότονο».

Με τυφλοσύνη μου τὸ «ἄιξενμπανν» προσπάθησα νὰ «πιάσω» τὸ νόημα ἐκείνου τοῦ: «... ἄλλου καλοῦ τῆς ξένης καλωσύνης», πὺν, ὅπως τὸ περιγράφει, εἶναι: «... ὁ αὐτόματος σχεδόν...» (ἄχ! μὰ γιατί «σχεδόν»; Νὰ κάνουμε ἐν ἀνάγκη κανένα συλλαλητήριο, γιὰ νὰ πετύχουμε τὸν «ἀπόλυτο») «... ἔλεγχος τῆς ὁποίας μπλόφας ἐπιχειρεῖται στὸ χῶρο τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τέχνης...».

Τί σοῦ εἶναι τέλος πάντων κι αὐτὴ ἡ πρό-οδος! Κι ἐδῶ «μπῆκε» ὁ αὐτοματισμός; Ὅμως σκέπτομαι μὲ τὸ φτωχό μου τὸ πηνίο, ὅτι, παρόλο πὺν καὶ οἱ δύο μας μεγαλώσαμε δίχως γκουδερνάντα, ὥστόσο τὸ ξέρουμε πολὺ καλά καὶ οἱ δύο μας, ὅτι ἡ Ξένη Καλωσύνη τὰ πῆγαινε ἀνέκαθεν πάρα πολὺ καλά καὶ μὲ τὸν αὐτοματισμὸ καὶ μὲ τὴ μπλόφα. Τῶν καὶ

Δυστυχῶς τὰ παραπάνω στοιχεῖα τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Ἀρριανοῦ ἀγνοήθηκαν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀρχαίους καὶ νέους ἐρευνητὲς ἢ δὲν μελετήθηκαν μὲ τὴν δέουσα προσοχή. Ἐάν δὲν εἶχε γίνῃ τὸ πρῶτο ἢ ἂν εἶχε πραγματοποιηθῇ τὸ δεῦτερο, θὰ εἶχε ἀποφευχθῇ ἡ σωρεία τῶν λαθῶν ποὺ ἀναφέρθηκαν πρὸ πάνω ἢ τουλάχιστον θὰ εἶχαν γίνῃ λιγότερα.

3. Η ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΙΑΣ

Ἡ τοπογραφικὴ ἀνάλυση τοῦ χώρου τῆς Τροίας μὲ βάση τὰ Ὀμηρικὰ τεχνικὰ στοιχεῖα χρειάζεται ἓναν κοινὸν τόπον, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ὁ ὁποῖος νὰ ὑπάρχῃ καὶ σήμερα. Πάνω σ' αὐτὸν θὰ γίνῃ ἡ ἀναγωγή τῶν στοιχείων τοῦ Ὀμήρου καὶ θὰ ἐπακολουθήσῃ ὁ παραλληλισμὸς καὶ ἡ σύγκριση τούτων πρὸς τὴν σημερινὴ τοπογραφικὴ μορφολογία τοῦ χώρου, ὁπότε θὰ προκύψῃ ὁ κατάλληλος καὶ ὁ ἀκριβὲς ἐντοπισμὸς τῶν διαφόρων θέσεων, τοπωνυμίων κ.λπ.

Ὁ κοινὸς τόπος δὲν εἶναι σημεῖο ἀλλὰ μία κοινὴ γραμμὴ, ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ στὴν ἀκτὴ τοῦ στενοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ὀμηρὸς (*Ιλιάς* B844-845) λέγει: «τοὺς Θρᾶκες ὁδηγοῦσε ὁ Ἀκάμας καὶ ὁ ἥρως Πείροος, κι ὅσους τὸ ὁρμητικὸ ρεῦμα τοῦ Ἑλλησπόντου περικυκλῶνει», πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς σημερινῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Θράκης. Καὶ γιὰ τὴν πλευρὰ τῆς Μ. Ἀσίας ὁ Ὀμηρὸς (*Ιλιάς* Ω544-545) συμπληρώνει: «καὶ ὅσον ἡ ὥρον περικυκλῶνει ὁ ἀπέραντος Ἑλλησποντος καὶ ἡ Φρυγία ὑπεράνω (πρὸς βορρᾶν)».

Τὸ «ὁρμητικὸ ρεῦμα τοῦ Ἑλλησπόντου» συνεχίζεται καὶ σήμερα καί, ὅπως γράφει ὁ Ἀντ. Κολιόπουλος στὸ βιβλίο τῆς *Στρατιωτικῆς Γεωγραφίας* του (ἐκδ. Ν. Τιμπέρογλου, 1939), ἡ ταχύτητα ροῆς τῶν ὑδάτων κυμαίνεται ἀπὸ 3 ἕως καὶ 9 χιλιόμετρα τὴν ὥρα. Ἡ ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι σήμερα συνεχὴς κίνηση τῶν νερῶν τοῦ Ἑλλησπόντου ἔχει ἓνα μεγάλο πλεονέκτημα. Δὲν ἄφησε τὰ καταγόμενα ἀπὸ τίς δύο του πλευρὲς φερτὰ στερεὰ ὑλικά νὰ ἐπικαθίσουν στὶς ἀκτὲς του καὶ νὰ δημιουργήσουν προσχωσιγενεῖς μεταβολὲς τούτων. Ἀρα ἀμφότερες οἱ ἀκτὲς διατηροῦν ἀκριβῶς τὴν μορφολογία ποὺ εἶχαν τότε καὶ ἀποτελοῦν ἰδεώδη κοινὴ γραμμὴ ἀναφορᾶς καὶ ἀναγωγῆς τῶν στοιχείων τοῦ Ὀμήρου, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέση μετὰ: α. τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν, β. τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν τῶν ἀντιπάλων καὶ γ. τὴν αὐθεντικὴ πόλιν τοῦ Ἰλίου.

ἀποκέντρωσὴ τῆς.

Τέλος στὸ ἴδιο «Μονότονο» διαβάζω ἀκόμα, ὅτι «... στὸ ἀκαδημαϊκὸ περιβάλλον τοῦ ἐξωτερικοῦ δουλεὺναι πικρὸν κόσκινον διαλογῆς καὶ ἐπιλογῆς, ποὺ πιάνει εὐκόλῃ τοὺς κάθε λογῆς κομπογιαννίτες...». Ἀχ! καὶ νὰ εἶχαμε κι ἐδῶ ἓνα τέτοιο κόσκινον! Τί ἄλλο θὰ θέλαμε! «... ὅπως συνέβη – συνεχίζει ὁ κ. Δ.Μ. – στὸ συνέδριον τοῦ Ohlstadt μὲ τὴ ρατσιστικὴ παρέα τοῦ Δαυλοῦ».

Λοιπόν, πολλοὶ ἄνθρωποι συγχέουν τὴ σοβαρότητα μὲ τὴ σοβαροφάνεια. Δὲν πιστεύω, πῶς ὁ κ. Δ.Μ. ἀνῆκει σ' αὐτούς. Ἀπλῶς ἀπενθύνεται σ' αὐτούς. Ἡ νομίζει πῶς ἀπενθύνεται σ' αὐτοὺς ἢ μόνον σ' αὐτούς. Παρεκτός καὶ ἂν πιστεύει, ὅτι ὅλο τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ του εἶναι ὁ κ. Ἀντώνης Λιάκος.

Νὰ ὅμως ποὺ ἔχει καὶ μιὰ –ἀκόμα– ἀναγνώστρια. Ἐμένα! Καὶ «ἐγὼ» εἶμαι «περίεργη-κίτρινη». Κι ἐπειδὴ εἶμαι ἔτσι κακοφτιαγμένη καὶ κακίστῳ, θέλω νὰ τὸν εὐχαριστήσω θερμά, ποὺ μὲ ἐνημέρωσε ὑποφωτισμένα μὲ μπόλικη ἐπιστημονικὴ ἀτράνταχτος ἡ καὶ δημοκρατικὴ ἐνθεοδουαισθησία γιὰ ὅλα ὅσα συνέβησαν καὶ δὲν, στὸ Συνέδριον τοῦ Ὀλοσταντ καὶ γιὰ ὅλα ὅσα ἤθελα νὰ μάθω καὶ ντρεπόμουν νὰ ρωτήσω. Νοιώθω ἐνημερωμένη – τί λέω: μορφωμένη – «ὥς τὰ μπούνια», ποὺ ἔμαθα ὅτι: «εἶχε πολὺ καιρὸ νὰ ὀγεῖ Ἐξω», ὅτι «αἰσθάνθηκε νευρικὴ ἀνακούφιση, μόλις πάτησε τὸ πόδι του στὴν ξένη πόλιν», ὅτι «μεγάλωσε χωρὶς γκονδερνάντα», ἔμαθα «πῶς εἶναι οἱ ταξιτζήδες Ἐξω καὶ πῶς Μέσα», ἔμαθα τὰ νέα τῆς «Ὀλυμπιακῆς»,

Α. Τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν

Οἱ Ἀχαιοί, ὅταν ἔφθασαν στὴν περιοχὴ τῆς Τροίας καὶ εἰσῆλθαν στὸ στενὸ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀναζήτησαν χώρον κατάλληλον, ὃχι μόνον γιὰ ν' ἀράξουν τὰ 1186 πλοῖα τους ἀλλὰ καὶ πρόσφορον γιὰ τὸ τράδηγμα τῶν πλοίων στὴν παραλία καὶ τὴν ἐγκατάστασή τους ἐπ' αὐτῆς. Ὁ χώρος τὸν ὁποῖον ἀναζήτησαν, ἔπρεπε νὰ εἶχε ἀνάλογο μῆκος καὶ πλάτος. Νὰ ἦταν ἀμμώδης καὶ νὰ εἶχε μικρὰν κλίση γιὰ τὸ κατὰ τὸ δυνατόν εὐκόλο τράδηγμα τῶν πλοίων ἐπὶ τῆς στεριᾶς. Μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Σιγείου καὶ Ροιτείου, ὅπως ἔχει διατυπωθῇ μέχρι σήμερα, τὸ ἀραγμα τῶν πλοίων ἦταν ἀδύνατο, γιὰτὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἄρχιζε ὁ «εὐρὺς κόλπος τῆς θαλάσσης» τοῦ Ὁμήρου. Πιὸ πέρα, μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ροιτείου καὶ μέχρι τῆς ἀκτῆς βορείως τοῦ Ὀφρυνείου, ὅπως φαίνεται στὰ σχήματα 1 καὶ 3, τὸ ἀραγμα ἦταν ἀδύνατο, διότι ἡ ἀκτὴ τῆς παραλίας ἦταν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀπόκρημνη. Ἐτεῖ ὁ μόνος χώρος πὺν προσεφέρετο γιὰ τὸ ἀραγμα καὶ τὴν ἐγκατάσταση τῶν πλοίων στὴν παραλία ἐντοπίζεται στὰ βορειοανατολικά τῆς ἀρχαίας πόλεως τοῦ Ὀφρυνείου μέχρι τῆς ἐκβολῆς τοῦ ρεύματος Καλαμπακλὶ, ὅπως δείχνει τὸ σχῆμα 3. Τὴν ἀπόδειξη τούτου παρέχει ὁ Ὁμηρος, διότι, ὅταν ἀναφέρεται στὰ «πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν» (*Ἰλιάς* 0 233, Σ150, Ψ2), τὰ τοποθετεῖ στὴν ἀκτὴ τοῦ «Ἑλλησπόντου».

Τὴν ἐκλογὴ τῆς θέσεως αὐτῆς τὴν ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ Ὁμηρος (*Ἰλιάς* Ξ30-32) λέγοντας: «γιατὶ πολὺ μακρὰ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἶχαν ἀνασுρθῇ τὰ πλοῖα στὴν ἀμμώδη παραλία τῆς θαλάσσης· τὰ πρῶτα τὰ σύρανε μέχρι τῆς στεριᾶς, καὶ πλησίον τῶν πρυμνῶν τοὺς ἔκτισαν τὸ τεῖχος». Ὁ χώρος ὅμως δὲν ἦταν ἐπαρκὴς γιὰ τὴν διάταξη τῶν πλοίων σὲ μιὰ σειρὰ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς παραλίας, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ὁμηρος (*Ἰλιάς* Ξ33-36) συμπληρώνει: «ἐπειδὴ ὁ αἰγιαλὸς δὲν ἦταν τόσο εὐρὺς, γιὰ νὰ περιλάβῃ ὅλα τὰ πλοῖα, ὁ στρατὸς ἦταν στριμωγμένος, γι' αὐτὸ τὰ ἔσυραν κλιμακωτὰ καὶ ἐγέμισαν ὁλόκληρο τὸ μακρὸν ἄνοιγμα τῆς παραλίας, πὺν ὄριζαν τ' ἀκρωτήρια».

Τὸ ὅτι τὰ πλοῖα εἶχαν τακτοποιηθῇ ἐπὶ τῆς παραλίας σὲ περισσότερες τῆς μιᾶς σειρὲς ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὸν Ὁμηρὸν (*Ἰλιάς* Ξ75-79, ὅπου λέγει): «ὅσα πλοῖα θρῖσκονται πρῶτα δίπλα στὴ θάλασσα τὰ τραβᾶμε, καὶ ὅλα τὰ ρίχνουμε στὴ θεϊκὴ θάλασσα... μετὰ ρίχνουμε καὶ ὅλα τ' ἄλλα πλοῖα». Τοῦτο συμπληρώνεται καὶ ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Ὁμήρου (*Ἰλιάς*

ἔμαθα γιὰ «λόξεις», «κόσκινα», «μπλόφες», «αὐτοματισμούς», «κομπογιαννίτες», «ρατσιστικὲς παρέες», ἐνοιῶσα συντριπτικὸν κατάγμ-συγγνώμη-δέος ἀπὸ τὴν παρουσία τῆς «Ξένης Καλωσύνης καὶ τοῦ Καλοῦ της» κ.ο.κ.

Καλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιστημονικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ Συνέδριο. Γιὰ τὴν ταμπακέρα ὅμως, πούπετα!

Φαίνεται, πὺς ὁ κ. Δ. Μαρωνίτης, καθηγητὴς τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τὴν ξέχασε στὸ «μοναστηριακὸ ξενῶνα» τῆς Βιέννης—παρόλο πὺν (ὅπως ἀνακάλυψα σὲ προγενέστερο «Μονότονο» τῆς 30-10-94 μὲ τὸν... ἐξωτικὸν τίτλο «Μιὰ πάπια, μὰ ποιά πάπια;») τὸ συμπαθὲς ἀντικείμενον εἶναι πολὺ τοῦ γούστου του καὶ θὰ ἔδει νὰ τὸ προσέχει... Ὁ κ. Δ.Μ. μπορεῖ δέβαινα νὰ φουμάρει τοιμπολογώντας ἀπὸ τίς ξένες ταμπακέρες, ὅμως πότε-πότε πρέπει νὰ μᾶς δείχνει, ὅτι κάνει χρῆση καὶ τῆς δικῆς του.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα στὴ «ρατσιστικὴ παρέα τοῦ Δαυλοῦ», πὺν ἐντόπισε ὁ κ. Δ.Μ.: Μήπως ἔτυχε ν' ἀκούσει ποτὲ τὴ λαϊκὴ σοφία γιὰ τὴ μαμὰ γκαμήλα καὶ τὴν καμπούρα τῶν παιδιῶν της; Νὰ τὸ πῶ ἄλλιῶς. Σκέφθηκε ποτὲ περὶ τοῦ ρατσισμοῦ τῶν ἀντι-ρατσιστῶν; Νὰ τὸ πῶ ἄλλιῶς. Τί κάνει τὸν κ. Δ.Μ. νὰ πιστεῦει μὲ τόση βεβαιότητα, πὺς αὐτὸς μὲν δὲν εἶναι ρατσιστῆς, κάποιον ἄλλον ὅμως εἶναι; Νὰ τὸ πῶ ἄλλιῶς: Σὲ τελευταία ἀνάλυση-ἐρώτηση: Τί εἶναι ρατσισμός;

Μὲ πολλὴ τιμὴ
Φωτεινὴ Δουραχαλῇ

A485-486), όπου λέγει: «*τράθηξαν τὸ μαῦρο πλοῖο πάνω στὴ στεριά πέρα ἀπὸ τὴν ἄμμον· διὰ κι ἀπὸ κάτω τοῦ ἔβαλαν στηρίγματα*». Ἔτσι ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν συνεκροτήθη σὲ μία ἁμώδη παραλία σὲ τρεῖς σειρές ἢ καὶ τέσσαρες σειρές, ἀφοῦ ἢ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς ξηρᾶς σειρὰ εὐρίσκετο πέραν τῆς ἄμμου, ἐπὶ τοῦ χώματος.

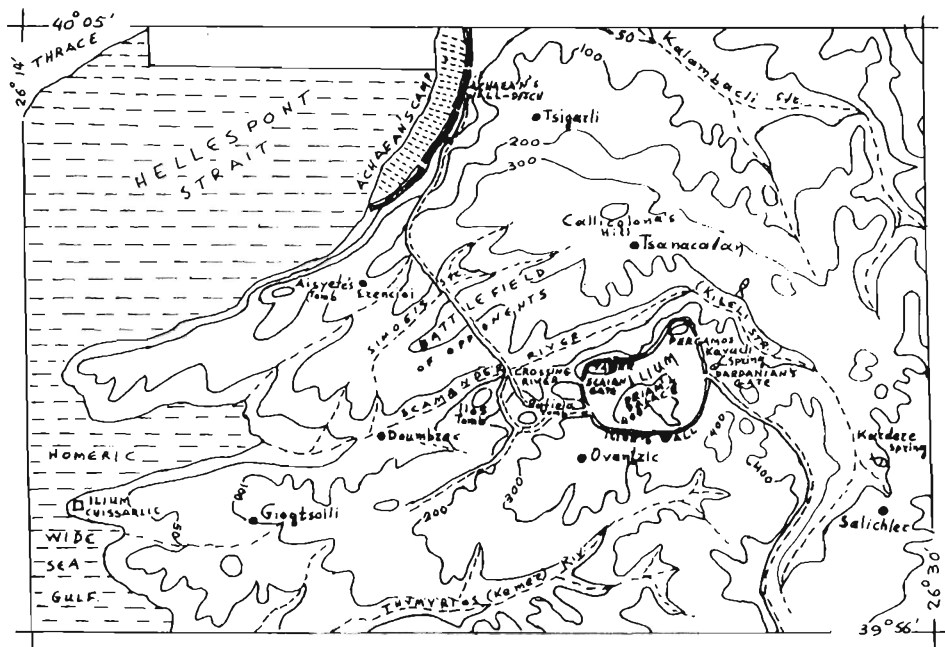
Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀποβάσεως καὶ τῆς ἀνασύρσεως τῶν πλοίων στὴν ξηρὰ ἕνας παρατηρητὴς τῶν Τρώων παρακολουθοῦσε τὴν ἐπιχείρηση, τὴν ὁποία περιγράφει ὁ Ὅμηρος (*Ἰλιάς* B791-794) λέγοντας: «*ὁ γνιὸς τοῦ Πριάμου Πολίτης καθόταν φύλακας, ἔχοντας πίστη στὴ γρηγοράδα τῶν ποδιῶν του, στὴν κορυφὴ τοῦ τύμβου τοῦ γέροντα Αἰσυνήτου περιμένοντας, πότε οἱ Ἀχαιοὶ θὰ γοῦν ἀπὸ τὰ πλοῖα*». Ἡ θέσις τῆς κορυφῆς τοῦ τύμβου τοῦ γέροντα Αἰσυνήτου δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν σημειούμενη στὸ σχῆμα 4, διότι αὐτὴ παρείχε ἀρκετὸ πεδίο ὁρατότητος πρὸς τὴν παραλίαν, ἢ ὁποία ἐξαπλοῦτο πρὸς τὰ βορειοανατολικά της. Ἡ γρηγοράδα τῶν ποδιῶν τοῦ Πολίτη σχετίζεται μὲ τὴν ἀπόστασις πού τὸν χωρίζε ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Ἰλίου, στὴν ὁποία ἔπρεπε νὰ φθάσῃ τὸ συντομώτερο, γιὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴς παρατηρήσεις του.

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν συνεπληρώθη μὲ τὴν κατασκευὴ σκηνῶν γιὰ τὴ διαμονὴ τῶν βασιλιάδων καὶ τῶν ὀπλιτῶν, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος στὴν *Ἰλιάδα* (A487 καὶ B778). Ἐκτὸς τούτων περὶ τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου κατασκευάσαν τὴν ἀγορὰ τῶν συνελεύσεων, τὸ δικαστήριον καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν (*Ἰλιάς* Λ806-808). Τέλος γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν πλοίων καὶ τοῦ στρατοῦ ἔκτισαν τεῖχος, τὸ ὁποῖον ὁ Ὅμηρος τὸ περιγράφει στὴν *Ἰλιάδα* (H436-441) λέγοντας: «*δίπλα σ' αὐτὸν ἔκτισαν τεῖχος μὲ ὑψηλοὺς πύργους, φύλακα καὶ τῶν πλοίων καὶ τῶν ἰδίων*. Σ' αὐτοὺς (τοὺς πύργους) κατασκεύασαν πύλες καλοταϊριασμένες, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ περνᾷ ἁμαξιτὸς δρόμος. Κι' ἀπέξω ἀπὸ αὐτὸ ἔσκαψαν θαθεῖα τάφρον πολὺ πλατειά, καὶ μέσα ἔμπηξαν πασσάλους».

Αὐτὴ εἶναι ἓν συντομία ἡ περιγραφή τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ Ὀμήρου. Ὑπολείπεται νὰ ἐξετασθῇ ἡ σχέση τοῦ στρατοπέδου μὲ τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν. Κατὰ πρῶτον, ὅπως ἀναφέρθηκε, ἐχωρίζοντο διὰ μεγάλης ἀποστάσεως (*Ἰλιάδα* Ξ30). Κατὰ δεῦτερον λόγον δὲν ὑπῆρχε ὁρατότης παρατηρήσεως ἐκ τοῦ μὲν πρὸς τὸ δέ, διότι ὁ Ὅμηρος (*Ἰλιάς* Ξ8) ἐπισημαίνει, ὅτι ὁ Νέστωρ, γιὰ νὰ δῇ τί γίνεται στὸ πεδῖον τῶν μαχῶν, «*πρέπει ν' ἀνεθῇ στὸ ὕψωμα*». Κι αὐτὸ δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὸ ἀντέρεισμα, τὸ ὁποῖο δρίσκεται στὰ ΒΑ τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ Ἐρένκιοι ἢ Ἰντεπέ, ὅπως δείχνει τὸ σχῆμα 4. Αὐτὸ ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὸν Ὅμηρον (*Ἰλιάς* Ξ27-28, ὅπου λέγει): «*τὸν Νέστορα συνάντησαν οἱ θεῖκοι βασιλιάδες (στὸ ὕψωμα), καθὼς ἀνέβαιναν ἀπὸ τὰ πλοῖα*». Ἀλλὰ ἐκτὸς τῆς ἀναβάσεως ἐκ τῶν πλοίων πρὸς τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν ὑπάρχει καὶ ἡ ἀντίθετος πορεία, τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος στὴν *Ἰλιάδα* (E25-26 καὶ Z52-53).

Ἄρα μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν παρεμβάλλετο ἡ κορυφογραμμὴ ὑψομέτρου 200 ἕως 300 μέτρων, πού ὁρίζεται ἀπὸ τὸν λόφο τῆς Καλλικολώνας καὶ τὸ σημερινὸ χωριὸ Ἐρένκιοι, ὅπως φαίνεται στὸ σχῆμα 4 καὶ ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ Ὀμήρου πού ἀναφέρθηκαν πῶς πάνω, καὶ ἐπιβεβαιώνεται γιὰ μία ἀκόμη φορὰ ἀπὸ τὸν Ὅμηρον (*Ἰλιάς* K160-161 καὶ Λ56, ὅπου λέγει): «*Οἱ Τρῶες, ξέρες, κάθονται στὸν ὄχθον τοῦ πεδίου (στὴν ὀφρύν), καὶ ἀπὸ τὰ πλοῖα μικρὸ διάστημα τοὺς διαχωρίζει*, ἢ «*ἀλλὰ τοὺς Τρῶες ἔστησε στὸν ὄχθον (στὴν ὀφρύν) τοῦ πεδίου (τῶν μαχῶν)*» ὁ Ἔκτωρ. Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται, ὅτι, ἐνῶ «*τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν*» εὐρίσκετο «*μακρὰν τῶν πλοίων*» (*Ἰλιάς* Ξ30-32), οἱ Τρῶες ἀπωθώντας τοὺς Ἀχαιοὺς εἶχαν στρατοπεδεύσει στὴν ὀφρύν τῆς κορυφογραμμῆς Ἐρένκιοι-Καλλικολώνας, ἀκριβῶς ἄνωθεν τῶν πλοίων.

Ὁ Ὅμηρος, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν, περιγράφει καὶ τὴ διάταξιν τῶν πλοίων (*Ἰλιάς* Θ222-226) λέγοντας: «*στάθηκε στοῦ Ὀδυσσεᾶ τὸ βαθὺ καὶ μαῦρο πλοῖο, πού ἦταν στὴ μέση, ν' ἀκουστὴ καὶ στὶς δύο διενθύνσεις, πρὸς τὶς σκηνὲς τοῦ Τελαμωνεῖου Αἴαντα καὶ πρὸς τοῦ Ἀχιλλέα, οἱ ὁποῖοι στὶς ἄκρες τὰ πλοῖα τους*

ἐξουραν μὲ πίστη στὴν ἀνδρεία καὶ στὴ δύναμη τῶν χειρῶν τους». Ἡ θέση τὴν ὁποία κατέλαβε ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τὰ πλοῖα του ἦταν τὸ ἀριστερόν ἄκρον τῆς διατάξεως, πρὸς τὸ ρεῖμα τοῦ Καλαμπακλί, γιὰ τὸ Ὅμηρος (*Ἰλιάς* 1360-361) λέγει διὰ στόματος Ἀχιλλέως: «πολὺ πρῶτ' ὅτ' ὁν ψαροφόρ' Ἑλλήσποντο θά πλέουν τὰ πλοῖα μου καὶ μέσα οἱ ἄνδρες θά κωπηλατοῦν», ἀποδεικνύοντας ὅτι θά διέπλεε ἀρκετὴν ἀπόσταση μέσα στὴ θάλασσα τοῦ Ἑλλήσποντου. Ὅποτε στὸ δεξιὸν τῆς παρατάξεως, πρὸς τὸ χωρίον Ἐρένκιοι, εὕρισκοντο τὰ πλοῖα τοῦ Αἰάντος.

Β. Τὸ πεδίον τῶν μαχῶν τῶν ἀντιπάλων

“Όλες οί Ὅμηρικὲς ἀναφορές, ποὺ ἔχουν σχέση με τὸ χώρο διεξαγωγῆς τῶν μαχῶν τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, ἀποδίδονται με τὴν λέξη «πεδίον», ποὺ μεταφράζεται με τὴ λέξη «κάμπος». Ἐνας κάμπος ὅμως δὲν εἶναι ἐπίπεδος ἐπιφάνεια ἐδάφους, διότι εἶναι δυνατόν νὰ διαθέτει καὶ ὑψογεῖς γραμμὲς ρεμάτων. Ἔτσι τὸ πρὸς τὸ στρατοπέδον τῶν Ἀχαιῶν ὄριον τοῦ πεδίου (τοῦ χώρου) τῶν μαχῶν θὰ ἔφθανε μέχρι τῆς γραμμῆς ποὺ ὀρίζει τὸ σημερινὸ χωριὸ Ἐρένιοι καὶ τὸ ὕψωμα τῆς Καλλικολῶνας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἦτο ὁρατὸς ὁ χῶρος τῶν μαχῶν. Ὁ Ὅμηρος ὅμως ὀρίζοντας τὰ ὅρια τῶν μαχῶν (Ἰλιάς Ζ2-4) λέγει: «πολὺ ἀποδῶ κι ἀποκεῖ ἐπεξετάθη ἡ μάχη στὸ πεδίον, πετώντας ἐναντίον ἀλλήλων τὰ χάλκινα δόρατα, περίπου στὴ μέση τῶν ρευμάτων τοῦ Σιμόεντος καὶ τοῦ Ξάνθου». Ἡ ρεματιά τοῦ Σιμόεντος ἐνώνετο με τὴ ρεματιά τοῦ ὀρητικοῦ Σκαμάνδρου, ὅπως λέγει ὁ Ὅμηρος στὴν Ἰλιάδα (Ε774). Τὸ ρέμα λοιπὸν τοῦ Σιμόεντος ἦταν μικρότερο σὲ μήκος, χωρὶς νερὸ, γιὰ τίποτα περὶ τούτου δὲν ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος. Ἡ ἀρχὴ του ὅμως ἔφθανε πρὸς τὸ ὕψωμα τῆς Καλλικολῶνας, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος στοὺς στίχους Υ52-53 τῆς Ἰλιάδας. Κι αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι ἦταν τὸ ὄριον τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν πρὸς τὸ μέρος τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν, ὅπως μπορεῖ νὰ διαπιστωθῇ ἀπὸ τὴν μελέτη τοῦ σχήματος 4.

Ὁ ποταμὸς Σκαμάνδρος ἢ Ξάνθος ἦταν μεγαλύτερος σὲ μήκος τοῦ Σιμόεντος καὶ διερχέτο ἀπὸ ἀρκετὸ νερὸ, τὸ ὁποῖο προήρχετο κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Ὅμηρου (Ἰλιάς Χ147-148) «ἀπὸ τῆς καλλίρροου θρύσης, ὅπου οἱ δύο πηγές τοῦ ὀρμητικοῦ Σκαμάνδρου ἀναβλύζουν». Τὸ νερὸ αὐτὸ ἐνισχυόμενο καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές, ὅπως λέγει ὁ Ὅμηρος (Ἰλιάς Φ124-125), «ὁδηγεῖτο μέσα στὸν εὐρὺ κόλπο τῆς θάλασσας». Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ συμπληρώνεται ἀπὸ τὸν Ὅμηρο στὴν Ἰλιάδα (Φ202-203), ὅπου λέγει: «τὸν Ἀστεροπαῖον τοῦ Τηλεγόνου σκοτώσε ὁ Ἀχιλλεύς καὶ τὸν ἄφησε στὴν ἐκβολὴ τοῦ Σκαμάνδρου στὴν ἄμμον-διά...» «Κατὰ τὴν θάλασσα εἶναι οἱ Κᾶρες καὶ οἱ τοξότες Παῖονες, οἱ Λέλεγες, οἱ Κανκωνες καὶ οἱ θεῖκοι Πελασγοί, πρὸς τὴ Θύμβρη ἔτυχε νὰ εἶναι οἱ Λύκιοι καὶ οἱ περήφανοι Μυσοὶ καὶ οἱ ἱππομάχοι Φρύγες καὶ οἱ ἄρματομάχοι Μαίονες», λέγει ὁ Ὅμηρος στοὺς στίχους Κ428-431 τῆς Ἰλιάδας. Ποία ἦταν ἡ θάλασσα αὐτή; Πρὸς τὴν ἀκτὴ τοῦ Ἑλλησπόντου; Ἀδύνατον. Ἡ μόνη θάλασσα ποὺ ἀπομένει εἶναι ὁ «εὐρὺς κόλπος» τοῦ Ὅμηρου, ὁ ὁποῖος φθάνει μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Θύμβριου ποταμοῦ, ὅπου κάπου ἐκεῖ κοντὰ εὐρίσκετο καὶ ἡ Ὀμηρικὴ Θύμβρη. Ὅποτε οἱ ἀνωτέρω σύμμαχοι τῶν Τρώων εἶχαν στρατοπεδεύσει στὸ χωρὸς ποὺ ὀρίζεται ἀπὸ τὴν ἀκτὴ τῆς θάλασσας, τοῦ «εὐρέος κόλπου» τοῦ Ὅμηρου, κάτω ἀπὸ τὸν «Ἴλιον» τοῦ Χισσαρλίκ, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχε τότε, καὶ ἐπεκτείνετο πρὸς τὰ σημερινὰ χωριά Γκιокτσοϊλί καὶ Ντουμπρέκ, ὅπως φαίνεται στὸ σχῆμα 4.

Ἡ ρεματιά τοῦ Σκαμάνδρου ποταμοῦ ἀποτελοῦσε τὸ πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Ἰλίου ὄριον τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν, ἦταν δηλαδὴ ὁ χώρος τῶν μετόπισθεν τῶν Τρώων. Διότι ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα ἀποδεικτικά στοιχεῖα:

(1) Στὴν Ἰλιάδα (Ξ434-435) ἀποκαλύπτει, ὅτι: «σὰν ἔφθασαν στὸ πέρασμα τοῦ ὀρμητικοῦ Ξάνθου, κατέβασαν (τὸν Ἐκτορα) στὴ γῆ καὶ τοῦρριξαν νερὸ καὶ ὁ Ἐκτορας ἄνοιξε τὰ μάτια... (καὶ συνῆλθε ἀπὸ τὴν ἀφασία τοῦ τραύματος)».

(2) Στὴν Ἰλιάδα (Κ415-416) διατυπώνει, ὅτι: «ὁ Ἐκτωρ κάνει σχέδια κοντὰ στὸ μνημεῖο τοῦ Ἴλου, πίσω ἀπὸ τὴν ὀχλοδοὴ (τῶν στρατευμάτων)». Τὸ μνημεῖο τοῦ Ἴλου εὐρίσκετο πέραν τοῦ ποταμοῦ Σκαμάνδρου πρὸς τὴν περιοχὴ τῆς πόλεως, ὅπως λέγει ὁ Ὅμηρος στὴν Ἰλιάδα (Ω349).

(3) Στὴν Ἰλιάδα (Φ1-6) ἐπαληθεύονται τὰ προηγούμενα, ἀφοῦ: «ὅταν (οἱ Τρῶες) ἔφθασαν στὸ πέρασμα τοῦ φαρδιοῦ ποταμοῦ, τοῦ ὀρμητικοῦ Ξάνθου ἢ Σκαμάνδρου, ἐκεῖ, ἀφοῦ τοὺς διαχώρισε (ὁ Ἀχιλλεύς), τοὺς μὲν στὸν κάμπο τοὺς κυνηγοῦσε πρὸς τὴν πόλιν... καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ στὸ ποτάμι τὸ δαθὺ καὶ ἄσημοστρόβιλο ἀπωθοῦντο». Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι τὸ κυνηγητὸ ἐλαμβάνε χώραν πέραν τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὴν περιοχὴ τῆς πόλεως τοῦ Ἰλίου. Πολλοὶ ὅμως τῶν Τρώων ἐκρύβοντο μετὰ ἀπὸ τὸ «πέρασμα τοῦ ποταμοῦ» στίς «δαθείες ὄχθες» τούτου. Καὶ αὐτὸ ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὸν Ὅμηρο (Ἰλιάς Φ9 καὶ 26, ὅπου ἀναφέρει, ὅτι ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ εἶχε «γκρεμοὺς» καὶ «σκιερὲς ὄχθες»). Δηλαδὴ ἓνα διάστημα τῆς κοίτης εἶχε ἀπόκρημνες «ὄχθες». Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Ὅμηρου (Ἰλιάς Θ490, Ξ434, Χ148) ἦταν καὶ «ὀρμητικός», σημαίνει ὅτι ἡ κοίτη τοῦ ἀπὸ τῆς πηγῆς πρὸς τὴ θάλασσα εἶχε μεγάλη κλίση. Ἦταν κατηφορικός. Ἡ διαμόρφωση αὐτῆς τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ διακρίνεται μετὰ τὸ μνημεῖο τοῦ Ἴλου καὶ «τὸ φαρδὸν πέρασμα τοῦ ποταμοῦ Σκαμάνδρου» πρὸς τὴν ἀνάντη, δηλαδὴ πρὸς τῆς πηγῆς τοῦ ποταμοῦ, ὅπως φαίνεται στὸ σχῆμα 4. Τὰ χαρακτηριστικά αὐτὰ δυστυχῶς δὲν προσαρμόζονται πρὸς τὸν σημερινὸ ποταμὸ Μεντερές. Ὅποτε κάθε ταύτιση τῶν δύο ποταμῶν εἶναι ἀστοχὸς καὶ στερεεῖται Ὅμηρικῶν ἀποδείξεων, ἀφοῦ ταυτίζει ἀπολύτως μετὰ τὸ Κιλελί ρεῦμα, ἐπειδὴ αὐτὸ συγκεντρώνει ὅλα τὰ ἀποδεικτικά στοιχεῖα τοῦ Ὅμηρου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅτι ὁ χώρος τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν ὀρίζετο κατὰ τὴν διεύθυνση τοῦ μήκους ἀπὸ τὴν συμβολὴ τῶν ποταμῶν Σιμόεντος καὶ Σκαμάνδρου μέχρι τὸ ὕψωμα τῆς Καλλικολώνας. Κατὰ τὴ διεύθυνση τοῦ πλάτους ἀπὸ τὴν κοίτη τοῦ ποταμοῦ Σιμόεντος μέχρι τὴν κοίτη τοῦ Σκαμάνδρου. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ Ὀμηρικὲς ἀποδείξεις, ὅτι τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν ἐπεξετάθη μέχρι καὶ ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν, ὅπως

καὶ μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως τοῦ Ἰλίου, πέραν τοῦ Σκαμάνδρου. Ὁ χώρος τοῦ πεδίου διεκόπτετο ἀπὸ θαθεῖς γραμμὲς ρεμάτων, γιατί ἀπὸ τὰ λεγόμενα τοῦ Ὀμήρου (Ἰλιάς Λ492-499) προκύπτει, ὅτι κατὰ τὶς μάχες δὲν ὑπῆρχε ἄμεση ὁρατότητα τῶν μαχομένων σὲ κάποιο διάστημα μεταξύ τους. Ἀπόδειξη τούτων εἶναι ὁ χάρτης τοῦ σχήματος 4.

Γ. Ἡ αὐθεντικὴ πόλη τοῦ Ἰλίου

Ἡ πόλη τοῦ Ἰλίου παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ὀμηρος τῆς δίδει τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα «ἀπόκρημνη» (Ἰλιάς 1419, Ν625, 071), «ἀνεμοδαρμένη» (Ἰλιάς Γ305, Ν724), «κοίλη πόλις» (Ἰλιάς Ε791, Ν107) καὶ λοφώδης (Ἰλιάς Χ411) ταυτίσθηκε μὲ τὰ ἐρεῖπια, ποὺ βρέθηκαν ἀπὸ τὸν Ἑ. Σλήμαν, στὸ ἀντέρεισμα τοῦ Χισσαρλίκ, τὸ ὁποῖο ὀνομάσθηκε «λόφος», χωρὶς ν' ἀνταποκρίνεται τόσο ἡ θέσις ὅσο καὶ ἡ γεωμορφολογία τῆς πρὸς τὰ δεδομένα στοιχεῖα τοῦ Ὀμήρου. Ὁ ὅρος «ἀπόκρημνη» δηλώνει, ὅτι κάπου ὑπῆρχαν «γκρεμοὶ» ἢ τοὶ ἀλότοιμες καταπτώσεις τοῦ ἐδάφους. Ὁ ὅρος «ἀνεμοδαρμένη» ἀποδεικνύει, ὅτι βρισκόταν στὴν κορυφὴ κάποιου ὑψώματος, ποὺ τὸ κτύπαγαν οἱ ἄνεμοι ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρές. Ὁ χαρακτηρισμὸς «κοίλη πόλις» διατυπώνει τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἡ πόλη εἶχε ἰδρυθῇ ἐντὸς ἐδαφικῶν κοιλοτήτων, οἱ ὁποῖες κατέληγαν σὲ αὐχένες. Κάθε αὐχὴν συνδεόταν μὲ δύο κορυφές λόφων, καὶ τὸ σύνολον τούτων δικαιολογεῖ τὸ Ὀμηρικὸν γνῶρισμα «λοφώδης».

Ἡ πόλη τοῦ αὐθεντικοῦ Ἰλίου βρισκόταν πέραν τῆς κοίτης τοῦ Σκαμάνδρου (τὸ σημερινὸ ρέμα τοῦ Κιλελί). Αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν Ὀμηρὸ (Ἰλιάς Ω349-351, ὅπου λέγει): «ἐκεῖνοι (ὁ Πρίαμος καὶ ὁ ἡνίοχος τοῦ Ἰδαίου, ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν πόλη), ἀφ' οὗ προσπέρασαν τὸ μεγάλο μνημεῖο τοῦ Ἰλίου, σταμάτησαν τὰ μουλάρια καὶ τ' ἄλογα, γιὰ νὰ τὰ ποτίσουν στὸ ποτάμι...». Στὸν ἴδιο χώρο πέραν τοῦ ποταμοῦ ὁ Ὀμηρος (Ἰλιάς Β811-815) περιγράφει τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς ἀκόμῃ ὑψηλοῦ λόφου, «τοῦ λόφου τῆς Βατίειας, περιβαλλόμενου ἀπὸ δρόμο, ὅπου χωρίστηκαν οἱ Τρῶες καὶ οἱ σύμμαχοί τους (βαδίζοντας νὰ στρατοπεδεύσουν) πρὸς τὸ πεδὶον τῆς μάχης οἱ μὲν καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ εὐρέος κόλπου οἱ δέ».

Γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπὸ τὸ πεδὶον τῶν μαχῶν πρὸς τὴν πόλη, ἔπρεπε «ν' ἀνεβῇ» κάποια ἀνηφοριὰ κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Ὀμήρου (Ἰλιάς Ζ74, Π396, Ρ320, Σ174). Γιὰ τὴν ἀντίθετη πορεία ἔπρεπε «νὰ κατεβῇ», ὅπως λέγει ὁ Ὀμηρος στὴν Ἰλιάδα (Γ252, Ω329 καὶ ἄλλου). Ἀρὰ ἡ αὐθεντικὴ πόλη τοῦ Ἰλίου βρισκόταν σὲ μία ὑψηλὴ τοποθεσία σὲ σχέση μὲ τὸ ἐπίπεδο τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν.

Τὸ γεγονός ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ δεδομένα τοῦ Ὀμήρου (Ἰλιάς Ζ256-257, ὅπου λέγει πρὸς τὸν Ἑκτορα ἢ μητέρα του): «παιδί μου, γιατί ἄφησες τὸν ἄγριο πόλεμο καὶ ἤλθες στὸ σπῆτι; Σίγουρα πάρα πολὺ θὰ σὰς πιέζουν οἱ καταραμένοι Ἀχαιοί, ποὺ πολεμοῦν γύρω ἀπὸ τὴν πόλη. Καὶ σένα ἢ ψυχὴ σου σ' ἐσπρωξε νὰ ἔλθης ἐδῶ (στὰ ἀνάκτορα) καὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς πόλης νὰ προσευχθῇς στὸν Δία». Ἡ κορυφὴ αὐτὴ τῆς πόλης, ὅπως λέγει ὁ Ὀμηρος (Ἰλιάς Ζ313=317), περιλάμβανε «καὶ τὰ ὠραῖα μέγαρά τοῦ Ἑκτορα καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου». Ἡ κορυφὴ αὐτὴ εὐρίσκετο πλησίον τῶν Δαρδανίων πυλῶν, γιατί ὅπως λέγει ὁ Ὀμηρος (Ἰλιάς Χ412-413): «ὁ λαὸς μὲ κόπο κρατοῦσε τὸν γέρο (Πρίαμο), ποὺ ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὶς Δαρδάνειες πύλες». Ἀπὸ τὸ ὕψωμα αὐτὸ δὲν ὑπῆρχε ὁρατότης πρὸς τὸ πεδίο τῶν μαχῶν, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Πρίαμος ἔπρεπε νὰ πάει στὸν πύργο τοῦ παρατηρητηρίου, ὅπως λέγει ὁ Ὀμηρος στοὺς στίχους Γ162-180 τῆς Ἰλιάδας. Αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ κορυφὴ τῶν ἀνακτόρων ἦταν στὸ πίσω μέρος τῶν ὑψωμάτων τοῦ παρατηρητηρίου καὶ τῆς «περγάμου».

Ἡ δευτέρη κορυφὴ τοῦ χώρου, ὅπου ἦταν κτισμένη ἡ αὐθεντικὴ πόλη τοῦ Ἰλίου, ἦταν ἡ κορυφὴ τῶν ναῶν. Ὀνομάζετο *πέργαμος* καὶ περιελάμβανε τὸν ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος (Ἰλιάς Ε445-446), τὸν ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς (Ἰλιάς Ζ297-298) καὶ τὸν ναὸ τοῦ Διός. Μία τῶν πλείστων ἀποδείξεων περὶ τούτου, τοῦ Ὀμήρου (Ἰλιάς Ω697-702), λέγει: «ἀλλὰ μόνον ἡ

Κασσάνδρα, πού εἶχε ἀνεβεῖ μέσα στήν πέργαμο, ἀντελήφθη (εἶδε) τὸν πατέρα της (τὸν Πρίαμο) ἰστάμενο στ' ἀμάξι, κι αὐτὸν (τὸν Ἑκτορα) στὸ κάρρο τὸν εἶδε κείμενον στὸ στρώμα». Ὡς ἀφ' ὧς ἡ κορυφὴ τῆς περγάμου εὐρίσκετο πρὸς τὸ πεδίο τῶν μαχῶν καὶ εἶχε εὐχερῆ ὁρατότητα πρὸς τοῦτο, ἀφοῦ ἡ Κασσάνδρα εἶδε τὸν πατέρα της ἐρχόμενον ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν.

Ἡ τρίτη κορυφὴ τοῦ χώρου, ἡ ὁποία περιεβάλλετο ἀπὸ τὸ ὑψηλὸ τεῖχος, ὅπως καὶ οἱ δύο προηγούμενες, ἦταν ὁ πύργος τοῦ παρατηρητηρίου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται σὲ πολλὰ σημεῖα τῆς Ἰλιάδας ἀπὸ τὸν Ὅμηρο. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀφήγησις τοῦ Ὀμήρου (Ἰλιάς Γ153-180, ὅπου λέγει): «Τέτιοι ἀρχόντες ἀπόμαχοι τῶν Τρῶων (σὰν τὸν Πρίαμο) ἐκάθονταν πάνω στὸν πύργο, ὁ ὁποῖος θρῖσκοταν ἀπάνω ἀκριβῶς ἀπὸ τὶς Σκαιῆς πύλες καὶ παρατηροῦσαν τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν». Ἀλλωστε ἀποκεῖ εἶδε ὁ γερο-Πρίαμος «τὸν πελώριο Ἀχιλλέα νὰ καταδιώκῃ τοὺς Τρῶες, πὺν ἔτρεχαν πρὸς τὸ τεῖχος» (Ἰλιάς Φ526-533) καὶ κατέβηκε σὲς Σκαιῆς πύλες, ὅπου «διέταξε τοὺς θυρωροὺς ν' ἀφήσουν τὶς πύλες ἀνοικτές».

Εἶναι λοιπὸν γεγονός, ὅτι ἡ αὐθεντικὴ πόλη τοῦ πρώτου Ἰλίου ἦταν κτισμένη ἐπὶ ἐνὸς ὑψηπέδου, ἐκ τοῦ ὁποῖου ὑπερεῖχαν τρεῖς τουλάχιστον κορυφές. Ἐκ τούτων οἱ δύο εὐρίσκοντο πρὸς τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν καὶ εἶχαν ὁρατότητα πρὸς τοῦτο, ἐνῶ ἡ τρίτη θρῖσκοταν ὀπισθεν τούτων, πρὸς τὶς Δαρδάνιες πύλες.

Ἡ πόλη αὕτη περιεβάλλετο ἀπὸ ἓνα ὑψηλὸ τεῖχος, τὸ ὁποῖο διέθετε τρεῖς πύλες, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος. Πλὴν ὅμως σὲ κάποιο σημεῖο (Ἰλιάς Ζ433-434) «κοντὰ στήν ἀγριοσυκιά ἦταν ἐλαττωματικὸ καὶ μπορούσε νὰ προσβληθῇ ἡ πόλη». Τοῦτο θὰ ἐδικαιολογεῖτο σὲ κάποιο σημεῖο τοῦ ἐδάφους, ὅπου δὲν μπορούσε νὰ κτισθῇ, δηλαδὴ σὲ κάποιο γκρεμό, πλησίον τοῦ πύργου ἢ τῆς περγάμου.

Ἡ ἀναζήτησις ἐνὸς τέτοιου ἐδαφικοῦ χώρου, ὅπως τὸν περιγράφει ὁ Ὅμηρος, μᾶς ὁδηγεῖ στὸ σημερινὸ ὑψίπεδο τοῦ Οὐλοῦ Τεπέ, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν τριῶν κορυφῶν ὕψους ἄνω τῶν 400 μέτρων περιλαμβάνει καὶ ἄλλες τρεῖς ἔξω τῶν τειχῶν. Ἡ θέση τοῦ ἀπὸ τὸν «Ἰλιον» τοῦ Χισσαρλίκ ἀπέχει περὶ τὰ 15.500 μέτρα, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἔφθασε σ' αὐτὸ κανεὶς ἐρευνητὴς μέχρι σήμερα.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινὴ πραγματικότητα, διότι στηρίζεται στὴν τεχνικὴ τοπογραφικὴ ἀνάλυσις τῶν περιγραφικῶν τεχνικῶν στοιχείων τοῦ Ὀμήρου, τὰ ὁποῖα παραλληλίσθησαν καὶ συγκρίθησαν μὲ τὴ σημερινὴ γεωμορφολογία τοῦ ἐδάφους τῆς ὅλης περιοχῆς. Ἀπὸ τὸν παραλληλισμὸ καὶ τὴν σύγκρισιν προέκυψε ὁ παράγων τῆς ὁμοιότητος τούτων. Ἐκ τούτου προήλθε ὁ ἐντοπισμὸς καὶ ἡ ταύτισις τῶν διαφόρων Ὀμηρικῶν θέσεων, οἱ ὁποῖες ἐπὶ πέντε χιλιάδες χρόνια ἀναζητοῦντο. Ἡ συνέχεια τοῦ θέματος ἀνήκει στοὺς ἀρχαιολόγους, πὺν ὕστερα ἀπὸ μία γεωφυσικὴ ἐρευνα μποροῦν ν' ἀρχίσουν τὶς ἀνασκαφές. Στὸ θέμα αὐτὸ τὸν λόγον ἔχουν οἱ καθηγητὲς κ.κ. Μάνφρεντ Κόρφμαν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τύμπιγκεν τῆς Γερμανίας καὶ Μπράιαν Ρόουζ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Σιναινάτι, οἱ ὁποῖοι συνεχίζουν τὶς ἀνασκαφές τοῦ Σλήμαν στὴν Τροία ἀπὸ τὸ 1988. Τοὺς εὐχομαι καλὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἂν δὲν πεισθοῦν στὰ προηγούμενα ἢ καὶ σ' αὐτὰ πὺν περιλαμβάνονται στὴν ἀναλυτικὴ μου μελέτη «Τὸ Ὀμηρικὸν Ἰλιον τῆς Τροίας» (τεῦχος 134 τοῦ «Δελτίου» τῆς Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ), τίθεμαι στὴ διάθεσίν τους γιὰ κάθε πληροφορία ἢ ἐρμηνεῖα τῶν ἀποψέων μου.

Πυραμίδες τῆς λάσπης

Κάποιες φυλλάδες μὲ πολλά φύλλα ἐδῶ καὶ καιρὸ δίνουν τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα, προκειμένον νὰ ἀποδείξουν, ὅτι ναι μὲν πρέπει νὰ εἴμαστε Ἕλληνες, ἀλλὰ ὄχι τόσο πολὺ, γιατί τὸ πολὺ Ἑλλάδα κάνει τὸν λαὸ μ....α. Ἔτσι λένε. Γι' αὐτὸ ρίχνουνε μέσα στὴν κατασρόλα λίγους ἰνδοευρωπαίους, ποὺ φύονται σὲ μέρη ποὺ μόνο αὐτοὶ γνωρίζουν, καὶ τοὺς καλ-λιεργοῦν, μαζεῖουν καὶ κάμποσους σημίτες ἀπὸ τὸ παραλιακὸ χωράφι, ποὺ ξεφτυρώνουν ἐν ἀφθονίᾳ, βάζουν καὶ μία ἰδέα ἀφρικάνους (κι' αὐτοὶ πρόγονοι τῶν Ἑλλήνων, ἰδὲ Μαύρη Ἀθηνᾶ), ἔτσι γιὰ νὰ νοστιμίσῃ ἡ σούπα, καὶ ἔτοιμη ἡ συνταγή. Μετὰ ἀνακατεῦνουνε καλὰ-καλὰ, γυρνᾶνε ἀπὸ δῶ, γυρνᾶνε ἀπὸ κεῖ τὸ μίγμα, ἀλλὰ μὲ τίποτα, βρὲ παιδί μου, δὲν λέει νὰ τοὺς δοῇ ἑλληνικὴ ἢ σούπα. Τὴν μιὰ τοὺς βγαίνει Σαμπαμπινιόν, τὴν ἄλλη γλυκίζει ἀλλὰ Μαρόν γκλασσέ. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ποιοὺ ὑλικὸ πέφτει πιὸ πολὺ ἀντίστοιχα στὴν συνταγή. Ἀλλὰ παρόλο ποὺ ἑλληνικὴ, ὅπως εἴπαμε, δὲν τοὺς βγαίνει ποτέ, εἶναι καὶ μερικοὶ ποὺ τὴν τρῶνε καὶ γλείφουν καὶ τὰ δάκτυλά τους.

Ἔτσι μερικά τέτοια παμφάγα ἀναλαμβάνουν τὴν υπεράσπιση τῶν ἀποτυχημένων μαγεύρων. Γιατί, βλέπετε, ὄχι μόνο τρῶνε τζάμπα, ἀλλὰ ἔχουν καὶ ποσοστὰ ἀπὸ τίς πωλήσεις τῆς σούπας. Τέτοια λοιπὸν παμφάγα, μονοκύτταρες ἀμοιβάδες, γέλαγαν καὶ εἰρωνεύοντο, ὅταν ὁ «Δ» πρῶτος σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο μεθοδολογικὰ καὶ μὲ πειστήρια ἀρχαιολογικὰ, ἱστορικὰ, φωτογραφικὰ καὶ ἄλλα ὑποστήριζε τὴν ὑπαρξὴ Ἑλληνικῶν πυραμίδων ἀρχαιοτέρων τῶν Αἰγυπτιακῶν. Γέλαγαν, ὥσπου ἓνα πρωτὶ τοὺς κόπηκε ξαφνικὰ τὸ γέλιο, διαβάζοντας ὅτι καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν θὰ ἔκανε ἐπίσημη ἀνακοίνωση σχετικὰ μὲ τὴν ἀρχαιότητα τῶν Ἑλληνικῶν πυραμίδων ἔναντι τῶν Αἰγυπτιακῶν. Ἦθελαν, βλέπετε, κι' αὐτοὶ κάποιον νὰ δικαιολογήσουν τίς ἀκαδημαϊκὲς ξάπλες καὶ τοὺς παχλούς μισθοὺς τους. Ἄν εἶναι δυνατόν, οἱ «ἐρασιτέχνες» τοῦ «Δαυλοῦ» νὰ ἀνοίγουν τὰ μάτια τῶν διανοουμένων τῆς διτρίνας. Δὲν ξέρω, ἀλλὰ φορὲς-φορὲς, παρατηρῶντας τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας σὲ τελετὲς ἀπονομῆς βραβείων, ἔχω τὴν αἴσθηση ὅτι κυττάζω τὴν φοντανιέρα μὲ τὰ σοκολατάκια στὸ τραπεζάκι τοῦ σαλονιοῦ. Ὅμως, γιατί πάντα θὰ ὑπάρχει αὐτὸ τὸ ὅμως, κάποιον στὴν διαδρομὴ αὐτὸ τὸ ἀρχαιότερες τῶν Αἰγυπτιακῶν», ὅπως ἀκριβῶς εἰπώθη κατὰ τὴν πρώτη ἔκθεση τῆς Ἀκαδημίας, στὴν συνέχεια ἔγινε «συνομήλικες τῶν Αἰγυπτιακῶν». Καὶ μὴν ἀρχίσετε καὶ πάλι νὰ βλέπετε συνομοσιέες παντοῦ. Ὅταν κι ἐσεῖς ἤσασταν μικροὶ σὰν τοὺς πιτσιρικᾶδες τῆς Ἀκαδημίας, τοὺς ἀρχιμάγειρους καὶ τὰ παμφάγα ποὺ εἶδαμε παραπάνω, δὲν παίζατε τὸ χαλασμένο τηλέφωνο; Πιτσιρικᾶδες εἶναι, κατὰ πῶς εἶπε καὶ ὁ Αἰγύπτιος ἱερέας στὸν Σόλωνα, κι ἔτσι τὸ ρίξανε στὸ παιχνίδι. Τώρα βέβαια κάποιον καὶ τὸ πολὺ τὸ παίξιμο δὲν κάνει καλὸ στὴν υγεία, γιατί μετὰ γίνεται συνήθεια, καὶ ὅσο μεγαλώ-νεις, αἰντε νὰ τὴν ἀποβάλης.

Τοὺς διέφυγε ὅμως μιὰ σημαντικὴ λεπτομέρεια, ὅταν ἔγραφαν οἱ μονοκύτταροι αὐτοὶ ὄργανισμοὶ καὶ θριαμβολογοῦσαν, ὅτι ἐπιτέλους οἱ Ἕλληνες καὶ κάποιον δὲν προηγήθη-καν νὰ εἶναι ἑλληνικῆς ἰθαγένειας οἱ ἀρθρογράφοι αὐτοί, πάσχοντες ἀπὸ τὸ σύμπλεγμα τῆς «ἐμπροσθεν θέσεως», θέλοντας οἱ ἴδιοι νὰ εἶναι πάντα μπρὸς καὶ οἱ Ἕλληνες πάντα ἀπὸ πίσω (ἐμεῖς δὲν θάχαμε καμμία ἀντίρρηση, ἂν αὐτὸ δὲν ἀντέβαινε στὴν ἠθικὴ μας διαπαι-δαγώγησι καθὼς ἐπίσης καὶ στὸν φόβο τῶν ἰῶν, ποὺ κυκλοφοροῦν ἀκόμα καὶ στὸν χώρο τοῦ τύπου). Ἀγνοοῦσαν ὅμως μέσα ἀπ' τὴν γενικὴ ἀσχετοσύνη καὶ ἀγγραματοσύνη τους, ὅτι ἀκόμα καὶ «συνομήλικες» νὰ εἶναι, πάλι οἱ Ἕλληνικὲς εἶναι ἀρχαιότερες. Κι' αὐτό, γιατί οἱ Αἰγυπτιακὲς πυραμίδες, ἀδυνατῶντας νὰ φτάσουν τὴν τελειότητα τῆς πιστῆς ἐφαρ-μογῆς τῶν ὀγκολίθων, δημιουργήσαν τίς βαθμίδες καὶ κάλυψαν τὰ κενὰ μὲ λάσπη, γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἡ κάθε πλευρὰ τὴν ἐπίπεδο ὄψη. Ἀλλωστε παρατηρῶντας καὶ σήμερα κανεῖς τίς πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου, ἀντιλαμβάνεται τοῦ λόγου τὸ ἀλήθες, ἀφοῦ ἡ λάσπη στὸ με-γαλύτερο μέρος τῶν πυραμίδων ἐκείνων ἔχει χαθεῖ, ἔχοντας ἀποκαλύψει ἔτσι τίς ἀτελεῖς γνώσεις τῶν Αἰγυπτίων, ὅσον ἀφορᾷ τίς τεχνικὲς λαξεύσεως τῆς πέτρας.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὅμως οἱ πυραμίδες τῶν Ἑλλήνων παρουσιάζουν τέλεια γνώση λα-ξεύσεως τῆς πέτρας, ἀπουσία λάσπης ἀκόμα καὶ ὡς συνδετικοῦ ὑλικοῦ, μὲ ἐπακόλουθο

τὴν ἄψογη ἐφαρμογή καὶ κλίση, πὺν δημιουργήθηκε ἀποκλειστικά καὶ μόνο ἀπὸ τὸ ταίριασμα τῶν ὀγκολίθων. Καὶ κάπου τώρα τὰ παμφάγα καὶ τὰ ὀπισθογεμῆ πολυθόλα τῆς διανοήσεως θὰ ἀπογοητευτοῦν ἀπὸ τὴν πεπονόφλουδα πὺν πάτησαν, ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι τὰ δεινὰ καὶ ἡ γελοιοποίησις πὺν ἐπιφέρει ὁ ἐπιστημονισμὸς τῆς ἀμάθειας καὶ τῆς διτρίνας.

Πάντως ὑπάρχει ἀκόμα λύσις. Μαζέψτε τοὺς κτιστάδες, ξέρετε, ἐκείνους μὲ τὶς ποδίτσες πὺν δάζουν μέσα στὶς θήκες πὺνχουν μπρὸς τὶς ταβανόπροκες, ἔχουν αἰῶνες πείρα στὸ χτίσιμο, πάρτε καὶ τὰ μονοκύτταρα παράσιτα τῆς μελάνης, τὰ πάσχοντα ἀπὸ τὸν «ἰὸ τοῦ Σαββάτου», ἰὸ πὺν κτυπάει πάντα μεσάνυχτα Σαβδάτο καὶ ξημέρωμα Κυριακῆς, πὺν καὶ αὐτοὶ ἔχουν πείρα στὸ πέταγμα τῆς λάσπης, δάλτε μέσα καὶ τοὺς μάγειρους τῆς σούπας, γὰ νὰ λαδώση λίγο τὸ ἀντεράκι σας, γιατί κατὰ τὰ εἰθότα «νηστικό ἀρκουῖδι δὲν κτίζει» καὶ μὲ ἀρχιεπιστάτη τὸν ἀρχιμάγειρο καθηγητὴ καὶ μὲ διδακτορικό Λουκά ντ' Ἀφρίκ, πὺν ἐκτὸς ἀπὸ σούπες ξέρει, σὰν πολὺπλευρο ταλέντο πὺν εἶναι, νὰ κατασκευάξῃ καὶ πυραμίδες ἀρχαιότερες τῶν Ἑλληνικῶν, τραβάτε γιὰ τὴν ἔρημο, νὰ χτίσετε τὴ δική σας πυραμίδα. Αὕτῃ τῇ φορὰ ὅμως προσέξτε τὴν λάσπη, νὰ μὴν τὴν δάλετε ἀπὸ πάνω, ἀλλὰ ἀνάμεσα στὶς πέτρες. Γιατὶ ἡ φύσις ξέρει νὰ τιμωρῇ τὴν ὕδρη καὶ νὰ τὴν ἀφαιρῇ ἀπὸ τὰ ἀγκωνάρια-ιδέες, ὅταν ἐπιφανειακά, διαστικά καὶ βίαια προσπαθοῦν νὰ τοὺς ἀλλοιώσουν τὴν δομὴ.

Ἀλλὰ ὅταν κατορθώσεις νὰ περάσῃς τὴν λάσπη μέσα στὶς πέτρες καὶ νὰ καλύψῃς τὸ κε-νό, πὺν ἐκεῖ ὑπάρχει, ἐὰν ἡ δόμησις δὲν ἀκολουθεῖ τὰ πρότυπα τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς, τότε μόνο ἔχεις ἐλπίδες νὰ διαθρώσῃς τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ιδιοσυστασίαν ἐνὸς λαοῦ. Αὐτὸ εἶναι πὺν προσπαθοῦν νὰ κάνουν αἰῶνες τώρα. Πῆραν τὴν πυραμίδα ἀλώθητη, χωρὶς ἐνδιάμεσα κενὰ στοὺς ἀρούς της καὶ ἀφοῦ δὲν μπόρεσαν νὰ δάλουν λάσπη στὰ κενὰ πὺν δὲν εἶχε, ἀρχισαν νὰ τὴν λαξέουν, νὰ τῆς δημιουργοῦν βαθμίδες. Χρόνο μὲ τὸν χρόνο ὅμως ἡ λάσπη γλύστραγε ἀπὸ πάνω της καὶ ἡ φύσις ἐκδικεῖτο τὸ μέγεθος τῆς ὕδρεως.

Ῥῶπον κάπου στὰ τέλη τοῦ αἰῶνα πὺν διανύουμε ἡ φύσις εἶχε ὀλοκληρώσει τὸ ἔργο της καὶ εἶχε ξεσκεπάσει τὸ ἀνοσιούργημα, πὺν γενιὲς καὶ γενιὲς οἱ λασπολόγοι τοῦ ἔξουσιασμοῦ συντηροῦσαν. Καὶ τότε φάνηκε, ὅτι αὕτῃ ἡ ἀσιατικὴ ἰδεολογικὴ πυραμίδα, πὺν ἀποκαλύφθηκε καὶ πὺν γιὰ αἰῶνες μέσα ἀπ' τὸ κονκούλωμα θέλανε νὰ τὴν δείχνουν «Ἑλληνική», χωρὶς στὴν οὐσία της νὰ εἶναι, δὲν προχωροῦσε ἄλλο πιά. Τότε ἀποφάσισαν νὰ χτίσουν καινούργια πυραμίδα, αὕτῃ τῇ φορὰ ἀπ' τὴν ἀρχή, ξηλώνοντας τὶς πέτρες τῆς παλιᾶς καὶ ξαναχρησιμοποιώντας τες, πελεκώντας τες ἐκ νέου. Βάλαν καὶ τὴν λάσπη στὰ κενὰ πὺν εἶχαν ἐπιμελῶς ἀφήσει καὶ ἀρχισαν νὰ κτίζουν.

Πῆραν καὶ τοὺς μάγειρους νὰ δοηθᾶνε, τοὺς μονοκύτταρους κονδυλοφόρους, τοὺς κτιστάδες καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀνδράποδα τῆς ἐξουσίας. Φόρεσαν ὅλοι τὴν μάσκα τοῦ Ἑλλήνα καὶ πιάσαν τὸ μυστήρι, μὲ ἐπιστάτη τὸν γνωστὸ μας καθηγητὴ καὶ ἀρχιμάγειρα. Ἀπὸ κοντὰ ὁ Σαμπάμπινου, ὁ Μαρὸν Γκλασσὲ κι ἕνα σωρὸ ἄλλοι, θύματα καὶ θύτες. Ὅλοι μίλαγαν ἑλληνικά καὶ βροντοφώναζαν ὅτι εἶναι Ἕλληνες, πλην ὅμως δὲν πρέπει νὰ ὑπερβάλλουμε καὶ νὰ γινόμαστε φασίστες, ἔλεγαν. Βλέπετε, ἡ ἑλληνικότητα τοῦ καθενὸς πάει μὲ τὸν πόντο ἢ μὲ τὸ κίλ, ἂν θέλετε. Ὅσο πιὸ ψηλὸς ἢ βαρὺς Ἕλληνας εἶσαι, τόσο πιὸ φασίστας εἶσαι. Ὑπάρχει πάντα τὸ ὄριο ἀσφαλείας, τὸ ὄριο ντροπῆς. Γιατὶ πρέπει νὰ ντρέεσαι, πὺν εἶσαι πολὺ Ἕλληνας.

Ἡ πυραμίδα σήμερα ἐξακολουθεῖ νὰ κτίζεται στὴν ἔρημο, στὸ γνωστὸ μας παραθαλάσσιο ἀσιατικὸ χωράφι. Καὶ πάλι δοῦλοι τὴν κτίζουν, ὅπως καὶ ἄλλοτε. Τὰ θύματα, ἑλληνικῆς καταγωγῆς, τραγουδᾶνε χαρούμενοι, γιατί κτίζουν, ὅπως τοὺς εἶπαν, τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Κοντοὶ καὶ ἀδύνατοι, δηλαδὴ ὄχι φασίστες, ὅπως προείπαμε. Οἱ θύτες καθοδηγοῦν, καὶ οἱ ντόπιοι ἀρχιεργολάβοι, κοντοὶ καὶ ἀδύνατοι, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐκ φύσεως στερούμενοι πνευματικῶ ἀναστήματος καὶ πολιτιστικῶ δάρους, τριβουν τὰ χέρια τοὺς ἀπὸ ἱκανοποίησι γιὰ τὸν ξεπεσμό αὐτῶν πὺν κατάντησαν δοῦλοι τοὺς, ἐνῶ κάποτε ὀνομάζονταν Ἕλληνες.

Προσωρινὰ ὅμως – κι αὐτὸ νὰ τὸ ξέρουν. Γιατὶ αὕτῃ ἡ πυραμίδα τῆς ὕδρεως θὰ γκρεμισθῇ ἐκ θεμελίων. Κι αὐτὸ θὰ εἶναι ἔργο πραγματικῶν Ἑλλήνων, ἀντάξιων τῆς δόξας τοῦ ὀνόματος, πὺν οἱ αἰῶνες ἀπὸ χροῦν.

Νέμεσις

Θεοκρατία: Ἡ μήτρα τοῦ Ἐξουσιασμοῦ

Εἶναι πολλές οἱ δυσκολίες, πού ἀντιμετωπίζει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὅταν προσπαθεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ τὰ πέρατα τοῦ σύμπαντος καὶ νὰ διατυπώσει τὰ κοσμολογικά συμπερασμάτα του. Πρῶτοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ Προσωκρατικοί (Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Παρμενίδης, Ὀρφεύς, Ἐμπεδοκλῆς, Λεῦκιππος κ.λπ.), ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων, προσπάθησαν διὰ τοῦ συμβολισμοῦ νὰ «περιγράψουν» τὸ σύμπαν καὶ ἀκόμα περισσότερο ν' «ἀναπαραστήσουν» διὰ συμβολικῶν παραστάσεων (ὅπως τὸ «κηρύκειον» τοῦ Ἑρμῆ) τὶς διαδικασίες, μὲ τὶς ὁποῖες τὸ ἀνεκδήλωτο «ἦρθε» σὲ ἐκδήλωση.

Ὁ σοδαρὸς μελετητὴς τῆς ἀρχαιοελληνικῆς σκέψης γνωρίζει, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ τῆς Ἑλλάδας στίς κοσμολογικὲς ἀναζητήσεις τους οὐδέποτε ἀναφέρθηκαν σὲ «δημιουργία ἐκ τοῦ μηδενός» (*creatio ex nihilo*), ἀντίληψη πού θεωροῦσαν παιδιδαστική, προφανῶς παράλογη καὶ ἀνθρωπομορφική. Βέβαια πολλοὶ θὰ ἀντιπαραθέσουν τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος στὸν «*Τίμαιον*», ὅπου σὲ πολλὰ σημεῖα εἶναι δυνατόν νὰ θεωρήσει κανεὶς, ὅτι μιᾶ ὁ μέγας φιλόσοφος γιὰ δημιουργία τοῦ σύμπαντος ἐκ τοῦ μηδενός. Ὅμως ἡ ἀποψη αὕτη δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα, γιατί ναι μὲν ὁ Πλάτων μιᾶ γιὰ θεὸ «*ποιητὴν τοῦ παντός*», ὅμως ὄχι ἐκ τοῦ μηδενός, ἀλλὰ ὡς «*διακοσμητὴν*» τοῦ σύμπαντος, ὡς κοσμογονικὸ νόμο/λόγο, πού δίνει ἀρμονία στὸ χάος καὶ μορφή στὸ ἄπειρο. Ὁ θεὸς τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶναι ἐξω-σμπαντικός, ἀλλὰ εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ σύμπαντος ὡς ὁ λόγος του, ἡ ἀρμονία του, ἡ δομὴ του. (Εἶναι ἄδικο λοιπὸν καὶ παραπλανητικὸ νὰ κατηγορεῖται ὁ Πλάτων, ὅπως καὶ ὁ Πυθαγόρας ἢ ὁ Ὀρφεύς, γιὰ ἀνατολίζουσες-θεοκρατικὲς ἀντιλήψεις). Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες σοφοί, ἀπὸ τοὺς Ὀρφικοὺς μέχρι ἀκόμη τοὺς μεταχριστιανικοὺς νεοπλατωνικοὺς (Πρόκλος, Πορφύριος, Πλωτῖνος κ.λπ.), πέραν τῶν ἐπὶ μέρους διαφορῶν τους οὐδέποτε ἀναφέρθηκαν σὲ δημιουργία τοῦ σύμπαντος ἐκ τοῦ μηδενός.

Ἀντίθετα ἐταῦτιζαν τὸ ἐκδηλωμένο σύμπαν μὲ τὸν ἀνεκδήλωτο θεό, πού συμβολικά (καὶ φιλοσοφικά) τὸν ὀνόμασαν «Χάος». «*Ἡ τοι μὲν πρώτηιστα Χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα Γαῖ' εὐρύστερνος... ἢ δ' Ἔρως...*» («Θεογονία», στ. 116-120). Γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀντίληψη, ὅπου «ὁ θεὸς κατ' οὐσίαν κόσμος εἶναι ἄφθαρτος καὶ αἰώνιος», τὸ σύμβολο τοῦ «Χάους» ἀνταποκρίνεται πλήρως στὸ ἀπώτατο σημεῖο πού μπορεῖ νὰ φθάσει ἡ ἀνθρώπινη σκέψη, ὅταν συλλογίζεται κοσμολογικά. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι, ἐνῶ γιὰ τὸν ἰουδαιοχριστιανισμὸ «*ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν*» (Γέν. 1.1), γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἴσχυε τὸ Ἡρακλείτειο «*κόσμον τόνδε... οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ' ἦν αἰεὶ καὶ ἔστι καὶ ἔσται πῦρ αἰεῖζων...*» (Diels I, 157, 10).

Γιὰ τὴν ἑλληνικὴ σκέψη, πού γέννησε τὴν φιλοσοφικὴ ἐρώτηση, ἡ ἀναζήτηση τελείωνε, ἐξαντλῶντας τὰ ὅριά της, στὴν ἀπεραντοσύνη καὶ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ σύμπαντος, ἐκεῖ ὅπου ἡ πρωταρχικὴ αἰτία (τὸ «*πρῶτον κινεῖν*» τοῦ Ἀριστοτέλους) δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι μιὰ ἀρχὴ χωρὶς αἰτία (παραβαίνοντας ἔτσι κάθε νόμο τοῦ σύμπαντος) ἀλλὰ μιὰ πρώτη ἐμφάνιση τοῦ ἀνεκδήλωτου στὴν ἐκδήλωση, τοῦ ἀπείρου στὸ πεπερασμένο. Γι' αὐτοὺς τοὺς καθαρά φιλοσοφικοὺς λόγους οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπέλεξαν γιὰ τὶς κοσμολογικὲς τους ἀντιλήψεις τὴν «λύση» τοῦ θεοῦ ἀρχιτέκτονος-δημιουργοῦ ἐκ τοῦ μηδενός, τῆς ἀναίτιας-αἰτίας, τοῦ ἐξω-κόσμου καὶ ὑπὲρ-λογου παντοδύναμου (Ἀλλάχ-Γιαχβέ), πού ἀποτελέσει τὴν πηγὴ τῆς θεοκρατίας, τῆς μητρὸς τοῦ ἐξουσιασμοῦ.

Μετὰ τὸ Χάος ἡ «Θεογονία» ἀναφέρει κατὰ σειρὰν τὴν Γαῖα καὶ τὸν Ἔρως.

τα. Πολλοὶ σύγχρονοι ἐπιστήμονες, ὅπως ὁ Χάϊζεμπεργκ, ἔχουν ταυτίσει τὴν Γαῖα καὶ τὸν Ἑρῶτα, ὡς σύμβολα, μὲ τὴν ὕλη καὶ τὴν ἐνέργεια ἀντίστοιχα. (Ἐξ ἄλλου ἄλλοι σύγχρονοι φιλόσοφοι καὶ μυστικιστὲς μιλοῦν γιὰ σύμβολα τῶν «ὁρατῶν» καὶ τῶν «ἀοράτων»). Ὁ Ἑμπεδοκλῆς ἀποσυμβόλισε «*δύο ἀρχικὰς δυνάμεις, Φιλίαν τε καὶ Νεῖκος, ὧν ἡ μὲν ἐστὶν ἐνωτική, τὸ δὲ διαιρετική*...». (Diels I, 289, 14). Οἱ Ὀρφικοὶ στὸ πρῶτο «τρίγωνο» τῆς διαδικασίας ἐκδήλωσης (ὄχι δημιουργίας) τοῦ σύμπαντος μιλοῦν γιὰ «*Νύκτα*», «*Ῥόν*», καὶ «*Φάνητα*» (Kirk-Raven-Schofield, *Οἱ «Προσωκρατικοὶ Φιλόσοφοι*», M.I.E.T. 1990, σ. 39-40).

Τέλος πάντων, ἂν τὸ «Χάος» ἀποτελεῖ τὴν «πρῶτη ἐμφάνιση» στὴν ἐκδήλωση (στὸ εἶναι) τοῦ ἀνεκδήλωτου (δηλ. τοῦ μὴ-εἶναι) –καθ' ὅσον μπορεῖ νὰ ἀνιχνεύσει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς–, ὁ «Ἑρως» καὶ ἡ «Γαῖα», ὡς σύμβολα τῆς δύναμης/ἐνέργειας καὶ τῆς μορφῆς/ὕλης ἀντίστοιχα, ἀποτελοῦν τὸ «πρῶτο» ζεύγος τῶν ἀντιθέτων, ποὺ ἔπονται ὡς «συνέπειες» τῆς ἐκδήλωσης τοῦ σύμπαντος. Ὅ,τι ἔρχεται σὲ ἐκδήλωση καὶ μετέχει τοῦ εἶναι «ἐμφανίζεται» ὡς ζεύγος ἀντιθέτων, τονίζει ὁ Ἡράκλειτος. Τὸ πρῶτο ζεύγος τῶν ἀντιθέτων λοιπὸν μετὰ τὸ «Χάος» εἶναι αὐτὸ τῆς δύναμης/ἐνέργειας καὶ τῆς μορφῆς/ὕλης. Ἡ ἐνέργεια συμβολίζεται στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα μὲ τὸν φαλλό (κατ' ἐξοχὴν διονυσιακὸ σύμβολο) καὶ ἐκπροσωπεῖ τὴν ἐνεργητικὴ/θετικὴ/ἀρσενικὴ δύναμη τῆς φύσης, τὸν «θεὸ-πατέρα», ἐνῶ ἡ ὕλη συμβολίζεται μὲ τὸ ἀγγεῖο (μεταχριστιανικὰ μετασχηματισθὲν ὡς δισκοπότηρο) καὶ ἐκπροσωπεῖ τὴν παθητικὴ/ἀρνητικὴ/θηλυκὴ δύναμη τῆς φύσης, τὴν «θεὰ-μητέρα».

Ἀποτελεῖ λοιπὸν βασικὴ ἀντίληψη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ πρώτιστα τῶν Προσωκρατικῶν, ὅτι ἡ πολικότητα τῶν ἀντιθέτων εἶναι ἡ κυρίαρχη ἀρχὴ ποὺ διέπει ὅλη τὴν ἐκδήλωση τοῦ σύμπαντος, ἀποτελῶντας στὴν πραγματικότητά τὴν οὐσία τῆς ἐκδήλωσης. «*Ὁ θεὸς ἡμέρη εὐφρόνη, χειμῶν θέρος, πόλεμος εἰρήνη, κόρος λιμός...*». (Ἡράκλ., Diels I, 67). Στὸ Πυθαγόρειο σύμβολο τοῦ «κηρυκείου» τοῦ Ἑρμῆ ἀναπαριστάνονται τρεῖς ζεύγη ἀντιθέτων; δύναμη-μορφῆς, ἔλξη-ἄλωση, ἐνστικτο-λογικὴ.

Ἐνῶ λοιπὸν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ξεχώριζαν τὸν θεὸ ἀπὸ τὸν κόσμον θεωρῶντας τὸ σύμπαν ὡς «*θεὸν ἐν ἐκδήλωσει*» (οἱ νεοπλατωνικοὶ θεωροῦσαν τὸ σύμπαν ὡς θεῖα ἐκπόρευση, ὡς σκεπτομορφὴ προβαλλόμενη ἀπὸ τὸν θεϊκὸ νοῦ), οἱ Ἰουδαιοχριστιανοὶ ἀπομάκρυναν τὸν θεὸ ἀπὸ τὴν φύση, τὸν ἔκαμαν ἔξω-κόσμιος, ἔξ-ουσιαστικὸς, ποὺ χρειάζεται μεσάζοντες γιὰ νὰ «συνδεθεῖ», γιὰ νὰ «ἐπικοινωνήσῃ» μὲ τὴν φύση καὶ τὸν κόσμον. Ἀπομακρύνοντας τὸν θεὸ ἀπὸ τὸ σύμπαν ὅμως οἱ Ἰουδαιοχριστιανοὶ «δαίμονοποίησαν» ἔτσι τὴ φύση. Ὁ φυσικὸς νόμος θεωρήθηκε τότε ὡς «πτώση» ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ ἡ φυσικὴ λειτουργία τοῦ θανάτου ὡς τιμωρία γιὰ κάποιο «προπατορικὸ ἁμάρτημα» (ποὺ μάλιστα συνίστατο στὴν κατάκτηση τῆς γνώσης). Ἐτσι ὁ φυσικὸς νόμος ἀντίκειται (κατὰ τὴν Ἰουδαιοχριστιανικὴ ἀντίληψη) τοῦ θεικοῦ!

Ποιὸς ὅμως θὰ ἐκφράσει τὸν θεϊκὸ νόμον τοῦ ἀτόμακρου, ὑπερβατικοῦ καὶ ἀπρόσιτου ἔξω-σμπαντικοῦ θεοῦ; Μὰ φυσικὰ ὁ ἀναγκαστικὸς μεσάζων: τὸ ἱερατεῖο, ποὺ κεῖται μεταξὺ θεοῦ καὶ κόσμου, «οὐρανοῦ» καὶ «γῆς», σὲ «θεοδόξιστα» ὕψη μακρὰ ἀπὸ τὰ δέδηλα μάτια τῶν κοινῶν θνητῶν, ποὺ διψοῦν γιὰ τὴν (ἀπαγορευμένην) γνώση, ποὺ, σημειωτέον, τόσο λάτρευαν οἱ Ἕλληνες. Σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν παρά-λογη «λογικὴ» τοῦ πλήρους διαχωρισμοῦ θεοῦ καὶ κόσμου στηρίχθηκε ἡ θεοκρατία, ποὺ εὐδοκίμησε τὴν 3η καὶ 2η χιλιετία π.Χ. στὶς αὐτοκρατορίες τῆς Μεσοποταμίας καὶ ἀποκρυσταλλώθηκε στὴν 1η χιλιετία π.Χ. στὴν *Παλαιὰ Διαθήκη* ἀπὸ τὴν πιὸ σκληρὴ καὶ δογματικὴ θεοκρατία ποὺ ἐμφανίστηκε ποτὲ στὴ Γῆ, τὴν θεοκρατία τοῦ ραββινικοῦ ἱερατείου.

Ἡ θεοκρατία ιεραρχῶντας αὐθαίρετα τὶς ἀνθρώπινες ἀξίες καὶ πράξεις ἀπετέλεσε τὴν μήτρα τοῦ ἐξουσιασμοῦ χάρις κυρίως στὴν ἀγωνία ποὺ προκαλεῖ στοὺς ἀνθρώπους ὁ φόβος τοῦ θανάτου. Τὸ ἱερατεῖο ὡς θεὸς μεσάζων ἀπαιτεῖ τὸν φόρο τῆς δεκάτης καὶ πλήρη ὑποταγὴ ἀπὸ τοὺς ἀκαλλιεργητοὺς ὑπηκόους. Ἡ ἐξουσία του δὲ εἶναι παντοδύναμη, γιατί ἐκπροσωπεῖ ἕναν ζηλότυπο καὶ παντοδύναμο θεό, πού, ἂν θέλει, καταργεῖ, ὅποτε θέλει, τοὺς φυσικοὺς νόμους κατὰ τὸ δοκοῦν. Ὅταν ὅμως θυμώσει ὁ «ἀρχιτέκτων» ἢ «κτίστης» (καὶ ὁ θεὸς θυμώνει, ὅταν δὲν ὑπακοῦμε στοῦ ἱερατεῖο τῶν θείων μεσάζοντων), τότε ἀποστρέφει τὸ πρόσωπό του καὶ ἡ ἄτυχη φύση καταστρέφεται: «Ἀποστρέψαντος δέ Σου τὸ πρόσωπον, τὰ σύμπαντα ταραχθήσονται· ἀντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, καὶ ἐκλείψουσι καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν...» (Ψαλμ. 103, 27-30).

Ἀρχὴ λοιπὸν τοῦ θεοκρατικοῦ ἐξουσιασμοῦ εἶναι τὸ συμφέρον τοῦ ἱερατεῖου καὶ ὑψιστὴ ἀξία ἡ ὑπηρεσία τοῦ δόγματος. (Ἀντίθετα γιὰ τὴν ἐλληνικὴ ἀξιολογία ὑψιστὴ ἀξία εἶναι ὁ Λόγος, δηλ. ἡ ἁρμονία, ποὺ μόνον φυσικὰ ἐν πνεύματι ἐλευθερίας εὐδοκίμει). Τὸ ἱερατεῖο μόνον μπορεῖ νὰ ἐρμηνεύει τὸν λόγο τοῦ θεοῦ, γιατί ἀπαγορεύεται στοὺς ἀνθρώπους ν' ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ θεοῦ στὴ φύση. Γι' αὐτὸ χρειάστηκαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἱερὰ βιβλία: γιατί ἀπαγορεύεται ἡ ἀνάγνωση τοῦ βιβλίου τῆς φύσης, τοῦ ὄντως θεοῦ-ὄπνευστου, ποὺ δὲν γράφτηκε ἀπὸ ἀνθρώπινο χέρι. (Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα δὲν εὐδοκίμησαν ποτὲ ἱερὰ βιβλία, ἱερατικὲς κάστες, ἐπαγγελματίες κληρικοί, δόγματα καὶ μεσσίες). Ἡ μεταχριστιανικὴ ἱστορία εἶναι γεμάτη ἀπὸ ὀλοκαυτώματα «αἱρετικῶν» ἢ «ἀπίστων» καὶ μὲ θρησκευτικοὺς πολέμους (φαινόμενα ἀνύπαρκτα στὴν προχριστιανικὴ ἀρχαία Ἑλλάδα).

Κύριος ἱστορικὸς στόχος τῆς θεοκρατίας ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ σκέψη, ποὺ μόνον αὐτὴ ἐλάτρευσε τὴν ἀνευ ὄρων γνῶση, γνῶση ποὺ προκαλεῖ τοὺς θεοκράτες καὶ τοὺς ἐξουσιαστὲς. Σημειώνουμε, ὅτι ὁ Γιαχβὲ στὸν Κῆπο τῆς Ἑδέμ ἀπαγόρευσε στοὺς «πρωτόπλαστους» νὰ φᾶνε τὸ «μῆλο» τῆς γνῶσης τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ. (Πόση ἀντίθεση μὲ τὸ «Γινῶθι σ' αὐτόν» τῶν Δελφῶν!) Ἡ ἀντιγνώση εἶναι τὸ μέγα συνώνυμο τῆς θεοκρατίας καὶ τοῦ ἐξουσιασμοῦ, γιατί χάρις σ' αὐτὴν ὁ θεὸς ἐξορίζεται πέραν τοῦ σύμπαντος, ἐξοστρακίζεται μακριὰ ἀπὸ τὴν φύση καὶ δὲν κατοικεῖ πιά «ἐντὸς ἡμῶν».

Ὅμως σύντομα ἡ ἀργά, εἴτοι ἡ ἀλλιῶς, ἡ ἀνθρώπινη πορεία ἀπετέλεσε ἐξ ὀρισμοῦ μονόδρομο πρὸς ἀνώτερα πεδία συνειδητότητας, πρὸς τὴν γνῶση, τὴν ἐσωτερικὴ καὶ τὴν ἐξωτερικὴ· καὶ τὸ φῶς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, τῆς πυξίδας τῆς Οἰκουμένης, ἦταν καὶ εἶναι πάντα μπροστὰ μας σηματορὸς αἰώνιος, εἴτε διαβαίνουμε τὸ κατώφλι τοῦ Παρθενῶνος εἴτε ἀνιχνεύουμε τὸ νῆμα τῆς ψυχῆς μας.

*«ὕδς Γαίας καὶ Ὅρανῳ ἀστερόεντος/
δίψαι δ' ἐμὶ αὐδός καὶ ἀπόλλυνται· ἀλὰ δότ' ὄκα
ψυχρὸν ὕδωρ προρέον τές Μνεμοσύνης ἀπὸ λίμνας».*

[ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: «Εἶμαι παιδί τῆς Γῆς καὶ τοῦ ἑναστρου Οὐρανοῦ/.
Στέγνωσα ἀπ' τὴ δίψα καὶ πεθαίνω, γι' αὐτὸ δώστε μου γρήγορα
κρύο νερὸ ἀπ' αὐτὸ ποὺ κυλάει ἀπ' τῆς Μνημοσύνης τὴ λίμνη»].

[G. Pulgese Carratelli, *Parola del Passato*, 29 (1974), 108-126, 31(1976) 458-466]. Πρόκειται γιὰ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή σὲ χρυσοῦ πλάκα ἀπὸ τὸ Ἰππώνιο (σημερινὸ Vibo Valentia) τῆς Ν. Ἰταλίας περὶ τὸ 400 π.Χ.

Ἡνίοχος

Πολιτιστική Πολιτική

Βεβαίως και είναι εποικοδομητικό τὸ ἔργο τοῦ νῦν ὑπουργοῦ μας ἐπὶ τοῦ Πολιτισμοῦ. Γι' αὐτὸ ὑπῆρξεν ὑπεράξια ἡ καλλικέλαδος ἀοιδὸς τοῦ λαϊκοῦ ἔσματος, ἡ ὁποία ἔμεινε κυριολεκτικῶς στὸν «ἄσσο», παρὰ τὰ χρήματα ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὰ χέρια της, ἐπιδιδόμενη εἰς τὸ εὐγενὲς ἄθλημα τοῦ μπαρμπουντίου. Ἐμεῖς προτείνουμε κατὰ τὴν ἐπόμενη χορηγία νὰ τιμηθοῦν τέσσαρες μπαγλαμαδοπαῖται, ἕξ ὑπέρκειται τοῦ λουλᾶ καὶ δώδεκα «σκυλλοῦδες», ἐπιδιδόμεναι εἰς ἄκρως σεβδαλήδικα ἔσματα.

Διότι ἀλίμονον, ἂν κατασπαταλοῦμε τὸν ἰδρῶτα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἀνασκαφὴ καὶ τὴν σωτηρία τοῦ προϊστορικοῦ οἰκισμοῦ στὸ νομὸ Πιερίας, ποὺ κάποιοι ἀρρωστημένοι ἐγκέφαλοι τὸν ἀναβιδάζουν στὸ 4.500 π.Χ. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει οὐδόλως δύναται νὰ συγκριθῇ ἡ καταρρέουσα «τούμπα» τῆς Ναούσης μὲ ἓνα διωττούζο τοῦ μπαρμπουντιοῦ. Στὸ κάτω-κάτω δὲν μπορούμε νὰ ἀσχολούμεθα συνέχεια μὲ παλιόπετρες, ὅταν οἱ νταλγκάδες μᾶς πνίγουν καὶ ἡ καψούρα τρέχει ἀπὸ τὰ μπατζάκια μας. Ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ καταντᾷ ἀνυπόφορο εἶναι ἡ καθημερινὴ συρροὴ τῶν πολιτικῶν μας στὶς πυραμίδες τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τῆς μείζονος περιοχῆς τοῦ Ναυπλίου. Τί πάτε καὶ κάνετε κάθε μέρα, ρε παιδιά; Πηγαίνετε καὶ σὲ κανένα ξενυχτάδικο. Τὶς ἔχετε ματιάσει πᾶ καὶ σὲ λίγο δὲν θὰ 'χῃ ἀπομείνει παρὰ μιὰ στίβα ἀγκωνάρια.

Ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ εἰκαστικά μας ὁ ὑπουργὸς ἀσίκης καὶ ντερμπεντέρης. Ἀνοιχτοχέρης καὶ κονδαρντᾶς. Ἐνα Θεοτοκόπουλο εἶπε νὰ ἀγοράσῃ, καὶ ἡ πλημυροπαθὴς μας Πινακοθήκη καὶ οἱ ὑπεύθυνοι τρέχουν καὶ δὲν φθάνουν. Τί διεθνὴς καὶ ἐσωτερικὴ ἐπαιτεία καὶ τί γύφτικο παζάρι εἶναι αὐτό; Ἀλλὰ ποῦ νὰ φτάσουν τὰ ἔρμα τὰ λεφτά, ὅταν πρέπει νὰ ἐνισχυθοῦν οἱ διάφοροι ἀνθυπονόστιμοι καὶ οἱ ρεμπέτες; Κι ὅταν ἡ πολιτικὴ μας παράδοση ἀπαιτῇ νὰ θεατριζοῦνται στὸ Κάτω Σκορποχώρι μὲ Μπρέχτ καὶ Ἀρμπούζωφ;

Καὶ κάτι ἀκόμη, σεβαστέ μου Ὑπουργέ τοῦ Πολιτισμοῦ, ἀπὸ ἓνα παλιὸ συμμαθητῇ σου τοῦ ἱστορικοῦ ΙΕ' Γυμνασίου τῆς Κυψέλης. Μέσα στὶς τόσες σου σκοτοῦρες μὲ τοὺς ὡραίους καὶ τοὺς σεβδαλήδες δὲν ρωτᾶς καὶ κανένα ὑπεραπασχολούμενο παρατρεχάμενό σου, τί ἔγινε ἐκεῖνη ἡ ρημαδοπινακίδα τοῦ Διοσηλιοῦ τῆς Καστοριάς, ποὺ τὴν ἔχει φάει τὸ μαῦρο σκοτάδι; Γιατί ἀπὸ τότε ποὺ δρέθηκε, οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση. Καὶ ὅχι τίποτε ἄλλο, ἔχει, νομίζω, πολλὰ νὰ πῇ. Ἐκτὸς ἂν ἔχετε κάποιους λόγους, ποὺ δὲν θέλετε νὰ τὴν δοῦν οἱ Ἕλληνες πολῖτες οὔτε ἀπὸ φωτογραφία. Ἡ μήπως ἔχετε σοδαρούς, σὰν κι αὐτοὺς ποὺ ὑποχρέωσαν τοὺς κατοίκους τῆς Πιερίας νὰ μηνύσουν τὸ Ἑλληνικὸ Δημόσιο, προκειμένου νὰ σωθῇ ὁ προϊστορικὸς τους οἰκισμός; Ἀσε δὲ ποὺ τὰ ἔξοδα τῶν ἀνασκαφῶν τὰ πληρώνει ὁ Ο.Σ.Ε.

Δὲν ζητοῦμε, ὅχι, γιὰ ὄνομα τοῦ Γιαχβέ, ἀπάντηση γιὰ ὅλα αὐτά, κύριε Ὑπουργέ μου. Σεβόμεθα τὴν πολιτιστικὴ πολιτικὴ σας καὶ τὴν σύνεσή σας, γιὰ νὰ ἀποφύγουμε τὴν μὴνι τοῦ Κυρίου τῶν Δυνάμεων. Δὲν ὑπάρχει κανένα ἀπολύτως θέμα. Ἀπλῶς ἓνα σχόλιο γράφουμε, γιὰ νὰ γεμίσουμε τὴν σελίδα.

Γιῶργος Πετρόπουλος

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ

Στοιχεία για την προκατακλυσμαία Ἑλληνική κυριαρχία στην Αἴγυπτο

Μία από τις πολυτιμότερες πηγές τῆς Αἰγυπτιακῆς ἱστορίας εἶναι ὁ ἀρχιερέας τοῦ ναοῦ τοῦ Ὁσίριδος στήν Ἡλιούπολη τῆς Αἰγύπτου Μανέθων. Καταγόμενος ἀπό τὸ Σεβέννυτο τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου ἐζησε στήν Ἡλιούπολη στὰ χρόνια τοῦ Πτολεμαίου Β' Φιλάδελφου (περὶ τὸ 280 π.Χ.). Ὑπῆρξε πολυμαθέστατος, ἱκανὸς ἑλληνιστῆς καὶ πολυγραφότατος. Χάρη στὴ σοφία του ἐξελέγη ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους ἀρχιερεῖς ὡς «*γραμματεὺς τῶν Αἰγύπτου ἱερῶν ἀδύτων*», ὅπου συμβουλευόμενος τὰ πανάρχαια ἀρχεῖα τῶν Αἰγυπτιακῶν ναῶν συνέγραψε ἑλληνιστὶ Αἰγυπτιακὴ ἱστορία, ξεκινώντας πρὶν τὸ 10.000 π.Χ., ὅταν κυδερνοῦσε τὴν Αἴγυπτο ὁ Ἡφαίστος, καὶ φθάνοντας μέχρι τὰ χρόνια τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. (Ἐς σημειωθεῖ, ὅτι καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει, ὅτι 11.340 χρόνια πρὶν ἀπ' αὐτὸν κυδερνοῦσαν τὴν Αἴγυπτο οἱ «θεοί»· ἐκτοτε κανένας «θεὸς» δὲν ἐμφανίστηκε μὲ ἀνθρώπινη μορφή: «*ἐν μυρίοις τε ἔτεσι καὶ χιλίοις καὶ πρὸς τριηκοσίοις τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι*» (Ἡρόδ. Β', 142).

Τὴν ἱστορία αὐτὴ τῆς Αἰγύπτου μὲ τίτλο «*Αἰγυπτιακά*» ὁ Μανέθων τὴν ἀφιέρωσε στὸν Ἑλληνα βασιλεῖα τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖο Β' τὸν Φιλάδελφο. Τὸ πιὸ σπουδαῖο κομμάτι τῶν «*Αἰγυπτιακῶν*» τοῦ Μανέθωνος εἶναι οἱ κατάλογοι τῶν 32 Φαραωνικῶν Δυναστεϊῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι λεπτομερεστάτοι μὲ ἀκριβῆ χρονολόγηση τῆς διάρκειας κάθε βασιλείας, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν προκατακλυσμαία Πρώτη Δυναστεία «*θεῶν*» καὶ «*ἡμιθέων*» καὶ συνεχίζοντας μὲ τις 31 μετακατακλυσμαῖες δυναστείες ἀπὸ τὸν Μῆνη (3.500 π.Χ.) ἕως τὸ Μ. Ἀλεξάνδρο (323 π.Χ.). Ἐκτὸς τῶν «*Αἰγυπτιακῶν*» ὁ Μανέθων συνέγραψε καὶ ἄλλα ἔργα, ὅπως τὴν «*Ἱερὰν Βίβλον*», τὸ «*Παλαιὸν Χρονικόν*», τὴν «*Βίβλον τοῦ Σειριῶν ἢ Σώθεος*» κ.λπ. Δυστυχῶς τὸ ἔργο τοῦ Μανέθωνος ἔχει χαθεῖ. Σπαράγματα ἔχουν σωθεῖ κυρίως μέσα στὸ ἔργο «*Κατ' Ἀπίωνος*» τοῦ Ἰώσηπου καὶ στήν «*Ἐκλογὴν Χρονογραφίας*» τοῦ βυζαντινοῦ μοναχοῦ Γεώργιου Σύγκελλου (8ος αἰ. μ.Χ.). Τὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ χαμένα ἔργα (κυρίως τὰ «*Αἰγυπτιακά*») τοῦ Μανέθωνος ἔχει συγκεντρώσει ὁ C. Müller στὸν Β' τόμο, σ. 512-616, τῶν *Fragmenta Historicorum Graecorum* (1848), ἐνῶ ἀπὸ τὸ 1940 οἱ ἐκδόσεις "Loeb Classical Library" ἔχουν προβεῖ σὲ μιὰν ἄρτια ἐκδοση τῶν ἀποσπασμάτων τῶν ἔργων τοῦ Μανέθωνος σὲ ἐπιστολὰ τοῦ G.P. Goold καὶ μὲ ἀγγλικὴ προσεγμένη μετάφραση ἀπὸ τὸν W.G. Waddel, κλασσικὸ φιλόλογο στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Καίρου. (Τὸ πολῦτιμο ἔργο τοῦ Συγκέλλου, στὸ ὁποῖο σώζονται οἱ φαραωνικοὶ κατάλογοι τοῦ Μανέθωνος, μπορεῖ νὰ τὸ βρεῖ κανεὶς στὴ σειρὰ *Corpus Scriptorum Historicorum Byzantinorum* τοῦ W. Dindorf, 1829).

Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μανέθωνος ὁ Σύγκελλος διασώζει τὶς ἀκόλουθες πληροφορίες: «*...ἐπὶ Πτολεμαίῳ τοῦ Φιλάδελφου ἀρχιερεὺς τῶν ἐν Αἰγύπτῳ εἰδωλείων χρηματίσας ἐκ τῶν ἐν τῇ Σηριαδικῇ γῇ κειμένων στηλῶν ἱερῶν, φησι, διαλέκτω καὶ ἱερογραφικοῖς γράμμασι κεχακτηρισμένων ὑπὸ Θῶθ τοῦ πρώτου Ἑρμοῦ, καὶ ἐρμηνευθεισῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐκ τῆς ἱερᾶς διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν γράμμασιν ἱερογλυφικοῖς καὶ ἀποτεθέντων ἐν βίβλοις ὑπὸ τοῦ Ἀγαθοδαίμονος, υἱοῦ τοῦ δευτέρου Ἑρμοῦ, πατρὸς δὲ τοῦ Τάτ, ἐν τοῖς ἀδύτοις τῶν ἱερῶν Αἰγύπτου προσεφώνησε τῷ αὐτῷ Φιλάδελφῳ βασιλεῖ δευτέρῳ Πτολεμαίῳ ἐν τῇ Βίβλῳ τῇ Σώθεος γράφων ἐπὶ λέξεως οὕτως· Ἐπιστολὴ Μανεθῷ τοῦ Σεβεννύτου πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φιλάδελφον: Βασιλεῖ μεγάλῳ Πτολεμαίῳ Φιλάδελφῳ σεβαστῷ, Μανεθῷ ἀρχιερεὺς καὶ γραμματεὺς τῶν κατ' Αἴγυπτον ἱερῶν ἀδύτων, γένει Σεβεννύτης ὑπάρχων Ἡλιουπολίτης, τῷ δεσπότη μου Πτολεμαίῳ*

χαίρειν... καθὼς ἐκελεύσας μοι, παραφανήσεται σοι ἃ ἔμαθον ἱερὰ διδλία γραφέντα ὑπὸ προπάτορος, τρισημέσιον Ἑρμού...». (Μανέθων, "Loeb", σ. 208-219). [ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: (Ὁ Μανέθων) χρημάτισε ἀρχιερέας τῶν εἰδωλολατρικῶν ναῶν στὴν Αἴγυπτο ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου καὶ ἔγραψε (τὴν Αἰγυπτιακὴ ἱστορία τῶν δυναστειῶν) ἀπὸ τὶς ἐπιγραφές τῆς ἱερῆς γῆς τοῦ Σειρίου, τὶς ὁποῖες εἶχε χαράξει –ὅπως λέει (ὁ Μανέθων)– στὴν ἱερὴ γλῶσσα τῶν ἱερογλυφικῶν ὁ Θῶθ, ὁ πρῶτος Ἑρμῆς, καὶ μεταφράσθηκαν μετὰ τὸν κατακλυσμὸ ἀπὸ τὴν ἱερὴ γλῶσσα στὰ ἑλληνικὰ μὲ ἱερογλυφικὰ γράμματα. "Ὅταν αὐτὴ ἡ ἱστορία καταγράφηκε σὲ διδλία ἀπὸ τὸν Ἀγαθοδαίμονα, γυιὸ τοῦ δευτέρου Ἑρμῆ καὶ πατέρα τοῦ Τάτ καὶ φυλάχθηκε στὰ ἄδυτα τῶν ἱερῶν τῆς Αἰγύπτου, (ὁ Μανέθων) τὴν ἀφίερωσε στὸ βασιλεῖα Πτολεμαῖο τὸν δεῦτερο τὸν Φιλάδελφο, στὸ ἔργο του «Βίβλος τοῦ Σειρίου ἢ Σῶθεος», γράφοντας ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: Ἐπιστολὴ Μανέθωνος τοῦ Σεβεννύτου πρὸς Πτολεμαῖο τὸν Φιλάδελφο. Πρὸς τὸν βασιλεῖα Πτολεμαῖο Φιλάδελφο τὸν μεγάλο καὶ σεβαστὸ ὁ Μανέθων ὁ ἀρχιερεὺς καὶ γραμματεὺς τῶν κατ' Αἴγυπτον ἱερῶν ἀδύτων, καταγωγῆς Σεβεννύτης κατοικῶν στὴν Ἡλιούπολη, πρὸς τὸν δεσπότη μου Πτολεμαῖο, χαιρετισμούς... ὅπως μὲ διέταξες νὰ σοὺ φανερώσω αὐτὰ ποὺ ἔμαθα ἀπὸ τὰ ἱερὰ διδλία ποὺ ἔγραψε ὁ προπάτοράς (μας) Ἑρμῆς ὁ Τρισημέσιος...»].

Τὰ σχόλια ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε στὸ παραπάνω ἀπόσπασμα τοῦ δυζαντινοῦ μοναχοῦ Γεωργίου Συγκέλλου (καὶ ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πληρέστερη σωζόμενη εἰσαγωγὴ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Μανέθωνος) εἶναι τὰ ἑξῆς: α) Τὶς «σητῆλες», δηλ. τὶς ἐπιγραφές μὲ ἱερογλυφικά, ποὺ κεῖνται στὴν «Σηριαδικὴ Γῆ», δηλ. τὴν Γῆ τοῦ Σειρίου, τὶς κατέγραψε ὁ Θῶθ, ὁ Ἑρμῆς ὁ Α'. Τὸ ἐρώτημα ποὺ τίθεται ἐδῶ εἶναι: Ποιὰ εἶναι ἡ «Σηριαδικὴ Γῆ»; Στὰ σχόλια τῆς ἡ ἐκδοσὴ τοῦ Μανέθωνος ἀπὸ τὴν "Loeb" ἀναφέρει, ὅτι σὲ μιὰ Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή τῆς Αἰγύπτου ἀναγράφεται, ὅτι ὁ Οἶκος τῆς Ἰσιδος εἶναι ἡ «Σειριάς Γῆ», ἐνῶ ἡ ἴδια ἡ Ἰσιδα ἀποκαλεῖται «Νειλῶτις» ἢ «Σειριάς». Τὸ σχόλιο τῆς ἀγγλικῆς ἐκδόσεως "Loeb" εἶναι ἐπὶ λέξει τὸ ἀκόλουθο: "In an inscription the home of Isis is Σειριάς Γῆ and Isis herself is Νειλῶτις or Σειριάς, the Nile is Σείριος". Ἐξ ἄλλου «Σειριάδα Γῆ» ἀποκαλεῖ τὴν Αἴγυπτο καὶ ὁ Ἰώσηπος στὴν «Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία» 1, 71. Ἐπίσης ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει στὸ «Περὶ Ἰσιδος καὶ Ὀσίριδος» 366α, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι «τῶν τ' ἀστρῶν τὸν Σείριον Ἰσιδος νομίζουσιν», διότι εἶχαν τὴν πεποιθῆση, ὅτι, ὅταν πεθάνουν οἱ ἐπίγειοι «θεοί», τὰ μὲν σῶματα μένουν στὴ γῆ καὶ λατρεύονται στοὺς ναοὺς, ἐνῶ «τὰς ψυχὰς ἐν οὐρανῷ λάμπειν ἄστρα, καὶ καλεῖσθαι Κύναι μὲν τὴν Ἰσιδος ὑφ' Ἑλλήνων, ὑπ' Αἰγυπτίων δὲ Σῶθιν, Ὠρίωνα δὲ τὴν Ὠρον, τὴν δὲ Τυφῶνος Ἀρχτον»: Περὶ Ἰσιδος καὶ Ὀσίριδος 359 d).

β) Τὸ δεῦτερο σχόλιο ἀφορᾷ στὶς πληροφορίες πολλῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὅτι οἱ ναοὶ στὴν Αἴγυπτο (Ἡλιούπολις, Σαῖς κ.λπ.) ἀποτελοῦσαν πέραν τῶν ἄλλων καὶ ἱστορικὰ ἀρχεῖα προκατακλυσμαίων ἐποχῶν. Ἔτσι οἱ ἔχοντες πρόσβαση σ' αὐτὰ ἀρχιερεῖς κοινωνοῦσαν μὲ μιὰ πανάρχαια γνώση ἐνὸς ἀγνωστοῦ στοὺς πολλοὺς παρελθόντος. Συγκεκριμένα ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει, ὅτι: «...κατέλεγον οἱ ἱερεῖς ἐκ δὴλον ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα...» (Β', 100) καὶ «ἔσαγαγόντες ἐς τὸ μέγαρον ἔσω ἐὸν μέγα ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσοὺς ξυλίνους τοσούτους ὅσους περ εἶπον» (Β', 143). [ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: (μοῦ) διαβάζαν οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τὶς διδλούς κατάλογο μὲ τὰ ὀνόματα τριακοσίων τριάντα βασιλέων... (καὶ) ἀφοῦ μὲ εἰσήγαγαν μέσα στὸ μέγαρο (τοῦ ναοῦ), μοῦ ἔδειξαν τόσοις ἀριθμημένους ἀνδριάντες, ὅσους μοῦ εἶχαν πεῖ προηγουμένων...].

Παρόμοια ἀναφέρει καὶ ὁ Πλάτων στὴ γνωστὴ διήγησή του στὸν «Τίμαιον» περὶ Ἀτλαντίδος: «ὅσα δὲ ἡ παρ' ὑμῖν ἢ τῇδε ἢ καὶ κατ' ἄλλον τόπον ὧν ἀκοῇ ἴσμεν, εἰ ποὺ τι καλὸν ἢ μέγα γέγονεν ἢ καὶ τινα διαφορὰν ἄλλην ἔχον, πάντα γεγραμμένα ἐκ παλαιοῦ τῇδ' ἐστὶν ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ σεωσμένα» (Πλάτωνος, Τίμαιος, 23α). [ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Ὅσα ἔχουν γίνεи μεγάλα ἢ ὁμορφα ἢ μὲ κάποιο τρόπο ἀξιοθαύμαστα ἔργα εἴτε στὴ δική σας χώρα εἴτε στὴ δική μας εἴτε καὶ ὅπου-

Κοῖτες τῆς Μινωικῆς περιόδου («Κεφτιού») προσφέρουν δῶρα στὸν Αἰγύπτιο Φαραώ. Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια ἐσφράγισαν μὲ τὴν κυρίαρχη παρουνσία τους στὴν Αἴγυπτο τὴν ζωὴ τῆς χώρας τοῦ Νείλου. (Τοιχογραφία σὲ Αἰγυπτιακὸ τάφο).

δήποτε ἄλλου, πού ἐξ ἀκοῆς τὰ γνωρίζουμε, ὅλα αὐτὰ εἶναι καταχωρημένα καὶ διατηρημένα στοὺς ναοὺς μας ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια].

Ἐντύπωση πάντως προκαλεῖ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ παραδόσεις πολλῶν μεσογειακῶν (καὶ ὄχι μόνο) λαῶν ἀνάγουν τὴν ἀρχὴν τοὺς σὲ γνωστοὺς Ἑλλήνες θεοὺς καὶ ἡμιθέους. Γιὰ παράδειγμα οἱ Ἄτλαντες θεωροῦν γενάρχη τοὺς τὸν βασιλιᾶ Οὐρανὸν οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Ἥφαιστο, οἱ Ἰνδοὶ τὸ Διόνυσον, οἱ Κινέζοι τὸν βασιλιᾶ Οὐρανὸν (Tien), οἱ Ὑπερβόρειοι (Σκανδιναβοὶ) τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Δία (Odin) κ.λπ. (Σημαντικὲς πληροφορίες, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς «Μεσογειακοὺς» καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς λαοὺς, παραδίδει ὁ Διόδωρος Σικελιώτης στὸ ἔργο του «Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη»).

Μ' αὐτὲς τὶς παραδόσεις συμφωνεῖ καὶ ὁ Μανέθων, ὅπου στὰ «Αἰγυπτιακά» του κατέγραψε τοὺς «φαραωνικοὺς καταλόγους» ἀπὸ τὸν βασιλιᾶ Ἥφαιστο μέχρι τὴν 32η δυναστεία τοῦ κατακτήσαντος τὴν Αἴγυπτον Πέρση βασιλιᾶ Δαρείου, ὁ ὁποῖος κυβέρνησε τὴν χώρα «ἔτη ἕξ, ὃν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν καθεῖλε». Αὐτὴ ἦταν ἡ «τριακοστὴ πρώτη δυναστεία Περσῶν βασιλέων τριῶν» (Μανέθων, "Loeb", σ. 184-186). Οἱ κατάλογοι τοῦ Μανέθωνος ἀναφέρουν συνολικὰ 32 δυναστείες βασιλέων στὴν Αἴγυπτον. Ἡ πρώτη δυναστεία ἀφορᾷ τοὺς Ἑλλήνες «θεοὺς» καὶ «ἡμιθέους», πού βασιλεύσαν στὴν Αἴγυπτον πρὶν τὸν Κατακλυσμὸν ἐπὶ 11.985 χρόνια (Μανέθων, "Loeb", σ. 14). Μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν τὴν Αἴγυπτον κυβέρνησαν 31 δυναστείες μὲ πρῶτον βασιλιᾶ τὸν Μῆνη (Α' Δυναστεία Θινιτικὴ), τὸν ὁποῖον οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ τοποθετοῦν περὶ τὸ 3500-3200 π.Χ. (βλ. *Cambridge Ancient History*, vol. I, by H.R. Hall). Ὁ χρονολογικὸς προσδιορισμὸς τῶν μετακατακλυσμιαίων Αἰγυπτιακῶν δυναστειῶν ἔγινε σχετικὰ εὐκόλως ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς χάρις τῇ λεπτομερῇ καταχώρησιν ἀπὸ τὸν Μανέθωνα. Ἀντίθετα οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ δὲν ἔχουν ἐνδιαφερθεῖ καθόλου γιὰ τὸν χρονολογικὸ προσδιορισμὸν τῆς προκατακλυσμιαίας δυναστείας τῆς Αἰγύπτου, γιὰ τὴν ὁποίαν ἐπίσης ἡ καταχώρησις τοῦ Μανέθωνος εἶναι λεπτομερέστατη.

«Περὶ τῶν μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν Αἰγύπτου δυναστειῶν, ὡς ὁ Ἀφρικανὸς (παραδίδει).

α. Μετὰ νέκρας τοὺς ἡμιθέους πρώτη βασιλεία καταριθμεῖται βασιλέων ὀκτώ, ὃν πρῶτος Μῆνης ὁ Θινίτης ἐβασίλευσεν ἔτη ἕξ' (=62)· ὃς ὑπὸ ἵπποποτάμου διαρπαγεὶς διεφθάρη.

β. Ἀθωθὶς υἱός, ἔτη νζ' (=57), ὁ τὰ ἐν Μέμφει βασιλεία οἰκοδομήσας· οὗ φέρονται δίδωλον ἀνατομικαί, ἱατρὸς γάρ ἦν.

γ. Κενκένης υἱός, ἔτη λά' (=31).

δ. Οὐνέφης υἱός, ἔτη κγ' (=23), ἐφ' οὗ λιμὸς κατέσχε τὴν Αἴγυπτον μέγας· οὗτος τὰς περὶ Κωχώμην ἤγειρε πυραμίδας.

ε. Οὐσαφαῖδος υἱός, ἔτη κ' (=20).

στ. Μιεδιδὸς υἱός, ἔτη κς' (=26).

ζ. Σεμέψης υἱός, ἔτη ιη' (=18), ἐφ' οὗ φθορὰ μεγίστη κατέσχε τὴν Αἴγυπτον.

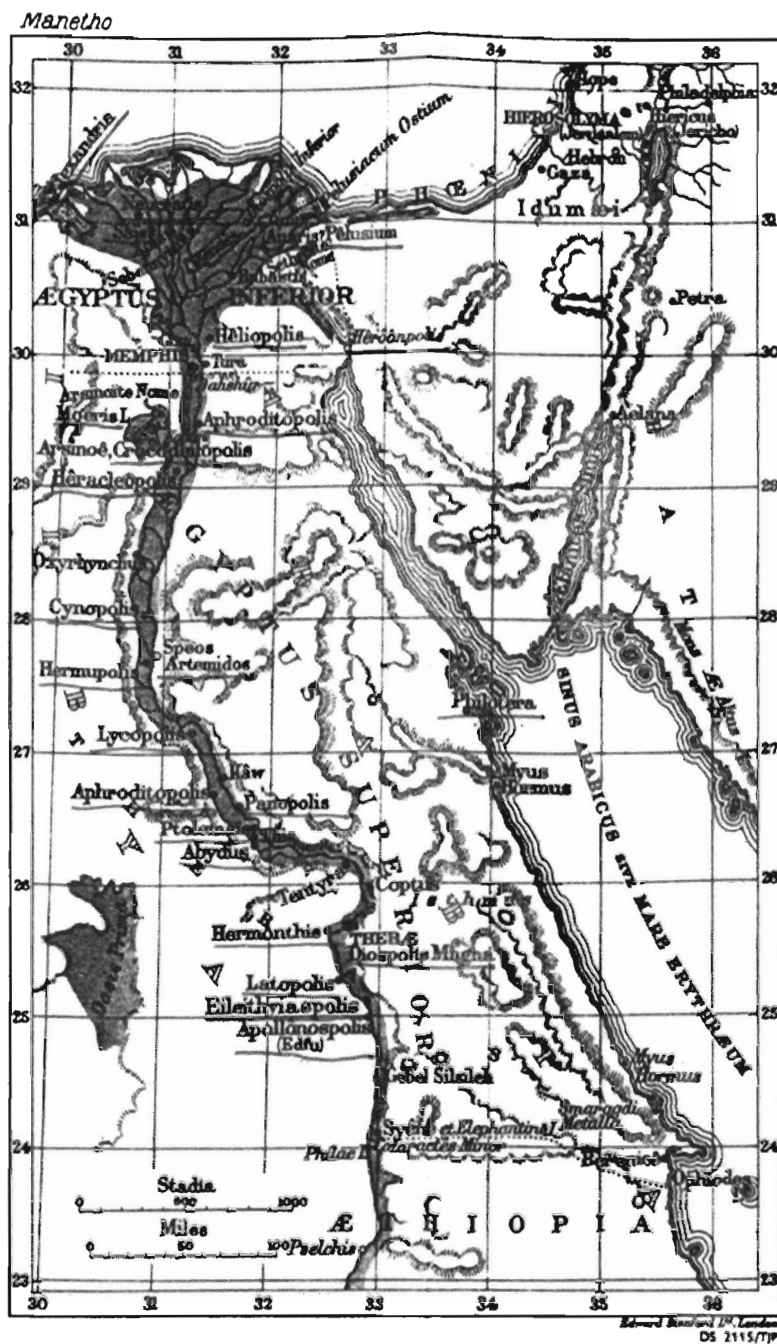
η. Βιηνεχὴς υἱός, ἔτη κς' (=26).

Ἰ. Ὁμοῦ ἔτη σγ' (=253).

Τὰ τῆς πρώτης δυναστείας οὕτω πως καὶ Εὐσέβιος ὡς ὁ Ἀφρικανὸς ἐξέθετο». (Μανέθων, "Loeb", σ. 26-28)

Αὐτὸς εἶναι ὁ πλήρης κατάλογος τῆς πρώτης μετὰ τὸν κατακλυσμὸν «Θινιτικῆς» Δυναστείας τῆς Αἰγύπτου, ὅπως παραδίδεται ὑπὸ τοῦ Μανέθωνος καὶ ἐσώθη στὴν «Ἐκλογὴν Χρονογραφίας» τοῦ Συγκέλλου τὸν 8ο αἰ. μ.Χ. (Γεώργιος ΣΥΓΚΕΛΛΟΣ ἐν *Corpus Scriptorum Historicorum Byzantinorum*, W. Dindorf, 1829).

Παρακάτω παρουσιάζουμε τὸ πλέον ἐκπληκτικὸ «ντοκουμέντο» τῶν «Αἰγυπτιακῶν» τοῦ Μανέθωνος, πού ἀναφέρεται στοὺς βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου πρὶν τὸν Μεγάλον Κατακλυσμὸν, ὅταν οἱ «θεοὶ» καὶ οἱ «ἡμίθεοι» βασιλεύσαν στὴν Αἴγυπτον «οἷ, φησί, διαγεγόνασιν ἐπὶ ἔτη α', α ρ' πε' (= 11.985)» (Μανέθων, "Loeb", σ. 14).

Ἡ ἀρχαία Αἴγυπτος κατάσπαρτη ἀπὸ Ἑλληνικῆς πόλεις. (Χάρτης τῆς Ἀγγλικῆς σειρᾶς Κλασσικῶν Ἐκδόσεων "Loeb").

«Πρώτη δυναστεία Αἰγυπτίων.

α. Ἐβασίλευσεν Ἡφαιστος, ἔτη ψκζ' $\smile$ δ' (= 727 3/4;)

β. Ἡλιος Ἡφαιστου, ἔτη λζ' (= 36).

γ. Ἀγαθοδαίμων, ἔτη νς' $\smile$ ιβ' (= 56 7/12).

δ. Κρόνος, ἔτη μ' $\smile$ (= 40 1/2).

ε. Ὅσιρις καὶ Ἰσις, ἔτη λε' (= 35).

στ. Τύφων, ἔτη κθ' (= 29).

ζ. Ὡρος ἡμίθεος, ἔτη κε' (= 25).

η. Ἀρης ἡμίθεος, ἔτη κγ' (= 23).

θ. Ἄνουδισ ἡμίθεος, ἔτη ιζ' (= 17).

ι. Ἡρακλῆς ἡμίθεος, ἔτη ιε' (= 15).

ια. Ἀπόλλων ἡμίθεος, ἔτη κε' (= 25).

ιβ. Ἀμμων ἡμίθεος, ἔτη λ' (= 30).

ιγ. Τιθοῆς ἡμίθεος, ἔτη κζ' (= 27).

ιδ. Σῶσος ἡμίθεος, ἔτη λδ' (= 32).

ιε. Ζεὺς ἡμίθεος, ἔτη κ' (= 20)».

(Μανέθων, "Loeb", σ. 14-16)

Ἐντύπωση προξενεῖ ἡ λεπτομερὴς καταχώρηση τῶν ἐτῶν βασιλείας κάθε «θεοῦ» ἢ «ἡμίθεου» σὲ μιὰ σειρὰ συνολικὰ 455 περίπου ἐτῶν, ἃν ἐξαίρεσουμε τὸν πιθανὸς λανθασμένον ἀριθμὸ τῶν 727 3/4 (!) ἐτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Ἡφαιστου. Ἀπορίας ἄξιον εἶναι ἐπίσης τὸ γεγονός, ὅτι ἡ παραπάνω καταγραφή τῶν βασιλευσάντων στὴν Αἴγυπτο πρὶν τὸν Κατακλυσμὸ ἔχει ἀποσιωπηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς (ἐν ἀντιθέσει μὲ τοὺς μετέπειτα φαραωνικοὺς καταλόγους τοῦ Μανέθωνος), προφανῶς διότι ἐπικράτησε ἡ χριστιανικὴ ἀντίληψη, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες «θεοὶ» καὶ «ἡμίθεοι» ἦσαν φανταστικά/μυθικά πρόσωπα, παρ' ὅλο πὺ οἱ προχριστιανικοὶ λαοὶ καὶ οἱ ἱστορικοὶ τοὺς (ἐν προκειμένῳ ὁ Μανέθων) εἶχαν τὴν πεποίθησιν, ὅτι οἱ «θεοὶ» τοὺς ὑπῆρξαν κάποτε ἱστορικά πρόσωπα, πὺ λόγῳ τῶν εὐεργεσιῶν τοὺς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα μετὰ θάνατον ἀποθεώθηκαν (βλ. καὶ Διόδωρον Σικελιώτη, *Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη* καὶ Ἡροδότου, *Ἱστορία Β'* κ.λπ.). Ἡ ἴδια χριστιανικὴ-ιουδαϊκὴ ἀντίληψη θέλει, ὡς γνωστὸν, τὴν Ἑλληνικὴ ἱστορίαν νὰ ἀρχίζῃ μετὰ τὴν Βιβλικὴ καὶ τὶς ἱστορίες τῶν σημιτικῶν βασιλείων τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἐνα ἄλλο ἐπίσης γεγονός, πὺ προκαλεῖ ἐκπληξὴ στὸν ἀναγνώστη, εἶναι τὸ ὅτι οἱ 8 ἀπὸ τοὺς 15 προκατακλυσμιαίους βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου εἶναι πασίγνωστα πρόσωπα τῆς Ἑλληνικῆς Προϊστορίας/«Μυθολογίας». Ἐτσι μᾶς ἐρχονται στὸ νοῦ καὶ τὰ λεγόμενα ἀπὸ τὸν Διόδωρο τὸν Σικελιώτη: «Ἀκτὶς (ὁ Ῥόδιος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἡλίου) δ' εἰς Αἴγυπτον ἀπάρας ἔκτισε τὴν Ἡλιούπολιν ὀνομαζομένην, ἀπὸ τοῦ πατρὸς θέμενος τὴν προσηγορίαν· οἱ δ' Αἰγύπτιοι ἔμαθον παρ' αὐτοῦ τὰ περὶ τὴν ἀστρολογίαν θεωρήματα· ὕστερον δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησι γενομένου κατακλυσμοῦ, καὶ διὰ τὴν ἐπομβρίαν τῶν πλείστων ἀνθρώπων ἀπολομένων, ὁμοίως τούτοις καὶ τὰ διὰ τῶν γραμμάτων ὑπομνήματα συνέθη φθαρῆναι... ὁμοίως δὲ καὶ Ἀθηναῖοι κτίσαντες ἐν Αἰγύπτῳ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Σαίν, τῆς ὁμοίας ἔτυχον ἀγνοίας διὰ τὸν κατακλυσμόν...» (Διόδωρος Σικελιώτης, 5, 57, 2-5). Ἀλλὰ γιὰ τὴν Σαῖδα παραδίδει καὶ ὁ Πλούταρχος: «Τὸ δ' ἐν Σαῖ τῆς Ἀθηνᾶς, ἣν καὶ Ἴσιν νομίζουσιν, ἔδος ἐπιγραφὴν εἶχε τοιαύτην· Ἐγὼ εἰμὶ πᾶν τὸ Γεγονὸς καὶ Ὀν καὶ Ἐσόμενον καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδεὶς πω θνητὸς ἀπέκάλυπεν» (Πλούταρχος, *Περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος*, 354 c).

Διακρίνουμε ἔτσι μιὰ συνέχεια καὶ συνέπεια στὴν ἀρχαία παράδοση, τὴν ὁποία διασώζουν οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο μέχρι τὸν Διόδωρο Σικελιώτη καὶ ἀπὸ τὸν Πλούταρχο μέχρι τὸν Μανέθωνα (ὁ ὁποῖος βέβαια ἦταν Αἰγύπτιος, ἃν καὶ ἔγραψε μόνον στὰ ἑλληνικά). Εἶναι πάντως κρῖμα, πὺ δὲν σώθηκαν τὰ ἔργα τοῦ Μανέθωνος, καὶ τὸ ἀνθρώπινο παρελθὸν χάνει ἔτσι πολὺ ἀπὸ

τὸ φῶς του. Ἐρωτηματικά ἐπίσης γεννᾶ καὶ τὸ γεγονός τῆς «ἀπώλειας» τῶν «Αἰγυπτιακῶν» τοῦ Μανέθωνος τὴν χρονιὰ (391 μ.Χ.) τῆς ἰσοπέδωσης καὶ πυρπόλησης τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξάνδρειας ἀπὸ τὸν πατριάρχη Θεόφιλο καὶ τὸν φανατισμένο ὄχλο τῶν χριστιανῶν τῆς Αἰγυπτιακῆς πρωτεύουσας... (Βλ. *Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, «Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν», τόμος Ζ', σελ. 87).

Καὶ τοῦτο, διότι ὁ Μανέθων ἀνέφερε τὴν ἀληθινὴ ἱστορία τῆς «Ἐξόδου» τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπ' τὴν Αἴγυπτο, ὅπως τὴν βρῆκε καταγραμμένη στὰ ἀρχεῖα τοῦ ναοῦ τοῦ Ὁσιρι στὴν Ἡλιούπολη: «...τὸν βασιλέα πάντας τοὺς τὰ σώματα λελωθέντους ἐκ τῆς Αἰγύπτου συναγαγεῖν· γενέσθαι δὲ τὸ πλῆθος μυριάδας ὀκτώ· καὶ τούτους εἰς τὰς λιθοτομίας τὰς ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὴν μέρει τοῦ Νείλου ἐμβαλεῖν αὐτόν, ὅπως ἐργάζοντο καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων εἶεν κεχωρισμένοι· εἶναι δὲ τινες ἐν αὐτοῖς καὶ τῶν λογίων ἱερέων φησὶ λέπρα συνεσχημένους... λέγεται δὲ ὅτι ὁ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς καταβαλόμενος ἱερεὺς, τὸ γένος Ἡλιοπολίτης, ὄνομα δὲ Ὁσάρσηφ ἀπὸ τοῦ ἐν Ἡλιούπολει θεοῦ Ὁσίρεως, ὡς μετέβη εἰς τοῦτο τὸ γένος, μετετέθη τοῦνομα καὶ προσηγορεύθη Μωνσῆς...» (Ἰωσήπος, *Κατ' Ἀπίωνος*, I, 26, 233-250· καὶ Μανέθων, "Loeb", σ. 122-130). [ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Ὁ βασιλεὺς συγκέντρωσε ἀπὸ ὅλη τὴν Αἴγυπτο τοὺς σημαδεμένους στὰ σώματα (ἀπὸ τὴν λέπρα). Ἐφτάσε δὲ τὸ πλῆθος τοὺς τις 80.000. Αὐτοὺς τοὺς ἔκλεισε ὁ βασιλεὺς στὰ λατομεῖα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου, γιὰ νὰ ἐργάζονται ἐκεῖ καὶ νὰ εἶναι χωρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους Αἰγυπτίους. Ἦσαν δὲ μεταξύ τους καὶ μερικοὶ σοφοὶ ἱερεῖς, πού εἶχαν προσβληθεῖ, λέει, ἀπὸ λέπρα... Λέγεται ἐπίσης, ὅτι αὐτὸς πού ἔθεσε τοὺς νόμους καὶ τὴν πολιτείαν σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους (τοὺς λεπρούς) ἦταν ἓνας ἱερεὺς ἀπὸ τὴν Ἡλιούπολη, πού λεγόταν Ὁσάρσηφ, ἐκ τοῦ θεοῦ Ὁσιρι τῆς Ἡλιούπολης, πού ὅμως, ὅταν προσκολληθῆκε σ' αὐτὸ τὸ γένος (τῶν λεπρῶν), ἄλλαξε τὸ ὄνομά του καὶ ὀνομάστηκε Μωνσῆς...].

Γίνεται ἀντιληπτό λοιπόν, ὅτι, ἂν εἶχε σωθεῖ ὁλόκληρο τὸ ἔργο τοῦ Μανέθωνος, θὰ μαθαίναμε πολλὰ γιὰ ὁρισμένες «σκοτεινές» πλευρὲς τοῦ παρελθόντος, πού ὅμως τώρα παραμένουν στὴν ἀχλύ τοῦ μύθου. Ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμε παραπάνω γίνεται φανερό, ὅτι στὰ αἰγυπτιακὰ ἱερά ὑπῆρχαν πανάρχαια ἀρχεῖα ἐνὸς καταγραμμένου προκατακλυσμαίου πολιτισμοῦ στὴν Αἴγυπτο. Τὸ πιὸ ἐκπληκτικὸ γεγονός ὅμως εἶναι, ὅτι σ' αὐτοὺς τοὺς καταλόγους τῆς προκατακλυσμαίας δυναστείας στὴν Αἴγυπτο τὰ μισὰ ὀνόματα ἀνήκουν σὲ πασίγνωστα πρόσωπα τῆς Ἑλληνικῆς Προϊστορίας. Γεννιέται λοιπὸν δικαιολογημένα ἡ ὑποψία, μήπως ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μεταφέρθηκε στὴν Αἴγυπτο καὶ ἤκμασε ὁ Ἑλληνικὸς προκατακλυσμαῖος πολιτισμὸς, ἢ καταγραφή τοῦ ὁποίου διασώθηκε (μεταφερεμένη ἀπὸ τὰ Ναϊτικὰ ἀρχεῖα) στὰ «Αἰγυπτιακὰ» τοῦ Μανέθωνος. Ἄν προσθέσουμε μάλιστα, ὅτι παρόμοιες καταγραφές ὑπάρχουν καὶ στὰ «Χρονικά» τοῦ Εὐσέβιου, τὴν «Ἱστορικὴν Βιβλιοθήκην» τοῦ Ἀπολλόδωρου, τὴν «Ἱστορίαν» τοῦ Ἡρόδοτου, τὰ «Γεωγραφικά» τοῦ Στράβωνος, τὴν «Ἱστορικὴν Βιβλιοθήκην» τοῦ Διόδωρου Σικελιώτη, τὸν «Τίμαιον» καὶ τὸν «Κριτίαν» τοῦ Πλάτωνος κ.λπ., τότε ἀντιλαμβανόμαστε, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἔκαμαν τὸ καθῆκον τους ἀπέναντι στὴν ἱστορικὴ μνήμη τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Ἀπομένει νὰ κάμουν τὸ ἴδιο καὶ οἱ σύγχρονοι ἱστορικοί. Γιατί ἡ πιὸ ἀνίατη ἀδικία εἶναι τελικὰ ἡ ἄγνοια.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητές, πού ἀπὸ ἀμέλεια ἔχουν καθυστερήσει τὴν καταβολὴ τῆς συνδρομῆς τους, νὰ τὴν ταχυδρομήσουν στὴν διεύθυνση:

ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Μουσῶν 51, 175 62 Π. ΦΑΛΗΡΟ

Οικονομική αντάρχεια και άμεση δημοκρατία

Τελευταία γίνεται πολύς λόγος περί της άμεσης δημοκρατίας και της επικαιρότητας της στον αιώνα της Πληροφορικής. Ο πρώτος που έθιξε το θέμα στη ρίζα του ήταν ο γνωστός μελλοντολόγος τών Η.Π.Α. Άλβιν Τόφλερ στο πασίγνωστο και πολύκροτο έργο του «Το τρίτο κύμα» στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας. Ακολούθησε ένας επίσης γνωστός Έλλην φιλόσοφος, ο Κορνήλιος Καστοριάδης, ο οποίος προσδιόρισε τις κραυγαλέες διαφορές μεταξύ της αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας (που ήταν άμεση) και του σύγχρονου κοινοβουλευτισμού (που είναι αντιπροσωπευτικός). Ειδικά στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '90 έχουν πληθυνθεί οι υποστηρικτές της άμεσης δημοκρατίας και οι επικριτές του κοινοβουλευτισμού. Έχουν όμως δίκιο όλοι αυτοί, που και από τις στήλες του «Δαυλού» υποστηρίζουν την επικαιρότητα της άμεσης δημοκρατίας (έλεω πληροφορικής) και κατακρίνουν τον κοινοβουλευτισμό;

Η απάντηση δεν μπορεί να δοθεί μονολεκτικά εξ αιτίας της πολυπλοκότητας του θέματος. Κατ' αρχάς όσοι επικρίνουν τον κοινοβουλευτισμό όρμώνοντες εξ ολοκλήρωτων (ή και άκομα ρατσιστικών) αντιλήψεων, λησμονούν ότι η πολιτική ελευθερία (που καλείται «δημοκρατία») είναι η υψηλότερη «εφεύρεση» του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και η είσοδος διαφορά του από όλους τους άλλους πολιτισμούς. Όσοι όμως κατακρίνουν τον κοινοβουλευτισμό για την ολιγαρχικότητα του αντιπροσωπευτισμού του (Κορνήλιος Καστοριάδης, «Δαυλός») έχουν δίκιο στις επικρίσεις τους. Όρθες κατά βάσιν είναι επίσης οι αναλύσεις όσων υποστηρίζουν, ότι η εποχή της πληροφορικής δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για την «ανάβωση» της άμεσης δημοκρατίας τών αρχαίων ελληνικών πόλεων.

Όμως εδώ τίθεται ένα κρίσιμο ερώτημα: Είναι δυνατόν να βρεθεί εφαρμογή κατ' ουσίαν και όχι τύποις ή άμεση δημοκρατία σε σύγχρονες «επαρχίες» (ανάλογες τών αρχαίων ελληνικών «πόλεων-κρατών»), χωρίς οι «επαρχίες» αυτές να έχουν οικονομική αντάρχεια; (Το ότι η άμεση δημοκρατία είναι ανεφάρμοστη σε μεγάλα, μαζικά και συγκεντρωτικά κράτη είναι προφανές· όπως εξίσου προφανές είναι, ότι η εποχή της πληροφορικής ευνοεί την κατάρρευση τών μεγάλων κρατικών οντοτήτων και προκρίνει την αυτοτέλεια τών επαρχιών). Ο Άριστοτέλης έχει δώσει επ' αυτού την απάντηση πριν 2500 χρόνια: «ή δ' εκ πλείονων κωμών κοινωνία τέλειος πόλις ήδη πάσης έχουσα πέρας της αντάρχειας» (Άριστοτέλους, «Πολιτικά», Α', 3). Σ' άλλο σημείο μάλιστα ο Άριστοτέλης θεωρεί την αντάρχεια ως τελικό σκοπό της πόλεως και ως μέγιστο αγαθό: «ή δ' αντάρχεια και τέλος και βέλτιστον» («Πολιτικά», Α', 1253α). Οι αρχαίες ελληνικές πόλεις ανέπτυξαν κατ' ουσίαν την άμεση δημοκρατία, επειδή ακριβώς είχαν κατακτήσει την οικονομική τους αντάρχεια. Όταν –μετά τις κατακτήσεις του Αλεξάνδρου– απώλεσαν την οικονομική αυτοτέλειά τους, η δημοκρατία τους μεταβλήθηκε σε νεκρό τύπο.

Το ίδιο ίσως γίνει και στο μέλλον, στις «μετα-βιομηχανικές» κοινωνίες του «τρίτου κύματος»· η πληροφορική δεν αρκεί, για ν' αναστήσει την άμεση δημοκρατία, χωρίς προηγούμενως να έχει κατακτηθεί η οικονομική αντάρχεια τών σύγχρονων «πόλεων-κρατών».

Είναι αυταπόδεικτο και ιστορικά τεκμηριωμένο εξ άλλον, ότι προϋπόθεση της πολιτικής δημοκρατίας είναι η οικονομική δημοκρατία. Στην αντίθετη περίπτωση η δημοκρατία, άμεση ή έμμεση, αποτελεί νεκρό γράμμα.

Ο Μεταπολιτικός

ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΝΑΣ

Διονύσιος «Σκυλόσοφος»: Ένας πρώιμος Νεοέλληνας έθνεγέρτης και επαναστάτης

Τὰ προγονικά κύτταρα, ἅτινα ἀραιοῦνται ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὰς διαφόρους ἐπιμιξίας, ἀλλ' οὐδέποτε ἀλλοιοῦνται καὶ πάντοτε ὑπάρχουν εἰς ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων, ἐν τινι χρόνῳ, ὅτε ἡ ἀπειλή ἐξαφανίσεως τοῦ ἔθνους εἶναι παροῦσα, συσπειροῦνται καὶ ἄρχονται ἐπηρεάζοντα τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν τοῦ συγκεκριμένου τούτου ἀνθρώπου, καὶ ἐπαληθεύεται τότε ἡ λαϊκὴ παροιμία, ὅτι «*τὸ αἷμα νερὸ δὲν γίνεται*». Ἡ ψυχὴ τότε τοῦ συγκεκριμένου ἀνθρώπου παρουσιάζεται καὶ αἰρομένη ὑπεράνω πάσης χαλεπότητος τῶν καιρῶν ἐπαναστατεῖ καὶ διεκδικεῖ τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ ἢ τοῦ ἔθνους, ὅπερ τελεῖ ἐν δουλείᾳ. Ἴδου ὁ Διονύσιος ὁ ἐπίσκοπος Τρίκκης. Ἕλλην ἐκ καταγωγῆς ὑπάρχων, ὡς ἀνωτέρω, ἐκρυσπεν ἑαυτὸν ὑπὸ τὸν μέλανα μανδύαν τοῦ κληρικοῦ, ὡς τοῦτο ἐπραττον πολλοὶ Ἕλληνες κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας, διὰ νὰ δύνανται νὰ ζοῦν καὶ νὰ δροῦν εἰς κατωκημένους τόπους. Οὗτος διωργάνωσε τὸ ἔτος 1611 ἐπαναστατικὴν κίνησιν, ἣτις ἐσκόπει εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ κίνησις αὕτη φέρεται ὑπὸ τῆς ἱστορίας ὡς κίνημα τοῦ Διονυσίου τοῦ Σκυλοσόφου. Τοῦτο, διότι οἱ Ἑβραῖοι, οἵτινες, ἀφοῦ τὸ κίνημα ἐκεῖνο ἀπέτυχεν, οὕτω χλευαστικῶς ὠνόμασαν τὸν Διονύσιον τὸν φιλόσοφον, ὅτε ἀνεῦρον αὐτὸν ἐντὸς σπηλαίου εὐρισκομένου ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Κάστρου τῶν Ἰωαννίνων, ὅπερ κοινῶς λέγεται «Τρύπα». Οἱ Ἑβραῖοι πρῶτοι τεθέντες εἰς καταδίωξιν τοῦ συνέλαβον καὶ ἔφεραν καὶ παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τοὺς Τούρκους, οἵτινες μὲ τὴν σειρὰν τῶν τῶν ὠνόμασαν καὶ οὗτοι «Σκυλόσοφον». Οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ἐπηρεάζοντο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον, υἱοθέτησαν τέλος τὸν ὑβριστικὸν τοῦτον χαρακτηρισμόν, ὅστις ὑποκρύπτει τὸ παλαιὸν μῖσος κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας καὶ οὕτως ὁ πρῶτος οὗτος Ἕλλην ἐπαναστάτης ἔμεινεν εἰς τὴν ἱστορίαν μὲ τὸ σχετλιαστικὸν τοῦτο παρωνύμιον.

Ὁ Διονύσιος καταγόμενος ἐκ Παραμυθιάς, ὡς πιθανολογεῖται, τῆς Ἠπείρου, ἦτο ἐπίσκοπος Τρίκκης καθαιρεθείς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου τὸ ἔτος 1601, διότι διωργάνωσε καὶ τότε μίαν ἐπαναστατικὴν κίνησιν εἰς τὴν περιοχὴν Τρικάλων. Διέφυγε τότε εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀπ' ὅπου ἐπανήλθε τὸ ἔτος 1611 εἰς τὴν Ἠπείρον, καὶ ἀφοῦ διέμεινεν ἀρχικῶς εἰς τὴν μονὴν Διχουνίου, περιώδευσεν μετὰ τὴν Ἠπείρον καὶ κατῴρθωσε νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς χωρικοὺς τῆς Παραμυθιάς, τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ Μαλακασίου τῆς Πίνδου. Ὁ Διονύσιος καὶ 800 ἐπαναστάται εἰσῆλθον τὴν νύκτα τῆς 10ης πρὸς 11ην Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1611 εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ τὰ κατέλαβον. Λόγῳ ὅμως τοῦ προχείρου τῆς ὁργανώσεως αὐτῶν καὶ ἀφοῦ συνέτρεξαν καὶ ἄλλα γεγονότα, ὡς ἡ δολοφονία τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἐρρίκου τοῦ Δ', ὁ ὁποῖος εἶχεν ὑποσχεθῇ δοῆθαι εἰς τὸν Κρῆτα Μανιάτην καί, ἀκόμη χειρότερον, λόγῳ τοῦ ὅτι μία γενικωτέρα ἀπόπειρα μιᾶς πανδελκανικῆς συνεννοήσεως γενομένη ἀπὸ τὸν ἐν Ρώμῃ πρέσβυν τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν Β', δοῦκα τοῦ Nevers, ἀπέτυχε καὶ ἐκείνη συνελπίς ἀντενεργειῶν τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες εἶχον δλέψεις κατακτήσεως τῆς Πελοποννήσου, τὸ κίνημα τοῦ Διονυσίου κατεστάλη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἡ μονὴ Διχουνίου κατεστράφη τότε καὶ πολλοὶ σημαίνοντες ἐν Ἠπείρῳ Ἕλληνες ἐσφάγησαν, ὡς δὴθεν ἀναμιχθέντες εἰς τὸ κίνημα. Τὸ δὲ ἔτος 1613 διετάχθη διὰ σουλτανικοῦ φιρμανίου ἡ ἐκδίωξις τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου ἔως τότε οὗτοι διέμενον, οἱ δὲ Τούρκοι διέμενον ἔξω τοῦ Κάστρου. Τούρκοι καὶ Ἑβραῖοι τότε ἐπῆραν τὰς ἐντὸς τοῦ Κάστρου οἰκίας τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ Ἕλληνες συνωκίσθησαν εἰς τὴν ἔξω τῆς πόλεως τοποθεσίαν «Σιάραβα».

Οὕτως ἐδόθη τέλος εἰς τὸν «Ὀρισμόν» τοῦ Σινὰν Πασσᾶ, ὁ ὁποῖος σιωπηρῶς ἴσχυσεν ἐν Ἠπείρῳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1430 μέχρι τότε. Τὸ ἔτος 1430 ὑπῆρξε κρίσιμον διὰ τοὺς Ἕλληνας. Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ τοῦ Β' ἡ Θεσσαλονίκη

καὶ ὁ λαὸς τῆς ἐδιαγουμεύσθη, ὡς χαρακτηριστικῶς ἐδηλοῦτο εἰς τὸν «Ὁρισμὸν τοῦ Σινὰν πασσᾶ», ἣτοι κατεσφάγη, ἀφοῦ πρῶτον ἐλεηλατήθησαν τὰ ὑπάρχοντά του. Ἦτο δὲ ὁ «Ὁρισμὸς τοῦ Σινὰν Πασσᾶ» ἐν εἶδος τηλεσιγράφου, τὸ ὅποιον εἰς τὴν πρώτην φράσιν αὐτοῦ περιεῖχε τὴν λέξιν «χαίρειν»: «Τοῖς ἐν Ἡπειρῷ οἰκοῦσιν χαίρειν». Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ὁρισμὸς ἔλεγεν, ὅτι, ἂν οἱ Ἡπειρώται δὲν παραδοθοῦν εἰς τὸν Σουλτᾶνον οἰκειοθελῶς καὶ ἡ χώρα αὐτῶν καταληφθῇ στανικῶς (διὰ τῆς βίας), τότε, ὅπως «ἐμεῖς ἐδιαγουμίσασμε τὸν λαὸν τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ ὑμᾶς θέλομεν διαγουμίσαι, ἂν ὁμως οἰκειοθελῶς παραδοθῇτε, τότε θὰ ἔχετε τὰ σπιτία σας καὶ τὰ ὑποστατικά σας καὶ οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων θὰ πάθῃ οὐδέν». Τότε οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰωαννίνων ἔστειλαν ἀντιπροσώπους, οἵτινες εὗρον τὸν Σουλτᾶνον Μουράτ τὸν Β' εἰς τὴν θέσιν Κλειδί τῆς Μακεδονίας, ὅπου ἦτο ἐστρατοπεδευμένος καὶ ἐνεχείρισαν αὐτῷ τὸ ἐγγράφον περὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Ὁρισμοῦ τοῦ Σινὰν Πασσᾶ, ὅστις Ὁρισμὸς, καθ' ὃ μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ χρονικὸν ὅπερ θὰ παραθέσωμεν κατωτέρω, ἴσχυσε μέχρι τοῦ κινήματος τοῦ Διονυσίου σιωπηρῶς.

Ἀμα ὡς τὸ κίνημα ἀπέτυχε, οἱ ἐπαναστάται συνελήφθησαν καὶ ἐσφάγησαν ἅπαντες, ὁ δὲ Διονύσιος ἐξεδάρη ζῶν καὶ τὸ δέρμα του, ἀφοῦ οἱ Τούρκοι ἐγέμισαν αὐτὸ μὲ ἄχυρον, τὸ περιέφερον ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐφονευθὴ δὲ καὶ ὁ ἐπίσκοπος Νεοχωρίου καὶ Φαρσάλων Θεσσαλίας Σεραφεῖμ, ἡ δὲ Ἡπειρος ἐδεινοπάθει ἐπὶ πολὺν χρόνον. Χαρακτηριστικὸν εἶναι καὶ τὸ δημοτικὸν δίστιχον:

*Δεσπότη μου, τί σήκωσες τὸν κόσμον στὸ σεφέρι
καὶ ρήμαξαν τὰ Γιάννενα καὶ ρήμαξεν ὁ τόπος;*

Ὁ Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος, συλληφθεὶς λόγῳ τοῦ κινήματος καὶ φυλακισθεὶς, ἔγραψε πρὸς ἐξευμενισμὸν τῶν Τούρκων τὸ Χρονικὸν τοῦ Κινήματος τοῦ Διονυσίου τοῦ κοινῶς λεγομένου Σκυλοσόφου. Τὸ χρονικὸν τοῦτο λέγεται καὶ «Μαξίμου Πελοποννησίου λόγος στηλιτευτικός». Ὁ Δημ. Σάρρος, ὅστις ἐδημοσίευσεν τὸ χρονικὸν αὐτὸ εἰς τὸν τόμον Γ' τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» τοῦ ἔτους 1929, σελ. 180 ἐπ., δηλοῖ, ὅτι ἔλαβε τοῦτο ἐκ τοῦ Κουδαρά τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν. Παραθέτομεν δὲ τοῦτο κατωτέρω:

«Ἀλλ' ὡς νὰ μὴν ἦτον ταῦτα τὰ κακὰ ἱκανά, ὁ ἐχθρὸς τοῦ καλοῦ διάβολος ἐφθόνησε, βλέπων ὅτι οἱ τῆς Ἡπειρου Χριστιανοὶ οὔτε ἀπὸ Τουρκικὴν μάχαιραν κατεκόπησαν οὔτε τὴν πολιτικὴν τῶν δυνάμιν ἔχασαν, ὅτι ὅλη ἡ ἐξουσία ἦτον αὐτῶν. Αὐτοὶ εἶχον τὰ σπαηλίκια καὶ τιμάρια, αὐτοὶ καὶ διέτασσαν καὶ ἐσύναζαν τοὺς φόρους, καὶ αὐτὴ ἡ πολεμικὴ δύναμις ἦτον ὅλη εἰς χεῖρας τῶν οἱ δὲ Τούρκοι ὄχι μόνον κανόνι τοῦ Κάστρου νὰ ρίξουν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ κατοικήσουν εἰς αὐτὸ εἶχον ἄδειαν.

» Κατὰ τὸ 1611 ἔτος ἐφάνη ὁ Τρίκκης Διονύσιος, ἄνθρωπος ἀστρολόγος καὶ λεκανομάντης, ὅστις διὰ τοιαῦτα ἄσεμνα καὶ ἀτοπα ἔργα καὶ ἀπὸ τὸν θρόνον τὸν ἐξώσθη καὶ ἐμεινεν ἡ Τρίκκη ὑπὸ τὴν τοῦ Λαρίσης ἐπίσκεψιν διὰ φόβον τῶν Τούρκων ἕως τὸ 1709 ἔτος, ὅτε ἦλθεν ἀρχιερεὺς εἰς αὐτὴν ὁ Κωνσταντῖος, ἄνθρωπος ἐνάρετος καὶ σοφός. Ὁ δὲ Κακοδιονύσιος, ὁ τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἀνάξιος, φυγὼν μετ' αἰσχύνῃ πολλῇ καὶ φόβον ἐκείθεν πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας κατέφυγεν. Ὀλίγον δὲ καιρὸν διατρίψας εἰς τὰς ἐκεῖ πόλεις, ἦλθε, κακῇ τύχῃ ἡμῶν, εἰς τούτους τοὺς τόπους καὶ ἐκατοίκησεν εἰς τὸ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου μοναστήριον, τὸ μεταξὺ τῶν χωρίων Κερασσοῦ καὶ Ῥαντοδίστη κείμενον, εἰς τὸ ὅποιον ἦτον πρότερον. Διατρίψας δὲ ἐκεῖ ἀρκετὸν καιρὸν, κατέβη ἔπειτα εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὅπου εἶχε τινες φίλους καὶ ἰδὼν τοὺς Τούρκους ὀλίγους καὶ κατοικοῦντας ἔξω τοῦ Κάστρου, ἐμελέτησε δουλὴν δυστυχεστάτην εἰς τὴν πόλιν ταύτην· καὶ εἰσελθὼν εἰς τινα φίλον του, Ταγᾶν τὸ ὄνομα, καὶ ἄλλους γνωρίμους, κοινολογεῖται πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἐκαμε τὸ θεμάτιον, καὶ διὰ τῆς ἀστρολογίας ἐγνώρισεν, ὅτι μέλλει νὰ γένῃ ἐλευθερωτὴς ὄχι μόνον τῶν Ἰωαννίνων ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν πόλεων, μάλιστα καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ εἰσέλθῃ, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς νὰ τὸν σηκωθῇ. Ἐκεῖθεν δ' ἐξελθὼν τὰ τῶν Ἰωαννίνων περὶχώρα καὶ τὰ τοῦ ἀνωτέρω μοναστηρίου καὶ ἄλλας χώρας περιήρχετο φέρων πλόσκαν ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ κιονῶν τοὺς γεωργούς, ποιμένας, βοσκολοὺς καὶ ἄλλους χωρικούς, προσοικειοῦτο τοιοῦτους ἀπαιδεύτους καὶ ἀπολέμους στρατιώτας.

» Μετὰ δὲ πολλὰς ἀταξίας, τὰς ὁποίας μεθύοντες καὶ ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην χώραν διαβαίνοντες ἔκαμαν, μίαν ἡμέραν συναθροισθέντες ὅλοι, ἐπέπεσαν ἑξαφνα κατὰ τῆς Τουρ-

κογρανίξης καὶ Ζααβούσης, χωρίων ὡς δύο ὥρας μακρὰν τοῦ προορηθέντος μοναστηρίου κειμένων, καὶ εὐρόντες τοὺς ἐκεῖ κατοικοῦντας Τούρκους ἀμερίμνους τοὺς κατέσφαξαν ὅλους καὶ τὰ χωρία ἐρήμωσαν.

» Ἐπειτα τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὴν δεκάτην Σεπτεμβρίου ἐκστράτευσαν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των καλογήρου τὴν νύκτα κατὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἔβαλαν φωτίαν εἰς τὴν τοῦ τότε πασᾶ Ἀσυνμάν κατοικίαν καὶ ἔκαυσαν πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν βασιλικὸν θησαυρόν· ὁ δὲ πασᾶς μετὰ τὴν γυναῖκά του πηδήσαντες ἀπὸ τοῦ παράθυρον ἔφυγον γυμνοὶ τὴν νύκτα καὶ ἐσώθησαν. Τὸ ἄθλιον ἐκείνο τῶν γεωργῶν καὶ βοσκῶν στράτευμα μετὰ τὸν ψευδοαστρολόγον στρατηγόν του ἐφώναζαν τὸ Κύριε ἐλέησον, καὶ χαράττι χαράττι ὀνόμαζον, καὶ ἀναζούλι ἀναζούλοπονλον, αἰνιττόμετοι τὸν νέον φόρον, τὸν ὅποιον ὄχι πρὸ πολλῶν ἡμερῶν οἱ Τούρκοι εἶχον ἐπιβάλει. Οὗτοι δὲ ἀκούσαντες τὸ Κύριε ἐλέησον ἐγνώρισαν ὅτι ἦλθον κατὰ αὐτῶν οἱ Χριστιανοί, καὶ παρενθὺς ἔδραμον ὅλοι ἐφιπποὶ καὶ δυνάτεις ἀρματωμένοι, καὶ τρέψαντες αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἐνκόλως, ὡς πεζοὺς καὶ μὴ ἔχοντας ἄρματα πολέμου, κατέκοψαν πολλοὺς, ὃχι μόνον ἀπὸ τοὺς πολεμίους ἀλλὰ καὶ ἀναιτίους, διότι, ἐπειδὴ ἐξημέρωνε Κυριακή, ἐδέχοντο εἰς τοὺς δρόμους τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς ἔκοπταν· μάλιστα ἤθελαν νὰ κάμουν κοινήν σφαγὴν ὅλων τῶν κατοικοῦντων τὸ Κάστρον Χριστιανῶν, ὅμως τινὲς φρόνιμοι καὶ ἀπὸ τοὺς προεσποτέρους αὐτῶν τοὺς ἐμπόδισαν. Οἱ δὲ Ἰωαννῖται δὲν ἐφείσθησαν τὴν κατάστασίν των παντάπασιν εἰς ἀποφυγὴν ταύτης τῆς σφαγῆς.

» Ὁ δὲ τῆς ἀποστασίας ἀρχηγὸς Διονύσιος, ὡς ἤκουσε τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν Τούρκων καὶ εἶδε τοὺς μετὰ αὐτοῦ σκορπισθέντας, ἔφυγε καὶ ἐλθὼν ἐκρύφθη εἰς τὸ σπήλαιον τῆς ἐκκλησίας Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ὅπου τώρα κεῖται τὸ τζαμί τοῦ Ἀσλὰν πασᾶ. Ἐγίνε δὲ μεγάλη περὶ αὐτοῦ ζήτησις καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἐδυνήθη νὰ τὸν εὕρῃ παρὰ τὸ μισόχριστον τῶν Ἰουδαίων γένος, οἱ ὅποιοι φέροντες τὸν δέσμιον τὸν παρεδῶσαν εἰς τοὺς κριτάς, καὶ διὰ προσταγῆς τῶν ἀρχόντων Τούρκων, χωρὶς τινος ἐξετάσεως, τὸν ἐγδάραν ζωντανόν, καὶ γεμίσαντες τὸ δέσμα του ἄχρον τὸ περιέφεραν ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν καὶ τέλος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Λέγεται δὲ, ὅτι ἐσηκώθη καὶ ὁ βασιλεὺς νὰ τὸν ἰδῇ, καὶ οὕτως ἐπληρώθη τὸ τῆς προφητείας του λοξόν, ὅτι ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς νὰ τὸν σηκωθῇ.

» Ὅσοι δὲ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ ἐσυλλήφθησαν, τούτους ἐπαράκινήσαν οἱ Ἑβραῖοι τοὺς Τούρκους νὰ μὴ τοὺς θανατώσων, ἀλλὰ νὰ τοὺς δώσουν διαφόρους κολάσεις καὶ βασάνους, ἕως οὗ εἰς αὐτὰς ἀποθάνωσι. Καὶ οὕτως, ἐπειδὴ οἱ δαράραροι τοὺς παρεδῶσαν πρὸς τοῦτο τοὺς ἀνθρώπους, τὸ πονηρὸν γένος ἄλλους μὲν ἐσούβλισε καὶ ζωντανοὺς ἔψησεν, ἄλλους δὲ εἰς πυρκαϊὰν κατέκαυσεν, ἄλλους ἀπὸ κρεάγρας ἐκρέμασε, καὶ πρὸς ἄλλους ἄλλα σκληρότατα μετεχειρίσθη μαρτύρια, τὰ ὅποια νὰ διηγηθῶ κατὰ μέρος ἀποφεύγω διὰ τὴν βαρβαρότητα αὐτῶν, ἕκαστος δὲ ἡμπορεῖ νὰ κρίνῃ, μανθάνων μόνον ὅτι οἱ Ἑβραῖοι εἶχον εἰς τοῦτο πᾶσαν ἐξουσίαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ ἐνθυμούμενος εἰς πόσῃ ἦτον ἱκανοὶ νὰ φθάσουν ὠμότητα καὶ διὰ χάριν πρὸς τοὺς κρατοῦντας καὶ διὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς ἄσπονδον μῖσός των.

» Κατηδάφισαν δὲ οἱ Τούρκοι καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου μοναστήριον ἀπὸ τὰ θεμέλια, ἀφήσαντες μόνον τὸν ἱερόν ναὸν ἀβλαβῆ, καὶ τοὺς ἐκεῖ πατέρας διασκορπίσαντες διήρπασαν τὰ πλούσια κτήματα καὶ ὑπάρχοντά του, τῶν ὁποίων παρατρέχων τᾶλλα, ἀναφέρω μόνον, ὅτι εἶχεν εἰς διάφορα χωρία δεκαοκτὶ μετόχια, ἕκαστον μετὰ τὴν ἰδίαν του ἐκκλησίαν.

» Τέλος, ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι ἔγραψαν ἀναφορὰν πρὸς τὸν βασιλέα των, κηρύττοντες τοὺς Χριστιανοὺς ἀπειθεῖς τῆς βασιλείας καὶ ἀποστάτας, ἦλθεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν χάτι σερίφι, νὰ τοὺς ἐξώσων ἀπὸ τὸ Κάστρον, ἀφαιροῦντές τους ὅλην ὅσῃν εἶχον τιμὴν καὶ δύναμιν, κατὰ τὰς συνθήκας. Οὕτως ἀπωσθέντες ἔκτισαν ἕξω οἰκίας μικρὰς καὶ ἔξω ταπεινοὶ καὶ καταφρονημένοι»

Ο 13ος ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

Ο 13ος ετήσιος τόμος του «Δαυλού» 1994 (τεύχη 144, Ιανουάριος 1994-156, Δεκέμβριος 1994) έχει διδλιοδετηθῇ (μαυρόδετος με χρυσοτυπία) καὶ διατίθεται μόνο ἀπὸ τὰ Γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ. Ὅπως καὶ στοὺς προηγούμενους 12 τόμους, ἡ προβληματική του κινεῖται γύρω ἀπὸ τοὺς ἀκόλουθους κεντρικούς ἄξονες.

* Τὴν συνέχεια τῶν ριζοσπαστικῶν, σὲ παγκόσμια κλίμακα, ἐρευνῶν γιὰ τὴν γένεση τῆς Γλώσσας καὶ τῆς Γραφῆς κατὰ τὴν αὐγὴ τοῦ Πολιτισμοῦ.

* Τὴν σὲ παγκόσμια ἐπίσης κλίμακα καὶ ἀποκλειστικότητα ἐρευνα ἀποκρυπτογραφήσεως τῶν πανάρχαιων ἐλληνικῶν Γραμμικῶν Γραφῶν καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν παραλλαγῶν τους.

* Τὴν σὲ βάθος ἀπολύτως ἀντικειμενικὴ καὶ ἀποδεικτικὴ ἱστορικὴ διερεύνηση τοῦ μεγάλου κεφαλαίου τῆς Ἑλληνικῆς (ἀλλὰ καὶ τῆς Παγκόσμιας) Ἱστορίας, πὺ ἀναφέρεται στὴν ἱστορικὴ σύγκρουση Ἑλληνισμοῦ-Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἐλεύθερη ἀνακοίνωση τῶν πορισμάτων τῆς χωρὶς φόβο καὶ πάθος.

* Τὴν ἀναστήλωση με αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴ μέθοδο τοῦ Μεγάλου Προκατακλυσμαίου Παγκόσμιου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, πὺ ἀποσιωπᾶται ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἱστορικὴ ἐπιστήμη.

* Τὴν ἀναζήτηση καὶ ἀναδίωξη τῆς γνήσιας ἔννοιας τῆς Ἑλληνικότητος, πὺ δυστυχῶς διαστρεβλῶνεται, παραχαράσσεται καὶ πλαστογραφεῖται ἀπὸ κρατικές, θρησκευτικὲς καὶ πολιτικὲς δυνάμεις, πὺ ψευδεπιγράφως ἐμφανίζονται ὡς φορεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ.

* Τὴν δημιουργικὴ προσέγγιση καὶ γενικὴ κριτικὴ τῆς πνευματικῆς καὶ ἰδεολογικῆς καταστάσεως τοῦ καιροῦ μας καὶ τῆς κοσμοϊστορικῆς καμπῆς πὺ διανύει ἡ ἀνθρωπότητα. Στὸν τομέα αὐτὸν ἡ ἀνατομία τῆς ἐποχῆς μας καὶ οἱ προβλέψεις πὺ ἐπεχείρησε κατὰ τὰ 13 χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ «Δαυλὸς» ἐπαληθεύθηκαν πλήρως.

– Μὴν γεμίζετε τὶς διδλιοθηκὲς σας με ἄχρηστο τυπωμένο χαρτί. Βάλτε στὰ ράφια σας τοὺς 13 ετήσιους τόμους τοῦ «Δαυλού», ἐξασφαλίζοντας γιὰ σᾶς καὶ τοὺς ἀπογόνους σας ἓνα κρίσιμο βοήθημα, γιὰ νὰ ἐρμηνεύετε αἰρία καὶ χωρὶς ψευδαισθήσεις καὶ αὐταπάτες τὰ συμβαίνοντα - παρελθόντα, παρόντα ἀλλὰ καὶ μέλλοντα.

ΤΙΜΗ ΤΟΜΟΥ (σελ. 720-920): δρχ. 12.000

* Οἱ ἐτήσιοι τόμοι τοῦ «Δ» διατίθενται μόνο στὰ Γραφεῖα του ἢ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς κατόπιν τηλεφωνήματος τῶν ἐνδιαφερομένων στὰ τηλ. 3223957 ἢ 9841655.

Ἱερατεῖα καὶ πιστοὶ

Κοιτίδα τῶν ἐξ-ουσιαστικῶν ἱερατειῶν ὑπῆρξε ἡ Αἴγυπτος καὶ οἱ λοιπὲς ἀνατολικὲς χώρες, αὐτὲς πού προβάλλονται σήμερα ὡς «χώρες τῶν μεγάλων πολιτισμῶν». Οἱ ἐξουσιαστές, ὡς γνωστόν, δὲν παράγουν γνώση, ἀλλὰ παραχαράσσουν τὶς γνώσεις καὶ ἐξαπατοῦν τὸ λαό, τὸν ὁποῖο κρατοῦν στὸ σκότος τῆς ἀμάθειας καὶ τῆς πλάνης. «Ὁ λαὸς φιλεῖ τὸ ἐξαπατᾶσθαι τοῦτον ἔνεκεν ἀνάγκῃ τὸ πλανᾶν αὐτόν. Οἱ ἀρχαῖοι ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου οὕτως ἔπραττον ἀείποτε...», μᾶς πληροφοροεῖ ὁ ἐπίσκοπος Συνέσιος καὶ ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς συμπληρώνει: «Δι' ὕθλων δέον νὰ ἐπιβαλλώμεθα εἰς τὸν λαόν ὅσον ὀλιγώτερον ἔννοεῖ οὗτος, τόσο μᾶλλον θαυμάζει».

Οἱ ἐξ-ουσιαστές μετὰ ἀπὸ χιλιάδων χρόνων προπαρασκευεσθεὶς ἐπέτυχαν νὰ ἐγκαταστήσουν σ' ὅλες τὶς χώρες τὰ ἱερατεῖα τους, διὰ τῶν ὁποίων κυβερνοῦν τοὺς λαοὺς καὶ ἐλέγχουν ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ δημόσιου καὶ ἰδιωτικοῦ τους θίου. Χιλιάδες ἐπιστήμονες πολιτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἐπιστήμονες μὲ φανταχτεροὺς τίτλους ἐπιστημοσύνης καὶ πολυμαθείας, διεσπαρμένοι σ' ὅλο τὸν κόσμον, ἐλέγχουν τὶς κυβερνήσεις, τὰ ἀνώτατα καὶ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, τὶς κρατικὲς ὑπηρεσίες καὶ προπαντὸς τὰ Μ.Μ.Ε., ἀπ' ὅπου βομβαρδίζουν τοὺς λαοὺς μὲ τὶς «ἀλήθειες» τους, μὲ τὰ λογοκρατικὰ δόγματά τους.

Γύρω ἀπ' τὰ ἱερατεῖα αὐτὰ συσπειρώνονται πάντοτε πλήθη πιστῶν, ἀπ' αὐτοὺς πού' ναι προετοιμασμένοι γιὰ κάτι τέτοιο, εἴτε διότι αἰσθάνονται ἀνάξιοι τοῦ παντός εἴτε διότι βολεύονται εἴτε διότι πιστεύουν ὅτι ἡ ἐξ-ουσία ἀποτελεῖ τὸ «οὐκ ἄνεν». Ἀκαρπιάδες καὶ ἀποτυχημένοι, δειλιασμένες ψυχές καὶ ἡττημένοι, ἀκαλλιέργητοι καὶ ἡμιμαθεῖς, ὅπως καὶ πονηροὶ καὶ σαλτιμπάγκοι, φαντασμένοι καὶ ἀλαζόνες, «Προκοῦστες» καὶ «Σκίρωνες» σπεύδουν νὰ καλυφθοῦν ὑπὸ τὴν σκέπη τοῦ ἱερατείου, νὰ στοιχηθοῦν πίσω ἀπ' τὶς ἐξ-ουσιαστικὲς φάλαγγες.

Τρώγοντας χωρὶς νὰ σκάπτουν ἢ σκάπτοντας ἔστω ἄσκοπα, αἰσθάνονται ὑποχρεωμένοι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ ὑμνολογοῦν τὴν ἐξ-ουσία καὶ τὶς αὐθεντίες τοῦ ἱερατείου, νὰ ἐπιδεικνύουν πίστη καὶ νομιμοφροσύνη ἀναπαράγοντας καὶ προπαγανδίζοντας τὰ λογοκρατικὰ δόγματα, καὶ νὰ ἀστυνομεῦν τοὺς συνανθρώπους τους, ἐκείνους πού παρουσιάζουν φιλέρηνες ἢ ἀντιπολιτευτικὲς τάσεις, ἀποφασισμένοι νὰ τοὺς ἐπιναφέρουν «στὸν ἴσιο δρόμον» εἴτε μὲ τὴ μέθοδο τῆς πειθοῦς καὶ τῆς ἐξαγορᾶς εἴτε μὲ τὸ δόλο καὶ τὴ δία.

Οἱ τύραννοι, εἴπαμε, δὲν παράγουν γνώση, ἀλλὰ ἐνδιαφέρονται νὰ ὑποτάξουν τὴν ἀλήθεια στοὺς ἐξ-ουσιαστικὸς τοὺς σκοποὺς. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸ δημιουργοῦν «σχολές», «ρεύματα» καὶ «τάσεις», σύμφωνα πρὸς τὶς ὁποῖες ὀφείλουν νὰ προσαρμόζονται «οἱ πιστοί», διαφορετικὰ ἐκπίπτουν, διαγράφονται ἀπ' τοὺς καταλόγους καὶ κηρύττονται ὑπὸ διωγμόν. Ἡ «προκοπή» τῶν πιστῶν αὐτῶν, εἴτε λέγονται ἀρχαιολόγοι εἴτε λέγονται ἀστροφυσικοὶ εἴτε λέγονται δημοσιογράφοι, ἐξαορτᾶται ἀπ' τὴν νομιμοφροσύνη τοὺς ἔναντι τῶν ἐξ-ουσιαστικῶν δογμάτων, ἔναντι τῶν ἐπιστημονικῶν θεωριῶν πού τὰ ἱερατεῖα ἐξεπώνησαν.

Δὲν εἶναι περίεργο λοιπόν, ὅτι ἑκατοντάδες «εἰδήμονες» καὶ «σοφοί», ἑκατοντάδες πανεπιστημιακοὶ δάσκαλοι, γλωσσολόγοι, ἀρχαιολόγοι, φιλόλογοι, ἱστορικοὶ, ἐπιγραφολόγοι, σύμβουλοι καὶ παράγοντες τῆς παιδείας ἀναμασσοῦν σὰν μνησκαστικὰ τὶς περὶ «Ἰνδοευρωπαίων», περὶ «Μαύρης Ἀθηνᾶς», περὶ «Φοινικικῶν γραμμάτων» καὶ «Ἀραβικῶν ἀριθμῶν» θεωρίες, χωρὶς νὰ κοκκινίζουν, ἀφοῦ μνησκάζοντας ζοῦν καὶ προκόδουν.

Δὲν εἶναι καθόλου περίεργο λοιπόν, ὅτι ἐκδίδονται χιλιάδες διδλία κατ' ἔτος, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι παρὰ ἀνατυπώσεις προγενεστέρων μὲ ἐλάχιστες διαφορὲς καὶ πλείστες

ὑποσημειώσεις καὶ διβλαιογραφίες, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ γράφουν, ὅχι ἐπειδὴ ἔχουν νὰ ποῦν κάτι, ἀλλὰ πρὸς ἐπίδειξιν τῶν «ἱκανοτήτων» τοὺς ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς νομιμοφροσύνης τοὺς ἀφ' ἑτέρου ἔναντι τοῦ ἱερατείου. Οἱ «σοφοὶ» αὐτοὶ συγγραφεῖς, στὴν προσπάθειά τους νὰ φανοῦν ἀρεστοὶ στοὺς προστάτες τοὺς ἀλλὰ καὶ στὸν ὄχλο, δὲν διστάζουν νὰ διανθίζουν τὰ ἔργα τοὺς μὲ φανταστικά στοιχεῖα καὶ ἱστορίες, νὰ πλαστογραφοῦν καὶ νὰ παραχαράσσουν τὴν ἀλήθεια, νὰ ψεύδωνται ἀσύστολα.

Ὁ ρόλος ὡστόσο τῶν πιστῶν αὐτῶν δὲν ἐξαντλεῖται ἐδῶ, ἀφοῦ μέσα στὰ καθήκοντά τους εἶναι καὶ ἡ καταπολέμηση κάθε ἀντίθετης γνώμης, κάθε διαφορετικῆς ἀποψης. Οἱ «πνευματικοὶ» αὐτοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἔτοιμοι νὰ συγκοφαντῇσιν κάθε ἀντίπαλό τους, νὰ τὸν δυσφημήσουν ὡς «ρατσιστὴ» καὶ «φασίστα», ὡς «ἐθνικιστὴ» καὶ «ἐρασιτέχνη», μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ ὅσα λέγει δὲν συνάδουν μὲ τὰ σοφίσματά τους, μόνο καὶ μόνο γιατί ἀντίκεινται πρὸς τὰ δόγματά τους.

Παλαιότερα, καὶ ἰδιαίτερα στὰ χρόνια τοῦ Μεσαίωνος, οἱ πιστοὶ τῶν ἱερατείων, μὴ διαθέτοντας διβλία καὶ συγγράμματα, περιφέρονταν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο θεολογοῦντες καὶ «σώζοντας» τοὺς ἀνθρώπους. Ἐξυπακούεται, ὅτι ὅσους δὲν ἤθελαν νὰ τοὺς ἀκούσουν καὶ νὰ σωθοῦν, τοὺς «ἔσωζαν» μὲ τὸν ἄλλο τρόπο, παραδιδόντάς τους δηλαδὴ στὴν «Ἱερὰν Ἐξέτασιν» καὶ ἐκείθεν στὴν πυράν. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη οἱ δραστηριότητες τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἦσαν αὐξημένες, ἀφοῦ πέραν τῶν ἄλλων ἦσαν ἐπιφορτισμένοι καὶ μὲ τὸ ἄναμμα τῆς πυρᾶς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκαίοντο ζωντανοὶ ὅσοι ἀμετανόητοι ἐπέμεναν νὰ φιλοσοφοῦν, νὰ ἀμφισβητοῦν, νὰ «ἀπιστοῦν» ἢ νὰ χρησιμοποιοῦν «εἰδωλολατρικὰς» μεθόδους πρὸς θεραπείαν τους, μὴ ἐμπιστευόμενοι τὸ φάντασμα τοῦ ψαῦδὸς Τιβεριᾶδος ἢ τὸ ἁγιασμένο ὕδωρ, ποὺ ἀσφαλτα «ἰάται» τὰς νόσους.

Ἐχοντας τόσες σοδαρὲς ἀσχολίες οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν εὗρισκαν καθόλου χρόνο ν' ἀσχοληθοῦν καὶ μὲ τὸν ἑαυτὸ τους, γι' αὐτὸ καὶ περιφέρονταν ρακένδντοι καὶ ρυπαροὶ, μὴ ἰδιότητα ποὺ κατώρθωσαν ἐν τέλει νὰ τὴν ἐπιβάλουν ὡς ἀρετὴ, μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι ἡ καθαριότητα βάζει σὲ πειρασμοὺς τὸν ἄνθρωπο, καθότι προϋποθέτει τὴ γύμνωση τοῦ σώματος. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς μάλιστα, ὅπως γιὰ παράδειγμα ὁ Ἅγιος τῆς Ἀσιᾶς, «ἔπιαναν» καὶ σκουλήκια, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπεμάκρυναν, λέει, γιατί πίστευαν πὺς ἀποτελοῦν συμβιωτικὸν ὄργανισμον.

Τ' ἀποτελέσματα βέβαια, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν πολλοὶ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἦσαν δραματικά καὶ ὀλέθρια: Κνησμοὶ καὶ ἔλκη, λειχήνες καὶ ψωρίαση, ἔρπητες καὶ λέπρα. Ὅμως οἱ «σωτῆρες» αὐτοὶ «ἔσωζαν» πλῆθος ἀμαρτωλῶν καὶ ἀπίστων καὶ τοὺς «ἔσωζαν» ἔτσι, ὥστε, ἂν δὲν ἐλαμβάνοντο μέτρα ἐναντίον τους, πολλοὶ λίγοι ἄνθρωποι θά 'μεναν στὴ γῆ...

Ἡ ἐποχὴ μας, ὅσο καὶ ἂν φαίνεται παράξενο, ἐλάχιστα διαφέρει μ' ἐκείνην τοῦ Μεσαίωνος. Τὰ ἱερατεῖα καὶ οἱ πιστοὶ μπορεῖ ν' ἄλλαξαν τρόπους καὶ συμπεριφορὰς, παραμένουν ὡστόσο ἀμετακίνητοι οἱ βασικὲς ἀρχὲς τοῦ Ἐξουσιασμοῦ. Ἀσφαλῶς δὲν περιφέρονται ρυπαροὶ καὶ ρακένδντοι, ἀφοῦ τὸ σῶμα τοὺς ἀποτελεῖ καὶ τὸ μοναδικὸ προικὸ τοὺς. Κρατοῦν ὡστόσο ἐπτασφράγιστο τὸ κρανίον τους, ὥστε καμμιά νέα ἰδέα νὰ μὴν εἰσχωρήσῃ, καὶ ὀργισθῇ ὁ Κύριος. Οἱ νέες ἐφευρέσεις, οἱ ἀρχαιολογικὲς ἀνακαλύψεις καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα τοὺς δρῶσκον παντελῶς ἀδιάφορους ἢ ἀντιμέτωπους, καὶ τὸ μόνο ποὺ ξέρον εἶναι νὰ ἐξυμνοῦν τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἀφρικὴν, τὴ Σουμερίαν καὶ τὴ Βαβυλωνίαν, τίς μητροπόλεις τους, καὶ νὰ ὑβρίζουν τὴν Ἑλλάδα.

Δὲν γνωρίζω, ἂν ἡ καθυστέρηση, ἡ στασιμότητα καὶ ἡ βλακεία εἶναι, ὅπως ἡ λέπρα, μεταδοτικὰ: ἔξω πάντως, ὅτι οἱ σύγχρονοι δοῦλοι τῆς ἐξουσίας εἶναι φορεῖς διανοητικῶν ἰῶν, ἅρα χρήζουν ἰδιαίτερης προσοχῆς.

Πάν-Αἴολος

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ

Ἱστορία τῆς Μαθηματικῆς Ἐπιστήμης

1. Προλεγόμενα

α. Ὁ Heilbroner δὲν δίστασε νὰ γράψῃ μιὰ «Γενικὴ Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν», προωθώντας τὶς ἔρευνές του μέχρι τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας, «οἱ ὅποιοι ἔθεσαν τὶς πρῶτες ἀρχές τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης»!.. Ὁ G. Ifrah, ζηλεύοντας τὴν δόξα τοῦ προηγούμενου, ἔγραψε μιὰ «Παγκόσμια Ἱστορία τῶν Ἀριθμῶν», προωθώντας τὶς ἔρευνές του ἀπὸ τοὺς Ἑλεμα καὶ Παπούα τῆς Νέας Γουινέας μέχρι τοὺς Βουσμάνους τῆς Νότιας Ἀφρικῆς καὶ ἀπὸ τοὺς Ἑσκιμῶους τῆς Γροιλανδίας μέχρι τοὺς Ἀינוὺ τῆς Σαχαλίνης (Ἰαπωνία), τοὺς ὁποίους συναριθμεῖ μεταξὺ αὐτῶν ποὺ ἔχουν θέσει τὸ λιθαράκι τοὺς στὴ δημιουργία τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης... Εἶναι πράγματι πολὺ διασκεδαστικός, ὅταν κοινοποιῇ μ' ὅλο τὸν θαυμασμό του τὶς ἀνακαλύψεις του, σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες οἱ Παπούα γιὰ παράδειγμα μετροῦν χρησιμοποιοῦντας τὰ δάκτυλα τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ, ἐνῶ οἱ Ἀינוὺ τὰ δάκτυλα τῶν ποδιῶν τους καὶ οἱ Ἑσκιμῶοι στρογγυλὰ πετραδάκια ἢ φασόλια. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, αὐτὸς ὁ «ἐθνολόγος, ἱστορικός καὶ ἀρχαιολόγος τῶν ἀριθμῶν, τῶν ἀριθμομηχανῶν καὶ τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν» ἐπιτυγχάνει, ὅπως καὶ ὁ προηγούμενός του, ν' ἀποπροσανατολίσῃ τοὺς ἀναγνώστες του καὶ νὰ περάσῃ τὴν κατεστημένη ἀποψη, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ μαθηματικά ἀποτελοῦν δημιούργημα καὶ κοινὸ κτῆμα ὅλων τῶν λαῶν, δίδοντας ἓνα κάποιο προβάδισμα στοὺς ἀνατολικοὺς λαοὺς... Οἱ ἔρευνές τους περιορίζονται καὶ σταματοῦν στὴν ἀνακάλυψη τῆς ὑπαρξῆς καὶ λειτουργίας μερικῶν μαθηματικῶν ἐννοιῶν πρακτικῆς σημασίας, ἐννοιῶν τὶς ὁποῖες ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶχαν, ὅπως ἔχουν –κατὰ τοὺς ψυχολόγους– καὶ τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα ἔχουν μιὰ κάποια γνώση τοῦ πλήθους τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἢ ὁμάδας τους, ὅπως παρατηρεῖ ὁ H. Hankel.

Ποιοὶ εἶναι τὸ ζητούμενο γιὰ τοὺς ἱστορικοὺς αὐτοὺς; Μὰ εἶναι φανερό: Νὰ ἀποκρύψουν ἀπ' τὴν ἀνθρωπότητα τοὺς ἀληθινούς ἰδρυτὲς τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης Ἕλληνες καί, κλέπτοντας τὸ στεφάνι τῆς δόξας τους, νὰ τὸ φορέσουν στοὺς Βαβυλωνίους καὶ Αἰγυπτίους, τῶν ὁποίων τὸν δουλοποιοῦ καὶ δουλοκτητικὸ πολιτισμὸ δημιουργοῦν καὶ σήμερα. «Ὅμως τόσο οἱ Βαβυλώνιοι, ὅσον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι δὲν κατώρθωσαν νὰ δώσουν ζωὴν εἰς κάποιαν μαθηματικὴν θεωρίαν, οὔτε ἀκόμη νὰ γράψουν ἓνα κεφάλαιον Ἀριθμητικῆς ἢ Γεωμετρίας. Ὁ λόγος αὐτῆς τῆς ἀδυναμίας πρέπει ν' ἀναζητηθῇ εἰς τὴν γενικὴν τάσιν τῶν ἐρευνῶν των νὰ μὴ ἀποδίδουν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ἀληθειῶν θεωρητικοῦ χαρακτῆρος, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν πρακτικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀστρολόγου καὶ τοῦ μηχανικοῦ. Εἰς τοὺς Ἕλληνας, τῶν ὁποίων τὰ ἐπιτεύγματα θὰ ἐξετάσωμε, ἐπεφυλάσσετο ἡ ἄφθιτος δόξα νὰ καταστήσουν τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ ἰδιαιτέρως τὴν μαθηματικὴν σκοπὸν κύριον τῆς διανοήσεως καὶ ν' ἀποδείξουν ὅτι μόνον οὕτω δύναται ἡ ἔρευνα νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ὑπέρτατα ὕψη, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια εἶναι προωρισμένη» (Gino Loria, «Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν», σελ. 36).

β. Ἐὰν ἐπιχειροῦσε κανεὶς νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν σύγχρονον δυτικὸν πολιτισμὸ, τὰ πιὸ ταιριαστά κατηγορήματά του θὰ ἴαν ἐκεῖνα τοῦ «ἐκλεκτικοῦ» καὶ τοῦ «μονομεροῦς». Οἱ ἐξουσιαστὲς μετὰ τὴν νίκη τους, ἀφοῦ ἰδιοποιήθηκαν ὅλες τὶς ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις τῶν Ἑλλήνων, τὶς φυλάκισαν στὰ ἄδυτά τους καὶ ἐλευθερώνουν μερικὲς ἀπ' αὐτὰς σύμφωνα πάντα μὲ τὰ συμφέροντά καὶ τὶς ἀνάγκας τους, ἐμφανίζοντάς τες ὡς νέες ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις. Ἔτσι ἐγένε ἀπ' τὸν Πολωνὸ ἀστρονόμο Κοπέρνικο, ὁ ὁποῖος «ἀνεκάλυψε» τὸ ἡλιοκεντρικὸ σύστημα τοῦ Ἀριστάρχου τοῦ Σαμίου (320-250 π.Χ.) ἢ μὲ τὸν Fibonacci (εἶν' αὐτὸς ποὺ πρῶτος παρουσίασε στὴν Εὐρώπῃ τὰ «νέα» τότε ἀριθμητικὰ σύμβολα,

πού οἱ λογοκράτες ἔχουν βαπτίσει «*ἀραδικούς*» ἢ «*indi*» ἀριθμούς), ὁ ὁποῖος σφετερίσθηκε τὰ «*Ἀριθμητικά*» τοῦ Διοφάντου καί χωρίς αἰδῶ τὰ ἐμφάνισε ὡς προσωπική του δημιουργία. Ὅμως ἀκριβῶς τὸ ἴδιο ἀπεκαλύφθη ὅτι ἐπραξε καὶ ὁ Nicolo Tartaglia, ὁ ὁποῖος παρουσίασε τὸν ιστ' αἰ. μ.Χ. τὴν θεωρία τοῦ Ἀρχιμήδους «*περὶ ὀχουμένων*» ὡς ἰδική του, κάνοντας μάλιστα γραπτὴ δήλωση, ὅτι ἀγνοεῖ τὸ σχετικὸ ἔργο τοῦ Συρακουσίου. Ἡ λογοκλοπὴ ὡστόσο ἀπεκαλύφθη τὸ 1884 μ.Χ. (300 ἔτη ἀργότερα), ὅταν ὁ V. Rose ἀνεκάλυψε στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Βατικανοῦ ἀντίγραφο τοῦ ἔργου τοῦ Ἀρχιμήδους, τὸ πρωτότυπο τοῦ ὁποίου ἀνεκαλύφθη ἀργότερα σ' ἓνα παλίμψηστο τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ 391 μ.Χ. καὶ μετ' αὐτοκρατορικὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου τὰ ὄργανα τῆς λογοκρατίας κατέστρεψαν τὴν Βιβλιοθήκη καὶ τὸ Μουσεῖο τῆς Ἀλεξανδρείας. Οἱ αὐτοκρατορικὲς δυνάμεις «*τῷ τε Σεραφεῖω κατελυμήναντο καὶ τοῖς ἀναθήμασιν ἐπολέμησαν, ἀνανταγώνιστον καὶ ἄμαχον νίκην νικήσαντες. Τοῖς γοῦν ἀνδριάσι καὶ ἀναθήμασι ἐς τὸ σόνδε γενναίως ἐμαχέσαντο, ὥστε οὐ μόνον ἐνίκων αὐτὰ ἀλλὰ καὶ ἔκλεπτον*» (Εὐνάπιος, «*Βίοι φιλοσόφων καὶ σοφιστῶν*»: «*Δαυλός*», τ. 152-153/Αὐγ.-Σεπτ. 1994). «*Οὐ μόνον ἐνίκων (λοιπὸν) ἀλλὰ καὶ ἔκλεπτον*». Αὐτὰ τὰ κλεμμένα (=590.000 τόμοι) πρέπει νὰ βρισκῶνται στὰ ἄδυνα τοῦ Βατικανοῦ ἢ κάποιου ἄλλου ἐξ-ουσιαστικοῦ κέντρου, ἀπ' τὰ ὁποῖα οἱ ἐξ-ουσιαστές ἐπιλέγουν καὶ ἐμφανίζουν πλαστογραφημένα μερικά, σύμφωνα πρὸς τὶς ἀνάγκες τους.

γ. Στὰ κλασσικὰ χρόνια, ὅπως καὶ παλαιότερα, οἱ εἰδικότητες ἦσαν κάτι τὸ ἄγνωστο, ἂν μὴ ἀπαγορευμένο. Οἱ ἐπιστήμες ἀλληλοσυνδέονταν καὶ ἀλληλοεξαρτῶντο, ὅλες δὲ μαζὶ ὑπηρετοῦσαν τὴν φιλοσοφία, πού ἀντικείμενό της εἶχε τὴν ἐξεύρεση τῆς ἀλήθειας. Δὲν ὑπῆρχαν λοιπὸν μαθηματικοὶ ἢ ἀστρονόμοι ἢ γεωγράφοι ἢ φυσικοί, ἀλλὰ φιλόσοφοι, πού ἦσαν καὶ μαθηματικοί, καὶ ἀστρονόμοι, καὶ γεωγράφοι, καὶ φυσικοί. Ὁ Πλάτων ὁ Ἀριστοτέλης θεωροῦνται κορυφαῖοι πανεπιστήμονες καὶ ἰδίως μαθηματικοί, πού συνέτειναν τὰ μέγιστα στὴ θεμελίωση τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, ἀφοῦ τὰ ἔργα τους εἶναι μεστὰ μαθηματικῶν γνώσεων καὶ θεωριῶν, πολλὲς ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἔγιναν εἰσέτι κατανοητὲς ἀπὸ τοὺς σύγχρονους ἐπιστήμονες. Τὸ λεγόμενον ὅτι ὁ Πλάτων ἀπεστρέφετο τὰ μαθηματικά ἀποτελεῖ, ἂν μὴ συκοφαντία, πλάνην, πού αὐτοαναιρεῖται ἀπ' τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Ποῖος δὲν γινώριζε τὸ πλατωνικὸν «*θεὸς ἀεὶ γεωμετρεῖ*» ἢ τὴν ἐπιγραφή, πού 'χε ἀναρτήσῃ στὴν ἐῶσοδο τῆς Ἀκαδημίας, «*μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίστω*»;

Τὸ δυστύχημα εἶναι, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν κράτος ἀδιαφόρησε παντελῶς γιὰ τὴν ἐθνικὴ μας κληρονομία –καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπιστήμονες τὸ ἴδιο, πλην ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων–, μ' ἀποτέλεσμα ὁ κάθε ἀμαθὴς ἢ ἐξωνημένος ξένος, κάτοχος κάποιου ἀμφιβόλου ἀξίας τίτλου, νὰ γράφῃ περὶ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ κατὰ κανόνα νὰ τοὺς συκοφαντῇ, παραχαράσσοντας τὰ νοήματά τους. Τέτοιοι ἄνθρωποι ἀποφαίνονται καὶ περὶ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι ἀπεστρέφετο τὰ μαθηματικά, βασιζόμενοι στὸ IV, 7 τῶν «*Ἀπομνημονευμάτων*» τοῦ Ξενοφῶντος, ὅπου λέγει: «*Αὐτίκα γεωμετρίαν μέχρι μὲν τούτου ἔφη δεῖν μαθάνειν, ἕως ἱκανὸς τις γένοιτο, εἴποτε δεήσει, γῆν μέτρῳ ὀρθῶς ἢ παραλαβεῖν ἢ παραδοῦναι ἢ διανεῖμαι ἢ ἔργον ἀποδείξασθαι... Τὸ δὲ μέχρι τῶν δυσσυνέτων διαγραμμάτων γεωμετρίαν μαθάνειν ἀπεδοκίμαζεν...*» [= Μέχρις ἐκείνου τοῦ σημείου πρέπει νὰ μαθαίνῃ κανεὶς γεωμετρίαν, μέχρι πού νὰ εἶναι ἱκανός, ἂν ποτὲ χρειασθῇ, νὰ μετρήσῃ τὴν γῆ σωστά ἢ νὰ παραλάβῃ ἢ νὰ παραδῶσῃ ἢ νὰ διανεῖμῃ (κάποια ἔκταση γῆς) ἢ νὰ ἐκτελέσῃ κάποιο ἔργο... Τὸ νὰ μαθαίνῃ ὅμως κανεὶς γεωμετρία μέχρι καὶ τὰ δυσκατάληπτα σχήματα τὸ ἀπεδοκίμαζεν... (ὁ Σωκράτης)].

Ἡ κακοβουλία τους γίνεται ἀμέσως ἀντιληπτή· διότι ὁ Ξενοφῶν δὲν ἀναφέρεται στὸν Πλάτωνα καὶ τὴν Ἀκαδημία ἀλλὰ στὸν Σωκράτη καὶ τὶς συνηθισμένες στοὺς δρόμους συζητήσεις του μετ' ἀγρότες, βιοτέχνες καὶ δημιουργοὺς, τοὺς ὁποίους θεβαίως πολὺ σωστά συμβούλευε. Διότι ἓνας νέος, πού προσανατολίζεται στὴ γεωργία ἢ τὴν κτηνοτροφία

ἢ καὶ τὴν ἀπλὴ ἀκόμη οἰκοδομική, δὲν χρειάζεται νὰ γνωρίζῃ τριγωνομετρία ἀλλὰ πρακτικὴ γεωμετρία, καὶ πού καὶ σήμερα ἰσχύει. Ὁ Πλάτων ὥστόσο δὲν λέει καὶ τέτοιο ἀπεναντίας στὴν «Πολιτεία» του καθιερώνει ὡς ὑποχρεωτικὸ τὸ μάθημα τῆς ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας, διότι πιστεύει ὅτι τὰ μαθηματικά εἰν' αὐτὰ πού ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὴν θέασιν τῆς ἰδέας τοῦ Ἀγαθοῦ, πρὸς τὴν γνώσιν τοῦ αἰώνιου ὄντος: «Ὡς οἶον τ' ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, μάλιστα προσακτέον, ὅπως οἱ ἐν τῇ καλλιπόλει σοι μηδενὶ τρόπῳ γεωμετρίας ἀφέξονται» (527 c). [= «Ὡστε, εἴπα ἐγώ, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο πρέπει νὰ ὑποχρεώσουμε τοὺς πολῖτες τῆς καλῆς πόλεώς μας, νὰ μὴν ἀπομακρυνθοῦν μὲ κανένα τρόπο ἀπ' τῇ γεωμετρίας»].

Ὅπως εἶπαμε, τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶναι μετὰ μαθηματικῶν, φυσικο-αστρονομικῶν κ.ἄ. γνώσεων. Μέχρι σήμερα τὸ μεταφραστικὸ ἔργο ἀποτελοῦσε ἀντικείμενο τῶν φιλολόγων, οἱ ὅποιοι λόγῳ τῆς εἰδίκευσής τους στὴ φιλολογία δὲν ἐδίδαν τὴν δέουσα προσοχὴ στὶς ἐπιστημονικὰς γνώσεις ἢ δὲν τὶς ἐννοοῦσαν καθόλου. Καιρὸς εἶναι, τὸ δύσκολο αὐτὸ ἔργο ν' ἀναληφθῇ ἀπὸ φιλολόγους-κατόχους τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, πού, τὸ κυριώτερο, ν' ἀγαποῦν τὴν ἀλήθειαν, ὥστε νὰ προσεγγίσουμε τὸ πνεῦμα τῶν ἀθανάτων αὐτῶν μορφῶν.

Σύμφωνα μὲ τὸν Διογένη Λαέρτιο ὁ πρῶτος πού συνέγραψε Ἱστορίαν τῶν Μαθηματικῶν ἦταν ὁ μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδόνιος, πού διετέλεσε καὶ διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας (339-314 π.Χ.). Τὰ συγγράμματα, πού ἔφεραν τοὺς τίτλους «Περὶ γεωμετρῶν», «Περὶ γεωμετρίας», «Περὶ διαστημάτων», «Ἀριθμῶν θεωρία» καὶ «Περὶ ἀριθμῶν» (10 βιβλία), «ἀπωλέσθησαν»... Σύμφωνα μὲ τὸν ἴδιο ἱστορικὸ καὶ ὁ Θεόφραστος ὁ Λέσβιος, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ διάδοχός του στὴ διευθύνσιν τοῦ Λυκείου, συνέγραψε πέραν τῶν ἄλλων (220 περίπου βιβλία) τέσσερα βιβλία «Περὶ γεωμετρίας» καὶ ἄλλα τόσα «Περὶ μουσικῆς», «Περὶ μαθηματικῶν» καὶ «Ἱστορίαν τῶν μαθηματικῶν». «Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα «ἀπωλέσθησαν»... Ὁ Εὐδήμος ὁ Ρόδιος, μαθητὴς τοῦ Λυκείου καὶ σύγχρονος τοῦ Θεοφράστου, συνέγραψε πολλὰ ἔργα μὲ θέμα τὰ μαθηματικά καὶ τὴν ἱστορίαν τους. Καὶ τὰ ἔργα τοῦ Εὐδήμου «ἀπωλέσθησαν»... Ὁ Γεμῖνος (100 π.Χ.), στηριζόμενος στὰ ἔργα τοῦ Εὐδήμου, συνέγραψεν ἄλλην «Ἱστορίαν τῶν Μαθηματικῶν». Δυστυχῶς καὶ αὐτὰ τὰ βιβλία «ἀπωλέσθησαν»... Ὁ Πλατωνικὸς Πρόκλος (410-485 μ.Χ.), στηριζόμενος στὸ ἔργο τοῦ Γεμίνου, ἔγραψε σχόλια στὸ α' βιβλίον τῶν «Στοιχείων» τοῦ Εὐκλείδου καὶ διάφορες ἱστορικὰς σημειώσεις περὶ τῶν μαθηματικῶν. Εἶναι τὸ μόνον βιβλίον ἱστορίας τῶν μαθηματικῶν πού διεσώθη, ἃν καὶ δὲν πρόκειται περὶ ἱστορίας τῶν μαθηματικῶν ἀκριδῶς. Ἰσως καὶ γι' αὐτὸ νὰ διεσώθῃ. Ἡ θρυλικὴ Ὑπατία, πού ὡς γνωστὸν κατακρεουργήθηκε ἀπὸ τοὺς φανατικούς ὁπαδοὺς τοῦ «ἀγίου» Κυρίλλου τὸ 415 μ.Χ., εἶχε γράψῃ ἓνα ἱστορικὸ βιβλίον μαθηματικῶν, ὅπου παρετίθεντο ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι μαθηματικοὶ καὶ τὰ ἔργα τους. Δυστυχῶς καὶ αὐτὸ τὸ βιβλίον «ἀπωλέσθη».

Σήμερα δὲν γνωρίζουμε παρὰ τὰ ἔργα ἐλάχιστων Ἑλλήνων μαθηματικῶν, ἐνῶ γνωρίζουμε πάρα πολλῶν τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα καὶ παραθέτουμε στὸν Πίνακα II. Εὐλόγα ὥστόσο γεννιοῦνται πλῆθος ἐρωτηματικῶν: Γιατί ἄραγε νὰ «χάνονται» τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν Μαθηματικῶν ἔργα; Ποιὲς ἀπ' τίς πληροφορίες, πού περιλαμβάνονταν ἢ περιλαμβάνονται σ' αὐτὰ, ἐνδιαφέρονται τόσο πολὺ νὰ μᾶς ἀποκρύψουν οἱ ἐξ-ουσιαστές; Εἶναι δέβαιον, ὅτι τὰ ἔργα αὐτὰ –καὶ ποιὸς ξέρει πόσα ἄλλα ἀκόμη– χάθηκαν ἢ μήπως δρίσκονται «φυλακισμένα» στὰ ἄδυνα κάποιου λογοκρατικοῦ κέντρου; Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὸ ἐγκλημα πού 'χει διαπραχθεῖ ἀπ' τοὺς ἐξ-ουσιαστές εἰς βάρος τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι εἰδεχθές.

2. Συστήματα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν καὶ συστήματα ἀρίθμησης

α. Δὲν γνωρίζουμε ἀκριδῶς, ποῖα ἀριθμητικὰ στοιχεῖα χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ εἶναι σχεδὸν δέβαιον, ὅτι χρησιμοποιοῦσαν ὅλα τὰ συστήματα γραφῆς γραμμάτων

καὶ ἀριθμῶν, ποὺ γνωρίζουμε κι ἐμεῖς σήμερα. Αὐτὸ ὥστόσο ποὺ δὲν ἐπιδέχεται καμμιὰ ἀμφισβήτηση εἶναι, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ ἐξεφωνοῦντο μὲ τὰ ἴδια ἀκριβῶς ὀνόματα ποὺ τοὺς ἀπαγγέλλουμε κι ἐμεῖς, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπ' τὴ «Θεογονία», τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη καὶ τὰ «Ἀργοναυτικά».

Στὴ «Θεογονία» ἀπαντῶνται –ὀλογράφως πάντοτε– οἱ ἑξῆς ἀριθμοί:

μία	στίχος	321	ἐννέα	στίχος	55
δύο	»	278	πεντήκοντα	»	151
τρεῖς	»	148	ἑκατὸν	»	150
ἑπτὰ (πορος)	»	341	τρηκοσίας	»	715

Στὴν Ἰλιάδα καὶ μόνο στὴν ῥαψωδία Γ ἀπαντῶνται οἱ ἀριθμοί:

δύο	στίχος	730	τεσσαράκοντα	στίχος	524
τέσσαρες	»	619	πεντήκοντα	»	509
ἐννέα	»	654	ἑξήκοντα	»	610
δέκα	»	489	τρίηκοντα	»	517
ἑνδεκα	»	714	ὀγδώκοντα	»	568
δνοκαίδεκα	»	557	ἐνενήκοντα	»	602
δνῶδεκα	»	637	ἑκατὸν	»	510
εἴκοσι	»	505	μῦρια	»	624

Ἀπὸ τ' ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κατὰ κανόνα ἔργα τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ, συνάγεται ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς καὶ παλαιότερα χρησιμοποιοῦσαν διάφορους τρόπους ἀρίθμησης καὶ γραφῆς, οἱ ἀριθμοὶ ὥστόσο ἐξεφωνοῦντο μὲ τὰ ἴδια ὀνόματα ἀκριβῶς, ποὺ τοὺς ἀπαγγέλλουμε κι ἐμεῖς. Στὴν Κρήτη γιὰ παράδειγμα «γύρω στὸ 2.000 π.Χ. χρησιμοποιοῦσαν ταυτόχρονα διάφορες ἱερογλυφικὲς καὶ εἰκονιστικὲς γραφές, καὶ ἓνα συλλαβάριο μὲ τοπικὲς παραλλαγές, τὸ λεγόμενο Γραμμικὸ Α. Περιλαμβάνει ἑβδομήντα περίπου συλλαβικά σημεῖα, ποὺ τὰ περισσότερα ἐκφράζουν ἓνα σύμφωνο ἀκολουθούμενο ἀπὸ ἓνα φωνήεν καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἓνα ἀπλὸ φωνήεν... Διαβάζονται γενικὰ ἀπὸ τ' ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ. Τριάντα πάνω-κάτω ἀκόμη ἰδεογράμματα, συνοδευόμενα ἀπὸ ἀριθμούς, προσδιορίζουν σὲ ποιά κατηγορία ἀτόμων ἢ ἀντικειμένων ἀναφέρονται... Μιὰ κάθετη γραμμὴ ἀντιπροσωπεύει τὸ 1, ἡ παύλα τὴ δεκάδα, ὁ κύκλος τὴν ἑκατοντάδα, τὸ ἄστρο τὴ χιλιάδα, οἱ γωνίες διάφορα κλάσματα... Ἄν θὰ ἔπρεπε νὰ χαρακτηρίσουμε συνοπτικὰ αὐτὴ τὴν πρωτότυπη γραφὴ, θὰ λέγαμε πὺς εἶναι ταυτόχρονα ἰδεογραφικὴ, συλλαβικὴ καὶ στενογραφικὴ. Προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ σχολείων, ἀπόλυτα εἰδικευμένων...

»Οἱ ἀνάγκες τοῦ ἐμπορίου, ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ κέρδος καὶ τὸ παιχνίδι ἐξηγοῦν τὴν γρήγορη (;) ἀνάπτυξη τῶν μαθηματικῶν ἀπὸ τοὺς πρώτους κιόλας αἰῶνες τῆς δεύτερης χιλιετίας. Βασίζονταν στὸ δεκαδικὸ σύστημα, ὅπως ἐπιβεβαιώνουν οἱ ἀριθμοὶ τῆς Γραμμικῆς Γραφῆς, οἱ 10 δάκτυλοι, οἱ ἑκατὸ πολιτεῖες, οἱ ἑκατὸ μῆνες τοῦ κύκλου τῆς μεγάλης χρονιᾶς... Τὸ δεκαδικὸ σύστημα ἦταν ἱκανοποιητικὸ γιὰ τὶς τέσσερις βασικὲς πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς κι ὁλοτέλα ἄβολο γιὰ τὶς πολὺπλοκες πράξεις τῆς ἐπιπεδομετρίας καὶ στερεομετρίας... Τὸ 10 γιὰ παράδειγμα δὲν διαιρεῖται οὔτε μὲ τὸ τρία οὔτε μὲ τὸ τέσσερα οὔτε μὲ τὸ ἕξι. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ Μινωῖτες χρησιμοποιοῦσαν τὸ τριαδικὸ, τετραδικὸ, πενταδικὸ καὶ ἑξαδικὸ σύστημα. Τὰ βάρη τοὺς διαιροῦνταν σὲ τέταρτα, δωδέκατα, τριακοστὰ καὶ τὰ ρευστὰ σὲ τρίτα, τέταρτα καὶ ἕκτα...

»Τὰ ἐν λόγῳ ἀριθμητικὰ συστήματα καὶ τὰ σύμβολα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν ἦσαν χρησιμὰ. Γεννήθηκαν στὴν Κρήτη ἀπὸ τὴν σκέψη γραφῆς μὲ πρακτικὸ καὶ μεθοδικὸ πνεῦμα. Μάταια ἀναζητοῦν τὴν προέλευσὴ τους ἀπὸ ἓνα παρόμοιο σύστημα σημείων τῆς Αἰγύπτου ἢ τῆς Μεσοποταμίας». (Πῶλ Φῶρ, «Ἡ καθημερινὴ ζωὴ στὴν Κρήτη», σελ. 350-351).

Παρά τὸ γεγονός ὅτι τὸ δεκαδικὸ σύστημα γραφῆς καὶ ἀρίθμησης ἦταν καὶ εἶναι τὸ πλεον διαδεδομένο, οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες φαίνεται, πῶς χρησιμοποιοῦσαν περισσότερο τὸ ἑξαδικό, τὸ δωδεκαδικὸ καὶ ἑξηκονταδικὸ σύστημα τόσο γιὰ τοὺς λόγους διαιρετότητος, πού ἀναφέρει ὁ Πῶλ Φῶρ, ὅσο καὶ γιὰ λόγους πρακτικῶν ἢ καὶ ἰδεολογικῶν ἀκόμη, δεδομένου ὅτι ἡ «θηρησκεία» τοὺς ἀναφερόταν σὲ δώδεκα θεοὺς. Πέραν αὐτοῦ ὅμως ἓνας ἀριθμὸς π.χ. ὁ 34.567₍₁₀₎, δηλαδή τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος, ὅπου ἀντιπροσωπεύει ἰσάριθμες μονάδες, στὸ ἑξηκονταδικὸ σύστημα ἀντιπροσωπεύει:

3	4	5	6	7	(60)	=	39.762 · 367 ₍₁₀₎	
				7	· 60 ⁰	=	7 · 1 =	7
				6	· 60 ¹	=	6 · 60 =	360
				5	· 60 ²	=	5 · 3600 =	18.000
				4	· 60 ³	=	4 · 216.000 =	864.000
				3	· 60 ⁴	=	3 · 12.960.000 =	38.880.000
								39.762.367

6. Γίνεται σαφές, ὅτι τὸ ἑξηκονταδικὸ σύστημα εἶναι πολὺ πιὸ κατάλληλο γιὰ τὴ γραφὴ μεγάλων ἀριθμῶν, ὃχι ὅμως καὶ πολὺ πρακτικὸ, τουλάχιστον ὅσο τὸ δεκαδικό. τὸ ὁποῖο ἐν τέλει ἐπεκράτησε καθολικά. Ὁ πρῶτος πού διαπόρησε γιὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος εἶναι ὁ Ἀριστοτέλης, πού λέγει τὰ ἑξῆς: «Γιατί ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ θάρσαροι καὶ οἱ Ἕλληνες, ἀριθμοῦν μέχρι τοῦ δέκα καὶ ὄχι μέχρις ἄλλον ἀριθμοῦ, ὅπως τὸ δύο, τὸ τρία, τὸ τέσσερα, τὸ πέντε;... Διότι φαίνεται πῶς αὐτὸ δὲν γίνεται τυχαῖα, ἀλλ' ἀριθμοῦν πάντα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Τὸ ὅτι ὅμως παντοῦ καὶ πάντοτε γίνεται ἔτσι δὲν εἶναι τυχαῖον ἀλλὰ φυσικόν.

»Γιατί λοιπὸν τὸ κάνουν αὐτό; Ἐπειδὴ ὁ δέκα θεωρεῖται τέλειος ἀριθμός, μιά κι ἔχει μέσα τον ὅλα τὰ εἶδη ἀριθμῶν ἥτοι ἄρτιον καὶ περιττόν, τετράγωνον καὶ κύβον, τὴν ἐκφρασίν του μήκους καὶ τοῦ ἐμβαδοῦ, πρώτους καὶ σύνθετους; ἢ διότι ἡ δεκάδα ἀποτελεῖ ἀρχήν; διότι ἓνα, καὶ δύο, καὶ τρία, καὶ τέσσερα μᾶς κάνουν δέκα; ἢ διότι οἱ κινούμενοι ἀστέρες εἶναι ἑννιά; ἢ διότι στίς δέκα ἀναλογίες ὑπάρχουν τέσσερις κυβικοί ἀριθμοί, ἐκ τῶν ὁποίων ἀριθμῶν ἔχει συσταθεῖ τὸ σύμπαν, κατὰ τοὺς Πυθαγορείους; ἢ διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν δέκα δάκτυλα; διότι, ἐνῶ ὑπάρχουν πετραδάκια γιὰ τὴν ἐκφράση ἑνὸς ἀριθμοῦ, προτιμοῦν ν' ἀριθμοῦν μὲ δάση τὸν ἀριθμὸ τῶν δακτύλων. Μόνο μιά φυλὴ Θρακῶν ἀριθμεῖ μέχρι τοῦ τέσσερα, διότι, ὅπως τὰ παιδιὰ, δὲν μποροῦν νὰ θυμῶνται περισσότερα καὶ δὲν χρησιμοποιοῦν κανένα (μηδέν) μεγαλύτερο ἀριθμό» («Προβλήματα», 910, XV, 3).

Ὁ Ἀρχιμήδης εἰς τὸν «Ψαμμίτην» του χρησιμοποιεῖ τὸ δεκαδικὸ σύστημα ἀρίθμησης ἀλλὰ μὲ ἄλλες δάσεις καὶ ἄλλες δυνατότητες. Ὁ «Ψαμμίτης» –στὰ λατινικά *De numero arenae* ἢ *Arenarias* –εἶναι ἓνα ἔργο, πού ὁ μέγας Συρακούσιος εἶχεν ἀφιερῶσει στὸν τύραννο Γέλυκα καὶ πού σκοποῦν ἔχει ν' ἀποδείξῃ ἀβάσιμον τὸν ἰσχυρισμό, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κόκκων τῆς ἄμμου, πού ὑπάρχει στὸν κόσμον, δὲν μπορεῖ νὰ μετρηθῇ ἢ νὰ ἐκφραστῇ μὲ τὰ γνωστά ἀριθμητικὰ σύμβολα καὶ στοιχεῖα, καθότι ἄπειρος. Ὁ Ἀρχιμήδης, ἀφοῦ παραθέτει προηγουμένως μερικὲς ἔννοιες καὶ ἰδέες ἀστρονομικοῦ χαρακτήρος, προβαίνει κατόπιν στὴν παρατήρηση, ὅτι δόθηκαν ὀνόματα στοὺς ἀριθμοὺς πού δὲν ξεπερνοῦν τὴν μυριάδα καὶ ὅτι γιὰ μεγαλύτερους ἀριθμοὺς ἐπαναλαμβάνεται αὕτη, μέχρι πού νὰ φθάσουν στίς μύριες μυριάδες (δηλαδή στὰ 10.000 · 10.000 = 100.000.000). Ὀνομάζει κατόπιν ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς ≤ 10⁸ (= 100.000.000) πρώτους ἀριθμοὺς καὶ λαμβάνει τὸν ἀριθμὸν 10⁸ ὡς «μονάδα τῶν δευτέρων ἀριθμῶν». Μὲ τὴ νέα αὕτη μονάδα ἀριθμεῖ κατὰ δεκάδες, ἑκατομτὰδες, χιλιάδες καὶ μυριάδες, μέχρι πού φθάνει στίς μυριάδες μυριάδων τῆς ἐν λόγῳ μο-

νάδας ἤτοι στὸν ἀριθμὸ $10^8 \cdot 8$. Μὲ τὴν ἴδια μέθοδο προχωρεῖ, μέχρι πού φθάνει στὸν ἀριθμὸ $10^{8 \cdot 108}$, δηλαδή τὸν ἀριθμὸ, ὁ ὁποῖος ἐκφράζεται γραπτῶς ἀπὸ τὴ μονάδα ἀκολουθοῦμενη ἀπὸ 800 ἑκατομμύρια μηδενικά.

Κατὰ τὸ Συρακούσιο ἕνας τέτοιος ἀριθμὸς μπορεῖ νὰ πετύχη τὸν τεθέντα σκοπὸ, ἂν καὶ τίποτα δὲν μᾶς ἐμποδίζει, καθὼς λέει, νὰ προχωρήσουμε πολὺ περισσότερο καὶ νὰ υπολάβουμε τὸν ἀριθμὸ $10^{8 \cdot 108}$ ὡς «μονάδα ἀριθμῶν τῆς δευτέρας περιόδου», ὀνομάζοντας ὅλους τοὺς $\leq 10^{8 \cdot 108}$ «ἀριθμοὺς πρώτης περιόδου». Ἔτσι μποροῦμε νὰ σχηματίσουμε τὸν ἀριθμὸ $10^{2 \cdot 8 \cdot 108}$, πού ἐκφράζεται ἀπ' τὴ μονάδα πού ἀκολουθεῖται ἀπὸ 1600 ἑκατομμύρια μηδενικά. Σύμφωνα μὲ τὸν G. Loria, γιὰ νὰ γραφῇ ἕνας τέτοιος ἀριθμὸς, χρειάζεται μιὰ ταινία μήκους 3.200 χιλιομέτρων ἢ 640.000 σελίδες βιβλίου, δηλαδή 1.280 τόμους τῶν 500 σελίδων· γιὰ νὰ γραφῇ δὲ ὁ ἀριθμὸς αὐτός, ἀπαιτοῦνται 40.000 ἡμέρες, δηλαδή περισσότερες ἀπὸ μιὰ ζωὴ πλήρους δραστηριότητος (*Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν*, τόμ. Α', σελ. 140).

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ Συρακούσιος ἀπέδειξε, ὅτι ὑπάρχει ἕνας ἀριθμὸς ὃχι μεγαλύτερος τοῦ 10^{63} , ἱκανὸς νὰ παραστήσῃ τὸ πλῆθος τῶν κόκκων τῆς ἄμμου, πού θὰ μπορούσαν νὰ καταλάβουν τὸν χώρὸ μιᾶς ὁμοκέντρου πρὸς τὴν γῆ σφαίρας, πού νὰ ἐκτείνεται μέχρι τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων. Ὅμως καὶ κάτι περισσότερο: Ἀπέδειξε, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ τοῦ συστήματός του μποροῦν νὰ ἀποτελέσουν συνέχεια τῶν γνωστῶν φυσικῶν καὶ ἀκέραιων ἀριθμῶν, ἀφοῦ διέπονται ἀπ' τοὺς ἴδιους κανόνες. Ἔτσι ἔστρεψε τὴν προσοχὴ τῶν συγχρόνων του μαθηματικῶν πρὸς τὴν ἀριθμητικὴ ἀντίληψη τοῦ ἀπείρου μεγάλου, ὅπως ἀκριβῶς ἐπέτυχε καὶ μὲ τὴν «μέθοδο τῆς ἐξαντλήσεως» νὰ διαλύσῃ τὴν προκαταλήψεις ἐναντίον τοῦ ἀπείρου μικροῦ.

Ὁ Πάππος, πού ἀναφέρει τὸν «Ψαμμίτη» στὸ II βιβλίο τῆς «Μαθηματικῆς Συναγωγῆς» του, ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Περγαῖος τροποποίησε τὸ ἐν λόγω σύστημα τοῦ Συρακούσιου, ἀντικαθιστώντας τοὺς ἐκθέτες «8» μὲ τὸ «4», ἔτσι ὥστε κάθε ἀριθμὸς νὰ παρίσταται ὡς 10^4 ἢ $10^4 \cdot 4$ ἢ $10^4 \cdot 10^4$ δηλαδή μὲ τὴν μορφή $\Sigma, A, \cdot 10.000$ (ὅπου A ἄριθμὸς μικρότερος τῆς μυριάδος). Τὸ σύστημα τοῦ Ἀπολλωνίου κρίθηκε πρακτικώτερο, γι' αὐτὸ καὶ ἐπεκράτησε τελικὰ στὴν Ἑλλάδα.

γ. Ἀπὸ τ' ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τὰ ὁποῖα, ὅπως εἶπαμε, ἀνῆκαν στὸν ἀπλὸ λαό, συνάγεται ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς ἀλλὰ καὶ παλαιότερα χρησιμοποιοῦσαν διάφορους τρόπους γραφῆς τῶν ἀριθμῶν. Σύμφωνα μὲ τὸν Ἡρωδιανὸ (150 μ.Χ.) οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος, πού εἶχαν γραφῇ πάνω σὲ ἀργυρὲς στήλες, ἀνεφέροντο πέραν τῶν ἄλλων καὶ σὲ χρηματικὰ πρόστιμα, τὰ ὁποῖα ἐγράφοντο ἀριθμητικὰ, πιθανὸν καὶ ὀλογράφως. Οἱ ἀριθμοὶ ἐκεῖνοι εἶναι ὁλότελα ἴδιοι μὲ τοὺς λεγόμενους «ρωμαϊκοὺς». Δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι οἱ Ρωμαῖοι μαζί μὲ τὸ χαλκιδικὸ ἀλφάβητο δανείστηκαν καὶ τὸ ἀρχαῖκὸ τοῦτο σύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν, πού εἶναι ἐπίσης ἕνα δεκαδικὸ σύστημα, ὅπως φαίνεται στὸν παρακάτω πίνακα (σελ. 9545).

Τὸ ἀρχαῖκὸ-ἀθηναῖκὸ σύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν μπορεῖ νὰ 'χῃ «ὑλικὴ προέλευση», ὅπως ἄλλωστε κι ὅλα τὰ συστήματα ἀρίθμησης, πλὴν ὅμως χρησιμοποιεῖ ἀφηρημένα σύμβολα (Π, Δ, Η, Χ, Μ), πού προέρχονται ἀπ' τ' ἀρχικὰ γράμματα τῶν ἀριθμητικῶν (Π)έντε, (Δ)έκα, (Η)εκατὸν, (Χ)ίλια, (Μ)ύρια κ.ο.κ. Τὸ σύστημα αὐτὸ καὶ δεκαδικὸ εἶναι, ἀφοῦ ἡ ἀρίθμηση γίνεται μὲ βάση τὸ δέκα καὶ τὰ πολλαπλάσιά του, καὶ θεσιακό, ἀφοῦ οἱ ἀριθμοὶ πού περιέχουν μονάδες διαφόρων τάξεων διαδέχονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλο κατὰ σειρὰν φθίνουσα, ἔστω κι ἂν αὐτὸ δὲν ἔχει τόσο μεγάλη σημασία, ἀφοῦ $\overline{\Delta\Delta} \Delta = 60$ καὶ $\Delta \overline{\Delta} = 60$. Οἱ Ρωμαῖοι τοῦ ἐπέφεραν μιὰ μικρὴ τροποποίησι, πού εἶχε ὥστόσο ἕνα σημαντικὸ ἀποτέλεσμα: Μὲ τὸ νὰ χρησιμοποιήσουν τὸν ἀφαιρετικὸ τρόπο γραφῆς ὅσον ἀφορᾷ στοὺς ἀριθμοὺς τέσσερα καὶ ἑννέα καὶ τὰ δεκαπλάσια κι ἑκατονταπλάσιά τους, πού γράφονται

ὅπως ὁ ἐπόμενός τους πλὴν μιᾶ μονάδα τῆς ἰδίας τάξεως, δηλαδή $IV = 5-1$, $IX = 10-1$, $XL = 50-10$, $XC = 100-10$, $CD = 500-100$ καὶ $CM = 1000-100$, κατέστησαν τὸ σύστημα αὐτὸ αὐστηρῶς θεσιακό. Τώρα πιά τὸ IV δὲν εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ VI , ὅπως προηγουμένως, πού $[\Delta] \Delta = \Delta [\Delta]$.

Τὸ ἀρχαῖκό-ἀθηναῖκό σύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν δὲν εἶναι εὐέλκτο οὔτε κατάλληλο γιὰ τὸν ὑπολογισμό μεγάλων ποσῶν καὶ ποσοτήτων, πέραν τοῦ ὅτι ἀπαιτοῦνται μερικές δεκάδες συμβόλων, πού δὲν εἶναι παράτολμο νὰ ποῦμε ὅσα καὶ τῆς Γραμμικῆς A ἢ B , δηλαδή 90. Ὑπάρχουν δάσιμες ὑποψίες, ὅτι ὁ Ἡρωδιανὸς κάνει λάθος, λέγοντας ὅτι τὰ πρόστιμα στοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος ἐγράφοντο μὲ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς. Τὸ ὀρθὸ πρέπει νὰ ᾔναι, ὅτι ἐγράφοντο καὶ μὲ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς, δεδομένου ὅτι τὸ πανελλήνιο σύστημα γραφῆς μὲ τ' ἀριθμογράμματα λειτουργοῦσε τουλάχιστον ἀπ' τὸ 1200 π.Χ., ὅπως θὰ δοῦμε. Τὸ ἀθηναῖκό σύστημα πρέπει νὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ μορφωμένους καὶ μὴ γιὰ σκοποὺς ἀνάλογους μ' αὐτοὺς πού τὸ χρησιμοποιοῦμε κι ἐμεῖς σήμερα: Ἀρίθμηση μηνῶν καὶ ὥρῶν στὰ χρονόμετρα, ἀρίθμηση τόμων τοῦ ἰδίου ἔργου ἢ παραγράφων, ἀρίθμηση ἵππων στοὺς ἀγῶνες κ.λπ.

Τὸ σύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμογραμμάτων, πού ἐχρησιμοποιεῖτο τόσο στὰ μαθηματικά ὅσο καὶ στὴν ἀστρονομία καὶ τίς λοιπές ἐπιστῆμες, περιγράφεται συχνὰ σὲ διδλία ἱστορίας τῶν μαθηματικῶν, π.χ. στὴν *Μεγίστη* τοῦ Πτολεμαίου, στὰ μαθηματικά τοῦ Διοφάντου, τοῦ Εὐκλείδου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους κ.ο.κ. Σύμφωνα μὲ τὸν O. Neugebauer (*Οἱ θετικὲς ἐπιστῆμες στὴν Ἀρχαιότητα*, σελ. 30 καὶ 42, 43) τὰ ἀριθμογράμματα λειτουργοῦσαν ὡς σύστημα ἀρίθμησης ἀπὸ τὸ 1000 π.Χ. Κατὰ τὴν δική μας ἀποψη εἶναι πανάρχαια, σύγχρονα καὶ τοῦ προηγουμένου συστήματος, δηλ. τοῦ ἀθηναϊκοῦ. Μεταξὺ ὄλων τῶν ψευδῶν πού κατάφεραν νὰ περάσουν στὴν ἀνθρωπότητα οἱ «Φοίνικες», ἦταν κι αὐτὸ τῆς σημιτικῆς προελεύσεως τοῦ συστήματος τῶν ἀριθμογραμμάτων. «Προσφάτως ὁμως εὐρέθησαν ἄριστα δοκουμένα πείθοντα ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐδίδαξαν εἰς τοὺς Ἑβραίους τὴν χρῆσιν τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου πρὸς παράστασιν τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν. Εἰς ἀπόδειξιν τούτου συμβάλλει τὸ γεγονός, ὅτι τοιαύτη χρῆσις – τουλάχιστον ἐξ ὅσων μανθάνομεν ἐκ τῶν ὑφισταμένων πηγῶν – δὲν παρατηρεῖται εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Μωυσέως πέραν τοῦ II αἰῶνος π.Χ.» (G. Loria, ὁ.π., σελ. 138).

Ἡ λειτουργία τοῦ ἐν λόγω συστήματος, πού εἶναι τόσο δεκαδικὸ ὅσο καὶ θεσιακό, γίνεταί ὡς ἑξῆς: Τὰ πρῶτα ὀκτὼ γράμματα τῆς ἐλληνικῆς ἀλφαβήτου (α-θ) σὺν τὸ στίγμα (Ϛ) ἀντιστοιχοῦν στίς μονάδες· τὰ ἐπόμενα ὀκτὼ (ι-π) σὺν τὸ κόππα (Ϙ ἢ ϙ) ἀντιστοιχοῦν στίς δεκάδες καὶ τὰ ὑπόλοιπα ὀκτὼ (ϛ – ω) σὺν τὸ σαμπι (Ϟ ἢ ϙ) στίς ἑκατοντάδες, ὅπως φαίνεται στὸν παρακάτω πίνακα. «Ἄν καὶ τὰ τρία σύμβολα Ϛ, ϙ καὶ ϙ δὲν ἀνήκουν στὸ κλασσικὸ ἐλληνικὸ ἀλφάβητο, εἶναι πολὺ γνωστὰ στὸν ἱστορικὸ ὡς ὑπολείμματα τῆς ἀρχαιότερης μορφῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ὅπου ἀκόμη χρησιμοποιοῦνται τὰ τρία αὐτὰ γράμματα. Ἐπομένως τὰ ἀλφαθητικά ἀριθμητικά ἐφευρέθησαν, ὅταν τὸ ἐλληνικὸ ἀλφάβητο δὲν εἶχε ἀποβάλει τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἤχους...» (O. Neugebauer, ὁ.π., σελ. 43).

δ. Τὸ τρίτο μεγάλῃς σημασίας σύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν, πού ὀνομάζονται «ἰνδο-αραβικοί», πρέπει νὰ εἶναι παλαιότατο, γι' αὐτὸ καὶ ἀποδίδεται ἀπὸ πολλοὺς στὸν Παλαμήδη. Εἶναι γεγονός, ὅτι πέραν τῆς ὁργανωμένης μισελληνικῆς ἐκστρατείας, πού διεξάγεται ἀδιακόπως ἐπὶ δύο χιλιετίες τουλάχιστον, οἱ Ἕλληνες ἐλάχιστα ἀσχολήθηκαν μὲ τὴ συγγραφή ἔργων σχετικῶν μὲ τὰ λογιστικά, «ἓνα κλάδον χρήσιμον διὰ τὰς πρακτικὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἐπιστημονικῆς βαρύντητος τόσον μετρίως, ὥστε οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὅπως εἵπομεν ἤδη, οὐδέποτε κατεδέχθησαν νὰ λάβουν τοῦτον ὡς ἀντικείμενον τῶν γραπτῶν ἐργασιῶν των» (G. Loria, ὁ.π., σελ. 193). Πράγματι, ἐξ ὅσων γνωρίζουμε, τὸ ἔργο

τῆς διδασκαλίας τῆς πρώτης ἀνάγνωσης καὶ γραφῆς, ὅπως καὶ τῆς αἰσθητοποίησης τῶν ἀριθμῶν καὶ τῆς ἐκτέλεσης τῶν τεσσάρων μαθηματικῶν πράξεων κ.ο.κ., ἀποτελοῦσε ἔργο τῶν δουλοδιδασκάλων. Οἱ ἐλεύθεροι δάσκαλοι, σοφιστὲς καὶ φιλόσοφοι, οὔτε ποὺ διενεοῦντο νὰ καταπιασθοῦν μ' ἓνα τόσο ἀπλοϊκὸ ἔργο, ὄντας προσανατολισμένοι στὴν ἀναζήτηση καὶ μελέτη τῶν μεγάλων ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν καὶ θεωρημάτων. Οἱ ἀριθμοὶ, ἡ γραφὴ καὶ οἱ πρῶτες ιδιότητές τους, ἡ ἐκτέλεση τῶν τεσσάρων πράξεων καὶ τὰ λοιπὰ πρακτικῆς φύσεως ἀριθμητικὰ φαινόμενα ἀποτελοῦσαν κοινὸ κτῆμα ὅλων τῶν Ἀρχαιοελλήνων, ὥστε οὐδεὶς ἡσχολεῖτο μὲ τὴ γέννηση καὶ τὴν καταγωγὴ τους· γι' αὐτό, κι ὅταν ἤρχοντο στὴ δύσκολη θέση ν' ἀπαντήσουν περὶ αὐτῶν, ἔδιδαν διάφορες ἀπαντήσεις, πλήρεις προχειρότητος.

Σύμφωνα μὲ τὸ Βούπκε (1863 μ.Χ.), «τὰ ἀριθμητικὰ σύμβολα ποὺ ὀνομάζονται Ἰνδοαραβικὰ καὶ ἡ ἐξάπλωσή τους στὴν Εὐρώπῃ ὀφείλονται στὶς νεοπυθαγόρειες ἐπιρροές τῆς ὕστερης ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας» (D.J. Struik, *Συνοπτικὴ Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν*, σελ. 100). Τὴν ἀποψη αὕτη ἀσπάζεται καὶ ὁ G. Loria, κατὰ τὸν ὁποῖο «τὰ ἀριθμητικὰ ψηφία ἐπρότειναν νεοπυθαγόρειοι, γεννηθέντες εἰς Περσίαν πρὸ τῆς μουσουλμανικῆς κατακτήσεως, τὰ ὁποῖα παρέλαβον οἱ Ἀραβες κατακτητὰί τῆς χώρας, διὰ νὰ τὰ διαδώσουν κατόπιν καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας» (ὁ.π., σελ. 249).

Σ' ἓνα βιβλίο Γεωμετρίας, «τοῦ ὁποῖου ὁ δημιουργὸς του ἔδωκεν ὡς συγγραφέα τὸν Βοηθίον, εἴτε ἀπὸ μίαν ἀφελῇ ἀπροσεξίαν εἴτε διὰ νὰ θέσῃ τὸ βιβλίον του ὑπὸ τὴν προστασίαν ἐνὸς ἐνδόξου ὀνόματος, μὲ τὴν αὐταπάτην ὅτι μία σημαία ἄσπιλος θὰ ἐπροστάτευεν ἐπαρκῶς ἓνα λαθραῖον ἐμπόρευμα καὶ ὅτι μία ἀδιαφιλονίκητος αὐθεντία θ' ἀπέδιδεν εἰς τὸ ἔργον τὴν σπουδαιότητα τῆς ὁποίας ἐστερεῖτο... περιέχεται μία σελίδα, ἡ ὁποία, ἐὰν εἶναι αὐθεντική, δύναται ν' ἀναγάγῃ τὴν ἐπινόησιν τῶν ἐν χρήσει σήμερον συμβόλων διὰ τὴν γραφὴν τῶν ἀριθμῶν 1, 2, 3, ...9 (ὄχι τοῦ μηδενὸς <0>) εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Πυθαγόρου, ὃχι δεδαίως ἐκείνους οἱ ὁποῖοι συνηθροίζοντο, διὰ ν' ἀκούσουν τὸν λόγον του, ἀλλὰ τοὺς μεταγενεστέρους πιστοὺς τῶν δογμάτων του. Χωρὶς νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἀποψιν ὅτι οἱ ἐν λόγῳ χαρακτῆρες ἐνδέχεται νὰ προστεθῇσαν ἀπὸ κάποιον μεταγενέστερον ἀντιγραφέα, παρατηροῦμεν, ὅτι δὲν ἀποκλείεται τὰ σύμβολα αὐτὰ νὰ ἦλθον εἰς Ἰνδιῶν εἰς τὴν Εὐρώπην μέσω ἐμπορευομένων περιηγητῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰς συναλλαγὰς τῶν διετήρουν πάντοτε ζωηρὰς σχέσεις μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν οὕτω καλουμένην Γεωμετρίαν τοῦ Βοηθίου γίνεται ὑπαινιγμὸς διὰ μίαν μέθοδον ἀναπτυχθεῖσαν ἀπὸ ἐμβριθεῖς μελετητὰς, δὲν εἶναι διόλον ἀπίθανον τὰ σύμβολα αὐτὰ νὰ ἐπενοήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μέσα εἰς τὰ ἐντενκτήρια τῶν νεοπυθαγορείων, καὶ νὰ διεδόθησαν ἐκεῖθεν πρὸς ὅλας τὰς διενθύνσεις, ὅπως ἀκριβῶς διαδίδονται τὰ κύματα τὰ παραγόμενα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἡρεμούντων ὑδάτων ἀπὸ τὴν πτώσιν ἐνὸς λίθου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι δυνατόν νὰ ἔγιναν γνωστὰ εἰς τοὺς Πέρσας, οἱ ὁποῖοι πιθανῶς τὰ ἐδίδαξαν εἰς τοὺς Ἰνδοὺς καὶ κατόπιν εἰς τοὺς Ἀραβας μετὰ τὴν μουσουλμανικὴν κατάκτησιν. Ἀπὸ τοὺς Ἀραβας τῆς Ἀνατολῆς θὰ ἐπέρασαν ἴσως εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ τοὺς Ἀραβας τῆς Δύσεως, διὰ μέσον δὲ τῶν τελενταίων εἰσέδυσαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου τέλος περιήλθον εἰς γνῶσιν τοῦ Γκερβέρτου, ὅστις τὸσον εἰργάσθη διὰ τὴν διάδοσιν αὐτῶν εἰς τὴν Εὐρώπην...» (G. Loria, ὁ.π., σελ. 186-187).

Μιὰ ὅμως καὶ ὁ λόγος περὶ τῶν «Ἰνδικῶν» ἀριθμῶν, καλὸ εἶναι νὰ γνωρίζουμε, ὅτι στὶς Ἰνδίες ὑπῆρχε παμπάλαια ἐλληνικὴ ἀποικία εἰς τὴν περιοχὴ τῆς σημερινῆς Καλκούττας. Ἀπόγονοι τῶν ἀποίκων αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ σήμερον στὴν περιοχὴ, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νὰ διατηρήσουν τὴν ἐλληνικὴ τους συνείδηση μὲ κάθε θυσία. Μὲ πρόσφατες δηλώσεις τοὺς ἰσχυρίζονται, ὅτι εἶναι Κρήτες, ποὺ ἔφθασαν ἐκεῖ πολὺ πρὶν ἂν τὸν Ἀλέξανδρον, ἴσως ἀκολουθοῦντες τὸν Διόνυσον, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐκεῖ πολιτιστικὴ στρατεία δὲν ἀμφισβητεῖται. Σύμφωνα μὲ τοὺς Ἑλληνες αὐτοὺς «ἡ ἱστορία τῶν πραγματικῶν Ἀργοναυτικῶν

πρέπει νὰ εἶναι κρυμμένη ἐκεῖ, στό πολὺ ἀρχαῖο λιμάνι Γιάνγκ».

Οἱ Ἕλληνες, ὡς γνωστόν, δὲν παύουν νὰ εἶναι Ἕλληνες, ὅπου κι ἂν βρίσκωνται, ὅπως δὲν παύουν καὶ νὰ δημιουργοῦν, προάγοντες τὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες. Εἶτε στὴν Αἴγυπτο βρίσκονται εἶτε στὶς Ἰνδίες εἶτε στὴν Κάτω Ἰταλία ἢ «ἱερὰ μανία» τοὺς συνοδεύει· «ἀοκνοί, τολμηροί, νεωτεριστές καὶ εὐέλπιδες δὲν ἡσυχάζουν οὔτε ἀφήνουν καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἡσυχάσουν (ν' ἀποκοιμηθοῦν)» (Θουκυδίδης). Δὲν θὰ μᾶς ἐξέπληττε λοιπόν, ἂν ἀπεδεικνύετο ὅτι ὄντως στοὺς Ἰνδοὺς (Ἕλληνες) ὀφείλεται ἡ ἐφεύρεση τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν. Ὅμως δὲν ὑπάρχουν τέτοια στοιχεῖα. Ἀπεναντίας ὅλα μαρτυροῦν, ὅτι τ' ἀριθμητικὰ αὐτὰ σύμβολα εἶναι παμπάλαια καὶ ὅτι ἀπ' τὸ ἐρμάριο τ' ἀνέσυρε ὁ Πυθαγόρας.

Ε.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ

Ἀθηναῖκοι	«Ρωμαῖκοι»	Ἀριθμογράμματα	Κλασσικοὶ ἢ Πυθαγόρειοι
I	I	α'	1
II	II	β'	2
III	III	γ'	3
IIII	IV*	δ'	4
Π	V	ε'	5
ΠΙ	VI	ς'	6
ΠΙΙ	VII	ζ'	7
ΠΙΙΙ	VIII	η'	8
ΠΙΙΙΙ	IX*	θ'	9
Δ	X	ι'	10
ΔΙ	XI	ια'	11...
ΔΙΙΙ	XIV*	ιδ'	14
ΔΠ	XV	ιε'	15...
ΔΠΙΙΙ	XIX*	ιθ'	19
ΔΔ	XX	κ'	20...
ΔΔΔΔ	XL*	μ'	40
ΙΔΙ	L	ν'	50
ΙΔ Δ	LX	ξ'	60...
ΙΔ ΔΔΔΔ	XC	ς' ἢ ρ	90
Η	C	ρ'	100
ΗΗ	CC	σ'	200...
ΗΗΗΗ	CD*	υ'	400
ΙΗΙ	D	φ'	500
ΙΗΙ Η	DC	χ'	600...
ΙΗΙ ΗΗΗΗ	CM*	ϑ	900
X	M	α	1000...
ΙΧ	ϐ	ε	5000...
M	ϕ	M	10.000
ΙΜ	ϐ	M	50.000
Α	ϕ	Μ	100.000

Παρατηρήσεις:

1ον. Καί τὰ τέσσερα συστήματα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν χρησιμοποιοῦν ἀφηρημένα σύμβολα, τὰ ὅποια ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ λαμβάνονται ἀπ' τὸ ἀλφάβητο. Τὸ ἀθηναϊκὸ ἢ ἀρχαϊκὸ σύστημα – ἄρα καὶ τὸ «ρωμαϊκὸ» – δὲν εἶναι ἀρκετὰ εὐέλκτο· εἶναι ὅμως πολὺ ἀπλό καὶ εὐληπτο, γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπ' τοὺς δουλοδιδασκάλους καὶ παιδαγωγοὺς πρὸς εὐαισθητοποίηση τῶν ἀριθμῶν στὰ παιδιὰ, ὅπως καὶ ἀπ' τὸν ἀπλό λαό, ἀπ' ὅσους τελοσπάντων ἤρχοντο στὴ στοιχειώδη ἐκπαίδευση.

2ον. Τὰ ἀριθμογράμματα καὶ οἱ κλασσικοὶ ἀριθμοὶ ἀποτελοῦν ἐξελιγμένης μορφῆς συστήματα γραφῆς, ἱκανὰ νὰ ἐκφράσουν πάσης μορφῆς ἀριθμούς, ἀνεξαρτήτως μεγέθους. Τὸ τελευταῖο σύστημα, ποὺ ὀνομάσαμε κλασσικὸ ἢ πυθαγόρειο ἀντὶ τοῦ ψευδοῦς καὶ παραπλανητικοῦ «ἀραδικόν» ἢ «ἰνδικόν» (ἐπ' αὐτοῦ θὰ ἐπανέλθουμε), ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα ὡς πρὸς τὴ λειτουργία του ἀπ' τὸ μηδέν (0). Αὐτὸς ἦταν ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες τὸ εἶχαν ἀπορρίψει (καὶ ἐπ' αὐτοῦ θὰ ἐπανέλθουμε), χρησιμοποιοῦντες ἀποκλειστικὰ τὰ ἀριθμογράμματα.

3ον. Τὸ σύστημα τῶν ἀριθμογραμμάτων ἀποτελεῖ φυσικὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἢ ἀρχαϊκοῦ συστήματος· αὐτὸ μαρτυρεῖ ἡ διατήρηση τοῦ κεφαλαίου Μ ὡς συμβόλου τῆς μυριάδος, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε «σταθμὸν» καὶ βάση ἀρίθμησης, σύμφωνα μὲ τὸν «Ψαμμίτην». Αὐτὸ ἀποτελοῦσε καὶ ἓνα πρόσθετο λόγο, γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ «νεωτεριστές» Ἕλληνες διατηροῦσαν τὸ ἀρχαῖο σύστημα: λόγοι δηλαδὴ συναισθηματικοί, μνήμης.

4ον. Ὁ χρόνος καθιέρωσης τοῦ συστήματος τῶν ἀριθμογραμμάτων ἐντοπίζεται ἀπ' τὸν δεινὸ φοινικιστὴ Ο. Neugebauer στὸ 1000 π.Χ. περίπου, δηλαδὴ σὲ μιὰ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία δὲν εἶχαν ἀποβληθεῖ ἀπ' τὴν ἑλληνικὴ ἀλφάβητο ὡς «παράσημα» (= κίδηλα) τὸ F (δίγαμμα) καὶ ἀργότερα Ϛ (στιγμα = 6), τὸ ϙ ἢ Ϟ ((κόπτα = 90) καὶ τὸ Ϸ ἢ Ϟ (σαμπί = 900). Πότε ὅμως ἐφευρέθησαν τὰ γράμματα καὶ πότε ἀπεβλήθησαν τὰ ἐν λόγω τρία στοιχεῖα ὡς «παράσημα»;

Ὁ Εὐ. Σταμάτης, ὁ ὁποῖος ἔζησε σὲ μιὰ ἐποχὴ «παμφοινικισμοῦ» καὶ «ὑπερπροοδευτισμοῦ» – μιὰ ἐποχὴ πλήρους κυριαρχίας τῶν λογοκρατῶν, ποὺ ἔχαν καταπνίξει κάθε ἐξανθρωπιστικὴ καὶ ἐλευθερωτικὴ πνοή –, μὴ τολμώντας νὰ ἐναντιωθῇ στὸ γενικὸ πνεῦμα «διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων» (βλέπετε σχετικὰ στὸν «Μίνωα» τοῦ Πλάτωνος), τοποθετεῖ τὴν καθιέρωση τῶν ἀριθμογραμμάτων στὴν κλασσικὴ ἐποχὴ, μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι ἀποτελοῦν νεώτερα σύμβολα τῶν ἀθηναϊκῶν, τὰ ὅποια ἀνήγαγον στὸν 6 π.Χ. αἰῶνα. Εἶναι φανερό, ὅτι ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς δὲν τὸ πίστευε αὐτὸ ποὺ ἔγραφε, ἀπόδειξε ὅτι προτάσσει στὸ διβλίο του τίς ἐρευνες τοῦ ἐπίσης ἀειμνήστου ἐρευνητοῦ Θ. Μανιᾶ καὶ τὰ μαθηματικὰ τοῦ Ὀμήρου, τὴν γλῶσσα τοῦ ὁποίου ἀποδέχεται ὡς λεξαριθμικὴν, δημιουργημα τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς τῶν θεῶν-βασιλέων, δηλαδὴ τῆς 9ης ἢ 10ης χιλιετίας. Σήμερα ἔχουν βρεθεῖ ἀρχαιολογικὰ στοιχεῖα, ὅπως ἡ πινακίδα τοῦ Δισπηλιοῦ γιὰ παράδειγμα, ποὺ ἀποδεικνύουν τὴν ὑπαρξὴ τῆς ἑλληνικῆς γραφῆς στὴν 6η π.Χ. χιλιετία (βλέπετε «Δαυλόν», τ. 147/1994, σελ. 8582-8584) καὶ ποὺ ἀνάγκασαν τοὺς φοινικιστὲς τύπου Neugebauer, νὰ «ἀνεβάσουν» τίς χρονολογίες στὸ 1000-1200 π.Χ. ἀπ' τὸ 700 π.Χ. – χρονολογία κατὰ τὴν ὁποία «δανείστηκαν» οἱ Ἕλληνες τὸ ἀλφάβητό τους ἀπ' τοὺς Φοίνικες!.. (Βλέπετε πίνακα χρονολογιῶν τοῦ Ο. Neugebauer ἀπ' τὸ διβλίο του «Οἱ Θετικὲς Ἐπιστήμες στὴν Ἀρχαιότητα», σελ. 30).

5ον. Ὁ ἀριθμὸς *μύρια* ἐξακολούθησε, καθὼς εἴπαμε, νὰ συμβολίζεται μὲ τὸ ἀρχικὸ γράμμα τῆς μυριάδος (Μ), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔμπαινε ὁ προσδιοριστικὸς ἀριθμὸς τῆς ποσότητός τους ἥτοι $3 \cdot 10.000 = Μ'$ καὶ $Μ^{αυθ} = 1359 \cdot 10.000 = 13.590.000$. Ἐάν κάποιος ἀριθμὸς περιεῖχε ἐκτὸς τῶν μυριάδων καὶ ἄλλους ἀριθμούς μικροτέρων τάξεων, αὐτοὶ ἐγράφοντο

δεξιὰ τοῦ γράμματος Μ κατὰ σειράν φθίνουσιν, ἔτσι ὥστε οἱ ἀριθμοὶ τῶν μικροτέρων τάξεων νὰ μπαίνουν πάντα δεξιὰ τῶν ἀριθμῶν μεγαλυτέρων τάξεων. Ὁ ὑπεράνω πάντως τοῦ Μ ἀριθμὸς ἐξέφραζε πάντοτε τὸν ἀριθμὸ ἐπανάληψης τῆς μυριάδος (Μ). Ἴδου μερικά παραδείγματα:

Α	Β	Γ
ια' = 11	ρα' = 101	αοα' = 1101
ιβ' = 12...	σα' = 201	αω ς' θ' = 1899
ιθ' = 19	τα' = 301	θ ς' θ' = 9.999
κα' = 21	θακ' = 421	Μ = 10.000
λα' = 31	φλδ' = 532	Μ' = 30.000
μα' = 41	χμγ' = 643	ιγ' Μ = 130.000
να' = 51	ψνδ' = 754	θιγ' Μ = 1.130.000
ξα' = 61	ψξε' = 865	θριγ' Μ = 91.130.000
Οα' = 71	⇒ ος' = 976	καὶ
πα' = 81	⇒ ς' θ' = 999	Μ
ς' α' = 91	.α = 1000	Μ = 100.000.000

$$Μα \Rightarrow \varsigma' \theta = 91.131.999 \text{ κ' } Μ^Μ.θριγ' = 100.009.113$$

6ον. Εἶδαμε προηγουμένως, πῶς οἱ γνώσεις ἀφανίσθηκαν καὶ ποιοὶ ἦσαν αὐτοὶ ποὺ τὶς διέσωσαν. Οἱ «δῖοι Πελαγοὶ» ἢ οἱ ἱερεῖς τῶν «Μουσειῶν Λόγων», (βλ. Η. Τσατσόμοιρος, «Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας», Φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Δημ. Ι. Λάμπρου, ἔκδ. «Δαυλός», 1991), στοὺς ὁποίους ἀνήκει ἡ δόξα, ἦσαν ἄνθρωποι μὲ διαφορετικὰς ἰδέες καὶ ἀντιλήψεις, ποὺ, τὸ κυριώτερον, ζοῦσαν μακρὰν ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλο. Φυσικὸ εἶναι, νὰ εἶχαν τὶς προτιμήσεις τοὺς καὶ τὴ λογικὴ τοὺς. Ἄλλοι προτιμοῦσαν τὸ α σύστημα ἀρίθμησης καὶ ἄλλοι τὸ β καὶ φυσικὰ αὐτὸ δίδασκαν στὶς σχολὰς τοὺς, χωρὶς ν' ἀγνοοῦν καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Στοὺς ἀρχαίους λοιπὸν χρόνους οἱ ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξάρτητοι ἢ μιὰ ἀπ' τὴν ἄλλη πόλεις, ἀλλὰ καὶ οἱ σχολὰς ἀκόμη τῆς ἰδίας πόλεως, βρέθηκαν μ' ἓνα ξεχωριστὸ ἀλφάβητο καὶ σύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν οἱ διάφορες ἱστορικὲς πηγές. Ὑπάρχουν δάσιμες ὑποψίες, ὅτι ὁ τρόπος γραφῆς τῶν γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν ἀποτελοῦσε τρόπον τινὰ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῶν τότε ἀνθρώπων, ποὺ ἰδεολογικο-πολιτικὰ ξεχωρίζαν μὲ τὸν τρόπο αὐτό. Ἔτσι οἱ «ὀρθόδοξοι» ἢ «συντηρητικοί», ἄς ποῦμε –γιὰ νὰ μιλήσουμε μὲ τοὺς σύγχρονους ὁρους–, χρησιμοποιοῦσαν τὰ ἀριθμογράμματα, ποὺ ἦσαν δημιουργήματα τῶν σοφῶν τῶν «Μουσειῶν Λόγων», ἐνῶ οἱ «νεωτεριστὲς» – «αἵρετικοί» τοὺς κλασσικοὺς ἀριθμούς, τοὺς ἀριθμούς «τῶν ἀνθρώπων».

Ἀσφαλῶς δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀλήθεια ἡ ἀποψη, ὅτι τὰ ἀριθμογράμματα «ἐξ οὐρανοῦ ἐρρίφθαι τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ὠφέλειαν», ἀποτελοῦν ὅμως ἀθλήματα τῶν γήινων θεῶν-βασιλέων καὶ τῶν λειτουργῶν τῶν θείων «Μουσειῶν Λόγων», ὅπου οἱ λέξεις δημιουργήθηκαν ἐπὶ τῇ δάσει τόσο τῶν κωδικῶν σημασιῶν τῶν γραμμάτων, ὅσο καὶ ἐπὶ τῇ δάσει τῶν ἀριθμητικῶν τιμῶν τῶν γραμμάτων. Πρὸς ἐπίρρωσιν τοῦ συλλογισμοῦ αὐτοῦ

θὰ ἐπικαλεσθούμε ἓνα ἀπόσπασμα, πού ἀποδίδεται στὸν Λίνο, τὸ διδάσκαλο τοῦ Ὁρφέως (15ος π.Χ. αἰών;) καὶ πού ἀντλοῦμε ἀπ' τὸν Ἰάμβλιχο (*Τὰ θεολογούμενα τῆς Ἀριθμητικῆς*», ἐκδόσεις «Σφίγξ», σελ. 34): «Τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ συνηρμόσθησαν μεταξύ των κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν. Ἡ ἀναλογία εἶναι ὅπως πρὸς τὸν ἀέρα ἡ γῆ, καθ' ὅμοιον τρόπον τὸ ὕδωρ πρὸς τὸ πῦρ καὶ ἀντιθέτως (= ἀντιστρόφως), ὅπως πρὸς τὸν ἀέρα τὸ πῦρ, ὁμοίως τὸ ὕδωρ πρὸς τὴν γῆν καὶ τὸ ἀντίθετον τῶν τοιούτων» ἦτοι:

$$\begin{aligned} \alpha) \quad \frac{AHP}{\Gamma H} &= \frac{\Pi Y P}{Y \Delta \Omega P} \Rightarrow \frac{(1+8+1000)}{(3+8)} = \frac{(80+400+100)}{(400+4+800+100)} \Rightarrow \\ &\Rightarrow \frac{109}{11} = \frac{580}{1304} \Rightarrow \frac{(1+0+9)}{(1+1)} = \frac{(5+8+0)}{(1+3+0+4)} \Rightarrow \\ &\Rightarrow \frac{10}{2} = \frac{13}{8} \Rightarrow \frac{(1+0)}{2} = \frac{(1+3)}{8} \Rightarrow \frac{1}{2} = \frac{4}{8}. \text{ ὁμοίως καὶ} \\ \beta) \quad \frac{\Pi Y P}{AHP} &= \frac{Y \Delta \Omega P}{\Gamma H} \Rightarrow \frac{4}{1} = \frac{8}{2}. \text{ Ὅπερ ἔδει δεῖξαι.} \end{aligned}$$

7ον. Οἱ φημολογούμενοι ἀπ' τ' ἀρχαιότατα χρόνια ὡς «εὐρετὲς» τῶν γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἦσαν μεγάλοι γραμματικοὶ καὶ μαθηματικοί, πού λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη ὅλα τὰ δεδομένα τῶν «Μουσειακῶν» γνώσεων, ἐπέφεραν μεταβολὲς καὶ τροποποιήσεις, κινούμενοι ἀπὸ φιλολαϊκὰ αἰσθήματα ἢ καὶ ἀπὸ ἐξουσιαστικούς λόγους. Μποροῦμε νὰ πιστέψουμε, ὅτι ὁ Παλαμήδης γιὰ παράδειγμα υἱοθέτησε τ' ἀριθμητικὰ στοιχεῖα τοῦ Προμηθέως καὶ ὅτι διεῖδε τίς σχέσεις τῶν δύο ὁμικρον (οο) μὲ τὸ ὠμέγα (ω) καὶ τὸ ου (υ), τὸ ὁποῖο καὶ προσέθεσε στὰ ὑπόλοιπα, ἂν κρίνουμε ἀπὸ μιὰ σκωπτικὴ φράση τοῦ «ὀρθόδοξου» Ὁδυσσεύς, ὁ ὁποῖος ἀποκαλοῦσε τοὺς γερανοὺς «*ὄρνεα τοῦ Παλαμήδους*», ἐπεὶδὴ ἱπτάμενοι παίρνουν τὸν γνωστὸ σχηματισμό, πού μοιάζει μὲ ὤ-ψιλον (Υ).

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι τέτοιες προσπάθειες μεταβολῶν ἢ καὶ πλήρους ἀντικατάστασας τῶν ἀριθμο-γραμμάτων καὶ τῆς γλώσσας γενικώτερα τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου ἐγίναν πολλές, πάλαι καὶ τώρα, ὅπως γιὰ παράδειγμα ἡ πρόσφατη ἀποβολὴ τῶν πνευμάτων καὶ τόνων, τῶν λογίων λέξεων καὶ καταλήξεων καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἢ ἡ παλαιότερη τοῦ Ἰωάννου τῆς «*Ἀποκαλύψεως*», ὁ ὁποῖος μὲ διάφορα τεχνάσματα ἐξώθησε τοὺς γραμματικούς ν' ἀποβάλλουν τὸ τελευταῖο «παράσημον» στοιχεῖο F ἢ ζ' καὶ νὰ μετράβουν τὴ σειρὰ τῶν γραμμάτων στὴν ἀλφάβητο (Π.Θ. Παππᾶς, «*Δαυλός*», τ. 86/1989).

Ἀλλὰ θὰ συνεχίσουμε.

Δὲν ὑπάρχει παρὸν καὶ μέλλον γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἂν δὲν γνωρίζῃ τὸ πραγματικὸ (μὴ διαστρεβλωμένο) παρελθόν της. Ὁ «*Δαυλός*» ἀγωνίζεται νὰ τὸ ἀνακαλύψῃ καὶ νὰ τὸ ἀνασύρῃ κάτω ἀπὸ τὸν ὄγκο τοῦ ψεύδους καὶ τῆς λησμονιᾶς. Ἀξίζει καὶ συμφέρει γιὰ κάθε ἄνθρωπο, Ἕλληνα καὶ μὴ, νὰ συμμετάσχη μὲ οἷον-δῆποτε τρόπο στὸν σκληρὸν αὐτὸν ἀγῶνα.

ι. Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ (II)

Ὁ προπάτοράς «μας» τελικά ἄρχισε νά γίνεται μέγας στρατηλάτης. Ἐτοι εἶναι αὐτὰ τὰ πράγματα. Μ' ὅποιον δάσκαλο θά κάτσης, τέτοια γράμματα θά μάθης. Κι' ἅμα ἔχης δάσκαλο τὸν Γιαχβέ, καταλαβαίνετε. Ἐτσι λοιπὸν κι ἐνῶ τὰ μαθήματα στρατηγικῆς, στὴν γιαχβέδικη γλῶσσα ἔτσι λένε τὶς σφαγές, συνγίζονταν, ἔρχεται ἡ νέα διαταγὴ πρὸς τὸν ἅγιο προπάτορά μας: «Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς τὸν Ἰησοῦν, μὴ φοβηθῆς, μηδὲ δειλιάσῃς· καὶ θέλεις κάμει εἰς τὴν Γαί, καὶ εἰς τὸν βασιλέα αὐτῆς καθὼς ἔκαμες εἰς τὴν Ἱερικώ, καὶ εἰς τὸν βασιλέα αὐτῆς· μόνον τὰ λάφυρα αὐτῆς, καὶ τὰ κτήνη αὐτῆς θέλετε λαφυραγωγῆσαι εἰς ἑαυτοὺς» («Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ», ἡ' 1,2). Ὅχι τίποτα καινούργιο δηλαδή. Ἡ παλιὰ ἀλάνθαστη συνταγὴ. Σφάχτε, δουτήξτε, τελειώσατε. Μαζεύει λοιπὸν ὁ προπάτορας τὸ στράτευμα καὶ μεταφέρει τὰ λόγια τοῦ Γιαχβέ: «καὶ ἀφοῦ κυριεύσητε τὴν πόλιν, θέλετε καύσει τὴν πόλιν ἐν πυρὶ. Κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ Κυρίου θέλετε κάμει» («I.N.», ἡ' 8). Καὶ δὲν ἔσφαξε πολλοὺς ὁ Ἰησοῦς: «καὶ πάντες οἱ πεσόντες ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἦσαν δώδεκα χιλιάδες, πάντες οἱ ἄνθρωποι τῆς Γαί» («I.N.», ἡ' 25). Μάλιστα, δώδεκα χιλιάδες ἔσφαξε μόνον. Καὶ αὕτῃ τὴν φορὰ, καὶ πρέπει νὰ τὸ τονίσουμε, γιατί ἔχει ἰδιαίτερη σημασίᾳ, τὰ εἰδωλολατρικὰ ὀόδια, μοσχάρια καὶ καμήλες τὰ ἄφησε νὰ ζήσουν. Τόσο φιλεύσπλαχνος ἦταν ὁ προπάτορας: «Μόνον τὰ κτήνη, καὶ τὰ λάφυρα τῆς πόλεως ἐκείνης ἐλαφυραγώγησεν ὁ Ἰσραὴλ εἰς ἑαυτόν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου» («I.N.», ἡ' 27). Φαίνεται, εἶχε ἀρχίσει νὰ καταλαβαίνει τοὺς στενοὺς συγγενικοὺς δεσμούς, πὺν ἔνωσαν ὅλα τὰ ἄλλα ζωντανὰ τῆς περιοχῆς πλὴν τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ σόι του καὶ φρόντιζε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συμπάθειά τους. Κι' αὐτὸν τὸν ἅγιο ἄνθρωπο, τὸν προστάτη τῶν ζώων, αὐτὸν πὺν ἐφήρμοσε πρὸ Χριστοῦ χριστιανικὰ μηνύματα, τὸ «ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν», ὁρισμένοι κακοήθεις ἀκόμα καὶ σήμερα τὸν κατακρίνουν καὶ ζητοῦν νὰ ἀπορριφθῇ ἀπὸ τὰ ἱερά κείμενα τῆς ἐλληνικῆς θρησκείας τὸ ἱερὸ βιβλίον, πὺν καταγράφει τὶς ἱστορικὲς καὶ ταυτόχρονα παιδαγωγικὲς καὶ ἠθικοπλαστικὲς του πράξεις. Αὐτόν, πὺν πρῶτος ἀντελήφθη τὸ δημογραφικὸ πρόβλημα τῆς ἐβραϊκῆς ὑπαίθρου καὶ ἀνέλαβε ρόλο ὑπουργοῦ χωροταξίας καὶ περιβάλλοντος στὴν κυδέρνηση Γιαχβέ. Ἐτσι «καὶ κατέκασεν ὁ Ἰησοῦς τὴν Γαί, καὶ κατέστησεν αὐτὴν σωρὸν παντοτεινὸν ἀοίκητον ὥς τῆς ἡμέρας ταύτης» («I.N.», ἡ' 28). Στὴν συνέχεια οἰκοδομεῖ θυσιαστήριον στὸ ὄρος Ἐπάλ, ὅπου «καὶ ἔγραψεν ἐκεῖ ἐπὶ τοὺς λίθους τὸ ἀντίγραφον τοῦ νόμου τοῦ Μωυσέως, τὸν ὅποιον εἶχε γράψει ἐνώπιον τῶν νιῶν Ἰσραὴλ» («I.N.», ἡ' 32). Ναί, ἔγραψε καὶ τὸ «οὐ φονεύσεις». Ἀμὰν πιά, τόσες φορὲς τὸ ἔχουμε πεῖ, αὐτὰ εἶναι βαθιὰ νοήματα. «Πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα». Ὅταν λέει «οὐ φονεύσεις», ἐννοεῖ τοὺς συμπατριῶτες του, ὅλα τὰ ἄλλα, φονεύσεις. Μπορεῖς ὅμως ἐναλλακτικὰ νὰ τοὺς κάνεις καὶ δούλους, ὅπως στὴν περίπτωσιν μὲ τοὺς Εὐαίους, πὺν τρομοκρατημένοι, ὅταν ἔμαθαν ὅτι πλησίαζε ὁ προπάτορας, πῆγαν νὰ τοῦ ζητήσουν νὰ συνάψουν συνθήκην εἰρήνης. Τὸ ἔγκλημά τους: Βρέθηκαν στὸν δρόμον τοῦ προπάτορα. Διαφυγὴ; Καμμιὰ: Ἡ παλουνκωμένοι ἢ δοῦλοι. Καὶ τὸ δεύτερον, μὲ ψέμμα πὺν ἀναγκάστηκαν νὰ ποῦν, ὅτι ἔρχονται δηλαδή ἀπὸ μακριὰ καὶ δὲν ἦταν ντόπιοι. Ὅταν ὅμως τὸ κατάλαβε ὁ προπάτορας ὅτι τὸν κορόιδεψαν, ἦταν ἀργά, γιατί εἶχε ἤδη ὀρκιστεῖ στὸν Γιαχβέ. Ἐτσι τὴν γλύτωσαν κι ἔγιναν δοῦλοι.

«Καὶ ἔκαμεν οὕτως εἰς αὐτοὺς, καὶ ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ἐκ τῆς χειρὸς τῶν νιῶν Ἰσραὴλ, καὶ δὲν ἐφόνευσαν αὐτοὺς. Καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔκαμεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς ξυλοκόπους καὶ ὑδροφόρους μέχρι τοῦδε, εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν τόπον ὅντινα ἐκλέξῃ» («I.N.», θ' 26,27). Πάλι καλὰ τὴν βόλεψαν αὐτοί. Γιατὶ ἅμα πιάσουμε τοὺς ἄλλους... Ἐχουμε στὴν συνέχεια τὴν σφαγὴ τῶν βασιλέων τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῆς Χεδρῶνος, τῆς Ἰαρομούθ, τῆς Λαχεῖς καὶ τῆς Ἐγλών, τοὺς ὁποίους, ἀφοῦ τοὺς ἐκλείσε σὲ μιὰ σπηλιά ὁ προπάτορας, «καὶ

μετὰ ταῦτα ἐπάταξεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτούς, καὶ ἐκρέμασεν αὐτοὺς εἰς πέντε ξύλα. («I.N.», ι' 26).

Ἔπειτα κυριεύει τὴν Μακκηδὰ, ὅπου «ἐπάταξεν ἐν στομάτι μαχαίρας αὐτὴν, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς· ἐξωλόθρευσεν αὐτὴν καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς· ἐξωλόθρευσεν αὐτοὺς καὶ πάσας τὰς ψυχὰς ἐν αὐτῇ· δὲν ἀφήκεν ὑπόλοιπον· καὶ ἔκαμεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακκηδὰ καθὼς ἔκαμεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰερικῶ» («I.N.», ι' 28). Μισὲς δουλειὲς θὰ κάνουμε τώρα; Αὐτὸ ἔλειπε, νὰ ἀφήσῃ καὶ ὑπόλοιπο. Τὰ ἴδια ἔκαμε στὴν συνέχεια κατὰ σειρὰν στὴν Λιβυά, στὴν Λαχεῖς, στὴν Γεζέρ, στὴν Ἐγλών, στὴν Χεδρών, στὴν Δεδείρ, ὅπου δὲν ἀφήσε πονθενὰ ὑπόλοιπο: «Οὕτως ἐπάταξεν ὁ Ἰησοῦς πᾶσαν τὴν γῆν τὴν ὀρεινὴν, καὶ τὴν μεσημβρινὴν, καὶ τὴν πεδινὴν, καὶ τὴν Ἀσδῶς, καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν· δὲν ἀφήκεν ὑπόλοιπον, ἀλλ' ἐξωλόθρευσεν πᾶν τὸ ἔχον πνοήν, καθὼς προσέταξε Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ» («I.N.», ι' 40). Ἐδῶ μᾶς τὰ χαλάει ὁ προπάτορας. Εἴπαμε, ἐντάξει, σφάξε ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, ἀλλὰ ἄσε καὶ κανένα γαῖδοῦρι ζωντανό. Ἐλα ὅμως πὺν προσέταξε Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ; Μποροῦσε νὰ κάνει κι ἄλλιώς ὁ ἅγιος προπάτοράς «μας»; Ἀλλὰ παρόλα αὐτὰ ἡ ἀπορία θὰ μοῦ μέινει: Τί τοῦ εἶχαν κάνει τοῦ Γιαχβὲ οἱ κότες, οἱ γαῖδοῦρες, οἱ κασίκες κι ὅλα τὰ ἄλλα ζωντανὰ καὶ πᾶν τὸ ἔχον πνοὴν κι ἔπρεπε νὰ πεθάνουν; Μήπως τελικὰ δὲν φοβόταν τὰ ζωντανά, ἀλλὰ τοὺς ζωντανοὺς συμπατριῶτες τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ τὰ ἐπακόλουθα;

Στὴν συνέχεια τὸ ἱερό «μας» διβλίο ἀπαριθμεῖ ἕναν πρὸς ἕναν τοὺς πολέμους τοῦ προπατόρα «μας» μὲ τοὺς ἀπίστους, ὅπου ὡς ἐκ θαύματος οἱ καλοὶ Ἰσραηλίτες πάντα νικοῦν καὶ οἱ κακοὶ «εἰδωολάτρες» πάντα χάνουν. Καὶ οἱ βασιλεῖς πὺν ἐσφάζε ὁ προπάτοράς μας μόνο «ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου πρὸς δυσμὰς» ἦταν «πάντες οἱ βασιλεῖς τριάκοντα καὶ εἴς» («I.N.», ιβ' 24). Γιὰ νὰ μὴν μιλήσουμε γιὰ πόλεις πὺν ἔκαψε καὶ πληθυσμοὺς πὺν ἐξολόθρευσεν μέχρις ἐνός, γιατί ἔχουμε χάσει τὸν λογαριασμό. Ὅταν ὅμως τὸν καλεῖ ὁ Γιαχβὲ γιὰ τὸν ἀπολογισμό τῶν καταστροφῶν, τότε ἀνακαλύπτει, ὅτι ἔπαιξε μόνος του καὶ κατόρθωσε νὰ χάσῃ: «Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦτο γέρον, προδεθικῶς εἰς τὴν ἡλικίαν· καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος, σὺ εἶσαι γέρον, προδεθικῶς εἰς τὴν ἡλικίαν, μένει δὲ ἔτι πολλὴ γῆ νὰ κυριευθῇ» («I.N.», ιγ' 1).

Αὐτὴ κι ἂν δὲν ἦταν κεραμίδα. Τρελλάθηκε ὁ προπάτορας. Ξέρεις, τί εἶναι τόσα χρόνια νὰ σφάζῃς καὶ ξαφνικὰ νὰ ἔρχεται καὶ νὰ σοῦ λέῃ ὁ ἄλλος, ὅτι δὲν ἔκανες τίποτα κι ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ ἀκόμα, πὺν πρέπει νὰ σφαχτοῦν; Ὡρα ἦταν νὰ δγῇ μὲ τὴν μακροχρόνια ὁ προπάτορας καὶ νὰ παίρῃ κεφάλια. Τοῦ τὴ φύλαγε ὁ Γιαχβὲ. Ἀχρηστο τὸν ἔδγαλε. Ἀρχισε νὰ τὰ χάνῃ. Γράφει λοιπὸν τοὺς νόμους τοῦ Γιαχβὲ καὶ στὴν συνέχεια «καὶ λαβὼν λίθον μέγαν, ἔστησεν αὐτὸν ἐκεῖ ὑπὸ τὴν δρυῖν, τὴν πλησίον τοῦ ἁγιαστηρίου τοῦ Κυρίου. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς πάντα τὸν λαόν. Ἰδοὺ, ὁ λίθος οὗτος θέλει εἶσθαι εἰς ὑμᾶς εἰς μαρτύριον, διότι αὐτὸς ἤκουσε πάντας τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, τοὺς ὁποίους ἐλάλησε πρὸς ἡμᾶς» («I.N.», κδ' 27). Εἶχε πλέον ἀποτρελλαθεῖ. Ἡ πέτρα, λέει, ἄκουσε τί εἶπε ὁ Γιαχβὲ καὶ εἶναι μάρτυρας.

Μετὰ ἀπὸ λίγο πέθανε ὁ ἅγιος προπάτοράς μας σὲ ἡλικία ἑκατὸν δέκα ἐτῶν. Τὸ ἱερό του διβλίο ὅμως ὑπάρχει, καὶ ὄχι μόνο. Εἶναι καὶ ἱερό μας ἀνάγνωσμα (ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων). Ὅσο κι' ἂν ψάξει κανεὶς ἀνάμεσα στὶς ἀράδες του, ἡ μόνη λέξη πὺν κυριαρχεῖ εἶναι ἡ «σφαγὴ» καὶ οἱ ιδέες τοῦ μίσους, τῆς ἐκδίκησης καὶ τῆς γενοκτονίας. Γιὰ πόσον καιρὸ ἀκόμα αὐτὸ τὸ ἐγχειρίδιο τοῦ «καλοῦ σφαγέα» θὰ χύνῃ δηλητήριον στὶς δικές μας ψυχὲς καὶ σ' αὐτὲς τῶν παιδιῶν μας, καὶ δὴ μὲ τὸν χαρακτηρισμὸ του ὡς θεόπνευστου;

Ὁ Ἀπόγονος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΣΠΙΩΤΗΣ

‘Η ἀρχαία ‘Ελληνική Μουσική

‘Η Μουσική, ὅπως καὶ ὁ Λόγος, ἔχουν τὴν ἀρχὴν ἀπροσδιόριστον. Χάνονται εἰς τὰ βάθη τῶν χιλιετιῶν. ‘Η φύσις μὲ τὸν ἄνεμον, τὸ ἄσμα τῶν πτηνῶν, τὸν θροῦν τῶν φύλλων ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἰδέαν τοῦ ἤχου. ‘Ασφαλὲς εἶναι, ὅτι τὸ πρῶτον μουσικὸν ὄργανον ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου. Σήμερον μὲ τὴν λέξιν *μουσική* ἐννοοῦμε γενικῶς τὴν τέχνην τῶν ἤχων. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἔδιδαν τὸν ὅρον *ἀρμονική*. Μουσικὴ ἐσημεινε πᾶσαν τέχνην, τῆς ὁποίας προστάτιδες ἦσαν αἱ Μοῦσαι, ἥτοι ὅ,τι εἶχε σχέσιν μὲ τὴν ψυχοπνευματικὴν ἀγωγὴν, τὴν διανόησιν, τὰς καλὰς τέχνας, τὰ γράμματα (ἐν γένει τὴν παιδείαν) καὶ κυρίως τὴν λυρικὴν ποίησιν. Αἱ Μοῦσαι ἦσαν αἱ θεαὶ καθε πνευματικῆς παραγωγῆς, τῆς ὥδης, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως. ‘Η πεφλημένη ἔδρα τοὺς ἦτο ὁ ‘Ελικὼν (*Ἐλικωνιάδες*). ‘Η λέξις *Μούσα* ἢ *Μοῖσα* ἢ δωριστὶ *Μῶσα* προέρχεται ἐκ τοῦ ρήματος *μῶ* (*μυνέω* = διδάσκω, κατηχῶ, εἰσάγω εἰς τὰ μυστήρια, *μύνω* = κλείνω, εἰμαι κρυφός).

Διὰ τοὺς ἀρχαίους ‘Ελληνας ἡ μουσικὴ ἦτο τὸ ἀσφαλέστερον μέσον, διὰ νὰ ἐγχαράξουν εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἀρετῆς, νὰ ἐπηρεάσουν δὲ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ ἀγαθόν. ‘Ησαν οἱ πρῶτοι, οἱ ὅποιοι ἔδωσαν εἰς αὐτὴν ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ ἀνάπτυξιν. ‘Εθεώρουν τὴν προέλευσίν της οὐρανίαν καὶ ἀπέδιδον εἰς αὐτὴν καὶ μαγικὴν ἀκόμη δύναμιν, ἱκανὴν νὰ ἐπιτελέσῃ θαύματα. ‘Ετσι εἰς τὸν ‘Ομηρον βλέπομεν τὸν ‘Ελληνα νὰ ψάλλῃ ἄσμα, διὰ νὰ σταματήσῃ τὸ αἷμα τῆς πληγῆς του.

‘Αποτελοῦσε τὸ ἀντικείμενον θαθείας σκέψεως στίς φιλοσοφικὰς σχολὰς. Οἱ ἄοιδοι ἦσαν συγχρόνως καὶ μουσικοὶ, ἡ δὲ λατρεῖα κατέστησεν ἀναπόσπαστον αὐτῆς μέρος τὴν θείαν τέχνην. Αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις συνοδεύονταν ἀπὸ μουσικὴν ὑπόκρουσιν, τὸ δὲ δρᾶμα οὐσιωδῶς κατέστη μουσικόν. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ τοὺς Πυθικοὺς ἡ μουσικὴ κατελάμβανεν ἐξέχουσαν θέσιν. Εἰς τὴν συνεχῆ ἐξέλιξιν αὐτῆς προσέλαβε τὴν συγκεκριμένην αὐτῆς μορφήν ὡς ἐπιστήμης καὶ τέχνης συγχρόνως. ‘Επίστευον εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἐπίδρασιν ποὺ ἄσκει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὄντων, ἀποκλειστικόν της προνόμιον ἀνάμεσα εἰς τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ εἰς τὴν στενὴν της συγγένειαν μὲ τοὺς ὑπερτάτους νόμους, ποὺ διέπουν τὸ σύμπαν. Τὸ ὅτι ἡ μουσικὴ εὐρίσκεται εἰς σχέσιν ἀμοιβαιότητος μὲ ψυχικὰς καταστάσεις, τὸ ὅτι συγκεκριμένα εἶδη ρυθμῶν καὶ μελωδιῶν προκαλοῦν συγκεκριμένα πάθη, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως ὅτι ψυχικὰς διαθέσεις ἀναζητοῦν τὴν ἔκφρασίν των εἰς τὴν μουσικὴν εἶναι πράγματα ποὺ ἀντελήφθησαν καθαρὰ καὶ ἐκτίμησαν οἱ ἀρχαῖοι ‘Ελληνες ἐνωρίτερον ἀπὸ ἄλλους λαοὺς καὶ ἐνδεχομένως νὰ τὰ ἐνοιῶσαν ἐντονώτερα ἀπὸ αὐτοὺς.

‘Ο Πλάτων, ποὺ ἐπίστευεν εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τῆς μουσικῆς εἰς τὴν ψυχὴν, θεωρεῖ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν μουσικὴν ὡς τοὺς δύο συντελεστάς τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων. ‘Αποδοκιμάζει ἐντόνως τὸ εἶδος ποὺ ἐπιδιώκει μόνον τὴν ἀκουστικὴν τέρψιν μὲ ἀριστοτεχνικὰ ἤχητικὰ «ἐμφέ» καὶ ἀπαιτεῖ λιτὰς, μετρημένες μελωδίας καὶ ρυθμούς, ποὺ δελτιῶνουν τὶς καλὰς ιδιότητες τοῦ χαρακτήρος. ‘Επίστευεν ἀκόμη, ὅτι ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ἀστρονομία εἶναι «ἀδελφὲς ἐπιστήμες». ‘Ο Πυθαγόρας, ὅτι κατὰ τὴν περιστροφὴν τῶν πλανητῶν παράγονται συχνότητες ἀπὸ ἤχους, ποὺ δὲν τοὺς ἀκοῦμε. Τὸ σύνολον τῶν ἤχων αὐτῶν ἀποτελεῖ τὴν θεωρίαν περὶ τῆς «*Ἀρμονίας τῶν Σφαيرῶν*», καὶ κατὰ τὸν ‘Ιάμβλιχον μόνον ὁ Πυθαγόρας μποροῦσε νὰ τὴν διακρίνῃ.

Τὰ τελευταῖα τριάντα-σαράντα ἔτη ἔχει ἀρχίσει νὰ ἀναπτύσσεται μία ἀνανούργια ἐπιστήμη ἢ «*Μουσικοθεραπεία*». Αὐτὴ δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀρχαίους μας προγόνους. ‘Ο Θεόφραστος ἐπίστευεν εἰς τὴν ἰδιότητα τῆς μουσικῆς νὰ θεραπεύει ἀκόμη καὶ σωματικοὺς πόνοους. ‘Οσοι πάσχουν εἰς τὰ ἰσχία, ἐπίστευεν πῶς μποροῦν νὰ θεραπευθοῦν ἀκούγοντας μελωδίας «φρυγικῆς ἀρμονίας» εἰς τὸν αὐλόν.

Μεγίστην σημασίαν ἀπέδιδον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τοὺς καλουμένους «*νόμους*», οἱ ὅποιοι εἰς τοὺς συγχρόνους ἔρευνητὰς παροσιάζονται ὡς ἐν τῶν σπουδαιωτάτων χαρακτηριστικῶν τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ἐξελίχθη ἡ ‘Ελληνικὴ Μουσικὴ εἰς τέχνην. Οἱ «νόμοι» ἦσαν μελωδία, τὰς ὁποίας διέσωζεν ἡ παράδοσις, πιστεύοντας περὶ αὐτῶν ὅτι εἶχον θεῖαν προέλευσιν. ‘Υπῆρχον

«νόμοι» θρησκευτικοί, φέροντες τὸ ὄνομα τῆς πρὸς ἣν ἀπηυθύνοντο θεότητος καὶ μετὰ ζήλου ὑπὸ τῶν ἱερέων φυλαττόμενοι. Ὑπῆρχον «νόμοι» ὕμνων καὶ ᾠμάτων τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ διὰ τὰ θλιβερά, τὰ χαρμόσυνα καὶ τὰ ἐπίσημα γεγονότα τῆς ζωῆς του ὡς καὶ διὰ τὰ καθημερινά του ἔργα, δηλαδή δημώδη ᾠσματα, τὰ ὁποῖα διεφύλαττε διὰ μέσου γενεῶν ἢ παραδόσεις. Ὑπῆρχον ἐπίσης «νόμοι» ὁργανικῆς μουσικῆς, αὐλητικοὶ καὶ καθοριστικοὶ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς δεξιότέχνους. Στὰ Πύθια τοῦ 582 π.Χ. ἐνίκησε ὁ Σακάδας ὁ Ἀργεῖος μὲ ἕναν καθαρὰ ὁργανικόν, αὐλητικόν «νόμον». Ὁ «Πυθικός νόμος» περιγράφει μουσικά σὲ πέντε μέρη τὴν πάλῃ τοῦ Ἀπόλλωνος μὲ τὸν δράκοντα Πύθωνα. Εἶναι μᾶλλον τὸ ἀρχαιότερον γνωστὸν δεῖγμα «προγραμματικῆς μουσικῆς» καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις περιγράφει ρεαλιστικά καὶ τὸ τρίξιμον τῶν ὀδόντων τοῦ δράκοντος εἰς τὸ ψυχορράγημά του! Τὰ ἔργα τοῦ Σακάδα παίζονταν γιὰ πολὺν καιρὸν.

Ἡ δυνατότης ἐπιδράσεως τῆς μουσικῆς θεμελιώνεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὴ ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος κινήσεως καὶ ὅτι δύναται συνεπῶς νὰ ἀντιγράψῃ ἢ νὰ ἀπομιμηθῇ κινήσεις τῆς ψυχῆς. Στὸ ἄκουσμα αὐτῶν τῶν ἀπομιμήσεων δημιουργοῦνται πάλι στίς ψυχὰς οἱ ἀντίστοιχες ἀνάλογες κινήσεις – συναισθηματικὲς καταστάσεις – πάθη – κινήσεις, οἱ ὁποῖες δύνανται νὰ ἐπιδρῶν κα-
θησυχαστικῶς ἢ παροτρυντικῶς. Ἐπίσης δύναται νὰ προκληθῇ συσσωρευεῖς ἐνεργείας μέχρι τὴν ἐκφόρτισιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπελευθερώνεται καὶ καθαίρεται ἡ ψυχὴ. Τότε ἔχομεν τὴν λε-
γομένην «κάθαρσιν». Ὅλες ὁμῶς αὐτὲς οἱ ἐπιρροὲς βασίζονται εἰς τὴν χρῆσιν ὠρισμένων μου-
σικῶν στοιχείων ἢ τοῦ συνδυασμοῦ τους εἰς μελοποιίαν. Ἐτσι ἐδῶ προκύπτουν τρία διαφο-
ρετικά εἶδη «ἡθους»: α) «διασταλτικὸν ἡθος»· αὐτὸ ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὸ ἀνδρικὸν φρόνημα, με-
γαλοπρεπές· β) «συσταλτικόν»· αὐτὸ ποὺ ὁδηγεῖ σὲ χαμηλὸ φρόνημα (θηῆνοι, ἐρωτικά τρα-
γούδια, μοιρολόγια)· καὶ γ) «ἡσυχαστικόν»· αὐτὸ ποὺ καθησυχάζει, γαληνεύει.

Σημαντικά διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡθους εἶναι ὁ ρυθμὸς, ὁ φυσικὸς χαρακτήρ τοῦ ὁργά-
νου, ἡ σειρά καὶ τὸ ὕψος τῶν τόνων («τρόποι»):

Α) Ῥυθμός. Ὅσον πλεονάζει ἡ ἀργὸς εἶναι, τόσον περισσότερον ἡρεμεῖ καὶ καθησυχάζει, γαληνεύ-
ει. Ὅσο πλεονάζει ὁ γρήγορος, τόσον περισσότερον κινεῖ καὶ ἐρεθίζει.

Β) Φυσικὸς χαρακτήρ ὁργάνων. Κάθε ὄργανον εἶναι κατασκευασμένον ἀπὸ ὠρισμένα φυ-
σικά ὕλικά (ξύλο, δέρμα ζώων, κάλαμον, μέταλλον, ἔντερα κ.λπ.). Ἡ συναρμοστικὴ τῶν φυ-
σικῶν ὕλικῶν δημιουργεῖ ἕνα χαρακτήρα, μίαν «προσωπικότητα», θὰ ἐλέγαμεν, τοῦ κάθε ὁργά-
νου. Π.χ. ὁ ἦχος ἐνὸς ἐγχόρδου ἐπιδρᾷ διαφορετικὰ εἰς τὴν ψυχὴν ἀπ' ὅ,τι ὁ αὐλός. Ὁ Πλά-
των μάλιστα ἀποκλείει τὸν αὐλὸν ἀπὸ τὴν «Πολιτείαν» του, διότι θεωρεῖ τὸν ἦχον του ἐρεθι-
στικόν, κατάλληλον μόνον σὲ ὀργιαστικὰς λατρείας καὶ δημοσίας παραστάσεις. Δέχεται τὴν
λύραν, τὴν κιθάραν καὶ τὴν σύριγγα ὡς εὐγενῆ ὄργανα καὶ ἀπορρίπτει ὅλα τὰ «πολυτονικά»
ὡς μὴ λιτά. Οἱ σάλπιγγες θεωροῦνται ὡς κατάλληλες εἰς ἀγῶνας ἢ πολέμους. Τὰ κρουστά διὰ
ὀργιώδη μανίαν (ἐορτὲς Διονύσου κ.λπ.).

Γ) Σειρὰ καὶ ὕψος τόνων.

1. Τρόποι (ἁρμονίες):

α) «Δωριος» (MI - ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑ - ΣΙ - ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ): Μεγαλοπρεπής, ἀνδροπρεπής, κατὰ
τὸν Πλάτωνα κατάλληλος διὰ γενναίους καὶ φιλοπολέμους ἄνδρας. Ταιριάζει ἐπίσης εἰς θρή-
νους καὶ τραγωδίας, μαθήματα διὰ νέους καὶ σπανίως σὲ ἐρωτικά τραγούδια.

β) «Φρύγιος» (ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑ - ΣΙ - ΝΤΟ - ΡΕ): Ὀργιαστικὸς, ταιριάζει εἰς τὴν λα-
τρείαν τοῦ Διονύσου καὶ εἰς τὴν χρῆσιν διθυράμβων. Ὁ Πλάτων τὸν θεωρεῖ ἐκφρασὴν εἰρη-
νικῆς ζωῆς.

γ) «Λυδικός» (ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑ - ΣΙ - ΝΤΟ): Ταιριάζει στὰ πένθη καὶ τοὺς θρή-
νους. Ὁ Πλάτων τὸν θεωρεῖ μαλακὸν καὶ κατάλληλον διὰ συμπόσια. Ὁ Ἀριστοτέλης κατάλ-
ληλον εἰς τὴν παιδείαν λόγω τοῦ μορφωτικοῦ του χαρακτήρος.

δ) «Μιξολυδικός» (ΣΙ - ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑ - ΣΙ): Θρηνώδης καὶ παθητικὸς.

ε) «Αἰολικός, ὑποδώριος» (ΛΑ - ΣΙ - ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑ): Ἀλαζονικὸς, ἀνώτερος,
κατάλληλος διὰ ἄνετον ζωὴν, ὑπερήφανος.

στ) «Ἰωνικός, ὑποφρυγικός», (ΣΟΛ - ΛΑ - ΣΙ - ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ - ΣΟΛ): Χαλαρὸς κατὰ τὸν
Πλάτωνα, μαλθακός, κατάλληλος εἰς τὰ συμπόσια. Ταιριάζει εἰς τὴν τραγωδίαν.

ζ) «Υπολυδικός» (ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑ - ΣΙ - ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ): Φιλήδονος, ἐριστικός, μεθυστι-

Εἰκὼν 1.α.β.γ.δ. (Βλέπε στὸ κείμενο).

κός, κατάλληλος εἰς τὰ θαγκικά ὄργια.

2. Γένη: διατονικόν, χρωματικόν, ἐναρμόνιον.

α) «*Διατονικόν*»: Ἐθεωρεῖτο φυσικόν, κατάλληλον καὶ διὰ τοὺς ἀρχαίους: (ΛΑ ΣΟΛ ΦΑ# ΜΙ ἢ ΛΑ ΣΟΛ# ΦΑ# ΜΙ ἢ ΛΑ ΣΟΛ ΦΑ ΜΙ).

β) «*Χρωματικόν*»: Ἐχρησιμοποιεῖτο συχνὰ ἀπὸ μουσικούς, κατάλληλον διὰ τὸ παίξιμον καὶ τὴν σπουδὴν τῆς κιθάρας: (ΛΑ - ΦΑ# - ΦΑ - ΜΙ).

γ) «*Ἐναρμόνιον*»: Δυσκολώτατον εἰς τὴν πράξιν, εἰδικὸ διὰ ἐπαγγελματίες μουσικούς, περιέχον τέταρτα τόνου. (ΛΑ - ΦΑ - ΦΑ/ΜΙ - ΜΙ)

Κατὰ τὸν Ἀριστόξενον ἔχομεν τὸν χωρισμὸν τοῦ τετραχόρδου εἰς τὰς ἐξῆς ὑποδιαρέσεις:

α) Ἐναρμόνιον - τόνου: 2, $1\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{4}$.

β) Χρῶμα μαλακόν - τόνου: $1\frac{5}{6}$, $1\frac{1}{3}$, $1\frac{1}{3}$.

γ) Χρῶμα ἡμιόλιον - τόνου: $1\frac{3}{4}$, $1\frac{3}{8}$, $1\frac{3}{8}$.

δ) Χρῶμα τονιαῖον - τόνου: $1\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$.

ε) Διάτονον μαλακόν - τόνου: $1\frac{1}{4}$, $1\frac{3}{4}$, $1\frac{1}{2}$.

στ) Διάτονον σύντον - τόνου: 1, 1, $1\frac{1}{2}$.

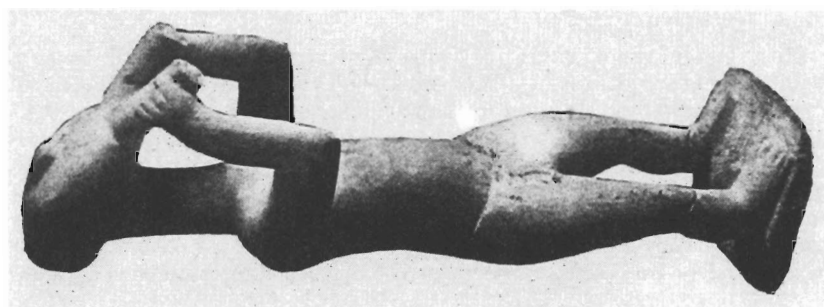
Βεβαίως ἐκτὸς τῶν ἄνω τρόπων οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀκόμη προχωρήσει ἔχρησιμοποιοῦν καὶ συνδυασμούς καὶ μίξεις τῶν τρόπων, ὅπως: *Νεαπολιτανικός*: Ἐλάσσων (ΝΤΟ - ΡΕb - ΜΙb - ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑb - ΣΙ - ΝΤΟ), *Λυδικός* - *Αἰολικός*: (ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ# - ΣΟΛ - ΛΑb - ΣΙb), *Μικτός Φρυγικός* - *Λυδικός*: (ΝΤΟ - ΡΕb - ΜΙb - ΦΑ# - ΣΟΛ - ΛΑb - ΣΙ - ΝΤΟ), *Προμηθεύς*: (ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ# - ΛΑ - ΣΙb - ΝΤΟ), *Λοκρικός* - *Αρμονικός*: (ΝΤΟ - ΡΕb - ΜΙb - ΦΑ - ΣΟΛb - ΛΑb - ΣΙ - ΝΤΟ) καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίσης ἐγνώριζον πολὺ καλὰ τὴν «πολυφωνίαν» – τὴν «συγχορδιακὴν ἁρμονίαν» μὲ τὴν σημερινὴ τῆς ἔννοια, δὲν τὴν ἐχρησιμοποιοῦν, διότι ἦτο ἀντίθετος μὲ τὴν δόξιν τῆς μουσικῆς τους. Εἶχαν δὲ μεγαλύτερη ἐπαφὴν καὶ σχέσιν μὲ τὴν φύσιν καὶ τὸν «χώρον» ἀπ' ὅ,τι ἐμεῖς σήμερον. Ὁρισμένες προσπάθειες, ποὺ ἔχουν γίνῃ τὰ τελευταῖα ὀγδόνητα ἔτη, ἐκτελέσεως πολὺφωνης καὶ πολυτόνου μουσικῆς εἰς ἀρχαῖα θεάτρα δὲν ἔφεραν τὸ ἐπιθυμητὸν ἀποτέλεσμα. Τέτοιοι ὅπως σὲ ἐκτέλεσιν ἀρχαίας μουσικῆς. Ἴσως δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐπίστευεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν δράμα ἀπαιτεῖ μόνον «*μελωδίαν καὶ ῥυθμόν*».

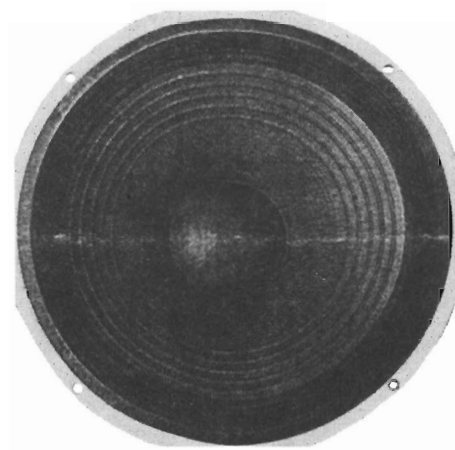
Ἀπὸ τὰ διαστήματα μόνον ἡ *τετάρτη*, ἡ *πέμπτη* καὶ ἡ *ὀγδόη*, καθὼς καὶ οἱ συνδυασμοὶ τῆς ὀγδόης μὲ ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ τρία ἐθεωροῦντο σύμφωνα· ἐνὼ τὰ ἄλλα διάφωνα. Ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν τῶν ὁρῶν αὐτῶν συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ συνήχησις δύο τόνων ἦδη γνωστὴ καὶ πῶς αὐτὴν τὴν συνήχησιν τὴν ἐθεώρουν μελωδικήν, ἁρμονικὴν κρᾶσιν, ὅπου τὴν ἐξακρακτῆριζον «*σύμφωνον*» καὶ *κακόηχον*, ὅπου τὴν ὠνόμαζον «*διάφωνον*». Τὰ τονικά διαστήματα ἦσαν πολὺ πιὸ μεταβλητὰ ἀπὸ ὅ,τι στὴν σύγχρονον Εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν. Ἐχρησιμοποιοῦν τρίτα καὶ τέταρτα τόνου ἢ καὶ πιὸ μικρὰς ὑποδιαρέσεις, καθὼς καὶ τοὺς συνδυασμούς των μὲ ὁλοκλήρους τόνους.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τεχνικὴν, γνωρίζομεν ὅτι ὁ Φρύνης ἀπὸ τὴν Μυτιλήνην εἶχε τὴν τέχνην νὰ ἀκούωνται δώδεκα τονικότητες εἰς πέντε μόνον χορδὰς! Ὑπῆρχον δυνατότητες διὰ τονικὴν μεταβολὴν τῶν χορδῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως, ὅπως ἐπίσης ἀλλαγὴ *τρόπων* (κλιμάκων) καὶ *γενῶν* εἰς τὸ ἴδιον μουσικὸν κομμάτι χωρὶς παῦσιν αὐτοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα αὐτό, ὑπάρχουν πολλαὶ θεωρίαι καὶ ἀπόψεις ἀπὸ ἐπιστήμονας καὶ ἐρευνητάς. Ὁ C. Sachs μετὰ ἀπὸ ἐρευνῆς του κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ χορδαὶ δὲν ἦσαν κουδισμέναι διατονικῶς, ἀλλὰ εἰς μεγάλα διαστήματα εἰς τὰ ἔγχορδα ὄργανα. Ἐπαιζον δὲ *τόνους*, οἱ ὅποιοι ἔλειπον, μεταβάλλοντες μὲ κάποιον τρόπον τὰς χορδὰς εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως ἐνός κομματιοῦ μὲ τὴν *τάσιν* (τέντωμα - χαλάρωμα) ἢ μὲ τὴν πίεσιν τῶν δακτύλων τοῦ ἀριστεροῦ χειροῦ, ἐνὼ τὸ δεξιὸ ἐκτυποῦσε αὐτάς μὲ τὸ πληκτρον. Ὁ O. Gombosi πιστεῖ, ὅτι τὸ δεξιὸ χεῖρ μὲ τὸ πληκτρον ἐπέβη τὴν χορδὴν σὲ διάφορα σημεία, μεταβάλλοντας ἔτσι τὸ μῆκος αὐτῆς, ἐνὼ τὰ δάκτυλα τοῦ ἀριστεροῦ χειροῦ ἐκτυποῦσαν τὰς χορδὰς.

Κατὰ τὴν γνώμην μου στὰ ἔγχορδα ὑπῆρχε τρόπος παραγωγῆς πολυφωνίας. Διότι, ὅπως φαίνεται σὲ ὅλες τῖς παραστάσεις τῶν ἀρχαίων ἀγγελίων μὲ κιθάρα, λύρα, βάργιτον κ.λπ., τὰ δάκτυλα τοῦ ἀριστεροῦ χειροῦ ἐδύναντο νὰ ἀκουμποῦν τὰς ἀνεπιθυμήτους χορδὰς καὶ μὲ τὸ πληκτρον εἰς τὸ δεξιὸ χεῖρ ἐκτύπων συγχρόνως ὅλες. Οὕτως ἤχοῦσαν μόνον αἱ χορδαί, ποὺ ἦσαν

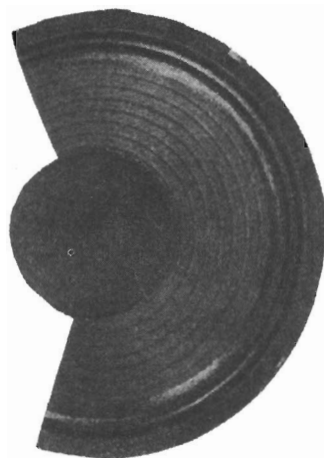
Εἰκὼν 2. Αὐλητή τῆς
Κέρου (2.800 π.Χ.)

ΤΥΜΠΑΝΟΝ

ΣΤΕΦΑΝΗ

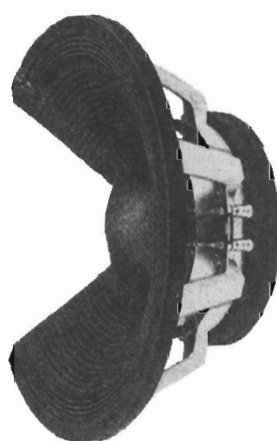
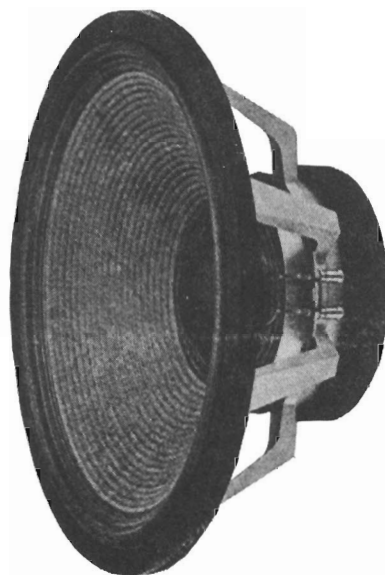
ΚΩΝΟΣ

ΑΝΑΛΗΜΜΑ

ΘΥΜΕΛΗ,
ΟΡΧΗΣΤΡΑ

ΚΕΡΚΙΔΕΣ,
ΔΙΑΣΩΜΑ

Εἰκὼν 3. (Βλέπε στὸ κεῖμενο).

ελεύθερες (άνοικτες) και όχι οι άλλες. Π.χ. ένα ἔγχορδον με άνοικτάς χορδάς ΜΙ - ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑ. Τό άριστερό χέρι άκουμπά και πιέζει την ΦΑ χορδή και την ΣΟΛ. Κυττώντας όλας τάς χορδάς με τό πληκτρον εἰς τό δεξί χέρι ταυτοχρόνως άκούονται αἱ χορδαί ΜΙ-και ΛΑ. Ούτως ἔχομεν μίαν συγχορδίαν τετάρτης. (Εἰκόνα 1α, β, γ, δ).

Εἰς τόν διάυλον οἱ δύο αὐλοὶ ἔπαιζον ταυτοχρόνως τήν ἰδίαν μελωδίαν ἢ τήν ἰδίαν μελωδίαν ἀλλά εἰς διαφορετικήν ὀκτάβαν ἢ ὁ ἕνας αὐλός ἔπαιζε «ἰσοκράτη» και ὁ άλλος τήν μελωδίαν ἢ ἔπαιζαν και οἱ δύο αὐλοὶ δύο διαφορετικές μελωδίες. (Εἰκόνα 2). Ὅποτε εἰς όλας τάς άνω περιπτώσεις ἔχομεν πάλιν κάποιαν πολυφωνίαν (ἐκτός τῆς πρώτης περιπτώσεως, ἡ ὁποία αποκλείεται, διότι θά ἔχρησιμοποιοῦν ἕναν αὐλόν και όχι δύο).

Ὅσον ἀφορᾷ τό θέατρον, ὑπῆρχαν ἐπίσης πολλά τεχνικά και μηχανικά μέσα. Ούτως ὑπῆρχε τό «ἐκκύκλημα» ἢ τό χαμηλόν δάπεδον ἐπὶ κυλίνδρων ἢ ἐπὶ καθέτου ἄξονος, τό ὁποῖον ἐκύλιον ἐκ τῶν παρασκηνίων πρὸς τήν σκηνήν, διά νά δείξουν πρᾶξιν τινα, ἡ ὁποία ἐτελεῖτο ἢ ἐτελέσθη εἰς τό σωτερικόν τοῦ ἀνακτόρου. Αἱ «περίαικτοι» ἦσαν δύο μεγάλα τριγωνικά πρίσματα, φέροντα ἐπὶ τριῶν πλευρῶν διαφόρους σκηνογραφίας και τοποθετημένα ἐκάτερον δεξιὰ και ἀριστερά τῆς σκηνῆς. Τό «θεολογεῖον» ἢ ἀπλῶς καλουμένη «μηχανή» ἦτο γερανός, ἀπό τόν ὁποῖον ὁ ὑποκρινόμενος τόν θεόν ἡθοποιός ἠδύνατο νά αἰωρῆται εἰς τό μέσον τῆς σκηνῆς (ἐντεῦθεν και «θεός ἐκ μηχανῆς»). Αἱ «χαρώνιοι κλίμακες», διά τῶν ὁποίων παρίσταντο πνεύματα ἀνερχόμενα ἐξ Ἑλίου εἰς τήν Γῆν. Τό «βροντεῖον», μηχανή διά τῆς ὁποίας ἀπεμμοῦντο τήν βροντήν. Τά «ἡχεῖα» ἦσαν χάλκινα ἄγγεῖα, τά ὁποία ἔθετον ὑπό τάς κερχίδας πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς άκουστικῆς τοῦ θεάτρου κ.ά. Ἐκτός τῶν κυκλικῶν θεάτρων ὑπῆρχον ἐπίσης και τά τραπέζοειδῆ (Νότιος Ἰταλία).

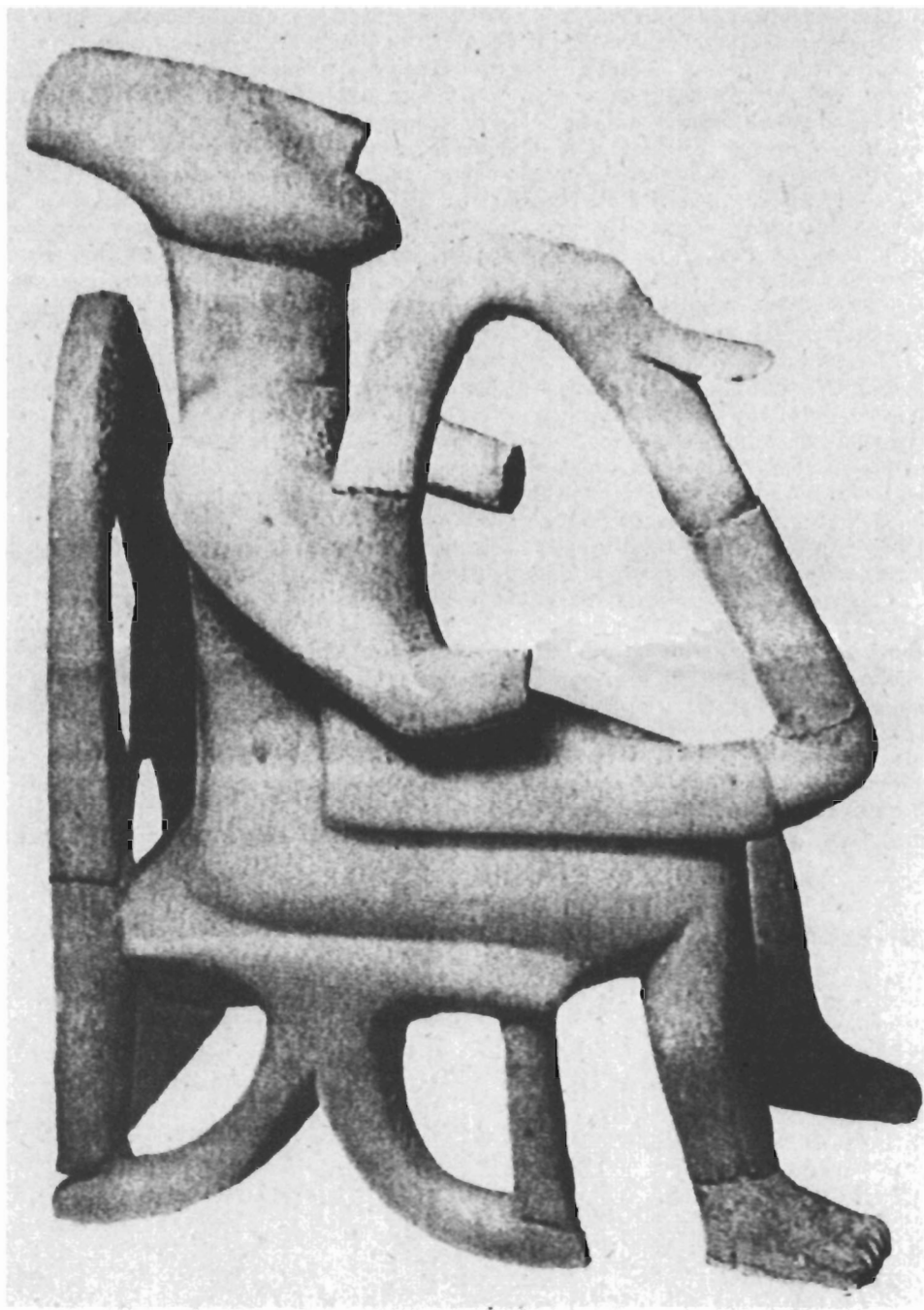
Ὁ Ρωμαῖος ἀρχιτέκτων και μηχανικός Vitruvius (1ος π.Χ. αἰ.) εἰς τό μεγάλον ἔργον του «De architectura» δίδει μίαν σύντομον περίληψιν τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Ἀριστοξένου με ἀφορμήν τά κτίρια τῶν θεάτρων, εἰς τά ὁποία ἀναφέρεται. Με βάσιν τάς διδασκαλίας του διατυπώνει εἰς τήν συνέχεια τήν ἀποψίν του διά τό πῶς πρέπει νά κατασκευασθοῦν και νά τοποθετηθοῦν τά χάλκινα ἄγγεῖα, τά «ἡχεῖα», πού ἐξυπηρετοῦν τήν ἐνίσχυσιν τῆς άκουστικῆς τοῦ θεάτρον, ὅταν εἶναι «κουρδισμένα» εἰς ὠρισμένον τόνον. Ὑπῆρχον ἐπίσης οἰκοδομήματα ὑπό μορφήν θεάτρον μικροτέρων διαστάσεων, ἀλλά ἐστεγασμένου, πρὸς ἐκτέλεσιν μουσικῶν ἀγώνων ὡς και διαγωνισμῶν ἀπαγγελίας· εἰδική δέ μέριμνα ἐλαμβάνετο διά τήν άκουστικήν αὐτῶν (ῥοδεία).

Ἀξίον ἀναφορᾶς εἶναι, ὅτι τό ἀρχαῖον θέατρον (κυκλικόν) ὁμοιάζει με μεγάλων ἀναποδογυρισμένων. Καί συγκεκριμένως: Ἡ «θυμέλη» και ἡ «ὀρχήστρα» τοῦ θεάτρον ἀντιστοιχοῦν εἰς τό στόμιον (τύμπανον) τοῦ μεγάλων, αἱ «κερχίδες» και τό «διάζωμα» με τήν ἐπιφάνειαν ἐνίσχυσεως τοῦ ἡχου, τόν κῶνον (χαρτόνι, δέρμα ἢ άλλο ὑλικόν) και τό «ἀνάλημμα» με τήν στεφάνην (χεῖλος). (Βλ. εἰκόνα 3). Θά πρέπει νά τονίσω, ὅτι τό σημερινόν θέατρον, ἡ ὄπερα, ἡ ὄπερέττα, ἡ ἄρια εἶναι μία (κακή) ἀντιγραφή και ἀπομίμησις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δράματος.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν προκλασικήν-κλασσικήν μουσικήν, εἰς αὐτήν ἔχρησιμοποιεῖτο ἡ μείζων και ἡ ἐλάσσων κλίμαξ, οἱ ὁποῖες δέν εἶναι άλλες παρὰ ἡ ἀρχαία Λυδική και ἡ Αἰολική (Ἑποδώριος). Τά μέτρα δέ πού χρησιμοποιοῦνται εἶναι 2/4, 3/4 (6/8), 4/4 (2/2) και σχεδόν ποτέ τά πολύπλοκα και ποικίλα μέτρα τῶν Ἑλλήνων με ἀριθμητήν περιττόν ἀριθμόν: 5/4 (5/8), 7/4 (7/8), 9/4 (9/8), 10/4 (10/8), 11/8, 13/8, 15/8 κ.λπ.

Ἡ Jazz (Jazz-Rock, Fusion) χρησιμοποιεῖ τίς ἀρχαῖες ἑλληνικές κλίμακες: Ἰωνική, Δωρική, Φρυγική κ.λπ. και συνδυασμούς αὐτῶν (Synthetic-Modes) και τόν αὐτοσχεδιασμόν ἐπάνω εἰς αὐτάς. Βάσις τῆς ἡ πολυτονικότης. Ἡ Blues μουσική χρησιμοποιεῖ τήν Blues κλίμακα: (ΛΑ - ΝΤΟ - ΝΤΟ# - ΡΕ - ΡΕ# - ΜΙ - ΦΑ# - ΣΟΛ - ΛΑ), ἡ ὁποία εἶναι συνδυασμός τῆς ἀρχαίας πεντατονικῆς με τήν χρωματικήν και τήν Φρυγικήν. Χαρακτηριστικά εἶναι τά τέταρτα και ὄγδοα τόνου, πού ἀσφαλῶς ἔχουν προέλουν ἀπό τό ἀρχαῖον ἐναρμόνιον γένος. Ἀκόμη και ἡ Rock μουσική και ἡ Hard Rock χρησιμοποιοῦν συγχορδίες τετάρτης και πέμπτης (Power Cordes), ὅπως και ἡ πεντάτονος ἐλάσσων ἀρχαία κλίμαξ.

Παραδεκτόν ἐπίσης εἶναι, ὅτι σέ ἐποχές προγενέστερες τῆς κλασσικῆς περιόδου ἔχρησιμο-

Εἰκ. 4. Ἀρπιστὴς τῆς Κέρου. 2.800 π.Χ. (κατὰ τὴν συμβατικὴ χρονολόγηση).

ποιεῖτο ἡ πεντάτονος κλίμαξ. Ἀργότερον δὲ καὶ ἡ ἐξάτονος. Καὶ οἱ δύο δὲ ἐξακολούθησαν νὰ χρησιμοποιοῦνται μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοξένου (4 αἰ. π.Χ.). Λείψανα τῆς πανάρχαιας αὐτῆς πεντάτονης κλίμακος ὑπάρχουν εἰς τὰ «Ἡπειρώτικα» δημοτικά, καθὼς καὶ στὰ «Ποντιακά», εἰς τὰ ὁποῖα κύριον ὄλον παίζουν τὰ διαστήματα τετάρτης καὶ πέμπτης, καθὼς καὶ ὁγδός. Ἐξ ἄλλου ὁ Αἰγν ἀμφισβητεῖ τὴν ἐξάρτησιν ἀπ' τὴν Ἀνατολὴν, βασιζόμενος στὶς ἐκτεταμένους του ἐρευνες γύρω ἀπὸ τὰ «αἰγαιοπελαγίτικα» μουσικὰ ὄργανα στὸ σύνολόν τους, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ἀποδεδειγμένως «γηγενῆ» δημιουργήματα. Καὶ ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ εἰδῶλια τῆς Κέρου, τὸν ἀθλητὴν μὲ τὸν δίαυλον (βλ. εἰκόνα 2) καὶ τὸν ἀρπιστὴν, τοῦ ὁποίου τὸ ἔγχορδον ὄργανον ποὺ παίζει ἔχει πάνω ἀπὸ 10 χορδές (βλέπ. εἰκόνα 4), τότε ἡ πεντάτονος καὶ ἡ ἐξάτονος κλίμαξ ἐπρωτοχρησιμοποιήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν πολὺ πρὶν τὸ 3.000 π.Χ. Κατὰ τὴν γνώμη μου ἡ πεντάτονος εἶναι προκατακλυσμαία. Ἀξιόλογος εἶναι ἡ προσφορὰ ὠρισμένων Ἑλλήνων εἰς τὴν παναρχαίαν μας παράδοσιν, ὅπως: Χρ. Χάλαρης, Σίμων Καρᾶς, Δόμνα Σαμίου, Δώρα Στράτου, Μαρίζα Κῶχ, Τάσος Χαλκιάς κ.ἄ.

Τέλος, ἂν κάνωμεν μίαν σύγκρισιν τῶν δημοτικῶν καὶ λαϊκῶν ἀσμάτων ὅλων τῶν ἄλλων λαῶν τῆς γῆς μὲ τὰ ἑλληνικά, βλέπομεν τὴν ὑπεροχὴν τῶν τελευταίων. Δὲν ὑπάρχει δημοτικὴ μουσικὴ ἄλλου λαοῦ, ποὺ νὰ περιέχῃ τόσες ποικιλίες κλιμάκων, τρόπων, πολυπλοκότητα μέτρων καὶ ῥυθμῶν, χρωμάτων ἤχου, πλουσίαν ποικιλίαν μελωδιῶν καὶ τονισμῶν ὅσον ἡ Ἑλληνική: Βυζαντινὴ, Ἡπειρώτικη, Νησιώτικα, Μ. Ἀσίας, Πόντου, Θρακικά, Κρητικά, Κάτω Ἰταλίας κ.λπ. Ἴσως ἐδῶ ταιριάζει τὸ τοῦ Ἡροδότου: *ἐπεὶ γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιότερον τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθείης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον*. [δεδομένου ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων διεκρίθη ἀπ' τοὺς βαρβάρους ὡς εὐφρέστερον καὶ περισσότερον ἀπηλλαγμένον μικρᾶς ἀπλοϊκότητος].

Ἐπηρεασμοὺς καὶ κατάλοιπα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς βλέπομεν στὴν Ἰνδίαν, Πενταποταμίαν, Ἰνδονησίαν, Κίναν, Ἰαπωνίαν (πεντάτονος κλιμακες) ὅσον καὶ στὴν Περσίαν, Βαλκανία, Καύκασον, Ἀφγανιστάν, Σικελίαν, Ν. Ἰταλίαν, Ἰρλανδίαν, Σκωτίαν (ἄσκαυλος = γκαίιντα, μελωδίες). Εἰς τὴν Ἰρλανδίαν δέ, εἰς τοὺς διασπέντας θρύλους καὶ τὴν συλλογὴν «Λέμπαρ-Γκάθχαλα» (Βιβλίον τῶν Ἐπιδρομῶν) ὅσον καὶ εἰς τὴν μυθολογίαν των ἀναφέρονται οἱ Ἕλληνες ἄποικοι, ἡ ἀποδιδασίς αὐτῶν εἰς τὸ κόλπον «Κένμαρ», ὁ πολυθρύλητος ἀρχηγὸς των «Παρθολάνος» καὶ ἡ ὑποταγὴ τῆς νήσου εἰς αὐτοὺς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Διασώζονται δὲ οἱ τάφοι αὐτῶν εἰς τὴν θέσιν «Τάμλαχτ» (Τάφος Λιμενοβλήτων). Πῆρε δὲ αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν, διότι πιστεύεται, ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπέθανον ἀπὸ μίαν ἐπιδημίαν. Διασώζεται ἐπίσης ἡ ἐπιδρομὴ τῶν «Δανὰν» ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Σκανδιναυίαν καὶ ἀργότερον εἰς τὴν Ἰρλανδίαν.

Βιβλιογραφία:

1. Ἀθηναῖος.
2. Ἀριστοτέλης.
3. Ἀριστόξενος.
4. Δάμων.
5. Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός.
6. Θεόφραστος.
7. Ἰάμβλιχος.
8. Πλάτων.
9. Πλούταρχος.
10. Πορφύριος.
11. A.J. Neubecker.
12. Diels H., *Προσωκρατικοί*.
13. C. Sachs.
14. O. Gombosi.
15. Σόλων Μιχαλίδης.
16. Μεγάφωνα Bowers & Wilkens, Celestion, J.B.L.
17. Ἐγκυκλοπαίδεια «Ἐλευθερουδάκη»: λέξεις *Θέατρον*, *Μουσική*, *Ὡδεῖον*, *Ἰρλανδία*.

«Deus le volt»

Μετά το 10ο αἰ. ἡ Ἑσπερία μεταμορφώνεται, παίρνει τὰ πάνω της. Οἱ Ἀραβὲς ἔχουν καταρρεύσει, οἱ νορμανδικὲς ἐπιδρομὲς ἔχουν σταματήσει καὶ οἱ Οὐγγροὶ ἔχουν συμμαχεντεῖ στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπῃ. Κάτι σὰν ἔκρηξι συντελεῖται. Τῇ στατικότητῃ τῶν παλαιότερων γενεῶν ἀκολουθεῖ ἀνησυχία καὶ κίνησι. Ἡ γῆ καλλιεργεῖται ἐντατικά, οἱ ἔμποροι παίρνουν τοὺς δρόμους τῶν ἐθνῶν, ἡ βιοτεχνία ἀναπτύσσεται σὲ οἰομηχανία, ἡ ἀστική τάξι ἀνεδαίνει καὶ ὁ πάπας ἔχει προβλήματα. Τὸ κληρονομικὸ δίκαιο ἔχει καταχεματιστεῖ τὶς γαῖες καὶ τὰ φέουδα, καὶ ἐπειδὴ ἡ φτώχεια φέρνει τὴ γκρίνια καὶ ἐπειδὴ οἱ φεονδάρχες δὲν ξέρουν τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ κάνουν τοὺς ωραίους καὶ νὰ δείχνουν μούσκολο, ἔχει ἀρχίσει ἡ φαγωμάρα. Εἶναι καὶ ἡ Γερμανία, ποὺ ἔχει πάρει ψηλὰ τὸν ἀμανέ. Μεγάλος πονοκέφαλος. Ἀλλὰ ὁ πάπας δὲν τὸ 'χει κατὰ νοῦ νὰ μείνει μὲ τὰ χέρια στανωμένα. Θὰ δρεῖ τὴ λύσι, καὶ σύντομα μάλιστα.

Πέρα στὴν Ἀνατολὴ ἡ Βασιλεύουσα λάμπει σὰν ἀστρο, τραβάει σὰ μαγνήτης. Σέρβοι, Οὐγγροὶ, Οὐζοὶ, Πατζινάκες ἢ Πετσενέγκοι, Κοιμάνοι καὶ ὅλα τὰ κοιμανόσκυλα κατὰ πάνω της. Οἱ Τοῦρκοι προσωθοῦνται. Μετὰ τὴν ἥττα στὸ Ματζικέρτ τῆς Ἀρμενίας τὸ 1071, «ποῦ σημανε γιὰ τὸ Βυζάντιο τὴν ἀπώλεια μεγάλου μέρους τῆς Μ. Ἀσίας (...), ἀκολουθεῖ πλήρης ἀποδιοργάνωσι καὶ ἐσωτερικὴ διάθρωσι τοῦ κράτους μὲ ὀλέθριες συνέπειες γιὰ τὴν αὐτοκρατορία καὶ ἰδιαίτερα τῇ Μ. Ἀσίᾳ. Ὁ καταπροδρομὸς Ρωμανὸς Δ' Διογένης παρὰ τὴν ἥττα του εἶχε κατορθώσει νὰ εξασφαλίσῃ ἔστω καὶ μὲ θαυμάτους οικονομικοὺς ὅρους τὴν ἀκεραιότητά τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Ὀσροηνῆς καὶ τῆς Συρίας, μὲ συνθήκας ποὺ εἶχε ὑπογράψῃ μὲ τὸν πολὺ ἀξιόλογο καὶ φιλειρηνιστὴ νικητὴ τοῦ Ματζικέρτ Ἀρλπ' Ἀρσλάν. Ἡ αἰφνίδια ἀνατροπὴ του ὅμως (σιμὰ στ' ἄλλα τὸν τυφλώσαν) καὶ ἡ διαδοχὴ του ἀπὸ τὸν ἀνάξιο Μιχαήλ Ζ' τινάζει στὸν ἀέρα τὶς συνθήκες. Ἐξ ἄλλου ἡ δολοφονία τοῦ Ἀρλπ' Ἀρσλάν καὶ ἡ ἀνάληψι τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸν Σουλεϊμάν «ἐννοεῖ τὶς κατακτητικὰς διεισδύσεις τῶν Σελτζουκιδῶν στὶς μικρασιατικὰς ἐπαρχίας καὶ συντελεῖ στὴ ραγδαία πτώσι τους». Στὶς ἀπειλὲς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ Βορρὰ ἐρχεται νὰ προστεθεῖ καὶ ὁ νορμανδικὸς κίνδυνος. Τὸ Βυζάντιο χάνει τὶς κτήσεις τῆς Κάτω Ἑλλάδας καὶ τῆ Σικελίας, ποὺ μαζί μὲ τῇ Μ. Ἀσίᾳ ἀποτελοῦσαν τὶς πηγὲς τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ οικονομικοῦ τὸν ἐφοδιασμοῦ. Ξέροντας τὶς φιλοδοξίες τοῦ Ροδόλφου Γισκάρδου ἀλλὰ καὶ τὶς ἀδυναμίες τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ὁ πάπας Γρηγόριος Ζ' (1073-85) ἀνάδει τοῦ πράσινο γιὰ τὴν ἐλληνικὴ χερσόνησο. Ὅρμα, Γισκάρδε. Μὲ τὸ γιὸ τοῦ Γισκάρδου Βοημούνδο οἱ ἄγριοι πολεμῶνται φθάνουν μεχοὶ καὶ τῇ Μακεδονίᾳ λεηλατώντας καὶ καταστρέφοντας. Ἡ προέλασί τους, «πρόβα τζενεράλε» στὸ θέατρο τῶν σταυροφοριῶν, ποὺ κράτησε μέχρι τὸ 1085, θὰ ματαιωθεῖ ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ἐγρήγορι καὶ τὶς ἐκκλησιαστικὰς διπλωματικὰς ἱκανότητες τοῦ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ. Ἀδοξο τὸ τέλος τοῦ Γισκάρδου. Καθὼς ἐπιστρέφει στὴν Ἱταλία, ἀρρώστησε καὶ πέθανε στὴν Κεφαλληνία, χωρὶς νὰ προλάβῃ «Ρωμαίων αὐτοκράτωρ γενέσθαι». Πόδερον Ρομπερτίνο! Τί κατάλαβες μέσα στὸ τόσο μαζελλεῖο; Τὴν ὑστατὴ ὥρα ἔχει, στὸ ἐλληνικὸ νησί μὲ τὴν ἀσημένια ἀκρογιαλιά στὸν κόρφο τοῦ δουνουῖ, προλάβεις τάχα νὰ ξεπλύνεις τὰ αἵματοβαμμένα πεδία τῶν ματιῶν σου μὲ «τὴν εἰρήνη τοῦ κόλπου τῶν νερῶν»; Πρόλαβες νὰ ἀναμετρηθεῖς μὲ τὸ τοπίο, νὰ μιλήσεις στὸν Βοημούνδο; Δὲν τὸ νομίζω, ἀφοῦ ὑπῆρξε ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους, ποὺ δὲν ἐντυπωσιάσθηκε ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τοῦ Ἀλεξίου. Μίλησε γι' αὐτὸν μὲ περιφρόνησι: «Ἐὰν εἶχα τὰ πλούτη του, θὰ εἶχα κατακτηθεῖ τὸν κόσμον». Νὰ τὸν κάνεις τί, Βοημούνδε; «Gesta Roberti Viscardi», ἰστόρησε ὁ ποιητὴς Guillelmus Apuliensis. Κῦττα, μὲ τί ἀσχολοῦνται οἱ ποιηταί.

Ὁ Ἀλέξιος Α' Κομνηνὸς καλεῖται νὰ δγάλει τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα. Δὲν εἶναι μόνο οἱ ἐξωτερικοὶ ἐχθροί. Εἶναι κυρίως ἡ ἐσωτερικὴ ἀποσύνθεσι, οἱ πολιτικὲς ἀντεγκλήσεις, οἱ φιλοδοξίες τῶν μνηστήρων τῆς ἐξουσίας, οἱ ἐπαναστάσεις καὶ ἡ δυσαρέσκεια τῆς περιφέρειας γιὰ τὴν ἐγωιστικὴ καὶ ὑπερφίαλη πρωτεύουσα. Μὲ σίνεσι καὶ διπλωματικότητα ἀγωνίζεται νὰ ἀμβλύνῃ τὶς ὀξύτητες. Παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἀποφεύγει τὴν κόντρα μὲ τὴν ἐκκλησία. Ἡ σοβαρὴ οικονομικὴ κρίσι, ποὺ μαστίζει τὴν αὐτοκρατορία, τὸν ἀναγκάζει νὰ δημεύσῃ πολὺτιμα ἐκκλησιαστικὰ σκευή, ὅσα δὲν εἶναι ἀπαραίτητα, «ὑποσχόμενος τὴν ἀντικατάστασί τους στὸ μέλλον ἢ παρέχοντας χορηγίες σὲ ναοὺς, μοναστήρια καὶ κληρικούς». Ἀμ, δέ. Θ' ἀναγκασθεῖ νὰ ἐκδώσῃ «νεαρά», ποὺ θ' ἀπαγορεύει στὸ μέλλον «ἐνέργειες εἰς βάρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας», καὶ «θὰ συγκληθεῖ ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον γιὰ τὸ διακανονισμὸ τῶν διαφορῶν (1084)». Ποῦ εἶσαι, Τρίτη.

27 Νοεμβρίου 1095, καὶ ἡ παράστασι ἀρχίζει μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Β' στὸ Κλερμόν. «Θέ-ατρο παιξε-γίνε θεατρίνος», ὅχι μὲ τὸ «ἐν τούτῳ νίκα» αὐτὴ τῇ φορὰ οὔτε μὲ τὸ σταυρὸ στὸ χέρι ἀλλὰ μὲ τὸν σταυρὸ στὸ στήθος. Κι «ἐδὼ σὲ θέλω, κάθουρα (Ἀλέξιε), πῶς ἀπηδᾷ στὰ κάρδουνα». Τί νὰ σοῦ πῶ. Χαρά στὸ κουράγιο σου. Μεγάλῃ ἄλεποῦ ὁ Οὐρβανός. Κάτοχος τῆς ψυχολογίας τοῦ δάθους καὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ ὄχλου, γνωρίζοντας πρόσωπα καὶ πράγματα σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι καὶ ἔχοντας τὴν πείρα τοῦ προκατοῦ του μὲ τοὺς Νορμανδούς, θὰ χτυπήσῃ ἀλλιῶς, ὑπουλα, μὲ ἀπάτη. Ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία θὰ δεχθεῖ τὸ φίλημα τοῦ Ἰουδᾶ ἀπὸ τὴ δυτικὴ. Θὰ γίνῃ ὁ Δούρειος Ἴππος, γιὰ νὰ καταλθεῖ τὸ Βυζάντιο.

ντιο. Ἡ ἐπιχείρηση αὐτὴ ἔχει δύο στόχους. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ὁ πάπας ξεφορτώνεται τοὺς φεονδάρχεις καὶ τ' ἄλλα φτωχάκια, ποὺ ἔχουν καταντήσει ξένο σῶμα στὴν ἀνερχόμενη Ἑσπερία, ἐκτονώνοντας ἔτσι καὶ τὸν ἐμφύλιο, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη δάνει χέρι καὶ πόδι στο Βυζάντιο μὲ τὰ λατινικά κράτη ἢ κρατίδια (διέποντας καὶ κάνοντας) καὶ μὲ τελικὸ στόχο τὴν Κωνσταντινούπολι. «Μὲ τίς σταυροφορίες», λέει, «ἀρχίζει ἡ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ επέκτασι τῆς Δύσεως στὸ χάρο τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου». «Ἀρχίζει» τώρα, ποὺ τὰ ἄλογα τρῶνε σανό. Τί ἔχει γίνεи ἀραγε καὶ τί γίνεται πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη μας, ἀφ' ὅτου τὰ «τανκς», τ' ἀεροπλάνα καὶ οἱ διομηχανίες τῆς Εὐρώπης, καὶ τῆς Ἀμερικῆς, τρῶνε πετρέλαιο;

Γιὰ τὰ τοιαῦτα ὁ πάπας δὲ θγάνει ἀγνα. «Τὰ ἐν οἴκῳ μὴ ἐν δήμῳ». Καὶ ποτὲ δὲν ἤξερε ὁ Δῆμος, τί κάνει ὁ Νίκος. «Πολλὴ συγκινημένος» μιλάει γιὰ τὴν «ἀπελευθέρωσι τῶν Ἁγίων Τοπῶν, ἔργο θεάρεστο». Ἐξάπτει τοὺς πιστοὺς καὶ διεγείρει τὴ φαντασίαν τους μὲ τὴν πόλι τῶν θρυλῶν Ἱερουσαλὴμ, ποὺ περπάτησε ὁ Χριστὸς καὶ ἔθρεψε τοὺς προφῆτες, ἀλλὰ τώρα πατοῦν οἱ ἄπιστοι. «Deus le voli» (εἶναι θέλημα Θεοῦ), ἀποκρίνονται τὰ πλήθη μὲ μιὰ κραυγὴ, χωρικοὶ κυρίως, ποὺ δρῖσκουν διέξοδο στὴ μίζερη καὶ σκληρῇ ζωῇ. Ἀπειθύνεται στοὺς φεονδάρχεις, τοὺς στρατιωτικὸς ἀρχηγοὺς καὶ τοὺς παροτρύνει νὰ σπεύσουν νὰ βοηθήσουν τοὺς «ἀδελφούς», ποὺ σκοτώνουν καὶ δασανίζουν οἱ Τοῦρκοι. Λέει καὶ τὰ ψευδαισθήματα του: Οἱ Μουσουλμάνοι ἔχουν φτάσει στὰ Δαρδανέλλια καὶ εμεῖς καθεύδουμε. Deus le voli, κραυγάζουν οἱ ἱππότες τῆς ἐλεεινῆς μορφῆς, καὶ ἀντιπατάνε τ' ἄλογα. Βιάζονται νὰ καλπάσουν. Ἰδιαίτερα ἀπειθύνεται στοὺς Φράγκους, «τὴν ἐκλεκτὴ φυλὴ καὶ τὴν ἀγαπημένη ἀπὸ τὸ Θεό» (κακό ποὺ μᾶς δρῖκε τέλος πάντων μὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ τοὺς περιούσιους). Ἀλὸνς ἀμφὰν ντὲ λὰ πατρι, ἐλευθερώστε τίς ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς. Deus le voli, καὶ καλὸ φαγοπότι. Καὶ σὰς ὑπόσχομαι ἄφεσι ἁμαρτιῶν καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ ἐπιτίμια. Ἡ κατάστασι πιά δρῖσκεται ἐκτὸς ἐλέγχου. Θάνατα, οἰωνοί, κομήτες, ἐπιστολὲς ἐξ οὐρανοῦ, σταυροί, σύμβολα ξεσηκώνουν τοὺς σταυροφόρους, ποὺ ἀπογειώνονται «ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων». Deus le voli, καὶ παραλογισμός. Μὴν τοὺς ὑποτιμᾶτε καθόλου. Σάντζος καὶ Δὸν Κιχώτης θὰ καταλύσουν τὸ Βυζάντιο.

Μέσα στὴν καρδιά τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1096 «ἐρχονται οἱ γύφτοι». «Πᾶσα γὰρ ἡ ἐσπέρα καὶ ὁπόσον γένος βαρβάρων πέραθεν Ἀδρίου μέγχι Ἡρακλείων στήλῶν κατῶκει γῆν, ἅπαν ἄθροον μεταναστεύσαν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς ἐξῆς Εὐρώπης ἐδάδιζε πανοικί τὴν πορείαν ποιοῦμενον. Καὶ ἦν ὁρᾶν αὐτοὺς καθάπερ τινὰς ποταμοὺς ἀπανταχόθεν συρρέοντας...» (Ἄννα Κομνηνὴ). Ἦσαν τὰ μπουλνῦκια. Τὰ πρῶτα συγκροτημένα στρατιωτικὰ σῶματα διασχίζουν τὴν Οὐγγαρία ταλαιπωρώντας τοὺς κατοίκους, ποὺ προβάλλουν κάποια μικρὰ ἀντίστασι, καὶ φθάνουν στὸ Βελιγράδι, ποὺ στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ λεηλατοῦν καὶ πυρπολοῦν. Στάχτη ἡ πόλι.

Δὲν ἐπιτρέπει ὁ χώρος νὰ τοὺς παρακολοθησοῦμε. Τὸ πέρασμά τους λέγεται καταστροφὴ καὶ σφαγὴ καὶ λαίλαπα. Μόνο ἡ Νίκαια δὲ λεηλατήθηκε, οὔτε ἔγινε σφαγὴ. Ἡ Ἀντιόχεια καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα γέμισαν πτώματα. «Οἱ ἴδιοι οἱ σταυροφόροι στὴν ἐπίσημῃ ἐπιστολῇ τους πρὸς τὸν πάπα, μὲ τὴν ὁποία ἀναγγέλλουν τὴν πτώσι τῶν Ἱεροσολύμων, γραφοῦν μὲ ὑπερηφάνεια, ὅτι στὸ δρόμο πρὸς τὸν Ἅγιο Τάφο τὰ ἄλογά τους ἦταν ὥς τὰ γόνата δουτηγμένα στὸ αἷμα». Ἡ τραγικὴ σφαγὴ τῶν Τοῦρκων στίς πόλεις ποὺ κυρίευν (ὅχι πὼς δὲν ἐσφάζαν καὶ Χριστιανούς) ὄξυνε τίς σχέσεις μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων καὶ ἔκανε ἀδύνατη τὴν εἰρηνικὴ συμβίωσι στὴν ἐγγὺς Ἀνατολή. Ἄς εἰμαστε προσεκτικοί, γιατί ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀλλάζουν. Τὰ συμφέροντα ἀλλάζουν. Ἡ Ἄννα Κομνηνὴ περιγράφει τὴ φρίκη τῶν Βυζαντινῶν, ὅταν εὔλεπαν τοὺς κληρικοὺς νὰ ξεκοιλιάζουν καὶ νὰ κομματίζουν ἄνθρωπους. Περιφρονεῖ τοὺς Δυτικοὺς καὶ τοὺς ἀποκαλεῖ «βαρβάρων γένος». Οὔτε τὰ ὀνόματα τῶν ἡγεμόνων τους δὲ θέλει νὰ πιάσει στὸ στόμα της.

Ἐπειδὴ ἓνας ἀπὸ τοὺς ἥρωες τῶν παιδικῶν μου χρόνων ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος, ἃς σταθοῦμε λίγο στὴν Γ' Σταυροφορία. Ὅπως καὶ στὴ δεύτερη, ἡγοῦνται πιά βασιλεῖς (πὼς λέμε, «ἡνωμένα συμμαχικὰ δυνάμεις», αὐτὸ ἀκριβῶς). Ὁ πολὺς Φρειδερίκος Βαρβαρόσσας τῆς Γερμανίας, ὁ Φίλιππος Β' Ἀυγουστος τῆς Γαλλίας καὶ ὁ Ριχάρδος Α' ὁ Λεοντόκαρδος τῆς Ἀγγλίας. Μοναδικὸ κέρδος ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐπιχείρησι γιὰ τοὺς σταυροφόρους ἦταν ἡ κατάληψι τῆς Κύπρου ἀπὸ τὸ Ριχάρδο. Ἀπὸ τότε ἡ Κύπρος χάθηκε γιὰ τὴν αὐτοκρατορία. Γιὰ πάντα.

13 Ἀπριλίον 1204, καὶ οἱ Λατίνοι μπαίνουν στὴν ἐγκαταλειμμένη ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τῆς ἡγεσίας Κωνσταντινούπολι χωρὶς ἀντίστασι. Μόνο κάποιοι ἱερεῖς, γέροντες, γυναῖκες καὶ μικρὰ παιδιά, ποὺ ἔχουν ἐνώσει τὰ δαχτυλάκια τους στὸ σῆμα τοῦ σταυροῦ, ἐρχονται νὰ τοὺς προῦπαντήσουν, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τοὺς λυπηθοῦν. Τοὺς εἶσθαν ὅλους. Φτοῦ. Αἰσχος καὶ πάλι αἰσχος στὴν Εὐρώπη. «Φόνοι, διασμοί, ἀρπαγές, δεδηλώσεις, καταστροφὲς ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηριῶν (...) κράτησαν τρία μερόνυχτα». Λεῖψανα τῆς ἀρπαγῆς δείχνουν μὲ καμάρι οἱ Εὐρωπαῖοι στὸν Ἅγιο Μάρκο τῆς Βενετίας καὶ σὲ ἐκκλησίες τῆς Γαλλίας. Χωρὶς νὰ ντρέπονται. Γιὰ ποῖο εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ μιλάμε; Γιὰ ποῖο Χριστιανισμό; Ὁ Δίας - Deus, τί σχέσι μπορεῖ νὰ ἔχει μὲ ὅλα αὐτὰ;

Οὐρανία Πρίγκουρη

Ἡ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΒΑΣ. Ι. ΛΑΖΑΝΑΣ, Γκαϊτε, «Χέρμαν καὶ Δωροθέα»

Ὁ Γκαϊτε θεωρεῖται μέγιστος ποιητὴς καὶ λαμπρὸ ἀστέρι τοῦ πνευματικοῦ στερεώματος τῶν νεώτερων χρόνων (1749-1832)· περισσότερο ὥστόσο λογαριάζεται ὡς ἄνθρωπος, ἕναν τίτλο ποὺ κατέκτησε ὁ ποιητὴς μὲ κόπους καὶ θυσίες, «ἀποθνήσκων καὶ ἀναγεννώμενος» διαρκῶς, ἕως ὅτου ἐγινε αὐτὸς ποὺ ἦταν, μὴ πολυμερὴς καὶ πολυδιάστατη προσωπικότητα:

«Καὶ ὅσο δὲν θᾶχεις ἀφομοιώσει τοῦτο:
"Τὸ νὰ πεθαίνης καὶ νὰ ξαναγεννιέσαι",
θᾶσαι ἕνας ἄσημος καὶ ἄθλιος ξένος
σ' αὐτὴν ἐδῶ τῇ σκοτεινῇ τῇ γῇ». (Eckermann, σελ. 106).

Ἀνήσυχο καὶ ἐρευνητικὸ πνεῦμα, ἔστρεψε τὴν προσοχή του πρὸς τὴ φύση καὶ τὴ φύση του, ποῦ, ὅπως ἐξομολογεῖται, «τοῦ τὰ δίδαξε ὅλα». Τὸ χῶμα καὶ τὰ ρυάκια, οἱ θάμνοι καὶ τὰ ἔρπετά, τὰ ζῶα καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῇ ἀποτελοῦν ἕνα ἀπέραντο δαίσιον, ποῦ δὲν μπορεῖς νὰ τὸ συλλάβῃς, παρὰ νὰ τὸ αἰσθανθῇς μόνο καὶ νὰ τὸ ἐννοήσῃς:

«Γεννημένος γιὰ νὰ βλέπω
τὰ πάντα μὲ τὰ μάτια, νὰ ἐποπτεύω,
στὸν πύργο αὐτὸν εἶμαι ταγμένος.
Βλέπω τὰ μάρμαρα πέτρα,
βλέπω καὶ αὐτὰ ποὺ εἶναι κοντὰ μου.
Βλέπω τὴ σελήνη καὶ τ' ἀστέρια,

Ποῦ καὶ πότε γεννήθηκε ὁ Χριστὸς

Εἴκοσι αἰῶνες πέρασαν ἀπὸ τότε ποῦ δρᾶσε ὁ Ἰησοῦς. Ἡ παρουσία του χώρισε τὴν ἱστορία στὰ δύο, πρὸ καὶ μετὰ. Μὲ δάση τίς ἀμυδρὲς πληροφορίες τῶν Εὐαγγελίων καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Ἰώσηπου ἴσως μπορέσουμε νὰ προσεγγίσουμε τὸ πραγματικὸ ἔτος τῆς γέννησής του.

Ἀλήθεια, ποῦ καὶ πότε γεννήθηκε ὁ Χριστός; Ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς μᾶς πληροφορεῖ, πὼς ἡ Μαρία καταγόταν ἀπ' τὴ Σεπφόριδα τῆς Γαλιλαίας. Κοντὰ ὅμως σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ ἦταν καὶ ἕνα ἄλλο, ποῦ λεγόταν Βηθλεέμ. Συνεπῶς ἔχουμε δύο Βηθλεέμ, μὴ στὴ Γαλιλαία καὶ μὴ στὴν Ἰουδαία. Δὲ θά'ταν πιὸ φυσικὸ νὰ εἶχε γεννηθεῖ στὴ Βηθλεέμ τῆς Γαλιλαίας; Μήπως προτιμήθηκε ἡ τῆς Ἰουδαίας, γιὰτὶ ἀπ' αὐτὴν καταγόταν ὁ βασιλεὺς Δαβίδ; Ἴσως νὰ μὴ μοῦ εἶν' ἐπιτρεπτό ἔτσι νὰ διαλογίζομαι, μὰ πέρ' ἀπὸ χριστιανὸς εἶμαι καὶ ἐπιστήμονας. Ἀς ἀφήσουμε ὅμως τώρα τὴν ἴδια τὴν ἱστορία νὰ μιλήσει. Γιὰ τὸ πότε γεννήθηκε ὁ Χριστὸς θὰ πάρουμε ὡς δάση τὸ ἔτος κτίσεως τῆς Ρώμης. Ἡ Ρώμη κτίστηκε τὸ 753 π.Χ. Προσθέτοντας λοιπὸν χρόνια πάνω σ' αὐτὴ τὴ χρονιά, νομίζω πὼς θὰ φτάσουμε σὲ λογικά

βλέπω καὶ τὸ δάσος καὶ τὰ ζῶα». (Faust II, σελ. 41).

Μέσα στὸ ἀπέραντο αὐτὸ δασίλειο τὰ πάντα ἐνίζονται καὶ ὁμονοοῦν· τίποτα δὲν περικοπεύει, τίποτα δὲν ἐξεναντιώνεται, τίποτα δὲν χαλᾷ τὴν θεσπέσια κι αἰώνια ἁρμονία:

«Μάτια εὐτυχημένα, ὅ,τι ἔχετε ἰδεῖ,

ὅ,τι καὶ νᾶταν, ὦραϊο, ὦραϊο ἦταν πολὺ». ("Ο.π. σελ. 42).

Τὰ πνευματικὰ φτερουγίσματα τοῦ ποιητοῦ, ποὺ οἱ ἀδιάκοπες πλατωνικὲς ἀναβαθμίσεις του συντελοῦνται φυσικὰ καὶ ἀδίαστα, ἀναστηλώνονται μὲ μεγάλη ἀκρίβεια καὶ αἰσθημα πνευματικῆς εὐθύνης στὸ ἐν ἐπικεφαλίδι βιβλίῳ τοῦ κ. Β. Λαζανᾶ. Ὁ γερμανικὸς ἐγωτισμὸς –ἴδιον ἀνθρώπων καὶ λαῶν ποὺ διέρχονται τὴν παιδικὴ πνευματικὴ τους ἡλικία– παραχωρεῖ, σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν Γκαίτε, τὴ θέση του στὴ ρωμαϊκὴ αὐτοπειθαρχία, κι ἐκείνη στὴν ἑλληνικὴ αὐτογνωσία κι ἐξατομίκευση. Ἐπιστρέφοντας ὁ Γκαίτε ἀπ' τὴν «Αἰώνια Ρώμη» τὸ 1788 δὲν εἶχε τίποτα τὸ κοινὸ μὲ τὸν «καθωσπρέπει», τυπικὸ Γκαίτε τῆς Φραγκφούρτης. Οἱ ἰδέες του βαραίνουν τὰ μέλη του, καὶ ἡ αἴσθησή του σκοποῦ του, «νά μὲν ταγμένους στὸν πύργο του», τὸν ἀπομακρύνει ἀπ' τοὺς πολλοὺς, τὸν καθιστᾷ «Ἀπολλώνιο».

Κατὰ τὰ ἔτη ποὺ θ' ἀκολουθήσουν ὁ ποιητὴς συνδέεται στενὰ μὲ τὸν Σίλλερ καὶ μαζί μοιράζονται τὸν θαυμασμό γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνες, «ποὺ διαπερνώντας καὶ προχωρώντας πέρα ἀπ' τὸν κόσμον, ζωογόνησαν τόσο τὴ φύση, ὥστε κάθε θρόνος, κάθε κλαδί, κάθε χεῖμαρρος καὶ ἔρμος ξεχειλίζουν ἀπὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα» (Walter Savace Landor). «Καταραμένε Ἑλληνα, ὅπου καὶ νὰ γυρίσω τὴ σκέψη μου, ὅπου καὶ νὰ στρέψω τὴν ψυχὴ μου, προστά μου σὲ θρίσκω... Τέχνη λαχταρῶ, ποίηση, θέατρο, ἀρχιτεκτονικὴ... ἐπιστήμη, μαθηματικά, φιλοσοφία, ἱατρικὴ... Δημοκρατία, ἰσονομία, ἰσοπολιτεία ἀναζητῶ, ἐσὺ προστά μου, προστάξης κι ἀξεπέραστος»· εἶναι τὰ λόγια τοῦ Σίλλερ, ποὺ ἀδιάκοπα ἐπαναλάμβανε στίς συζητήσεις του μὲ τὸν Γκαίτε. Ὁ τελευταῖος ὡστόσο δὲν θὰ μείνει ἐκεῖ· θὰ ξεπεράσει τὸ Σίλλερ καὶ «σκοτώνοντας» διαρκῶς τίς ἀνθρώπινες μικρότητες, θὰ φθάσει στὸ σημεῖο νὰ ὁμηρίξει ἀπροκάλυπτα, νὰ δηλώνει «ὁμηρίδης» καὶ νὰ ὁμο-

συμπεράσματα.

Ἐπὶ ὁ αὐτοκράτορας τῆς Ρώμης Ὁκταδιανὸς ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία, ὅταν ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ κτίστηκε ἡ Ρώμη πέρασαν 724 χρόνια. Πέθανε τὸ 768 πάλι ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Ὁ Τιβέριος τὸ 768 μέχρι τὸ 791. Ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας τὸ 717 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης μέχρι τὸ 750. Ὁ διοικητὴς τῆς Συρίας Κυρήνιος τὸ 760 μέχρι τὸ 765. Ὁ Πιλάτος τὸ 780 μέχρι τὸ 790. Ὁ Ἡρώδης Ἀντύπας τὸ 750 μέχρι τὸ 793. Ὁ ἀδελφὸς του Ἀρχέλαος τὸ 750 μέχρι τὸ 760. Ὁ ἄλλος ἀδελφὸς του Φίλιππος τὸ 750 μέχρι τὸ 788. Ἐχοντας λοιπὸν προστά μας τοῦτες τίς χρονολογίες ἀνοίγουμε τώρα τὰ Εὐαγγέλια. Ὁ «Λουκᾶς» (3, 21-23) μᾶς πληροφορεῖ, πὼς ὁ Ἰησοῦς βαπτίστηκε στὰ τριάντα του, τὴ χρονιὰ ποὺ ὁ αὐτοκράτορας Τιβέριος εἶχε δεκαπέντε χρόνια ἐξουσίας. Δηλαδή ὁ Τιβέριος ἀνέλαβε τὸ 768, καὶ δεκαπέντε κάμνουν 783. Συνεπῶς τὸ 783 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης ὁ Ἰησοῦς ἦταν τριάντα ἐτῶν. Ἀν μὲς ἀπ' τὸ 783 θγάλουμε τὰ τριάντα, τότε λέμε πὼς ὁ Ἰησοῦς γεννήθηκε τὸ 753 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἰώσηπος μᾶς πληροφορεῖ, πὼς ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας πέθανε τὸ 750, συμπεραίνουμε πὼς, ὅταν ὁ Ἰησοῦς γεννήθηκε, ὁ Ἡρώδης ἦταν πεθαμένος.

Τὸ περίεργο εἶναι, πὼς ὁ «Λουκᾶς» αὐτὰ μᾶς τὰ λέει σ' αὐτό του τὸ κεφάλαιο (3,21-23), λές καὶ ξέχασε ὅτι πιὸ προστά (στὸ 2, 1) λέει πὼς, ὅταν

λογῇ ἀδίστακτα, ὅτι δὲν εἶναι παρὰ «ἐλληνίζον φάντασμα», καθὼς θά'λεγε ὁ Φρ. Νίτσε, κι ἂς ἀγανακτοῦσαν οἱ ἀμύητοι Γερμανοὶ σάν τὸν C. Schadou, πού «δὲν μπορούσε νὰ ἀνεχθῇ αὐτὴ τὴν ἀσυγχώρητη μετριοφροσύνη: νὰ θέλῃ νά'ναι ἕνας Ὀμηρίδης, ἐνῶ ἦταν ἕνας Γκαῖτε!» (σελ. 92). Ἡ ποίηση τοῦ Γκαῖτε, δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, εἶναι λουσμένη στὸ ἐλληνικὸ φῶς καὶ βαθιὰ ἐπηρεασμένη ἀπ' τὴν Ὀμηρικὴ ποίηση. «Στὴν ἐλεγεία του “Ἐρμάννος καὶ Δωροθέα” ὁ Γκαῖτε τοποθετεῖ τὸν ἑαυτό του στὰ νῶτα τοῦ Ὀμήρου, γιὰ νὰ ἀνακράξῃ ἀργότερα: “ἀλλὰ ποῖός εἶναι δυνατόν νὰ μετρηθῇ μὲ τοὺς θεοὺς; Ποῖός εἶναι δυνατόν νὰ μετρηθῇ μὲ τὸν “Ἐνα;”» (σελ. 91).

Παρὰ τίς ἐναγώνιες προσπάθειές του, παρὰ τὴν θέλησή του ὁ Γκαῖτε δὲν μπόρεσε νὰ κατανοήσῃ τοὺς Ἕλληνες, κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο ἴσως νὰ 'φταιξε αὐτὴ τὴν ἡ «θέλησή» του νὰ φθάσῃ τὸν Ὀμηρο· δὲν ἀντελήφθη, ὅτι οἱ ἰδέες, τὰ ἔργα καὶ οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ κάθε Ἕλληνα ἦταν μοναδικές καὶ πρωτότυπες, ὅπως μοναδικὸς καὶ πρωτότυπος εἶναι κι ὁ κάθε ἄνθρωπος. Μὴ μπορώντας ὥστόσο νὰ φθάσῃ τὸν Ὀμηρο, τὸν παραχάρασσε ἐξομολογούμενος τρόπον τινὰ μὲ τὸν Εὐριπίδη. Οἱ «ἥρωες» τοῦ Γκαῖτε δὲν εἶναι θεοὶ ἢ ἥρωες ἢ, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε καλύτερα, δὲν εἶναι κἂν ἥρωες, δηλαδὴ ἐξατομικευμένες, ἐξαιρετικὲς φύσεις, αὐτεπίγνωστα πρόσωπα, πού σάν αὐτόχθονες κοῦροι ἀνεβαίνουν σταθερὰ στὴ δίγλα τους χαρούμενοι, δηλαδὴ ἐναρμονισμένοι μὲ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ λόγο τους. Οἱ ἥρωες τοῦ Γκαῖτε εἶναι κοινὸι θνητοὶ καὶ οἱ σκοποὶ τους ἄπλοϊ, ἐπίλυση προβλημάτων τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Γκαῖτε στοιχίσθηκε ἀπόλυτα μὲ τίς ἀντιλήψεις τοῦ Σίλλερ, στὸν ὁποῖο διαβάξεις μιὰ μορφὴ ἡττοπάθειας:

«Καταραμένε Ἕλληνα, καταραμένη γνώση. Γιατί νὰ σ' ἀγγίξω; Γιατί νὰ καταλάθω πόσο μικρὸς εἶμαι, πόσο ἀσήμαντος καὶ μηδενικὸς; Γιατί δὲν μ' ἀφήνεις στὴ δυστυχία μου καὶ στὴ ξεγνοιασιά μου;»! Πράγματι, οἱ Ἕλληνες «ἄοκνοι, τολμηροί, νεωτεροποιοί, εὐέλπιδες» (Θουκυδίδης) «δὲν ἡσυχάζουν, οὔτε κι ἀφήνουν τοὺς ἄλλους νὰ ἡσυχάσουν» (R.W. Livigstone). Αὐτὸς ἴσως εἶναι κι ὁ λόγος, πού τόσο πολὺ μισήθηκαν, πού τόσο πολὺ ἀγαπήθηκαν. Καὶ τὸ δίχτυο Γκαῖτε καὶ Σίλλερ πολὺ ἀγάπησαν τοὺς Ἕλληνες, κι ἂς τοὺς ἀποκαλοῦν «καταραμένους»!..

Σαραντὸς Πάν

γεννήθηκε, ἦταν διοικητὴς στὴ Συρία ὁ Κυρήνιος καὶ μάλιστα, γιὰ νὰ φανεῖ πιὸ ἀκριβῆς, στ' ἄλλο του τὸ διβλίο (Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 5,37) δηλώνει, πὼς τὴν ἡμέρα τῆς ἀπογραφῆς ἐκδηλώθηκε κίνημα ἐπαναστατικὸ κατὰ τῶν Ρωμαίων. Πιὸ πάνω ὅμως, εἴπαμε, πὼς ὁ Κυρήνιος ἀνάλαβε τὸ 760, καὶ συνεπῶς γιὰ τὸν «Λουκᾶ» τοῦ κεφαλαίου 3,21-23 στὰ 760 ὁ Ἰησοῦς εἶναι μόλις ἐπτὰ-ὀκτῶ χρονῶν, ἐνῶ γιὰ τὸν «Λουκᾶ» τοῦ κεφαλαίου 2,1 καὶ Πράξεων 5,37 ὁ Ἰησοῦς εἶναι νεογέννητος!

Ὅπως ὅμως καὶ νὰ 'χει τὸ πρᾶγμα, πάλι ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας δὲν ζεῖ. Ὅποτε τί νὰ γίνανε οἱ μάγοι, ὁ ἀστέρας καὶ ἡ τῶν νηπίων σφαγή;

Σ' ἓναν ἄλλον εὐαγγελιστὴ, τὸν Ἰωάννη (2,20), διαβάζουμε: «γρεμίσατε τοῦτον τὸν ναὸ καὶ σὲ τρεῖς μέρες τὸν ξανακτίζω». Καὶ οἱ Ἑβραῖοι τοῦ 'πανε: «Σαρανταεξὶ χρόνια πολεμάγανε οἱ πρόγονοί μας, γιὰ νὰ τὸν κτίσουνε κι ἐσὺ θὰ τὰ καταφέρεις σὲ τρεῖς μέρες»; Παίρνοντας πάλι ὑπόψιν τὸν Ἰωσηπο, πού μᾶς λέει πὼς ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ ναοῦ ἄρχισε στὸ δέκατο ὄγδοο (18) ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρώδη τοῦ Μεγάλου, τότε, ἀφοῦ ξέρουμε πὼς ἀνέλαβε τὸ 717, ἅμα προσθέσουμε καὶ 18, θὰ γίνουν 735 καὶ προσθέτοντας κι ἄλλα 46 χρόνια, πού χρειάστηκαν γιὰ νὰ γίνῃ ὁ ναός, τότε τοῦτα τὰ λόγια ὁ Ἰησοῦς τὰ λέει στὰ 781 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Ὅμως τοῦτ' ἡ χρονιά εἶν' ἡ χρονιά πού

ΣΠ. ΠΑΝΑΣ-ΧΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, *Τὸ Λαυρεωτικὸ Ζήτημα*

Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔρχεται νὰ φωτίσει μιὰ σημαντικὴ πτυχή τῆς νεώτερης οἰκονομικῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους: τὰ γεγονότα τοῦ προηγούμενου αἰώνα, ποὺ ὀδήγησαν στὴν ἴδρυση τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀξιών Ἀθηνῶν (1876), ποὺ συνήθως ἀναφέρονται ὡς «Λαυρεωτικὸ ζήτημα».

Πέρα ἀπ' τὸ κυρίαρχο ἀντικείμενό του τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐπιχειρεῖ μιὰ ἐξαιρετικὰ χρήσιμη ἱστορικὴ ἀναδρομὴ στὴν ἐμφάνιση τῶν πρώτων μορφῶν τῆς ὀργανωμένης ἐμπορικῆς συναλλαγῆς. Ὁ θεσμὸς τῆς ἀγορᾶς, ποὺ ἤδη ὑπῆρχε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, κατὰ τὴν κλασσικὴ περίοδο ἐξελίχθηκε σὲ ἐμπορικὸ ἀλλὰ καὶ πολιτισμικὸ κέντρο τῆς πόλης-κράτους. Βαθμιαῖα ἡ ἀγορὰ ἐξελίχθηκε σὲ ἐμποροπανήγυρη, ὅταν ἔμποροι ἀπὸ μακρινὲς περιοχὲς συγκεντρώνονταν σὲ ἓνα συγκεκριμένο σημεῖο καὶ διεξῆγαν χονδρικό ἐμπόριο παράλληλα μὲ τὸ λιανικό. Ἡ ἐμποροπανήγυρις ἐλάμβανε χώρα στὶς δοσοληψίες τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ κυρίως στὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ, σὲ εἰδικὸ χωρὸ ὀνομαζόμενο «Πειραικὸν Δεῖγμα». Συνέχισε νὰ ἀποτελεῖ τὴν βάση τῶν ἐμπορικῶν κέντρων τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ Βυζαντινῆς περιόδου (Ρώμη, Θεσσαλονίκη, Κωνσταντινούπολις κ.ά.), καθὼς καὶ κατὰ τὴν μεσαιωνικὴ περίοδο (Καμπανία, Βρυῆς). Κατὰ τοὺς νεότερους χρόνους τὰ χρηματιστήρια ἄρχισαν νὰ ἀντικαθιστοῦν τὶς ἐμποροπανήγυρες στὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης (Ἀμβέρσα, Ἀμστερνταμ, Λονδίνο, Παρίσι).

Στὴν συνέχεια οἱ δύο συγγραφεῖς τοῦ παρόντος ἔργου εἰσέρχονται στὴν ἀνάλυση καὶ περιγραφή τοῦ «Λαυρεωτικοῦ ζητήματος». Ἡ γῆ τοῦ Λαυρίου ἦταν πλούσια σὲ κοιτάσματα ἀργύρου καί, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν, ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια γινόταν ἡ ἐξόρυξή του ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Τὸ 1860 ὁ Ἀνδρέας Κορδέλλας γνωστοποιεῖ στὴν Ἑλληνικὴ κυβέρνησις τὴν σημασίαν τῶν ἀρχαίων μεταλλείων. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις παραχωρεῖ τὴν ἐκμετάλλευσήν τοῦ Λαυρίου σὲ μιὰ Ἱταλογαλλικὴ ἐταιρεία. Τὰ ἐπόμενα χρόνια τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἀναγνωρίζοντας τὴν ἀξία τῶν κοιτασμάτων ἐπιδιώκει νὰ ξαναπάρει στὰ χεῖρα του τὴν ἐκμετάλλευσήν. Αὐτὸ ἦταν ἡ αἰτία τῶν διαδοχικῶν κυβερνητικῶν παραιτήσεων ἐξαιτίας τῶν πιέσεων ποὺ ἀσκούσαν οἱ πρεσβεῖες τῆς Ἱταλίας καὶ τῆς Γαλλίας, ποὺ ὑποστήριζαν τὴν ἐν λόγω ἐταιρεία. Τελικῶς ἡ ἐταιρεία ἀγοράζεται ἀπ' τὸν Ἀνδρέα Συγγρὸ τὸ

πρωτοξεκίνησε ὁ Ἰησοῦς τὴ δράση του, καὶ ξεκίνησε στὰ τριάντα του (30). Ἀφαιρώντας τὰ 30 ἀπ' τὸ 781 βρίσκουμε, πὼς ὁ Ἰησοῦς γεννήθηκε τὸ 751, μὰ πάλι ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας δὲν ζεῖ. Ἔτσι ἀφαιρώντας τὸ 751 ὡς τὴν πρὸ λογικὴ χρονιὰ γέννησης τοῦ Ἰησοῦ μέσ' ἀπ' τὸ δύο (2) λέγοντας πὼς ὁ Ἰησοῦς γεννήθηκε τὸ δύο (2), βρίσκουμε πὼς ἡ χρονιὰ ποὺ ὁ Ἰησοῦς εἶπε τὰ παραπάνω λόγια γιὰ τὸν ναὸ ἦταν τὸ 28 μετὰ Χριστόν.

Ὡστόσο τούτ' ἡ συνομιλία τοῦ Ἰησοῦ στὰ 28 μετὰ Χριστόν γίνηκε στὶς παραμονές τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα, κι ἦταν τὸ πρῶτο Πάσχα τοῦ ξεκινήματός του. Κι ἐπειδὴ μέχρι τὴν Σταύρωσή του μεσολάβησαν ἄλλα δύο Πάσχα, βρίσκουμε πὼς σταυρώθηκε τὸ ἔτος 30 μετὰ Χριστόν στὶς 14 τοῦ μηνὸς Νισάν, δηλαδὴ ἑπτὰ (7) τ' Ἀπρίλη τοῦ τριάντα (30) μετὰ Χριστόν μὲ δικό μας ἡμερολόγιο· καὶ εἶναι ἡ μόνη χρονιὰ, ποὺ ἡ παραμονὴ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα συμπίπτει μὲ Παρασκευή.

Ἐμμ. Παπαθεοδώρου

Θεολόγος-καθηγητῆς

1873. Ἡ φήμη πού ἐπικρατοῦσε στήν Ἀθηναϊκή κοινὴ γνώμη περὶ μυθικῶν κερδῶν τῆς ἐκμετάλλευσης ἔκανε τοὺς Ἀθηναίους νὰ δώσουν τὸ κομπόδεμά τους καὶ νὰ ἀγοράσουν τὶς μετοχὲς τῆς νέας ἐταιρίας σὲ ἐξαιρετικὰ ὑψηλὲς τιμές. Τοῦτο ὁδήγησε στήν οἰκονομικὴ τους καταστροφὴ, διότι τὰ κέρδη ἦταν ἐλάχιστα σὲ σχέση μὲ τὰ ἀναμενόμενα. Τὸ οἰκονομικὸ σκάνδαλο πού ἐπακολούθησε ἀπὸ τὴν κακὴ ἐνημέρωση τῶν ἐπενδυτῶν ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρη ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότητα γύρω ἀπ' τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρίου καὶ ἡ ἵδρυση καὶ νέων ἐταιριῶν ἐκμετάλλευσης τοῦ ὄρυκτοῦ πλούτου ὁδήγησαν στήν δημιουργία τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀξιῶν Ἀθηνῶν (1876), τὸ ὁποῖο στεγάσθηκε στὸ κτίριο τοῦ καφε-νεῖου «Ὠραία Ἑλλάς», πού μέχρι τὴν στιγμή αὐτὴ ἦταν τὸ Χρηματιστήριο τῆς Ἀθῆνας.

Ἐπίσης τὸ παρὸν ἔργο ἀναλύει ἐπιστημονικὰ τὴν λειτουργία τοῦ Χρηματιστηρίου καθὼς καὶ τὶς οἰκονομικὲς συνθήκες τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Περιλαμβάνει ἀκόμα μιὰ ἰδιαίτε- ρως πλούσια βιβλιογραφία γιὰ ἐκείνους πού ἐνδιαφέρονται γιὰ πληρέστερη γνώση τοῦ εὐρύτερου ἀντικειμένου. Ἀποτελεῖ ἓνα ἔργο, πού συμπληρῶνει σημαντικὰ τὴν οἰκονομικὴ ἱστορία τῆς νεώτερης Ἑλλάδας.

Παναγιώτης Α. Κουδαλάκης

«ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΩΝ ΤΣΑΚΩΝΩΝ» (τ. ΙΑ')

Οἱ Τσάκωνες εἶναι ὀλιγάριθμο ἑλληνικὸ φύλο, πού κατοικοῦν ἀνέκαθεν στὴν Τσακω- νία (= Κυνουρία). Ὁ Ἡρόδοτος τοὺς μνημονεύει ὡς αὐτόχθονες Ἴωνες, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸν καιρὸ ἔγιναν Δωριεῖς («Ὀυρανία», 73). Ὁ Κωνσταντῖνος Ζ' Πορφυρογέννητος τοὺς ἀνα- φέρει ὡς «Τζέκονες» μὲ τὴ σημασία «φρουροί», δηλαδὴ τὴν λέξη «Δωριεῖς» τὴν ἐρμη- νεύει ἢ τὴν ἐξισώνει μὲ τὴ λέξη «φρουροί». Σήμερα οἱ Τσάκωνες κατοικοῦν στὸ Λεωνί- διο καὶ στὰ γύρω χωριά (Πραγματευντή, Πέρα Μέλانا, Πραστός, Ἅγιος Ἀνδρέας, Τυ- ρός, Σαπουνακίικα), ὅπως καὶ στὴν Καστανίτσα καὶ τὴ Σίταινα, πού διαφοροποιοῦνται ἐλαφρῶς ὡς πρὸς τὴ γλῶσσα τους (δόρειο ἰδίωμα). Μετὰ τὴν Ἀλωση τῆς Πόλης ἕνας ἀριθμὸς Τσακῶνων ἔφυγε στὴν Εὐρώπη, ὅπου ἵδρυσαν τὴν πόλη Zakonishein>Zachlhein στὰ σύνορα τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσίας, ἐργαζόμενοι ὡς ἀλατωρύχοι. Ἀργότερα, μετὰ τὰ Ὁρλωφικά, ἄλλοι Τσάκωνες μετακινήθηκαν πρὸς τὴν Προποντίδα, ὅπου ἵδρυ- σαν τὶς κωμοπόλεις Χαβουτζὶ καὶ Βάτκα. Ὡς σημειωθῇ, ὅτι οἱ Τσάκωνες μόνον δὲν ὑπε- τάγησαν στοὺς Φράγκους, δοήθησαν δὲ τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγο στὴν ἀνάκτηση τῆς Πό- λης καὶ στὴν ἵδρυση τοῦ Δεσποτάτου τοῦ Μυστρᾶ (βλ. Λεξικά «Ἡλίου», «Ἐλευθερου- δάκη», «Πυρσοῦ»).

Οἱ Τσάκωνες, σκληροτράχηλοι ἄνθρωποι, κατώρθωσαν νὰ διασχίσουν τοὺς αἰῶνες ἀμό- λυντοι, διατηρώντας τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμά τους, τὶς παραδόσεις καὶ τὶς δοξασίες τους καὶ προπαντὸς τὴν Ἑλληνικότητα καὶ τὴ γλῶσσα τους. Ἡ παρουσιαζόμενη ἔκδοση «Χρο- νικά τῶν Τσακῶνων», (τ. ΙΑ') περιέχει παραδόσεις καὶ δοξασίες τῶν Τσακῶνων, παροι- μίες, αἰνίγματα καὶ γνωμικά, ὅρκους, εὐχές καὶ ὁλασφημίες, χοροὺς καὶ τραγούδια, ὅπως καὶ διάφορα ἄλλα στοιχεῖα ἱστοριογραφικοῦ περιεχομένου. Τὰ περιεχόμενα αὐτὰ ἀποτελοῦν καρπὸ τῶν μόχθων τοῦ Θανάση Π. Κωστάκη, ὁ ὁποῖος μὲ ὑπομονὴ συνέλεξε τὸ πολῦτιμο αὐτὸ ὕλικό, ἐνῶ παράλληλα ἐξεπόνησε καὶ μιὰ «Σύντομη Γραμματικὴ τῆς Τσα- κωνικῆς Διαλέκτου» τὸ 1951. Ἀπ' ὅλον αὐτὸν τὸν θησαυρὸ θ' ἀποσπάσουμε ἓνα μόνο τραγούδι καὶ δύο-τρία γνωμικά, τὰ ὁποῖα εἶναι μαρτυρικὰ τόσο τοῦ πνεύματος ὅσο καὶ τῆς γλώσσας τῶν Τσακῶνων:

*«Σάμερ' ἐνὶ ἄσσον ὁ Οὐρανέ, σάμερ' ἐν' ἄσσα ἁ μέρα.
Σάμερ' ἐν' ἀρραβωνιασκούμενε ὁ νέο τὰν περιστέρα.
Μὲ τὸ βαντζέλι τὰ δαχία, μὲ τὸ σταυρὲ τὰ πόλη.
Χίλιοι 'ν' ἐγγουντε ἀπουρτέσε τσαὶ νύροι ἀπὸ κίσου.
Μὲ τετρακόσοι ἀρχουντε, μὲ χίλια παλικάρια».* (σελ. 202).

(= Σήμερ' ἀλλάξ' ὁ Οὐρανός, σήμερ' ἀλλάξ' ἡ μέρα,

σήμερ' ἄρραβωνιάζεται ὁ νιὸς τὴν περιστέρα
 μετὶ τὸ θαγγέλιο τῆς Βλαχιάς, μετὶ τὸ σταυρὸ τῆς Πόλης.
 Χίλιοι πηγαίνουνε μπροστὰ καὶ μύριοι πάνε πίσω·
 μετὰ τετρακόσιους ἄρχοντες, μετὰ χίλια παλικάρια).

Αὐτὸ πού μᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο, γι' αὐτὸ καὶ θὰ ἐπιμείνουμε, εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν Τσακώνων, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Τούρκο λεξικογράφου Ἑλντντ Τσελεμπή «*χρηζέει διερμηνέως*». Πράγματι ἡ τσακωνικὴ διάλεκτος παρουσιάζει ἐξαιρετικὴς δυσκολίες τόσο ἐξαιτίας τῆς ἀρχαϊκότητός της ὅσο καὶ τῶν πολλῶν ιδιορρυθμιῶν της, πού ἀποτελοῦν ἀντικατοπτρισμὸ τῆς ιδιορρυθμίας αὐτῶν τούτων τῶν Τσακώνων. Ὁ Θανάσης Κωστάκης, στὸν ὁποῖο, καθὼς εἶπαμε, ἀνήκουν τὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, παραθέτει στὴν εἰσαγωγὴ μερικὸς ιδιωματοισμοὺς σχετικὰ μετὰ τὴν προφορὰ τῶν α, ζ, 'κ, 'π, 'τ, 'λ, ν, 'ν, σ, τζ, τσ καὶ τῷ (σελ. 6), ἐνῶ ἄλλες παρατηρήσεις του δοῖσκονται καταχωρημένες στὴ γραμματικὴ πού προαναφέραμε καὶ στὰ λεξικά, ὅπως οἱ παρακάτω, πού εἶναι καταφανεῖς καὶ στὸ παραπάνω τραγούδι:

- α') Ἡ χρῆσις τοῦ δωρικῶ α ἀντὶ τοῦ η, ὅπως στὶς λέξεις-φράσεις «*σάμερα*», «*ἀλήθεια ἐνὶ πικρᾷ*», «*ἀ νοτιά τσαὶ ἀ γυναικα δὲν ἔντε μπιστοσύνα*» [(= σήμερα, ἡ ἀλήθεια εἶναι πικρὴ, ὁ νοτιάς κι ἡ γυναῖκα δὲν ἔχουν ἐμπιστοσύνη) (βλέπετε καὶ σελ. 108 κ.ε.)].
- β') Ἡ προφορὰ τοῦ ὕ-ψιλον ὡς *ιου* ἢ *ου*, ὅπως στὴ λέξι *γουνναῖκα* ἢ *κιουρὲ* (= τυρὸς) ἢ *λιουῖκο* (= λύκος).
- γ') Ἡ ἐξάλειψις τοῦ τελικοῦ «ζ», ὅπως στὶς φράσεις «*δίσεφτε χρόνε*» (= δίσεκτος χρόνος), «*ὁ οὐρανέ*», «*ὁ διάβολε*» κ.ἄ.
- δ') Ὁ ρωτακισμὸς ἤτοι ἡ τροπὴ τοῦ τελικοῦ «ζ» ἢ «ν» σὲ «ρ», ὅταν ἀκολουθεῖ φωνήεν, ὅπως π.χ. «*Δετσεμπζερ ἐνὶ διτὸ' ἐν ἔχου*» (= Δεκέμβρης εἶναι, δίκαια κάνει κακοκαιρία).
- ε') Ἡ διατήρησις τοῦ ἀσυνίζητου «j» μπροστὰ ἀπὸ ἰσχυρὰ φωνήεντα α, ο, ου, ὅπως στὶς λέξεις «*κατσιποδία*», «*καρδία*», «*Βαχία*», «*δουλεία*», κάτι πού ἀπαντᾶται καὶ στοὺς Ποντίους καὶ στοὺς Κυπρίους.
- ς') Ἡ ἀντικατάστασις τοῦ καταληκτικοῦ «ο» ἀπ' τὸ «ε», ὅπως στὶς λέξεις «*ὁ οὐρανέ*», «*ὁ σταυρέ*», «*ὁ νέε*» κ.ἄ.
- ζ') Ἡ διατήρησις πολλῶν ἀρχαίων λακωνικῶν λέξεων, ὅπως «*ἀχρά*» (= ἄπιον, ἀχλάδι), «*τούμα*» (= στόμα), «*θούα*» (= ἴλη) κ.ἄ.
- η') Ὁ σχηματισμὸς τοῦ συγκριτικοῦ βαθμοῦ τῶν ἐπιθέτων μονολεκτικὰ μετὰ τὴν κατάληξιν «*-ούτερε*», ὅπως «*κοκκινούτερε*» (= κοκκινώτερος), «*λεκούτερε*» (= λευκότερος) κ.ἄ.
- θ') Ἡ διατήρησις τοῦ ἀρχαιοτάτου «F» (δίγαμμα), τὸ ὁποῖο ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος ἀπέβαλε ἀπ' τὸν 7ο π.Χ. αἰῶνα, ὅπως στὶς λέξεις «*Φαρνός*» (= ἄρνι) καὶ «*νέΦος*» (= νέος). Τοιοῦτοτρόπως ὁ «*δαυλός*» στὰ τσακωνικά ἀποδίδεται ὡς «*δαφέλε*» > *δαμπέλι* > *δαυλι* ἢ *δαυλός*.

Ἡ προσπάθεια τοῦ Θανάση Κωστάκη εἶχε τὸ προηγούμενόν της στὶς ἐργασίες τοῦ Μ. Δέφνερ, ὁ ὁποῖος τὸ 1922 ἔγραψε τὸ «*Λεξικὸν τῆς Τσακωνικῆς*», τοῦ Η. Ρερντο, πού ἔγραψε τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ τὸ «*Περὶ τῆς Τσακωνικῆς Διαλέκτου*», τοῦ Τούρκου Ε. Τσελεμπή, πού προαναφέραμε, καὶ στὰ μεσαιωνικά ἔργα «*Χρονικὸν τοῦ Μωρέως*» καὶ «*Χρονικὸν τῆς Μονεμβασίας*». Μακάρι νὰ βρεθοῦν κι ἄλλοι ἐρευνητές, πού νὰ καταγράψουν μετὰ πληρότητα τὰ περὶ τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μιὰ ἀσφαλὴ γέφυρα τῆς ἐποχῆς μας μετὰ τὴν ἀρχαία, πιθανῶς δὲ καὶ «ἀσφαλὴ οἶκα πρὸς στάθμην οἴου». Ὡς σημειωθῇ, ὅτι αὐτὸ καὶ μόνο τὸ ὄνομα *Τσάκωνες* μᾶς παραπέμπει ἄμεσα στὴν ἀρχαία Σπάρτη, ἀφοῦ *Τσάκωνες* = τοὺς Λάκωνες = τσ' Λάκωνες = Τσάκωνες.

Σαράντος Πᾶν

- Τὸ διήγημα μετὰ τίτλῳ «*Τὰ σκοτεινὰ χρόνια*», πού δημοσιεύθηκε στὸ προηγούμενο τεῦχος 159, χωρὶς νὰ ἀναφέρεται, λόγω τυπογραφικῆς παραδρομῆς, τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἔχει γραφῇ ἀπὸ τὸν συνεργάτη μας κ. Λευτέρη Μιχαηλοπούλου.